

**Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Університет Гаран (Туреччина)
Міжнародна Академія культури безпеки, екології та здоров'я
Комітет менеджменту (МАКБЕЗ)
Громадська організація «Українська асоціація фахівців системи
публічного управління та адміністрування» (УАФПУА)**

МАТЕРІАЛИ

**V Міжнародна науково-практична конференція на тему:
«Публічне управління в умовах воєнного часу та надзвичайних
ситуаціях: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку»
(30 листопада 2022 року)**

Переяслав, 2023

УДК 005.3-027.555:[37+001](477)(082)

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(протокол № 6 від 9 січня 2023 р.)*

Публічне управління в умовах воєнного часу та надзвичайних ситуаціях: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (30 листопада 2022 року) / за заг. ред. О.І. Пархоменко-Куцевіл. Переяслав, 2023. 372 с.

Уміщено матеріали доповідей учасників V Міжнародної науково-практичної конференції «Публічне управління в умовах воєнного часу та надзвичайних ситуаціях: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку» щодо проблем розвитку, реформування, модернізації публічного управління в умовах воєнного часу та надзвичайних ситуаціях.

Розраховано на фахівців державного управління, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів, слухачів вищих навчальних закладів, які отримують освіту за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

ЗМІСТ

БАЛАНСЬКА О.І., ГАВРИЛЯК С.А. Роль держави у регулюванні інвестиційних ризиків житлового будівництва в процесі відбудови фінансово-економічної системи України у післявоєнний період	8
БІЛОУС О. І. Інформаційна безпека як основа забезпечення національної безпеки України.....	14
ВИНОГРАДОВА Н.Л., ПОПОВ Р.В. Особливості реалізації антикорупційної політики в Україні в умовах війни.....	17
ВОЙТЕНКО К. Ю. Фінансова безпека в умовах воєнного стану	23
ВОРОБЕЙ В. О. Стан освіти і науки в умовах воєнного стану.....	29
ВОРОБІЙОВ О. В. Перспективи розвитку державного управління у сфері виконавчого провадження у Нідерландах.....	33
ГБУР З. В. Ризики спричинені війною що впливають на економічну безпеку держави.....	39
ГИЧ Т. О. Теоретичні засади державної інформаційної політики в Україні...	45
ГУБЕНКО В. В. Органи управління освітою в об'єднаній територіальній громаді.....	49
ГУБЕНКО В. В., ТОВКАЙЛО А. В. Глобалізація та можливі проблеми і загрози при впровадженні електронного урядування	55
ГУБЕНКО В. С. Система управління охороною праці на виробництві	62
ДАМІРОВ Н. Р. огли. Дизайн системи публічного управління в межах реформування системи публічного управління	71
ДЕМЧУК В.В. Нормативне забезпечення міжвідомчої взаємодії як елементу цивільного захисту	75
ДОВГАНЬ Л. І. Роль міжнародних інституцій у запобіганні поширенню епідемії туберкульозу в Україні та світі	80
ДОЛГІХ М. В. Удосконалення механізмів публічного управління системою охорони здоров'я в Україні.....	86
ДОЛГОПОЛОВ О. В. Система забезпечення інформаційної безпеки як основа	

електронного урядування	93
ДОЛГОПОЛОВА І. М. Теоретичні засади формування електронного урядування в Україні.....	97
ДОЛГОПОЛОВА О. В. Державна політика та державне управління.....	101
ДРИЧИК В. М. Нормативно-правові засади забезпечення воєнної безпеки в Україні	106
ДУБИНА О. М. Наукові підходи до визначення загроз національній безпеці України	110
ДУДЕНКО І. І. Управління персоналом в органах місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад	114
ДУМ'ЯК Ю.Л. Вплив всесвітньої митної організації на здійснення митного контролю в Україні: інтеграційна та функціональна складова.....	119
ДУЧЕНКО У. П. Формування соціальних технологій управління персоналом в контексті публічної служби в Україні	124
ЗАГОЛА Т. М. Проблеми забезпечення глобальної безпеки в умовах невизначеності та надзвичайних ситуаціях.....	128
ЗУБРИЦЬКА О. І. Інноваційне управління навчальним закладом	135
КАРПА М.І. Роль експортного контролю у системі публічного управління глобалізованою торгівлею: безпековий вимір.....	139
КАЮМОВА В.В. Публічне управління в сфері забезпечення соціальної безпеки українських тимчасових переселенців в Європі (на прикладі Нідерландів).....	144
КОЛОМОЄЦЬ Ю. О. Забезпечення прав і свобод людини в умовах цифровізації системи публічного	149
КОНДРЮК М. С. Наукові підходи до питання формування системи екологічної безпеки.....	153
КОСТЮК Т.О. Зміна парадигми інтернаціоналізації вищої освіти через війну в Україні: управлінський та соціо-гуманітарний аспекти.....	156
КОЧУБЕЙ К. М. Сучасні аспекти забезпечення антикорупційної політики в Україні	161

КОШОВА С.П. Проблеми та перспективи впровадження космічних технологій на ринку послуг.....	165
КРАВЧЕНКО Ю.П. Трансформація внутрішнього контролю підрозділами та організаціями ДСНС України в умовах воєнного стану	171
КРАСОВСЬКИЙ О. В. Проблеми формування антикорупційної політики в Україні	176
КРИЛОВ М. С. «Зелені», «блакитні» облігації та водний сектор.....	180
КРИЛОВА І. І. Зелені облігації: зміст та суть	187
КРОПИВНИЦЬКИЙ Р.С. Роль органів місцевого самоврядування в кризових комунікаціях під час надзвичайних ситуацій та в умовах воєнного часу	194
КРУПА О. С., ГУДЗЬ П. В. Державне регулювання розвитку аграрного бізнесу засобами цифровізації	199
КУКУРУЗА О. А., БРУС Т. М. Громадське здоров'я як структурна складова публічної політики держави та індикатори його сталості	204
ЛЕВЧИШИНА О. В. Роль та особливості діяльності Міністерства фінансів України в умовах воєнного стану	208
ЛИСОВЕЦЬ О. В. Проблеми функціонування системи охорони здоров'я в умовах надзвичайних ситуацій та невизначеності	212
ЛІТВІНЦОВ С. О. Сучасні аспекти формування державної кадрової політики в Україні.....	216
ЛЯШУК А. О. Вдосконалення державного механізму кібербезпеки, моніторингу, захисту та аналізу можливих втручань, втрат, пошкоджень інформаційно-комунікаційних систем та реєстрів сфери охорони здоров'я.	220
МАКСИМЮК І. В. Механізм державного управління формування системи надання онкологічної допомоги населенню	226
МАРТИНЕНКО А. В. Сучасні аспекти запровадження медичного страхування	232
МАТІЄНКО О. Г. Організаційно-правовий аспект запобігання та протидії корупції: теоретичні засади.....	236
МОСТЕПАН О. А. Сучасні проблеми реформування системи охорони	

здоров'я	240
ОРЛОВА Н.С. Ефективне публічне управління в умовах євроінтеграції.....	244
ПАРХОМЕНКО-КУЦЕВІЛ О.І. Впровадження цифровізації в систему управління персоналом публічної служби: міжнародні аспекти	248
ПЕТЬКУН С.М. Цифрові права держави, суспільства, громадянина в Україні	252
ПОЛИВЯНИЙ А. В. Проблеми реформування системи національної безпеки України	256
ПОЛЯЧЕНКО Ю. В. Роль та місце НАДС в системі державної служби під час війни.....	259
ПРОНІН В. І. Проблеми забезпечення соціально-правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей.....	264
РЕДЗЮК В.В., РЕДЗЮК Н.П., ШВЕЦЬ М.М. Державна підтримка сільськогосподарських виробників: Європейський досвід.....	268
РУЖАНСЬКИЙ О.Б. Ризик-менеджмент у системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій	273
САВЧЕНКО О. С. Досвід запровадження процесів цифровізації економіки в Німеччині	279
САМБОРСЬКА О.О. Право на судовий захист в системі конституційних прав України та його реалізація.....	283
СЕРБІН Д. В. Реформування системи управління персоналом державної служби	289
СЕРБІН Н. Л. Проблеми формування сучасної інформаційної політики	293
СОЛОВЕЙ С.В. Наукові підходи до запровадження системи приватного медичного страхування.....	296
СТАДНИК М. М. Продовольча безпека в контексті проблем сільського господарства України.....	300
СТЕЛЬМАХ А.В. Нормативно-правові механізми запровадження інституту лобізму в Україні	304
СТЕЛЬМАХ В. В. Проблеми впровадження електронного урядування в	

Україні	311
СТЕПАНЕНКО А. В. Інноваційний підхід в управлінні закладами професійної (професійно-технічної) освіти	315
СУРАЙ А. В. Деякі питання цифровізації публічного управління	319
СУРАЙ І. Г. Публічне управління в Україні: від функціонального обстеження до функціонального моделювання	323
СУХОВА К. К. Нормативно-правове та інституційне забезпечення організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг у територіальних громадах	329
ТЕРЕНТ'ЄВА А.В. Застосування методології кризового менеджменту для управління в умовах надзвичайних ситуацій	335
ТИМОЧКО І.О. Особливості здійснення державної політики соціального захисту ветеранів військової служби та учасників бойових дій в Україні	340
ТКАЧУК Р.С. Проектування безпеки великого міста	345
ТОПОЛЬНИЦЬКА М. Ф. Енергетична безпека держави в умовах воєнного стану.....	349
ТКАЧЕНКО Н. С. Сучасні аспекти запровадження системи електронних адміністративних послуг	354
УРИВКО В. В. Досвід формування антикорупційної політики в Норвегії...	357
ФЕДАШ Д. Д. Правові основи забезпечення воєнної безпеки	361
ЦІСАРЖ С. Державні соціальні послуги як елемент системи охорони здоров'я України.....	365
ШПИРКО І. Б. Сучасні тенденції державного управління у сфері національної безпеки в умовах воєнного часу	369

БАЛАНСЬКА О.І.

кандидат економічних наук, аспірант кафедри економіки підприємства та інвестицій Національного університету «Львівська політехніка» у Львові

ГАВРИЛЯК С.А.

аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» у Львові

Роль держави у регулюванні інвестиційних ризиків житлового будівництва в процесі відбудови фінансово-економічної системи України у післявоєнний період

Одним з ключових завдань післявоєнної відбудови економіки України є активізація житлового будівництва. Не дивлячись на те, що і до початку масштабних військових дій попит на житло в Україні був ще далеким від його повного задоволення [1], масштаби вітчизняного житлового будівництва залишалися недостатніми [2]. Випадки невдалого інвестування у житлове будівництво у минулому та велика кількість ризикових подій, які його потенційно супроводжують, призвели до уявлення про високу ризикованість проектів спорудження житла [3] та, відповідно, зумовили перелив інвестицій зі сфери житлового будівництва до інших менш ризикових об'єктів інвестування. Для усунення цієї тенденції та, як наслідок, активізації житлового будівництва в Україні потрібно, серед іншого, забезпечити його потенційних інвесторів та органи державної влади і місцевого самоврядування науково обґрунтованим інструментарієм планування та регулювання ризиків інвестування у таке будівництво [4].

Вивчення особливостей та закономірностей інвестування житлового будівництва в Україні з метою виявлення напрямів його вдосконалення та виділення результативних механізмів реалізації варто здійснювати, розглядаючи таке інвестування як систему економічних відносин між

учасниками інвестиційного комплексу стосовно процесів мобілізації, акумулювання і руху фінансових ресурсів на основі нормативно-правових актів та процедур для створення житлового фонду. При цьому основними елементами, що визначають суть системи фінансування житлового будівництва, є: об'єкти фінансування, суб'єкти системи – учасники процесу, джерела фінансування, інструменти фінансування, організаційні форми фінансування, механізми фінансування та механізми ціноутворення й індексації вартості будівництва.

Зокрема, суб'єктами системи фінансування є дійові особи, які взаємодіють між собою у процесі зведення житла. Їх можна умовно поділити на дві групи – основні, тобто ті, що безпосередньо беруть участь у процесі фінансування та будівництва та додаткові (забезпечуючі), участь яких не є обов'язковою. До першої групи належать: інвестори – власники майбутніх об'єктів будівництва, забудовники – відповідальні за зведення житла, підрядні і субпідрядні будівельні організації, проєктні та контролюючі організації, а в окремих випадках і фінансові установи – управителі. Друга група являє собою різні інституції, які надають допомогу при фінансуванні та поділяється на: учасників, що надають на тих чи інших умовах фінансові ресурси для забезпечення процесу будівництва та обслуговують грошові потоки (так званих інституцій первинного фінансування житла, до яких відносяться місцеві і державні органи влади, комерційні банки, ощадні банки, фонди спільного інвестування, кредитні спілки, ощадно-будівельні каси та ін.); суб'єктів рефінансування, що забезпечують доступними ресурсами первинні інституції фінансування, таких як: фондовий ринок цінних паперів, державні і приватні іпотечні організації, пенсійні фонди, інвестиційні фонди, а також інституцій, що беруть участь у трансфертах ризиків – страхових компаній і страхових фондів; інших організацій – учасників інвестиційного процесу.

Проведений аналіз системи фінансування житлового будівництва відкриває шлях для поглибленого вивчення окремих її елементів, зокрема

механізмів фінансування, виділення переваг та недоліків кожного із них та пошуку шляхів вдосконалення для забезпечення ефективного процесу зведення житла.

На сьогодні в Україні недосконалість законодавства породила таку ситуацію, коли одні закони суперечать іншим або відкривають можливості для обходу заборон [5]. Для ефективного функціонування будівельної галузі країни необхідна нормативно-правова база, яка би регулювала усі аспекти процесу інвестування у житлове будівництво – способи надання землі під забудову, розробку концепції містобудування та планування міст, механізми фінансування, забезпечення житлом соціально незахищених верств населення, введення національної системи державного контролю та нормування.

Недосконалість існуючих механізмів інвестування та суперечливість нормативно-правових актів перетворюють зведення та придбання житла у надзвичайно складне завдання. І хоча держава не може взяти на себе забезпечення житлом усього населення, та вона повинна створити сприятливі умови для його будівництва на ринкових умовах. Цього можна досягти шляхом розробки та використання методів та моделей оцінювання та управління ризиками, які виникають при застосуванні різних механізмів інвестування у житлове будівництво, що дало б змогу мінімізувати ризики при вкладенні коштів та не спричинило б одночасного зростання вартості житла.

При цьому доцільно виділити три результуючі параметри інвестиційного процесу в житловому будівництві – споживчі властивості жилого приміщення, яке інвестор прагне придбати; термін придбання та потрібну суму інвестицій (з розбивкою за періодами їх вкладення). Ці параметри встановлюються у процесі укладання відповідних договорів у фіксованому вигляді або шляхом чіткого опису алгоритму їх змін у разі виникнення певних обставин. За таких умов ризикова подія настає, якщо ці параметри або алгоритми їх коригування не виконуються, при цьому таке невиконання

призводить до певної величини прямих чи непрямих збитків у інвестора. З урахуванням цих міркувань, поняття «ризик інвестування у житлове будівництво» слід ототожнити із загрозою не отримати очікуваний результат такого інвестування у належному обсязі та (або) у визначені терміни, сплативши при цьому заздалегідь визначену величину коштів, або, якщо за договором такого інвестування передбачається внесення можливих коригувань у ці параметри залежно від виникнення певних обставин, відійти від виконання цих домовленостей, що зумовить прямі чи непрямі збитки в інвестора.

З урахуванням викладеного вище, варто виділити три основні ризикові події при інвестуванні у житлове будівництво, а саме: непередбачуване зростання вартості будівництва; погіршення споживчих властивостей житлових приміщень порівняно із попередньо визначеним рівнем цих властивостей; затримка з введенням в експлуатацію житлових приміщень. Якщо розглядати втрати від настання цих ризикових подій з точки зору інвесторів (у разі, якщо відсутні спеціальні механізми відшкодування цих втрат, закладені у текст угод між суб'єктами інвестування у житлове будівництво), то величина цих втрат визначається таким чином: 1) у разі непередбачуваного зростання вартості будівництва обсяг збитків визначається величиною такого зростання; 2) у разі погіршення споживчих властивостей житлових приміщень порівняно із попередньо визначеним рівнем цих властивостей обсяг збитків визначається величиною зменшення ринкової вартості житла порівняно із випадком, коли б такого погіршення споживчих властивостей житла не відбулося (або додатковими видатками інвестора на усунення наслідків такого погіршення); 3) у разі затримки з введенням в експлуатацію житлових приміщень обсяг збитків інвестора може оцінюватися величиною орендної платні, яку б він отримав, здавши житлове приміщення в оренду на термін цієї затримки.

З метою мінімізації ризиків у житловому будівництві важливо, зокрема, розробити ефективний механізм видачі дозвільно-погоджувальної

документації на будівництво, який би з однієї сторони спрощував та прискорював процес, а з іншої – не створював умов для корупції та не давав можливості видачі незаконних дозволів. Також на сьогодні відсутня ефективна система архітектурно-будівельного контролю, що не дозволяє не тільки забезпечити дотримання законодавства у цій сфері, але й гарантувати належну надійність будівництва.

Враховуючи низький соціально-економічний рівень у країні та велику кількість населення, що потребує покращення житлових умов, необхідним є прийняття закону України про доступне житло та запровадження ефективних механізмів його зведення та надання. Загалом, на теперішній час низка законів не враховує зміни, що сталися протягом останніх років; недостатньо регламентованим залишається механізм державно-приватного партнерства у житловому будівництві; не існує окремого законодавчого акту, який би регулював зведення доступного житла; існує багато способів обійти законодавчі обмеження на механізми фінансування житлового будівництва; жодному з цих механізмів не властивий високий рівень надійності. Також необхідно брати до уваги успішний досвід високорозвинених країн у цій сфері. Зокрема в Україні держава фактично не бере участі у процесі фінансування житлового будівництва – ні шляхом прямих інвестицій, ні через надання гарантій. А досвід зарубіжних країн показує, що без активної ролі держави, хоча б у питаннях соціального житла, обійтися складно. Також доцільно розглянути передачу більшості питань, пов'язаних із зведенням житла у регіони, адже на місцях краще знають специфіку кожної місцевості, її потреби та особливості та і це значно полегшить контроль за процесом. Необхідно відзначити, що кожна з існуючих у світі систем фінансування житлового будівництва має свої переваги та недоліки, і впровадження жодної із них в Україні не виступає дуже простим, оскільки усі вони вимагають відповідної законодавчої бази та певного рівня розвитку фінансового ринку країни. Особливу увагу варто звернути на американську модель іпотечного кредитування за умови її адаптації під українські реалії.

Список використаних джерел:

1. Олійник Н. Концептуальні засади державної житлової політики. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. №1(14). С. 96–104.
2. Кравець А. В., Мельник В. М., Бобик О. І. Особливості фінансування житлового будівництва в Україні. *Економічний простір*. 2010. Т. 40, С. 182–188.
3. Balanska O., Yemelyanov, O. The risk planning methodological principles for housing investment. *Three Seas Economic Journal*. 2021. Vol. 2 (1). P. 8–13.
4. Сударенко О. В. Правове регулювання будівництва житла за програмою «доступне житло». *Часопис Київського університету права*. 2010. №2. С.147–151.
5. Баланська О. І., Козик В. В. Законодавче забезпечення здійснення державної житлової політики. *Економіка. Фінанси. Право. Щомісячний інформаційно-аналітичний науково метричний журнал*. 2016. № 12(1). С. 9–15.

БІЛОУС О. І.

*магістрантка кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Інформаційна безпека як основа забезпечення національної безпеки України

Національна безпека як політико-соціально-правове явище інтегрує безліч взаємозалежних компонентів. У науковій літературі виділяють різні види безпеки, такі як соціальна, фінансова, воєнна, політична, економічна, національна, міжнародна.

Для забезпечення національної стабільності велике значення має забезпечення національної безпеки, на локалізацію ймовірних загроз якої має бути спрямовано діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування. Однією з таких загроз є нерівномірність соціально-економічного розвитку регіонів. Завдання всіх органів влади, насамперед державних, – ліквідувати ці погрози або хоча б зменшити їхній вплив.

Практично всі види безпеки тісно пов'язані з національною стабільністю, а це означає, що вона є найважливішою складовою національної безпеки. Забезпечення національної безпеки буде одночасно забезпечення національної стабільності.

Інформаційна безпека є важливою складовою національної безпеки.

Інформаційна безпека України – складова частина національної безпеки України, стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існує ефективна система захисту і протидії

нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом [1].

Стратегія національної безпеки України ґрунтується на здатності суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стає функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх вразливостей.

Інформаційна безпека є неможливістю заподіяння шкоди властивостям об'єкта безпеки, які обумовлені інформацією та інформаційною інфраструктурою [2]. Інформаційна безпека включає: стан захищеності інформаційного простору, завдяки якому забезпечується його формування та розвиток на користь держави, громадян та організацій; стан інформації, що виключає або значно ускладнює порушення таких її властивостей, як цілісність, конфіденційність та доступність; стан інфраструктури, що дозволяє використовувати інформацію строго за призначенням та без негативного впливу на систему; економічну складову, що містить телекомунікаційні та інформаційні системи та структури управління, такі як системи збору, кумуляції та обробки даних, загальноекономічного аналізу та прогнозування господарського розвитку, управління, координування та прийняття рішень; фінансову складову, що охоплює інформаційні мережі та бази даних, системи фінансових розрахунків та обміну.

Як протидія масштабним негативним інформаційним впливам, операціям та війнам, пріоритетними напрямками забезпечення інформаційній безпеці України та важливими кроками з боку владних органів мають бути:

- 1) інтеграція України до світового та регіонального європейського інформаційного просторів;
- 2) інтеграція у міжнародні інформаційні та інформаційно-телекомунікаційні системи та організації;

3) створення власної національної моделі інформаційного простору та забезпечення розвитку інформаційного суспільства;

4) модернізації усієї системи інформаційної безпеки держави та формування й реалізація ефективної інформаційної політики;

5) удосконалення законодавства з питань інформаційної безпеки, гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами та дієве правове регулювання інформаційних процесів;

6) розвиток національної інформаційної інфраструктури;

7) підвищення конкурентоспроможності вітчизняної інформаційної продукції та інформаційних послуг;

8) впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій у процеси державного управління;

9) ефективна взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства під час формування, реалізації та коригування державної політики в інформаційній сфері.

Таким чином, сутність інформаційної безпеки полягає у формуванні активного захисту щодо пріоритетних інтересів, пов'язаних з використанням інформаційних ресурсів, спрямованих на створення умов нормального розвитку суспільства, держави та громадян. Забезпечення інформаційної безпеки є комплексне завдання, що обумовлено складністю та багатоплановістю інформаційного середовища.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України №685/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки"»

2. Ясенев В.Н., Дорожкин А.В., Сочков А.Л., Ясенев О.В. Информационная безопасность: учеб. Пособие, под общ. ред. В.Н. Ясенева. / Нижний Новгород: Нижегородский гос. ун-т им. Н.И. Лобачевского, 2017. 198 с.

ВИНОГРАДОВА Н.Л.

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів

ПОПОВ Р.В.

аспірант кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів

Особливості реалізації антикорупційної політики в Україні в умовах війни

В умовах широкомасштабної, неспровокованої агресії російської федерації проти України, яка розпочалася 24.02.2022, проблема запобігання і протидії корупції не лише не втратила актуальності, але й набула нового звучання. Адже, саме звинувачення в корупції стають аргументом для деяких політиків країн-партнерів України у рішеннях щодо зменшення/припинення надання військової та іншої допомоги нашій країні. Від прозорості та ефективності використання допомоги партнерів та наявних ресурсів залежить спроможність не лише подолати ворога але й у подальшому відбудувати країну. Тому вважаємо, що аналіз реалізації антикорупційної політики в умовах воєнного часу є актуальним. Очевидно, що широкомасштабна війна, яка триває на території України, суттєво змінила функціонування й діяльність як бюджетної сфери, так і бізнес-структур. Вона впливає і на роботу антикорупційних органів. Аналіз їхньої діяльності свідчить, що нові реалії життя певною мірою ускладнили розслідування та відтермінують судовий розгляд кримінальних проваджень, підслідних НАБУ, з'явилися нові за характером злочини, які розслідує ДБР, що пов'язані із державною зрадою та колабораціонізмом. Про часткову зупинку функцій повідомляється й на сайті НАЗК. Так, вказується, що «тимчасово призупинено обов'язкове декларування» [1]. Однак, попри це НАЗК відновило роботу з проведення

моніторингу способу життя та розпочало моніторинг щодо 78 декларантів. За цей час складено адмінпротоколи щодо 5 народних депутатів України через зазначення недостовірних відомостей у декларації на загальну суму понад 3,1 млн грн. [там само]. В Національному агентстві вважають, що одним із потужних результатів діяльності в цьому році стало ухвалення Верховною Радою України Антикорупційної стратегії до 2025 року. Це дійсно значне досягнення, особливо якщо враховувати, що практично із 2018 року до цього часу в Україні була відсутня така затверджена стратегія. На виконання цієї Антикорупційної стратегії НАЗК розробило проект Державної антикорупційної програми, яка на думку агентства стане якісним інструментом впровадження антикорупційної політики, розбудови України як європейської держави, прозорої повоєнної відбудови й формування добросовісного суспільства [там само].

Особливістю діяльності НАЗК в умовах воєнного стану стали нові виклики, пов'язані з факторами ідентифікації осіб, які причетні до війни та формуванням плану дій щодо введення проти них та їх активів санкцій. НАЗК разом із Міністерством закордонних справ України створили Портал «Війна і санкції», де публікуються санкційні списки осіб, що підтримують війну, у тому числі фінансово та інформаційно [2]. Крім того, окремим напрямом роботи НАЗК стала підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів про корупційні ризики пов'язані з війною. Так, агентство опублікувало дослідження «Корупційні схеми та ризики під час виїзду з України в умовах воєнного стану» [3], а також «Корупційні ризики під час обмеження обігу лікарських засобів в умовах воєнного стану» [4].

Вище вже зазначалося, що війна вплинула і на діяльність таких антикорупційних органів як НАБУ, ДБР та САП. В роботі прокуратури, в тому числі і Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, основні акценти наразі робляться на розслідуванні злочинів, що вчинені агресором в період війни: прокуратура веде розслідування у кримінальних провадженнях за фактом порушення законів та звичаїв війни, фіксує злочини армії країни-

агресора, веде активний діалог з міжнародними інституціями щодо створення Спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії [5]. При цьому в центрі уваги прокуратури продовжують залишатися справи, які безпосередньо пов'язані з корупційними злочинами, про що свідчать заголовки новин на сайті Офісу Генерального прокурора: «Заступнику голови Федерації профспілок України повідомлено про підозру у розтраті держмайна вартістю 138 млн. грн.»; «20 тис. доларів США за припинення тиску на бізнес – на Чернігівщині викрито начальника райвідділу поліції»; «У Львові виявили склад із викраденими запчастинами до військової авіатехніки – вилучено комплектуючі на сотні мільйонів гривень» тощо [6].

На думку т.в.п. Директора НАБУ Гізо Углави «Основне завдання зараз – це протидія агресору. Але не варто забувати і про внутрішнього ворога, адже незабаром ми будемо відбудовувати країну, і тому контроль за наданою допомогою і ефективним її використанням стане пріоритетом номер один» [7].

Важаємо, що суттєвою особливістю функціонування сфери протидії корупції під час воєнного стану є також поява нових форм соціальної взаємодії між державними органами і суспільством, тобто війна дала поштовх до розвитку таких форм взаємодії як волонтерство, благодійність, новітніх форм самоврядного розв'язання проблем. У багатьох випадках такі інституціональні трансформації роблять цю взаємодію досить ефективною, гнучкою і результативною. Однак, роль антикорупційних органів тут якраз і полягає в тому, щоб забезпечити контроль за прозорим та цільовим використанням коштів та матеріальних ресурсів, які надходять в Україну та збираються в самій Україні. Адже вкрай необхідно підтримувати довіру як всередині суспільства, так і зовні щодо діяльності волонтерських, неурядових, благодійних організацій як таких, що спроможні ефективно вирішувати нагальні проблеми та сприяють розвитку громадянського суспільства в державі.

Хочемо звернути увагу ще на одну особливість в реалізації антикорупційної політики у воєнний час. Вона стосується процесів децентралізації в Україні, які спричинили системні зрушення в структурі публічної влади. Адже війна, з одного боку потребує посилення владної вертикалі (та інституціоналізації цього процесу), а з іншого – саме існуюча система децентралізованого публічного врядування дозволила в перші дні сформувати сили територіальної самооборони, що допомогло країні протистояти російській навалі. Оцінюючи результати реформи системи публічного управління, Роджер Майєрсон, лауреат Нобелівської премії з економіки 2007 року висловив думку, що «Путіна зупинила реформа місцевого самоврядування» [8]. «Найважливішою, на мою думку, стала реформа місцевого самоврядування. Вона стала одним із головних чинників, які зміцнили бажання українців боротися за свою країну. Громадяни готові ризикувати життям та захищати батьківщину, бачачи зв'язок між служінням державі та власній громаді», – вважає Майєрсон [там само]. На думку вченого, під час децентралізації, яка здійснювалась із 2015-го, було створено нову систему органів місцевого самоврядування, які отримали право розпоряджатися значною часткою місцевих податків та витратити їх на надання громадських послуг.

Безумовно, реструктуризація територіальної форми організації влади в Україні є однією із найдієвіших та результативних реформ в Україні. Однак, на нашу думку, попри значні позитивні її результати, можна вказати і на певні ризики, які під час війни лише посилюються. Це пов'язано не лише з тим, що в результаті на місцях з'явилися виборні лідери, які мають реальні повноваження для організації життєдіяльності місцевих громад, у тому числі щодо розподілу коштів місцевих бюджетів та розпорядження майном громад. До речі, підтвердженням цьому є ряд публікацій, що відображають нашу думку: «Велика відбудова. Керівник Дніпропетровщини платить бюджетні мільярди своїй супутниці – розслідування» - розслідування «Схеми» [9], або такі заголовки новин на сайті НАБУ «Спроба підкупу мера Дніпра:

розслідування завершено», «Злочинна організація в Одесі: трьом заступникам мера повідомили про підозру» [10].

Але на наш погляд, більші ризики полягають у безпековому компоненті, оскільки територіальна регіоналізація уможливорює появу відцентрових тенденцій і втрату керованості країною, а також не секрет, що певні посадові та виборні особи місцевого рівня, особливо на тимчасово окупованих територіях зазнали «отруєння руским міром», що проявилось у рівні колабораціонізму місцевих еліт та їх неспроможності виконувати свої повноваження.

Таким чином, подолання існуючих загроз та ризиків у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану є важливим завданням не лише для антикорупційних органів, але й для центральної і місцевої влади.

Список використаних джерел:

1. На світлому боці: як НАЗК працювало під час війни? 2022. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/bez-kategoriyi/na-svitlomu-botsi-yak-nazk-pratsyuvalo-pid-chas-vijny/?hiliteD1%8F>
2. Війна і санкції. 2022. URL : <https://sanctions.nazk.gov.ua/>
3. Корупційні схеми та ризики під час виїзду з України в умовах воєнного стану. 2022. URL : https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Koruptsiy-ni_shemy_ta_ryzyky_pid_chas_vyi-zdu_z_Ukrai-ny_v_umovah.pdf
4. Корупційні ризики під час обмеження обігу лікарських засобів в умовах воєнного стану. 2022. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/koruptsijni-ryzyky-pid-chas-obmezhennya-obigu-likarskyh-zasobiv-v-umovah-voyennogo-stanu-yak-odyn-zakon-mozhe-zrujnuvaty-zdorov>
5. Андрій Костін: Трибунал має бути створений зараз - під час війни, щоб показати єдність у прагненні притягнути до відповідальності агресора. 2022. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/andrii-kostin-tribunal-maje-but-stvorenni>

zaraz-pid-cas-viini-shhob-pokazati-jednist-u-pragnenni-prityagnuti-do-vidpovidalnosti

6. Офіс Генерального прокурора : Новини. 2022. URL : <https://gp.gov.ua/ua/categories/novini>

7. НАБУ ефективно поєднує основну діяльність і боротьбу з російським агресором – Гізо Углава. 2022. URL : <https://nabu.gov.ua/novyny/nabu-efektyvno-poyednuye-osnovnu-diyalnist-i-borotbu-z-rosiyskym-agresorom-gizo-uglava>

8. Путіна зупинила реформа місцевого самоврядування. 2022. URL : <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/putina-zupinila-reforma-mistsevoho-samovrjaduvannja-nobelivskij-laureat-rodzher-majjerson.html>

9. Велика відбудова. Керівник Дніпропетровщини платить бюджетні мільярди своїй супутниці – розслідування // Валерія Єгошина та ін. 02.11.22. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/skhemy-velyke-budivnytstvo-dnipropetrovshchyna/32111136.html>

10. Всі новини. Національне антикорупційне бюро України. 2022. URL : <https://nabu.gov.ua/novyny>

ВОЙТЕНКО К. Ю.

здобувачка магістратури за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Фінансова безпека в умовах воєнного стану

В умовах воєнного стану, оголошеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [1], питання фінансової безпеки країни залежать від належного та стабільного фінансового забезпечення через функціонування національної оборони, Збройних Сил України, органів оборони та безпеки, а також внутрішньої та міжнародної допомоги. Війна сильно вплинула на роботу фінансової системи. За оцінками національних та міжнародних експертних організацій, втрати ВВП України у 2022 році через військову агресію Російської Федерації (країни-агресора) можуть скласти від 30% до 50%. Внаслідок рецесії доходи державного та місцевих бюджетів скорочуються, а витрати, насамперед на оборону, зростають. На початку війни Верховна Рада України запровадила низку податкових пільг, щоб підтримати економіку в разі потреби. Водночас досягнута за останні роки макроекономічна стабільність, інституційна спроможність Міністерства фінансів України і Національного банку України (НБУ) дали змогу контрольовано пережити цей надзвичайно складний період.

Значна фінансова підтримка з боку країн-партнерів дає змогу фінансувати бюджетні потреби та поповнювати міжнародні резерви НБУ. В основному вона пропонується у формі довгострокових позик з низькими відсотковими ставками та, меншою мірою, субсидій. Доступ до міжнародних ринків приватного капіталу для українського уряду та емітентів наразі закрито. Водночас закриття зовнішнього боргового ринку не є проблемою для банків. Це пояснюється тим, що банки переважно фінансуються всередині

країни і не покладаються на зовнішні кредити.

До війни державний бюджет України наповнювався в основному за рахунок внутрішніх податкових надходжень на товари та послуги. Таким чином, їх частка у загальній структурі податкових надходжень 1 107 090,9 млн. грн. у 2021 році становила 63,13%.

Під час війни бюджетний порядок в Україні зазнав низки суттєвих змін внаслідок реорганізації доходів і видатків Державного бюджету України на 2022 рік. Правове регулювання державного бюджету здійснюється рішенням уряду. У зв'язку з запровадженням в Україні воєнного стану за погодженням з Міністром фінансів України Державна казначейська служба здійснює перерозподіл та фіскальний розподіл видатків, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони, а також заходів фіскального регулювання на період тривалості воєнного стану [2].

Масштабне російське вторгнення призвело до зростання індексу фінансового стресу до історичного максимуму. Усі компоненти зростають, виявляючи системний характер стресу у фінансовому секторі. Лише субіндекс поведінки домогосподарств залишався відносно низьким, оскільки довіра населення до банківської системи залишалася незмінною, а відтік депозитів не сповільнював зростання загального індексу. Індекс фінансового стресу почав знижуватися ще в середині березня. Зокрема, відсоткові ставки за державними облігаціями та корпоративними облігаціями були дещо скориговані після різкого зростання. Значення в субіндексному банківському секторі покращилися завдяки високим рівням ліквідності. Валютні субіндекси залишаються високими, що значною мірою пояснюється суттєвою участю НБУ в продажу валюти та волатильністю курсів валют. Незважаючи на падіння, рівень стресу на фінансових ринках залишається високим за історичними стандартами. Доцільно зауважити, що індекс фінансового стресу відображає поточний стан фінансової індустрії та не відображає короткострокових або довгострокових майбутніх ризиків [3].

Найбільше через війну зросли світові ціни на продовольство та

енергоносії. Ціни на нафту та природний газ у Європі відкоригувалися після закінчення холодної хвилі та приходу альтернативних постачальників, але все ще значно перевищують довоєнний рівень. Натомість країни планують збільшити джерела енергії від існуючих постачальників, а також розглядають можливість обмеження імпорту з Венесуели та Ірану, які зараз перебувають під санкціями. Відновилися дискусії щодо доцільності відмови від атомної енергетики та необхідності різкого скорочення споживання вуглеводнів [3].

Більшість іноземних компаній у фінансовому секторі не були готові до повномасштабної війни Росії з Україною. Це підтверджують результати квітневого опитування Global Association of Risk Professionals. Близько двох третин опитаних заявили, що їхні компанії лише частково або навіть погано готові до реалізації таких ризиків. Найбільша причина в тому, що вони не передбачили такого конкретного повороту подій. Незважаючи на географічну близькість, європейські інституції були в середньому менш готові до ескалації війни, ніж американські чи азійські інституції. Оцінка рівня готовності компанії до війни не залежала від того, наскільки тісно вона була зв'язана з Україною чи Росією [3].

За останні місяці надходження від міжнародної фінансової допомоги значно зросли. З початку вторгнення офіційне фінансування перевищило 27 млрд. дол. США. Станом на кінець листопада збільшення надходжень у вигляді жовтневих позик, зокрема траншів МВФ і ЄС, призвело до зростання резервів до 25,2 млрд. дол. на кінець жовтня. Загальні резерви продовжували зростати в листопаді завдяки макрофінансовій підтримці ЄС і субсидіям США, закінчивши листопад на рівні 28 млрд. дол. США [4].

НБУ очікує, що до кінця року міжнародна допомога перевищить 31 млрд. дол. США. У другому півріччі 2022 року міжнародні партнери суттєво збільшили фінансову підтримку України, що стало вагомим фактором збереження макрофінансової стабільності. Передбачається, що у 2023 році надійде фінансова підтримка від міжнародних партнерів, необхідна для покриття дефіциту бюджету та відновлення економіки. Очікується, що значна

частина цього фінансування надійде у формі грантів, які не збільшать боргового тягара післявоєнної України. НБУ також просунувся в переговорах з МВФ щодо завершення нової програми моніторингу за участю правління Фонду. Остаточне затвердження допоможе залучити фінансування від інших міжнародних донорів у 2023 році [5].

У 2023 році НБУ вирішила зберегти облікову ставку на рівні 25% річних і підвищити норми обов'язкового резервування банків. Це допоможе посилити валютні перекази, зберегти курсову стабільність і поступово знизити інфляцію у 2023 році. Основними факторами, що сприяють прискоренню інфляції, є наслідки воєнних дій та окупації окремих територій в Україні, які передусім впливають на підвищення собівартості продукції підприємств та призводять до браку окремих видів продукції. Регулярні відключення електроенергії створюють додатковий тиск на вартість енергоносіїв, оскільки зростає потреба населення в паливі. Усі ці фактори збільшують ціни на широкий спектр товарів і послуг, а деякі позиції значно дорожчають [5].

Місія Міжнародного валютного фонду в Україні, яка працювала в режимі онлайн з 11 по 22 листопада 2022 року, завершила роботу. За результатами роботи місії було підписано Staff Level Agreement (SLA) про умови Моніторингової програми із залученням Ради МВФ. Програма моніторингу не передбачає фінансування, але в разі схвалення вона допоможе залучити фінансування від інших міжнародних донорів у 2023 році. Ця згода є необхідною умовою для того, щоб керівництво МВФ розглянуло питання про затвердження програми спостереження та обговорило це питання з виконавчим комітетом МВФ. Виконання зобов'язань України за цією програмою сприятиме переходу до нової програми МВФ, яка передбачатиме фінансування. У результаті НБУ погодився оновити стратегію фінансового сектору, яка включає оцінку стабільності банківської системи, концепцію докапіталізації, роботу з проблемними кредитами та плани розвитку на майбутнє, забезпечити безперебійне функціонування фінансового сектору [6].

Окрім підтримки внутрішніх фінансів України від втрат від військових дій, її фінансова безпека також залежить від стану світових фінансів. Війна в Україні підштовхнула ціни на нафту, газ, пшеницю та метали до рівня, якого не було з часів фінансової кризи 2008 року. Російське вторгнення в Україну продовжує серйозно дестабілізувати світову економіку. Це, у поєднанні з ескалацією та безглуздим знищенням життя та засобів до існування, призводить до серйозної енергетичної кризи в Європі, яка різко підвищує вартість життя та перешкоджає економічній діяльності. Ціни на бензин у Європі з 2021 року зросли більш ніж у чотири рази, а Росія скоротила поставки менше ніж на 20% від рівня 2021 року, підвищуючи потенціал дефіциту енергії зими 2022/23 років [9].

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 №64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/64202-41397>
2. Деякі питання казначейського обслуговування Розпорядження КМУ від 25.02.2022 р. № 182-р URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-kaznachejskogo-obslugovuvannya>.
3. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2022-roku>
4. Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд: грудень 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/makroekonomichniy-ta-monetarniy-oglyad-gruden-2022-roku>
5. Національний банк України зберіг облікову ставку на рівні 25%. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-obli-25-15568>

6. Досягнуто угоду на рівні персоналу щодо укладання Україною з МВФ Моніторингової програми із залученням Ради Фонду. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/dosyagnuto-ugodu-na-rivni-personalu-programi>

7. International Monetary Fund. 2022. World Economic Outlook: Countering the Cost-of-Living Crisis. Washington, DC. October. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/10/11/world-economic>

ВОРОБЕЙ В. О.

здобувачка магістратури за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Стан освіти і науки в умовах воєнного стану

24 лютого 2022 року, в Україні введено воєнний стан. Президент підписав Указ №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», який підтримано Верховною Радою. Воєнний стан запроваджено з 5:30 24 лютого 2022 року строком на 30 діб, який продовжувався ще і ще і сьогодні діє воєнний стан. Ворог знищує нашу інфраструктуру, в тому числі заклади освіти та дошкільні заклади. Втрати є великими однак вони не такі болючі якщо при цьому не втрачаємо наших громадян.

За період воєнного стану через напад РФ наша держава втратила матеріально-технічну базу багатьох закладів вищої освіти та сотні закладів середньої освіти, училищ, технікумів, коледжів а також дошкільних закладів.

Умови отримання освіти були ускладненні пандемією Covid-19 проте з повномасштабним вторгненням ситуацію значно ускладнилась. Сьогодні для закладів освіти першочерговим постало питання збереження життя науково-педагогічних, педагогічних працівників, учнів, студентів, здобувачів а вже наступним проведення освітніх заходів. Наша держава відреагувала гнучко на виклики і досить ефективно запроваджено онлайн навчання, офлайн навчання із забезпеченням місць укриття, дистанційного навчання, дистанційного контролю знань, забезпеченням електронними ресурсами для навчання тощо.[1]

У Міністерстві освіти і науки України (далі – МОН) зазначають, що воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в

окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності, територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям і органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

З перших днів війни МОН закликає громадян зберігати спокій і розсудливість, а також всі заклади освіти, за можливості, здійснюють навчання в дистанційній формі. З метою забезпечення відповідного режиму діяльності функціональної підсистеми пропонується керівникам департаментів (управлінь) освіти і науки обласних державних адміністрацій, закладів вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління МОН, забезпечити:

- надання освітніх послуг у встановлених обсягах, відповідно до визначених освітніх програм і планів, а також здатності швидкого відновлення освітнього процесу;
- виконання заходів планів цивільного захисту на особливий період;
- готовність до здійснення оповіщення органів управління та сил цивільного захисту, учасників освітнього процесу та працівників про виникнення надзвичайної ситуації; інформування про межі поширення, наслідки, способи та методи захисту, а також дії у зоні можливої надзвичайної ситуації;
- уточнення та здійснення заходів щодо захисту учасників освітнього процесу, працівників підприємств, установ, організацій і прилеглих територій у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

- готовність наявних сил і засобів цивільного захисту, можливість залучення додаткових сил і засобів у разі виникнення надзвичайних ситуацій;
- створення та використання об'єктових матеріальних резервів для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і ліквідації наслідків;
- негайне інформування про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій, порушення функціонування суб'єктів освітньої діяльності або загрозу припинення надання освітніх послуг органів управління освітою та цивільного захисту обласних державних адміністрацій, територіальних органів Служби безпеки, Державної служби з надзвичайних ситуацій і МОН;
- у разі безпосередньої загрози життю та здоров'ю учасників освітнього процесу на об'єктах освіти вводити в дію Плани евакуації закладів освіти.

Керівникам закладів вищої освіти [2]:

- перевести в готовність об'єктові формування цивільного захисту до дій за призначенням у взаємодії з територіальними формуваннями цивільного захисту щодо проведення великих обсягів робіт із ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, у тому числі тих, що виникли внаслідок воєнних (бойових) дій чи терористичних актів, а також проведення відновлювальних робіт на власних об'єктах;
- бути в готовності за рішенням місцевих держадміністрацій, міських рад у містах обласного значення та за особистою згодою залучити власні об'єктові формування цивільного захисту до виконання завдань за призначенням на об'єктах інших суб'єктів господарювання чи на визначених територіях.

Після терористичних атак РФ по об'єктах критичної інфраструктури, сфера освіти зіштовхнулася з додатковими викликами: відсутність електроенергії, відсутність інтернету, відсутність опалення та водночас повітряні тривоги, які змушують переривати освітній процес та прямувати усіх учасників освітнього процесу в терміновому порядку в укриття. Ці виклики ускладнюють проведення онлайн та дистанційного навчання.

Список використаних джерел:

1. Про роботу закладів освіти в умовах воєнного стану. Електронний ресурс. Посилання. Про роботу закладів освіти в умовах воєнного стану – Освіта.UA (osvita.ua)
2. Міністерство освіти і науки України. Електронний ресурс. Посилання.

ВОРОБІЙОВ О. В.

аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Перспективи розвитку державного управління у сфері виконавчого провадження у Нідерландах

Система органів виконавчого провадження у Нідерландах має схожість із французькою моделлю. У 2001 році в Нідерландах набрав чинності Закон «Про судових виконавців». Судові виконавці стали уповноважені на здійснення своїх службових дій на всій території держави, тоді як раніше це було можливим лише в юрисдикції окружного суду, який їх затвердив. Практично угоди часто було виконано в такий спосіб, що судові виконавці могли діяти лише у частині судового округу, тобто лише у районі свого місцезнаходження [1].

Королівське товариство судових виконавців було замінено на Королівську організацію судових виконавців – професійну організацію, яка може приймати регламенти, обов'язкові для всіх судових виконавців. Було прийнято норми для покращення захисту коштів клієнтів. Також було посилено нагляд та фінансові норми. За прикладом Закону про нотаріуси (*Wet op het Notarisambt*) судові виконавці також повинні мати відповідно до закону клієнтський рахунок. Суть справи в тому, що гроші, стягнуті на користь клієнтів під час здійснення професійної діяльності, мають бути відокремлені від судових виконавців. Це гарантує, що гроші не будуть включені до процедури банкрутства, мораторію на виплату чи процедури управління боргом судового виконавця. Було запроваджено дисциплінарні правила, встановлювані законом [2]. Ці дисциплінарні правила поширюються на всі дії судових виконавців у процесі виконання як службової, так і неслужбової

діяльності.

Крім того, Закон містить низку положень, спрямованих на заохочення конкуренції. Ідея законодавця в 2001 році була в тому, що якщо задати хорошу модель для конкуренції, то у судових виконавців буде стимул для підвищення продуктивності та якості, а також конкуренції цін на послуги [3].

У Законі зроблено спробу досягти конкуренції за рахунок:

- лібералізація правил призначення. Закон більше не передбачає встановлення умов наявності вакансії або нового місця діяльності для призначення судовим виконавцем. Будь-який молодший судовий виконавець, який має бізнес-план, за яким Комітетом експертів надано позитивну рекомендацію, в принципі, має право на призначення. Це розширює можливості допуску до професії. Молодші судові виконавці мають можливість виявляти ініціативу щодо власного призначення, що також сприяє конкуренції. Вимоги до схваленого бізнес-плану мають забезпечити розумну впевненість у тому, що молодший судовий виконавець, який бажає отримати право на призначення на посаду, має достатнє фінансування. Тільки тоді він (або вона) можуть утримувати власну контору створення;

- щоб досягти вільного ціноутворення, було вирішено відмовитися від фіксованих ставок для клієнта. Ставки зафіксовані за цінами на офіційні дії, які можуть бути відшкодовані лише з метою захисту боржника;

- при виборі своєї території діяльності судові виконавці більше не пов'язані з межами судового округу, а стали уповноважені на виконання службових завдань в масштабі країни. виконавця;

- конкуренція (ринкові відносини) перестали бути визначальним чинником у діяльності судових виконавців. В інтересах належного функціонування правопорядку голландський законодавець Нідерландів надав судовим виконавцям особливі привілеї та монополію на провадження діяльності. На користь принципу верховенства права, щоб рішення виконувались швидко, старанно і ефективно, має бути можливість законним способом домогтися добровільного виконання судового рішення, тобто. не

застосовуючи закон самостійно, і з цією метою було створено професію судового виконавця. В усіх своїх офіційних діях судові виконавці здійснюють повноваження у межах публічного права. Більшість їх влада, можна сказати, є продовженням судової влади. В інтересах правопорядку вони діють як свого роду поліцейський, наприклад, при накладенні арешту або при виселенні. Відносини між судовими виконавцями та їх клієнтами суттєво відрізняються від звичайних ринкових відносин. Зрештою, здійснення своєї діяльності тісно пов'язані з правовими нормами та належним функціонуванням правової системи, а не з інтересами клієнтів. Більше того, при виконанні свого публічного завдання для однієї зі сторін судові виконавці також мають брати до уваги інтереси інших сторін. У цьому сенсі особливий характер посади судових виконавців забороняє діяльність виключно із комерційної спрямованості [4].

З іншого боку, змішана природа посади (державна посадова особа і водночас – підприємець) змушує судових виконавців поводитися як «нормальний» підприємець та зосереджувати увагу на прибутковості та безперервності своєї практики. Ці два аспекти здійснення професійної діяльності (публічно-правовий та комерційний) можуть призводити до протиріч. Якості підприємця не завжди збігаються з якостями державного службовця. Іноді можуть суперечити одне одному. Підприємницька діяльність може призвести до позитивних нововведень та творчих рішень, але також створює можливість економічних міркувань під час і в ситуаціях, коли це небажано [5].

Таким чином, змішана структура мотивів, у межах якої діють судові виконавці, містить серйозні ризики їхнього сумлінності, наприклад, у зв'язку з конфліктом інтересів. Це може чинити тиск на належне функціонування правової системи. Ринковий підхід дозволяє переважати фінансові інтереси; службовий підхід робить акцент на публічні інтереси.

Відповідно до Закону «Про судових виконавців» належним чином функціонуючий професійний регулюючий орган:

1. встановлює відповідальність за належне та незалежне провадження професійної діяльності;
2. добре інтегрований і має вагомий статус у професійній спільноті – у зв'язку з цим, регламенти професійних регулюючих органів приймаються як професійні правила та не обговорюються постійно у професійній спільноті (важливість саморегулювання);
3. забезпечує професійну компетентність (наприклад, обмін знаннями та контроль професійної підготовки) судових виконавців;
4. має внутрішній устрій, що функціонує демократично та належним чином;
5. забезпечує «почуття гільдії» та незалежність практикуючих фахівців таким чином, щоб конкуренція не домінувала, але виконувався загальноприйнятий стандарт якості;
6. підтримує внутрішні та зовнішні відносини; а) внутрішні: професійний регулюючий орган використовує своє особливе положення шляхом посередництва між судовими виконавцями, де це необхідно для запобігання розвитку конфлікту та заподіяння шкоди репутації серед громадськості; б) зовнішні: встановлює зв'язки та підтримує активні взаємини, лобіює та спільно працює з іншими зацікавленими сторонами (професійними регулюючими органами або адвокатами, судовими органами, зацікавленими співтовариствами, міністерствами, органами місцевої влади, політиками);
7. відіграє провідну й визначальну роль;
8. виконує правила там, де це необхідно, і гарантує таким чином підтримку високого рівня професіоналізму, щоб уберегти від необхідності застосовувати дисциплінарним судом за власною ініціативою ці правила з метою карального впливу;
9. активно здійснює свої регулюючі повноваження: (а) хоч і на субсидіарній та пропорційній основі, (б) професійний регулюючий орган звертає увагу до суттєві питання, пов'язані з належним здійсненням

практичної діяльності;

10. активно здійснює свої регулюючі повноваження, особливо захист загального інтересу, зосереджуючись на належному здійсненні професійної діяльності, а не на захисті інтересів самої професійної групи;

11. приділяє достатню увагу дійсній ефективності професійних цінностей у правилах поведінки та правилах професійної діяльності [4].

Для Королівської організації судових виконавців важливо розробляти більше заходів, пов'язаних із професійною компетентністю, на користь управління якістю знань у професійній організації, так само як і на користь впливу в публічних дебатах. Королівська організація судових виконавців має уважно контролювати професійність майбутніх судових виконавців через активну участь у професійній підготовці. Крім того, Королівська організація судових виконавців має контролювати професійність діючих судових виконавців шляхом безперервної освіти. Забезпечення професійності судових виконавців означає, наприклад, що Королівська організація судових виконавців має розробляти, розповсюджувати та оновлювати певні моделі та механізми прийняття рішень для професійної діяльності. Бажано також, щоб Королівська організація судових виконавців коментувала практику правозастосування дисциплінарного суду і публікувати її в коментованому вигляді. Вона може бути згодом використана в навчальних професійних курсах щодо професійної етики судових виконавців [6].

Таким чином, перевагами виконання судових актів недержавними структурами вказується можливість зниження витрат держави на фінансування виконавчої системи; право кредитора вибрати судового виконавця у межах території районного суду як вплив на якість роботи судових виконавців.

Проведений аналіз дає підстави зазначити, що у Нідерландах виконавче провадження здійснюється приватними судовими виконавцями. У той же час судовий виконавець поєднує у своїх функціональних обов'язках риси державної та приватної особи. Судовий виконавець має право займатися

приватною практикою щодо повернення боргів за взаємною згодою сторін, наданням правових консультацій, бути повіреним у суді та ін. Існує професійна організація виконавців, членство судових виконавців у ній є обов'язковим. Однією з вимог, які висуваються до судового виконавця, є наявність затвердженого бізнес-плану. У ньому мають міститися переконлива аргументація того, що витрати окупляться судовим виконавцем, вказівка на потенційних клієнтів та ін.

Список використаних джерел

1. Європейський досвід у сфері виконавчої служби: Королівство Нідерландів. URL: <https://blog.liga.net/user/vshklyar/article/24962>
2. Исполнительное производство: традиции и реформы / Под ред. Р. Ван Рее, А. Узелач, В.О. Аболонина, В.В. Яркова. М.: Инфотропик Медиа, 2011. 416 с.
3. Фьеккони Ф., Схуккинг Й., Вийг И. Независимость, эффективность и качество правосудия: сравнительные перспективы. *СКО*. 2017. №1 (116). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/nezavisimost-effektivnost-i-kachestvo-pravosudiya-sravnitelnye-perspektivy>.
4. Закон Нидерландов «О судебных исполнителях»: восемь лет спустя: положения, которые оправдали и не оправдали ожидания. URL: https://ozlib.com/834612/pravo/zakon_niderlandov_sudebnyh_ispolnitelyah_vosem_spustya_polozheniya_kotorye_opravdali_opravdali_ozhidaniya
5. Колонка Председатель KBvG Крис Бахуис: судебные приставы нужны всегда. URL: <https://www.kbvg.nl/nieuws-en-opinie/kbvg-nieuws/column-kbvg-voorzitter-chris-bakhuis-gerechtsdeurwaarders-zijn-altijd-nodig>
6. Обучение и знания. URL: <https://www.kbvg.nl/gerechtsdeurwaarders/opleiding-kwaliteit>

ГБУР З. В.

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Ризики спричинені війною що впливають на економічну безпеку держави

Поняття економічної безпеки держави різними дослідниками визначається по-різному, в залежності від об'єктів дослідження. Зокрема, Шлемко та співавтори вважають, що сутність економічної безпеки полягає у можливості розвиватися та задовольняти потреби населення, забезпечуючи захищеність економічної системи від різного рівня загроз [9]. Аналогічно підходить до визначення поняття економічної безпеки Єрмощенко, яка вважає що економічну безпеку визначає стан економіки, що характеризується стійкістю і збалансованістю, здатністю відтворення соціального і економічного стану під впливом внутрішніх та зовнішніх загроз [6]. Разом з тим, на думку Власюка, економічна безпека полягає в ефективному використанні ресурсів з метою забезпечення стабільного розвитку держави та нейтралізації загроз [5].

Узагальнюючи дані визначення, можна сказати, що економічна безпека держави полягає в забезпеченні необхідного рівня національної безпеки за рахунок ефективного використання фінансових, трудових, матеріальних ресурсів, що в результаті створює сприятливі умови для розвитку економіки та підвищення конкурентоспроможності держави під впливом різних загроз. В цілому, про економічну безпеку держави говорять деякі показники, до яких слід віднести: зростання валового внутрішнього продукту, рівня життя населення, зменшення безробіття, формування структури економіки, темпів інфляції, рівня корупції, імпорто-залежності, забезпечення матеріально-

технічної бази, оптимізація внутрішнього та зовнішнього державного боргу.

Варто зазначити, що кожна держава схильна до різних загроз, а тому має різні стандарти побудови економічної безпеки держави. Однак під час війни виникають специфічні ризики, які ускладнюють формування та забезпечення економічної безпеки держави. Такі ризики є різними в залежності від особливостей протікання війни.

Впровадження воєнного стану в країні стало причиною появи різних обмежень, а також переформатувань в галузях промисловості для військових потреб. Сам по собі військовий стан безумовно має вплив на економіку, однак цей вплив не є значним, особливо на фоні того, що кількість територій, де не ведуться активні військові дії, постійно зростає. Куди негативнішими є наслідки для економіки в умовах повномасштабної війни, коли активні бойові дії не дозволяють бізнесу працювати взагалі. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну призвело не тільки до руйнувань та тисяч смертей серед мирного населення та військових, однак спричинило і проблеми, що загрожують економічній безпеці країни. Розглянемо основні ризики, які виникли в економіці починаючи із лютого 2022р.

Закриття бізнесу. Чимало компаній закрилися через перебування в зоні бойових дій або безпосередній близькості до неї. Інші підприємства були вимушені переїхати до безпечних регіонів. За даними опитування, здійсненого американською торговою палатою, 2% бізнесу були вимушені повністю закритися, 50% бізнесу були вимушені зменшити обсяги виробництва, з них 48% вимушені перейти на повністю нові продукти, що відповідають очікуванням населення в умовах війни (рис.1).

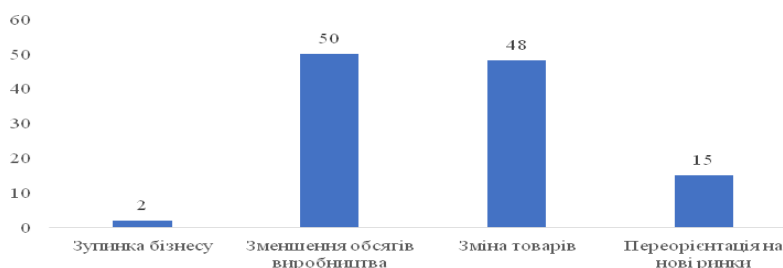

Рис.1. Зміни діяльності бізнесу України під час війни [1]

Проте значна частина підприємств, що залишилися в окупованих територіях, були вимушені закритися для забезпечення безпеки працівників та клієнтів. Попри те, що значна частина підприємств поступово відновлюють свою діяльність, український бюджет все ж таки не до отримує значну частину надходжень від податків з доходів фізичних осіб, підприємців та бізнесу. Разом з тим, проблема має місце тільки в період здійснення воєнних дій на певній території, оскільки практика показує, що як тільки активні військові дії завершуються, підприємці та бізнес повертаються до сфери свого функціонування.

Проблеми логістики спричиняють нестачу палива. Російська Федерація знизилася найбільші українські нафтопереробні сховища та заводи. Через це Україні доводиться закуповувати паливо в інших країнах та завозити його за більш високою ціною (рис.2). Внаслідок цього відбувається помітне подорожання товарів та послуг.

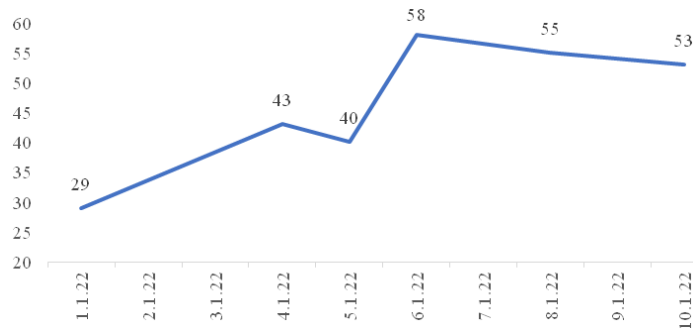

Рис. 2. Динаміка вартості дизельного палива на АЗС України [3]

Внутрішня та зовнішня міграція населення. Значна частина населення були вимушені переїхати до Польщі, Німеччини, Молдови, Угорщини та інших країн. За передньої оцінки митників з України виїхало близько десяти мільйонів осіб без врахування внутрішніх переселенців (рис.3).

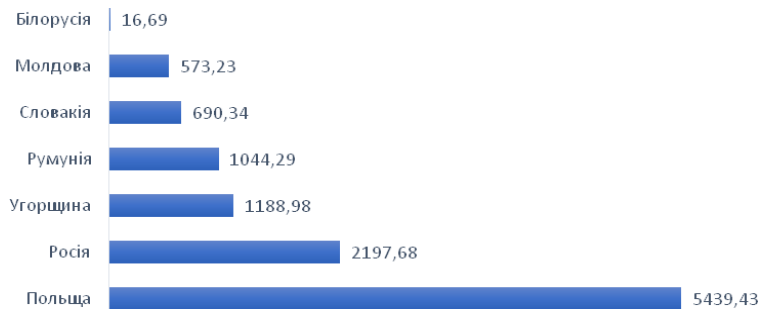

Рис. 3. Кількість біженців з України з 24 лютого по 16 серпня 2022 року в різних країнах світу, млн осіб [2]

Зростання витрат на оборону. Війна вимагає посиленого фінансування потреб армії, а тому основна частина бюджетних коштів буде направлятися на озброєння. Презентуючи бюджет на 2023р., уряд назвав його «бюджетом воюючої країни», оскільки на підтримку обороноздатності буде витрачено понад один трильйон гривень. На цей сектор підуть майже всі зібрані державою податки та неподаткові доходи, а на фінансування решти відсотків видатків Україна буде залучати кошти партнерів. Видатки на оборону в 2023р. складуть 850 мільярдів гривень (рис.4), що в 2 рази більше, ніж у державному бюджеті на 2022 рік до початку війни. Таким чином, на війну буде витрачено 50% бюджету країни [4].

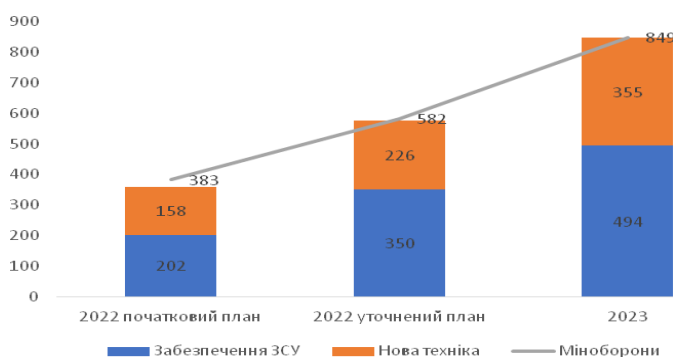

Рис.4. Зміна військового бюджету в 2022-2023 рр, млрд грн [4]

Проблеми експорту. Росія перекрила Чорне море, через що Україна не може експортувати власну продукцію, що особливо гостро стосується сільськогосподарської продукції. На сьогодні експорт зерна є однією із основних статей бюджету, при цьому країна-агресор цілеспрямовано

перешкоджає здійсненню перевезень, що унеможлиблює дотримання контрактів, які були підписані в довоєнний час. У результаті такі дії Росії провокують продовольчу кризу та голод у всьому світі.

Руйнування заводів. Найбільш сильний удар по промисловості зробило те, що Росія цілеспрямовано знищує важливі економічні підприємства. При цьому страждають заводи не тільки в тимчасово окупованих територіях, однак і в інших регіонах України [8].

Корупція. Національним агентством з питань запобігання корупції України було виявлено найбільший ризик спричинений від війни – це корупційні ризики. Зокрема, корупція під час вступної компанії до закладів вищої освіти, постачання гуманітарної допомоги тощо. Національне агентство з питань запобігання корупції також зазначило, що обсяги готівки, які перевозять посадовці за кордон, не відповідають їхнім деклараціям. На сьогоднішній день це питання є не вирішеним. Тому з метою запобігання корупційних ризиків створено електронну систему для збору коштів для різних потреб та кінцевого задоволення, а також перевіряється система перетину кордону «Шлях», оскільки поступає інформація про те, що з її допомогою продають дозвіл на виїзд [7].

На сьогоднішній день за оцінками Світового банку, Єврокомісії та українського уряду, вартість відбудови України та її економіки вже зараз сягає понад 349 мільярдів доларів США. Спеціалісти зазначають, що наслідки вторгнення будуть відчуватися впродовж кількох поколінь, оскільки мільйони людей були переміщені в інші країни або змінили місце проживання, що порушило розвиток людського потенціалу, знищило культурну спадщину і негативно вплинуло на траєкторію розвитку економіки. За даними оцінки, основні збитки заподіяні житловому комплексу, транспортній системі, торгівлі та промисловості. Збитки спричинені порушенням економічних потоків та ланцюгів виробництва на сьогодні оцінюється в 250 мільярдів доларів. Ці дослідження підкреслюють серйозність ризиків, з якими зіткнеться Україна в умовах післявоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. ACC (2022). Doing business during war in Ukraine. URL: <https://chamber.ua/ua/news/rezultaty-ostannoho-opytuvannia-palaty-87-kompaniy-chleniv-hotovi-aktyvno-doluchatysia-do-vidbudovy-ekonomiky-ukrainy-pisliaviyuny/>
2. Number of refugees from war-stricken Ukraine in CEE 2022, by country. statista.com, 2022. URL: <https://www.statista.com/statistics/1293403/cee-ukrainian-refugees-by-country/>
3. Вартість дизельного палива на АЗС України. Мінфін. 2022. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/fuel/dt/>
4. Вінокуров Я. 50% бюджету – на війну. За що житиме Україна у 2023 році,. Економічна правда. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publicati>
5. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Нац. ін-т проблем міжнародної безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. Київ, 2008. 48 с.
6. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ: КНТЕУ, 2001. 309 с.
7. Новіков О. НАЗК виявляє корупційні ризики, спричинені війною, у різних сферах. Національне агентство з питань запобігання корупції. 2022. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-vuyavlyaye-koruptsijni-ryzykysprychun>
8. Салліван А. Як війна вплинула на економіку України. DW. 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-vijna-vplinula-na-ekonomiku-ukraini>
9. Шлемко В. Т., Бінько І. Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення. Київ: НІСД, 1997. 144 с.

ГИЧ Т. О.

*магістрантка кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Теоретичні засади державної інформаційної політики в Україні

Реалізація державної інформаційної політики повинна відбуватися за допомогою сукупності правових механізмів та організаційних заходів, у результаті застосування яких має бути досягнуто позитивний ефект: гармонізація інтересів людини, суспільства та держави в інформаційній діяльності; недопущення незаконного розповсюдження, застосування і порушення цілісності інформації. Сучасний стан суспільного розвитку, а також ситуація, що склалася в українському та світовому інформаційному просторі, потребують посилення ролі держави у процесі забезпечення доступу громадян України до оперативної, об'єктивної інформації, гарантування захисту національного інформаційного простору від негативних інформаційних впливів [1].

Державна інформаційна політика як особлива сфера життєдіяльності людей, пов'язана із відтворенням та поширенням інформації, що задовольняє інтереси держави та громадянського суспільства, і спрямована на забезпечення творчого, конструктивного діалогу між ними та їхніми представниками, покликана, як і будь-яка інша сфера на реалізацію державної політики, перш за все, забезпечувати конституційні права та свободи громадян. Право громадян на інформацію є одним із найважливіших політичних та особистих прав. Реалізація права громадян на інформацію, забезпечення вільного доступу до інформації, що має суспільне значення, інформаційна відкритість органів влади є найважливішими умовами функціонування правової держави та критеріями її ефективності.

Концепт державної інформаційної політики має широкий спектр інтерпретації. Державна політика у сфері інформації як складна багатогранна

система може бути описана з різних точок зору та у різній науковій термінології.

В основі державної інформаційної політики лежить система цінностей, об'єднана загальною концепцією, яка пов'язуватиме в єдине ціле ціннісні орієнтири та моральні принципи. Така політика повинна забезпечувати взаємозв'язок між короткостроковими, середньостроковими та довгостроковими планами з урахуванням основних закономірностей розвитку системи публічного управління та його завдань в інформаційній сфері, задавати вектор розвитку та основні принципи нормативно-правової бази, відповідати основним культурним нормам.

У широкому сенсі інформаційна політика охоплює три основні напрямки:

1. Урядове створення і поширення інформації – включає в себе державне фінансування досліджень і розробок, а також державне створення такої інформації, як економічна статистика, поширення законодавства та адміністративних рішень, культурні матеріали і т. д.

2. Розробка, регулювання і використання інформаційної інфраструктури – відносяться такі питання, як регулювання телефонії та мовлення, інфраструктура для шкіл і бібліотек, безпеку і цілісність інфраструктури і т. д.

3. Інституційна та юридична інфраструктура – включає участь держави в міжнародних договорах і організаціях, правила конфіденційності, антимонопольну політику, безпеку, а також політику в сфері інтелектуальної власності [2].

Глобалізація та розвиток інформаційного суспільства вплинули на інформаційну сферу суспільства і, як наслідок, масову комунікацію та державну інформаційну політику. До таких змін можна віднести: поширення мережевого принципу комунікації, зміна механізмів зворотного зв'язку, медіатизацію політики, посилення політичного впливу засобів масової інформації.

Перша тенденція – поширення мережевого принципу комунікації. Наслідком поширення мережевої організації стає дроблення аудиторії на безліч груп, що часто об'єднуються стихійно на основі конкретних утилітарних цілей. Така організація призводить до зростання ролі горизонтального рівня комунікації. Такі зміни впливають на інформаційну політику держави, часто знижуючи її ефективність.

Іншою тенденцією є процес зміни механізмів зворотного зв'язку. Збільшення швидкості передачі, зниження вартості вироблення інформації та підвищення доступності інформації призвели до багаторазового збільшення загального обсягу інформації. Кількість інформації, що надходить, перевищує об'єктивні можливості сприйняття людини. Водночас, часто така інформація є хибною та спалюженою, що може призводити до соціальної напруги в суспільстві, негативному ставленні до дій органів державної влади.

Третьою тенденцією розвитку інформаційного суспільства стала медіатизація політики. Під медіатизацією розуміється взаємопроникнення політичного та медійного простору, внаслідок чого відбувається перехід політичних символів та смислів у віртуально-медійну область [3; 4]. У процесі медіатизації політики, політична реальність переноситься у віртуальний простір і стає об'єктом симуляції. Це впливає на стратегії реалізації державної інформаційної політики. У віртуальному просторі простого інформаційного повідомлення про державно-управлінські, економічні, політичні, соціальні події, аргументації управлінських рішень стає недостатньо для ефективного контролю інформаційної сфери. Підвищується значення образу комунікатора та мови комунікації, розширюється символічний простір політики.

Таким чином, в умовах глобалізації інформаційна сфера зазнала ряд суттєвих змін, таких як поширення мережевого принципу комунікації, зміна механізмів зворотного зв'язку, медіатизацію політики, посилення політичного впливу засобів масової інформації. Такі зміни можуть негативно впливати на інформаційну політику держави, часто знижуючи її ефективність.

Список використаних джерел:

1. Красноступ Г.М. Основні напрями правового забезпечення державної інформаційної політики. *Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України*. URL: <http://old.minjust.gov.ua/30768>.
2. Мохова Ю. Л., Луцька А. І. Сутність та головні напрямки державної інформаційної політики України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 12. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/27.pdf.
3. Нестерова Н. Н., Смыслова О. Ю. Государственная информационная политика в новых условиях развития современного общества. *ЭФО*. 2022. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gosudarstvennaya-informatsionnaya-politika-v-novyh-usloviyah-razvitiya-sovremennogo-obschestva>.
4. Войтко О. Реалізація державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки в умовах конфлікту з російською федерацією. *ГРААЛЬ НАУКИ*. 2021. № 1. С. 164-166.

ГУБЕНКО В. В.

здобувач третього освітнього рівня (аспірантура) спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», викладач кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Органи управління освітою в об'єднаній територіальній громаді

Після місцевих виборів 2020, що відбулися на новій територіальній основі, на мапі України з'явилося понад 500 новоутворених і реорганізованих громад, на які відтепер покладено функції та повноваження з управління освітою. У цьому контексті органи управління освітою в громаді стають реальними суб'єктами реалізації освітньої політики на місцевому рівні. Від їх злагодженої діяльності, ефективного використання ресурсів, активної співпраці з громадськістю залежатиме розвиток освіти. Саме на них покладається важлива місія – створення освіти рівних можливостей, освіти нової якості – демократичної та інноваційної. Ми отримали повномасштабну реформу місцевого самоврядування та територіальної організації влади, що супроводжується формуванням спроможного первинного інституту місцевого самоврядування – територіальної громади шляхом її укрупнення (далі - ОТГ), наданням повноважень, ресурсів та можливості самостійно вирішувати питання місцевого значення.

Відповідно до статті 32 базового Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (від 21.05.1997 №280/97-ВР) [1] у сфері освіти виконавчі органи сільських, селищних, міських рад територіальних громад наділені власними (самоврядними) та делегованими повноваженнями, зокрема:

– управління закладами освіти, які належать територіальним громадам або передані їм, організація їх матеріально-технічного та фінансового

забезпечення;

– забезпечення здобуття повної загальної середньої освіти, створення необхідних умов для виховання дітей, молоді, розвитку їхніх здібностей, трудового навчання, професійної орієнтації, продуктивної праці учнів, сприяння діяльності дошкільних та позашкільних навчально-виховних закладів;

– забезпечення в межах наданих повноважень доступності та безоплатності освіти на відповідній території;

– забезпечення, відповідно до закону, розвитку всіх видів освіти, розвитку та вдосконалення мережі освітніх закладів усіх форм власності.

Відповідно до статті 66 Закону України «Про освіту» (від 05.09.2017 №2145-VIII) [2] *районні, міські ради ОТГ*:

відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти та забезпечення якості освіти на відповідній території, забезпечення доступності дошкільної, загальної середньої освіти, позашкільної освіти;

планують та забезпечують розвиток мережі закладів дошкільної, загальної середньої освіти, позашкільної освіти;

заснують заклади освіти, а також реорганізують, перепрофільовують (змінюють тип) та ліквідовують їх з урахуванням спеціальних законів;

закріплюють закладами, що забезпечують здобуття початкової та базової середньої освіти, територію обслуговування (крім випадків, встановлених спеціальними законами);

забезпечують доступність дошкільної та середньої освіти для всіх громадян, які проживають на відповідній території, та вживають заходів для забезпечення потреби у дошкільній та позашкільній освіті;

у випадках, визначених спеціальними законами, забезпечують та фінансують підвезення здобувачів освіти і педагогічних працівників до закладу освіти і в зворотному напрямку (у разі потреби - транспортними

засобами, пристосованими для перевезення осіб, які пересуваються на кріслах колісних);

ведуть облік дітей дошкільного та шкільного віку у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України;

оприлюднюють офіційну звітність про всі отримані та використані кошти, а також перелік і вартість товарів, робіт, послуг, спрямованих на потреби кожного із заснованих ними закладів освіти, та інші видатки у сфері освіти;

забезпечують рівні умови розвитку закладів освіти всіх форм власності;

сприяють розробці плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти;

здійснюють інші повноваження у сфері освіти, передбачені законом;

Сільські, селищні ради:

відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти та забезпечення якості освіти на відповідній території, забезпечення доступності дошкільної та повної загальної середньої освіти;

заснують заклади освіти, а також реорганізують, перепрофілюють (змінюють тип) та ліквідовують їх з урахуванням спеціальних законів;

оприлюднюють офіційну звітність про всі отримані та використані кошти, а також перелік і вартість товарів, робіт, послуг, спрямованих на потреби кожного із заснованих ними закладів освіти, та інші видатки у сфері освіти;

здійснюють інші повноваження у сфері освіти, передбачені законом.

Змінами до Бюджетного кодексу України з 2016 року органам місцевого самоврядування передано повноваження з утримання закладів освіти[3]. Таким чином, законодавством органам місцевого самоврядування (далі - ОМС) визначено значний перелік повноважень і функцій для самостійного прийняття рішень, у який спосіб під власну відповідальність та із залученням усіх наявних ресурсів забезпечити надання якісної та доступної освіти на

відповідній території, згідно із затвердженими державними освітніми стандартами.

ОМС для ефективного здійснення повноважень мають вибудовувати систему управління освітою на відповідній території. Для цього треба визначитись, у якій саме організаційній формі створюється та функціонує орган управління освітою:

- без створення юридичної особи;
- зі статусом юридичної особи.

Органу управління освітою рішенням місцевої ради делегуються всі або окремі повноваження у сфері освіти.

Механізм реалізації органом управління освітою власних та делегованих повноважень у сфері освіти може здійснюватися через:

- затвердження положення про управління (відділ) освіти з делегованими повноваженнями;
- затвердження положення про структурні підрозділи (у разі їх створення);
- призначення працівників органу управління та визначення їх посадових обов'язків і затвердження посадових інструкцій.

У своїй роботі органи управління освітою повинні керуватися положеннями про них. На кожному посаді в органі управління освітою має бути посадова інструкція.

Під час розробки посадових інструкцій працівників органу управління освітою варто користуватися Типовими професійно-кваліфікаційними характеристиками посадових осіб місцевого самоврядування[4].

Органи місцевого самоврядування можуть створювати органи державно-громадського управління у сфері освіти у формі робочих груп, дорадчих, громадських, експертних та інших органів. Їх повноваження, термін діяльності мають бути передбачені в актах про їх утворення.

Вводити до штатного розпису необхідно ті посади, які передбачені постановою Кабінету Міністрів України «Про упорядкування структури та

умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів»[5].

Крім того, має бути забезпечена організація роботи органу управління освітою, зокрема шляхом планування та документування роботи за всіма напрямками наданих йому повноважень у сфері освіти.

Єдині вимоги щодо створення управлінських документів і роботи з ними, а також порядок їх архівного зберігання визначені Правилами організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях [6].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (від 21.05.1997р. №280/97-ВР) . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 №2145-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Бюджетний кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17?find=1&text=%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8+%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE+%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D1%80%D1%8F%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F#w3_1
4. Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 07.11.2019 №203-19 «Про затвердження Типових професійно-кваліфікаційних характеристик посадових осіб місцевого самоврядування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v203-859-19#Text>
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої

влади, органів прокуратури, судів та інших органів» від 31 травня 2012 р. № 505. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2012-%D0%BF#Text>

6. Наказ Міністерства юстиції України від 18.06.2015 №1000/5 «Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15#Text>

ГУБЕНКО В. В.

викладач кафедри публічного управління та адміністрування факультету гуманітарно-природничої освіти та соціальних технологій Університету Григорія Сковороди в Переяславі

ТОВКАЙЛО А. В.

студент другого освітнього рівня (магістерського) спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування факультету гуманітарно-природничої освіти та соціальних технологій Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Глобалізація та можливі проблеми і загрози при впровадженні електронного урядування

Україна обрала напрям розвитку - до європейської спільноти. Інтеграція українського публічного управління та адміністрування до європейського адміністративного простору в умовах розвитку інформаційного суспільства висуває нові сучасні вимоги до діяльності органів публічного управління України, їх спроможності ефективно діяти в умовах впровадження електронного урядування та розвитку електронної демократії, що обумовлює необхідність змін в усіх без винятку сферах суспільного життя. Саме тому важливим чинником відповідних змін стало підписання Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом(ЄС), Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (набрання чинності 01.09.2017р.), відповідно до якої Україна також передусім має забезпечити комплексний розвиток електронного урядування відповідно до європейських вимог. Відповідно до Глави 14 “Інформаційне суспільство” статті 389 зазначеної Угоди, передусім задекларовано, що “сторони зміцнюють співробітництво між Україною та ЄС щодо розвитку інформаційного суспільства на користь приватних осіб

(громадян) і бізнесу через забезпечення загальнодоступності сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та через кращу якість послуг за доступними цінами, що полегшить доступ до ринків послуг електронних комунікацій, та сприятиме конкуренції та надходженню інвестицій в цю галузь”. Статтею 390 зазначеної Угоди обумовлено таке міжнародне співробітництво між Україною та ЄС, яке “має на меті імплементацію національних стратегій інформаційного суспільства, а також розвиток всеохоплюючої нормативно-правової бази для електронних комунікацій та розширення участі України у дослідній діяльності ЄС у сфері сучасних ІКТ (електронне урядування)” [3].

Електронне урядування, що фактично являє собою електронні комунікації між органами публічного управління (державної влади чи місцевого самоврядування), бізнесом та громадянами, покликане забезпечити нову ефективність роботи органів публічного управління та високу якість обслуговування громадян і бізнесу з боку держави. Натомість не лише громадяни отримують доступ до інформації про діяльність уряду, його проекти та результати, але й уряд дістає додатковий канал інформації, добровільно наданої громадянами для оптимізації державного управління. Це зумовлено тим, що глобальна мережа створює можливості для стійкого зворотного зв'язку, інтерактивної взаємодії влади і населення.

Світові глобалізаційні процеси, розвиток науки і техніки, передові технології призводять до потреби у розширенні інтернет мереж, широкого спектру цифровізації даних, розширення напрямів послуг, впровадження електронного урядування (далі е-урядування). Маємо позитивний поступ в цьому напрямі, але й не можемо оминати ризиків.

При впровадженні е-урядування необхідно розв'язати наступні проблеми [1]:

Проблема сумісності Всі різноманітні технології електронного урядування, що впроваджуються як в органах державної влади, так і в органах місцевого самоврядування, обов'язково мають бути сумісними одна з одною. Однією з

нагальних проблем, які перешкоджають ефективному впровадженню електронного урядування як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях в Україні, є проблема сумісності. Як органи державної влади так і місцевого самоврядування використовують різне програмне забезпечення, прослідковується відсутність єдиних стандартів щодо надання електронних послуг. Від вирішення цієї проблеми залежить реформування системи державного управління, зокрема якість надання електронних послуг громадянам і бізнесу, обмін інформацією та даними, електронна взаємодія між органами влади і органами місцевого самоврядування, захист персональних даних [2] та інформаційних ресурсів. Для Європейського Союзу в контексті розвитку електронного урядування та формування єдиного європейського цифрового ринку, постійним завданням є забезпечення сумісності між юридичними інструментами (нормативно-правовими документами), бізнес-процесами (аналіз бізнесових ринків), обміном інформацією для швидкого інформування та компонентами, які необхідні для надання електронних європейських державних послуг.

В Україні розвиток електронного урядування відбувається не лише на загальнодержавному, але й на місцевому та регіональному рівнях. Концепція розвитку електронного урядування в Україні (2017) хоч і має за мету забезпечення сумісності, але вона розглядає сумісність лише в контексті розвитку організаційної, технічної та семантичної інтеперабельності інформаційно-телекомунікаційних систем органів влади. Також в Концепції передбачається створення, розвиток та експлуатація інформаційно-телекомунікаційних систем органів влади, які мають здійснюватися з урахуванням необхідності їх сумісності з базовою інформаційно-телекомунікаційною інфраструктурою електронного урядування та вимог законодавства у сфері захисту інформації[4]. Такий підхід не враховує субсидіарність та пропорційність; відкритість; прозорість; можливість повторного використання; технологічну нейтральність та перенесення даних; користувацько-центричність; доступність; безпеку і приватність;

багатомовність; адміністративне спрощення; збереження інформації; оцінку ефективності та результативності. Ці принципи мають дотримуватися при впровадженні електронного урядування як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях в Україні, що допоможе подолати існуючі проблеми та перешкоди на цьому шляху, а також зекономити кошти, сприяти наданню якісних електронних послуг, та формуванню загальноєвропейського цифрового ринку.

Проблема національної безпеки (є надзвичайно актуальною і болючою сьогодні, під час війни з росією) Чим більш прозорою і відкритою стає діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, завдяки сучасним системам електронного документообігу та їх взаємодіям з іншими системами, тим більша ймовірність використання цієї інформації на шкоду суверенітету нашої країни. Особливої уваги заслуговують різноманітні кіберзлочини, зокрема хакерські атаки на сайти органів влади і місцевого самоврядування, віруси-шпигуни, які зчитують і передають інформацію зацікавленим особам з інших країн, ведення інформаційних війн за допомогою сучасних ІКТ (ці питання ми широко обговорюємо під час вивчення окоемих дисциплін спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування).

Проблема ідентифікації громадян Для взаємодії з органами влади, громадяни повинні мати можливість ідентифікувати себе, причому ідентифікація має забезпечувати збереження персональних даних і надавати можливість громадянам брати активну участь в обговореннях питань через Інтернет.

Проблема національної самобутності Намагання запровадити технології електронного урядування, використовуючи розробки зарубіжних компаній, уніфікуючи їх без урахування специфіки нашої країни, може призвести до втрати національної самобутності, адже мова їх переважно англійська чи російська, напрацювання і аналіз теж.

Проблема відповідальності Більшість працівників як органів державної

влади і місцевого самоврядування, так і сфери обслуговування не несуть відповідальності за надання доступу зацікавленим організаціям і громадянам інформації про персональні дані інших громадян. Особливо це стає очевидним під час виборчої та рекламної кампаній.

Проблема захисту приватності Недовіра громадян до електронної взаємодії з органами влади через загрозу втрати важливих даних, необґрунтованого розкриття персональних даних, кіберзлочинність є головним стримуючим фактором. Формування різноманітних баз даних органами державної влади і органами місцевого самоврядування, без чіткого визначення умов доступу до цієї інформації і її використання, а також незабезпечення, в межах законодавства, відповідальності за порушення доступу до приватних даних осіб, неминуче призведе до втрати довіри громадян до цих органів і не сприйняття будь-яких нововведень в сфері електронного урядування.

Проблема економічної безпеки Недостатня захищеність інформації і звітів українських компаній і підприємств перед загрозами з боку недоброчесних конкурентів.

Проблема «форс-мажорних» обставин Переведення всієї документації в електронний формат без резервної копії, а також перехід на навчання фахівців за допомогою сучасних ІКТ з різних галузей знань, під дією форс-мажорних обставин може призвести до повного державного колапсу, втрати даних. Збій обладнання (відключення електрики, «зависання» системи електронного документообігу, електронної черги, е-реєстрації) призводить до паралічу всієї роботи органів державної влади та місцевого самоврядування. Переважна більшість складових е-урядування наразі є вразливою до зовнішніх і внутрішніх загроз в умовах мережевої війни. Насамперед потрібно розробити план першочергових дій, який би відповідав сучасним світовим вимогам, на його основі - запровадити Національну систему ідентифікації. Враховуючи обраний Україною напрям щодо європейської інтеграції, доцільно це зробити шляхом імплементації норм Регламенту

eIDAS (2014), який регулює електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій на внутрішньому ринку ЄС, електронні підписи, електронні транзакції, залучені органи та процедури їх включення, щоб забезпечити користувачам безпечний спосіб ведення бізнесу онлайн, наприклад, електронний переказ коштів або транзакції з публічними послугами[5].

Позитивним кроком в цьому напрямку є Цілі Міністерства цифрової трансформації України (створеного у вересні 2019 року) до 2024 року:

- перевести 100 % усіх публічних послуг для громадян та бізнесу онлайн;
- забезпечити 95 % транспортної інфраструктури, населених пунктів та їхні соціальні об'єкти доступом до високошвидкісного інтернету;
- навчити 6 млн українців цифрових навичок;
- підвищити частку ІТ у ВВП країни до 10 %.

Слід відзначити, що кожна країна проходить свій власний шлях формування електронного урядування, враховуючи свою специфіку, як на ментальному рівні, так і матеріальну, технологічну, фінансову спроможність. З кожним роком кількість країн, які активно впроваджують е-урядування, зростає. Забезпечення безпеки у широкому сенсі електронної ідентифікації є дуже важливим. Використання шифрування, використання відкритих та добре перевірених стандартів безпеки, контроль процесів забезпечення безпеки спрямовані на забезпечення надійності та безпечності технічних рішень електронної ідентифікації. Засоби електронної ідентифікації повинні мати вбудовані засоби захисту, які спроможні виявляти та запобігати зловмисному вторгненню, корупції та іншим порушенням з максимальної ймовірністю.

Список використаних джерел:

1.Чукот С.А. Тенденції та проблеми впровадження електронного урядування в Україні. *Матеріали VII міжнародної науково-практичної*

конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні проблеми управління: виклики інформаційної епохи» (Київ, 2013 р.). К.: НТУУ «КПІ», 2013. 176 с. URL:

https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Tezi_Tendentsiyi-ta-pr oblemi-vprovadzhennya-elektronnogo-uryaduvannya.pdf

2. Закон України Про захист персональних даних. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2297-17>

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/984_011

4. Концепція розвитку електронного урядування в Україні (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text>

5. Технічний переклад Регламенту (ЄС) № 910/2014 від 23.07.2014. URL: <https://czo.gov.ua/news-details?id=244>

ГУБЕНКО В. С.

студент другого освітнього рівня (магістерського) спеціальності 015.15 Професійна освіта (охорона праці) факультету технологічної і математичної освіти Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Система управління охороною праці на виробництві

Розглянемо законодавство України про охорону праці як систему взаємопов'язаних нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері соціального захисту громадян у процесі трудової діяльності. Базується законодавство України про охорону праці на конституційному праві всіх громадян України на належні, безпечні і здорові умови праці, гарантовані статтею 43 Конституції України [1]. Основоположним документом в галузі охорони праці є Закон України «Про охорону праці», який визначає основні положення щодо реалізації права на охорону життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці, регулює відносини між роботодавцем і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні. Стаття 2 Закону України «Про охорону праці» встановлює, що дія його поширюється на всіх юридичних та фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, та на всіх працюючих [2]. До основних законодавчих актів, що мають безпосереднє відношення до охорони праці слід також віднести:

Основи законодавства України про охорону здоров'я,

Кодекс законів про працю України (КЗпПУ),

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»,

Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного

благополуччя населення»,

Закон України «Про пожежну безпеку»,

Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку».

Окремо питання правового регулювання охорони праці містяться і в багатьох інших законодавчих актах України. Це стосується таких законодавчих актів, як «Цивільний кодекс», «Кримінальний кодекс», Закон України «Про колективні договори і угоди», технічні Регламенти з безпеки промислового обладнання та продукції, що розроблені згідно існуючих вимог Директив ЄС у цій сфері і мають статус Законів, тощо. Крім вищезазначених законів, правові відносини у сфері охорони праці регулюють інші національні законодавчі акти, міжнародні договори та угоди, до яких Україна приєдналася в установленому порядку, підзаконні нормативні акти: Укази і розпорядження Президента, рішення Уряду, нормативні акти міністерств та інших центральних органів державної влади. Всі ці документи створюють єдине правове поле охорони праці в нашій країні.

З метою створення безпечних і нешкідливих умов праці у кожному структурному підрозділі та на кожному робочому місці керівник підприємства (власник) повинен створити систему управління охороною праці (далі – СУОП) і забезпечити її ефективне функціонування [3]. Що ж таке охорона праці і як забезпечити систему її управління? *Управління охороною праці* – це підготовка, прийняття і реалізація рішень щодо здійснення організаційних, технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів, направлених на забезпечення безпеки, збереження здоров'я і працездатності людини у процесі роботи.

Що таке управління охороною праці та які обов'язки роботодавця? Управління охороною праці на підприємстві здійснює його керівник (власник); у цехах, службах і на ділянках – керівники відповідних підрозділів і служб. Роботодавець зобов'язаний створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно-правових

актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці.

З цією метою роботодавець забезпечує функціонування системи управління охороною праці, а саме:

- створює відповідні служби і призначає посадових осіб, які забезпечують вирішення конкретних питань охорони праці, затверджує інструкції про їх обов'язки, права та відповідальність за виконання покладених на них функцій, а також контролює їх додержання;

- розробляє за участю сторін колективного договору і реалізує комплексні заходи для досягнення встановлених нормативів та підвищення існуючого рівня охорони праці;

- забезпечує виконання необхідних профілактичних заходів відповідно до обставин, що змінюються;

- впроваджує прогресивні технології, досягнення науки і техніки, засоби механізації та автоматизації виробництва, вимоги ергономіки, позитивний досвід з охорони праці;

- забезпечує належне утримання будівель і споруд, виробничого обладнання та устаткування, моніторинг за їх технічним станом;

- забезпечує усунення причин, що призводять до нещасних випадків, професійних захворювань, та здійснення профілактичних заходів, визначених комісіями за підсумками розслідування цих причин;

- організовує проведення аудиту охорони праці, лабораторних досліджень умов праці, оцінку технічного стану виробничого обладнання та устаткування, атестацій робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці в порядку і строки, що визначаються законодавством, та за їх підсумками вживає заходів до усунення небезпечних і шкідливих для здоров'я виробничих факторів;

- розробляє і затверджує положення, інструкції, інші акти з охорони праці, що діють у межах підприємства, та встановлюють правила виконання робіт і поведінки працівників на території підприємства, у виробничих

приміщеннях, на будівельних майданчиках, робочих місцях відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці, забезпечує безоплатно працівників нормативно-правовими актами та актами підприємства з охорони праці;

- здійснює контроль за додержанням працівником технологічних процесів, правил поведінки з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, використанням засобів колективного та індивідуального захисту, виконанням робіт відповідно до вимог з охорони праці;

- організовує пропаганду безпечних методів праці та співробітництво з працівниками у галузі охорони праці;

- вживає термінових заходів для допомоги потерпілим, залучає за необхідності професійні аварійно-рятувальні формування у разі виникнення на підприємстві аварій та нещасних випадків.

Роботодавець несе безпосередню відповідальність за порушення зазначених вимог.

При укладенні трудового договору про дистанційну роботу, про надомну роботу на роботодавця покладається обов'язок систематичного проведення інструктажу (навчання) працівника з питань охорони праці і протипожежної безпеки в межах використання таким працівником обладнання та засобів, рекомендованих або наданих роботодавцем. Такий інструктаж (навчання) може проводитися дистанційно, з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема шляхом відеозв'язку. У такому разі підтвердженням проведення інструктажу (навчання) вважається факт обміну відповідними електронними документами між роботодавцем та працівником. При виконанні дистанційної роботи роботодавець несе відповідальність за безпечність і належний технічний стан обладнання та засобів виробництва, що передаються працівнику для виконання дистанційної роботи[2].

В СУОП мають бути наявні об'єкти і органи управління, що виконують визначені функції та завдання. Об'єктом управління є дієздатність

функціональних служб і структурних підрозділів щодо забезпечення безпеки праці на робочих місцях, ділянках, в підрозділах і на об'єкті господарювання.

Настанови та правила СУОП повинні бути закріплені у локальних нормативних актах відповідної компанії та чітко визначати коло прав та обов'язків кожної зі сторін трудового договору. Одним із таких документів, спрямованих на врегулювання структури СУОП на підприємстві, має бути Положення про систему управління охороною праці на підприємстві.

Перелік нормативних вимог до форми і змісту Положення про СУОП закріплений у Рекомендаціях щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці, затверджених Державною службою гірничого нагляду та промислової безпеки України від 07.02.2008 (далі — Рекомендації)[4]. За допомогою цих Рекомендацій суб'єкт господарювання має змогу розробити власне Положення з урахуванням виду діяльності та специфіки виробництва, яке встановлює засади функціонування СУОП, що може бути складовою частиною загальної системи управління організацією.

Управління охороною праці дає можливість вирішувати такі основні задачі:

- навчання працівників безпеці праці;
- забезпечення безпеки виробничого обладнання, виробничих процесів, а також будівель і споруд;
- нормалізація санітарно-гігієнічних умов праці;
- забезпечення працівників засобами індивідуального захисту;
- забезпечення оптимальних умов праці та відпочинку працівників;
- організація лікувально-профілактичного і санітарно-побутового обслуговування працівників;
- професійний відбір працівників за окремими спеціальностями.

На підприємстві з кількістю працюючих 50 і більше осіб роботодавець створює службу охорони праці відповідно до типового положення, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони праці.

На підприємстві з кількістю працюючих менше 50 осіб функції служби охорони праці можуть виконувати в порядку сумісництва особи, які мають відповідну підготовку.

На підприємстві з кількістю працюючих менше 20 осіб для виконання функцій служби охорони праці можуть залучатися сторонні спеціалісти на договірних засадах, які мають відповідну підготовку.

Служба охорони праці підпорядковується безпосередньо роботодавцю.

Керівники та спеціалісти служби охорони праці за своєю посадою і заробітною платою прирівнюються до керівників і спеціалістів основних виробничо-технічних служб.

Спеціалісти служби охорони праці у разі виявлення порушень охорони праці мають право:

- видавати керівникам структурних підрозділів підприємства обов'язкові для виконання приписи щодо усунення наявних недоліків, одержувати від них необхідні відомості, документацію і пояснення з питань охорони праці;
- вимагати відсторонення від роботи осіб, які не пройшли передбачених законодавством медичного огляду, навчання, інструктажу, перевірки знань і не мають допуску до відповідних робіт або не виконують вимог нормативно-правових актів з охорони праці;
- зупиняти роботу виробництва, дільниці, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва у разі порушень, які створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих;
- надсилати роботодавцю подання про притягнення до відповідальності працівників, які порушують вимоги щодо охорони праці.
- Припис спеціаліста з охорони праці може скасувати лише роботодавець.

На кожному підприємстві для забезпечення ефективного

функціонування СУОП за участю служб охорони праці:

- розробляються перспективні і поточні плани щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці, комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці і виробничої санітарії, а також положення, інструкції та інші нормативні акти про охорону праці, які діють в межах підприємства;

- проводиться паспортизація цехів, діляниць, робочих місць на відповідність їх вимогам охорони праці і атестація робочих місць за умовами праці, складається розділ «Охорона праці» колективного договору;

- проводиться навчання, інструктаж і перевірка знань з питань охорони праці;

- організується проходження попереднього і періодичних медичних оглядів працівників певних категорій, а також забезпечення працівників засобами індивідуального захисту, лікувально-профілактичним харчуванням, мийними засобами.

На підприємстві з метою забезпечення пропорційної участі працівників у вирішенні будь-яких питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища за рішенням трудового колективу може створюватися комісія з питань охорони праці.

Комісія складається з представників роботодавця та професійної спілки, а також уповноваженої найманими працівниками особи, спеціалістів з безпеки, гігієни праці та інших служб підприємства відповідно до типового положення, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони праці.

Основні завдання комісії такі:

- захист законних прав та інтересів працівників в області охорони праці;
- підготовка рекомендацій власнику і працівникам з профілактики виробничого травматизму і професійних захворювань;
- узгодження позицій сторін у вирішенні практичних питань охорони праці;

- вироблення пропозицій щодо включення в колективний договір окремих питань з охорони праці і використання засобів охорони праці.

Для практичного вирішення питань забезпечення безпеки праці на підприємстві створюються постійно діюча комісія з питань атестації робочих місць за умовами праці та комісія з вводу в експлуатацію об'єктів виробничого або соціального призначення, відремонтованого чи модифікованого обладнання. В управлінні охороною праці і здійсненні громадського контролю за дотриманням законодавства з охорони праці беруть участь уповноважені трудових колективів з питань охорони праці. Їх діяльність регламентується Положенням про роботу уповноважених трудових колективів з питань охорони праці, яке затверджується на загальних зборах (конференції) трудового колективу підприємства.

Обов'язки власника й уповноважених ним посадових осіб щодо безпеки праці визначені законом України «Про охорону праці», виконання їх забезпечує ефективне вирішення завдань управління охороною праці на підприємстві.

Закон передбачає також обов'язок кожного працівника виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці. Працівники повинні співпрацювати з власником в організації безпечних і нешкідливих умов праці, дотримуватись передбачених колективним договором (угодою) обов'язків з охорони праці, знати і виконувати правила поведінки з машинами, механізмами та іншими засобами виробництва, вміти користуватися засобами індивідуального і колективного захисту, проходити у встановленому порядку медичні огляди.

Державне управління охороною праці здійснюють:

Кабінет Міністрів України;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці;

міністерства та інші центральні органи виконавчої влади;

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Конституція України (1996). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про охорону праці» (1992). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
3. Наказ МНС України від 25.01.2012 № 67 «Про затвердження загальних вимог стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-12#Text>
4. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці, затверджених Державною службою гірничого нагляду та промислової безпеки України від 07.02.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001641-08#Text>

ДАМІРОВ Н. Р. огли

аспірант Міжрегіональної Академії управління персоналом

Дизайн системи публічного управління в межах реформування системи публічного управління

Сучасні дослідники виділяють декілька основних сфер, у яких відбувається реформування публічного управління у країнах Європи, зокрема: система взаємовідносин виконавчих органів влади з іншими державними інститутами влади та управління як по горизонталі, так і по вертикалі (конституційно-політична сфера); оргструктури, механізми координації та контролю, включаючи центральну адміністрацію, регіональне та місцеве управління (організаційна сфера); системи та методи управління, адміністративні процедури та процеси (функціональна сфера); кадрова політика та державна служба (кадрова сфера); цифровізація процесів публічного управління; інформаційна політика (інформаційно-комунікативна сфера); управління державними фінансами та виконання бюджету (фінансово-економічна сфера).

Водночас, кардинальні реформи системи публічного управління не можуть не торкатися дизайну самої системи публічного управління.

Дизайн системи публічного управління – передбачає перебудову системи відповідно до механізмів інжинірингу, яке включає проектувальні та онтологічні відповіді, як мінімум, на такі питання:

– якими є архітектура та топологія системної побудови «державної машини» – системи органів державної влади та підлеглих їм інших органів та організацій;

– яке співвідношення системи органів виконавчої влади, з одного боку, та державних органів інших гілок та позагілкових органів державної влади, з іншого боку; який розподіл повноважень та інтереляції всередині цієї

різноманітності органів влади, що реалізують тією чи іншою мірою публічне управління (у широкому значенні цього поняття);

– скільки рівнів у системи публічного управління та які заходи їхньої автономності (наприклад, італійська область Трентіно – Альто-Адідже / Південний Тіроль включає до свого складу автономні провінції Тренто і Больцано (Альто-Адідже), тобто стосовно цих італійських територій реалізується 3 самостійних рівня управління, це крім територіальних органів (підрозділів) центральних органів структури державної влади Італії і крім органів місцевого самоврядування);

– якими є модель та модус системи законодавства в державі, видове різноманіття нормативних правових актів та актів нормативного технічного регулювання, маршрутизації та логістика законодавчих процесів різних модальностей та рівнів (для різного роду актів та на різних рівнях владних відносин);

– які заходи симетричності та лінійності у побудові системи публічного управління;

– яка модель співвідношення централізованості/децентралізованості влади та в якій онтологічності запроектована та впроваджена у системі органів публічного управління;

– які механізми внутрішнього пруденційного та превентивного девіантологічного аудиту закладено в систему публічного управління, які вбудовані в її основу механізми превенції неналежного («поганого») публічного управління (bad governance) та превенції дислояльності державних посадових осіб та державних службовців державі та суспільству [1];

– що розуміється під поняттям нової моделі публічного управління та поняттям належного публічного управління (good governance), які основні їх концепти та технологічні рішення, яка онтологія переходу на нову модель публічного управління;

– як організований, налаштований та налагоджений державний та

громадський контроль над системою органів публічного управління;

- як організовані, налаштовані та налагоджені підзвітність та підконтрольність системи органів публічного управління;

- які взаємовідносини між системою органів публічного управління та системою органів місцевого самоврядування;

- яка міра впровадження в систему публічного управління технологій та механізмів електронного урядування та цифровізації;

- які механізми забезпечення резистентності (стійкості) та резильєнтності (здатності з мінімізованими втратами пережити негативний період), а також механізми підтримки управлінської функції закладені у конструкцію системи органів публічного управління [2; 3];

- яке співвідношення міри державного нормативно-правового регулювання та саморегулювання (інших, крім права, систем нормативної регламентації) у рамках функціонування системи публічного управління, яка міра залучення механізмів державно-приватного партнерства та механізмів делегування повноважень непублічним операторам у публічному управлінні та наданні державних послуг;

- які механізми ротації, гарантованої заміни та взаємозамінності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування;

- яка природа та структура службових кар'єрних «ліфтів» у системі публічного управління;

- який зміст вкладається в поняття сильної держави (як сильної системи управління);

- чи має місце «глибинна держава», яка просить систему органів публічного управління;

- які заходи та особливості взаємодії складності та інструментальної (операційної) спрощеності в організації системи публічного управління;

- які ціннісні підстави закладено в основу системи публічного управління та яка їхня міра реального впливу на процес публічного управління [3].

Конституція України (в інших державах – їх конституції, писані або неписані) ставить «опорні фундаменти» і «несучі конструкції» системи державної влади, місцевого самоврядування і системи публічного управління та формує (визначаючи динамічні рамки) її «силовий каркас», зокрема і передусім у частині логіки побудови системи публічного управління за рівнями та інтегральними сегментами.

Але однієї конституції недостатньо для повноцінної побудови та запуску (забезпечення функціонування) дизайну системи публічного управління, а тому в цьому використовуються масиви законодавчих (інших, крім конституції) та підзаконних актів. І вся ця маса теж стає об'єктом операційного впливу у межах здійснення реформ системи публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Понкин И.В. Девиантология государственного управления: учебник. М.: ИНФРА-М, 2019. 210 с.
2. Турганбаев А.О. Административно-правовое обеспечение и реализация стратегического планирования в государственном управлении / под ред. В.К. Ботнева. М.: Буки Веди, 2019. 300 с.
3. Adaptive Landscape. URL: <https://computing.dcu.ie/~humphrys/Notes/GA/evolution.html>.

ДЕМЧУК В.В.

аспірант, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Нормативне забезпечення міжвідомчої взаємодії як елементу цивільного захисту

Аналіз виникнення надзвичайних ситуацій (НС) свідчить, що за останні 10 років рівень ризиків їх виникнення залишається практично незмінними та досить високими для більшості регіонів України. Виявлено, що законодавством України визначено основні положення щодо реалізації політики держави у сфері цивільного захисту в цілому, та означено основи побудови єдиної державної системи цивільного захисту.

Постановою Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 № 11 “Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту”, ст.32 визначено, що з метою організації взаємодії між органами управління та силами цивільного захисту функціональних і територіальних підсистем, їх ланок під час ліквідації наслідків конкретних НС зазначеними органами та силами відпрацьовуються плани такої взаємодії. У постанові Кабінету Міністрів України від 14.03.2018 № 223 “Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня” у ст. 41 здійснюється посилання на те, що органи управління цивільного захисту відповідно до своїх повноважень взаємодіють на підставі завчасно розроблених планів реагування на надзвичайні ситуації. Тобто, зазначеним нормативним документом теж розроблення плану взаємодії не передбачено [1].

Відповідно до ст.19 Кодексу цивільного захисту України до повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій у сфері цивільного захисту належить [2]:

- організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт

з ліквідації наслідків НС на відповідній території, а також радіаційного, хімічного, біологічного, медичного захисту населення та інженерного захисту територій від наслідків таких ситуацій;

- організація та керівництво проведенням відновлювальних робіт з ліквідації наслідків НС;

- організація та здійснення евакуації населення, майна у безпечні райони, їх розміщення, створення служб медицини катастроф, необхідних для надання екстреної медичної допомоги та життєзабезпечення населення;

- керівництво створеними ними аварійно-рятувальними службами, формуваннями та спеціалізованими службами цивільного захисту, місцевою та добровільною пожежною охороною, забезпечення їх діяльності та здійснення контролю за готовністю до дій за призначенням.

Постановою Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 № 11 “Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту” визначено, що “...з метою організації взаємодії між органами управління та силами цивільного захисту функціональних і територіальних підсистем, їх ланок під час ліквідації наслідків конкретних надзвичайних ситуацій зазначеними органами та силами відпрацьовуються плани такої взаємодії” [3].

Постановою Кабінету Міністрів України від 14.03.2018 № 223 “Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня” визначено, що “...органи управління цивільного захисту відповідно до своїх повноважень взаємодіють на підставі завчасно розроблених планів реагування на надзвичайні ситуації” [1].

У постанові Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 626 “Про затвердження Порядку розроблення планів діяльності єдиної державної системи цивільного захисту” питання щодо організації взаємодії між органами державного управління не передбачено [4].

Більш конкретно питання щодо організації взаємодії між силами цивільного захисту визначено наказом МВС України від 26.04.2018 № 340,

яким затверджено Статут дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту (ОРС ЦЗ) та Статут дій органів управління та підрозділів ОРС ЦЗ під час гасіння пожеж. У зазначеному Статуті визначено, що взаємодія між органами управління та підрозділами ОРС ЦЗ з іншими силами цивільного захисту, залученими до проведення АРІНР, організовується відповідно до взаємоузгоджених планів та організаційно-розпорядчих документів із питань взаємодії та визначається в рішенні керівника робіт із НС.

Організація взаємодії з органами управління та силами цивільного захисту територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ, суб'єктами господарювання здійснюється відповідно до планів реагування та/або інструкцій взаємодії.

Наказом МВС України від 22.08.2016 № 859 затверджено Інструкцію про порядок взаємодії між ДСНС, Національної поліції України та Національної гвардії України у сфері запобігання і реагування на НС, пожежі та небезпечні події, в якій визначено форми взаємодії: обмін інформацією про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій у різних регіонах країни; проведення спільних оперативних нарад Голови ДСНС або його заступників з Головою (заступниками) Національної поліції України та Командувачем (заступниками) Національної гвардії України, керівників територіальних органів ДСНС з керівниками територіальних (у тому числі міжрегіональних) органів Національної поліції України та оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України; здійснення спільних заходів за планами взаємодії органів управління та сил цивільного захисту в разі виникнення надзвичайної ситуації, що розробляються на регіональних і місцевих рівнях; проведення спільних навчань та тренувань; здійснення інших заходів, передбачених чинним законодавством [5].

Також зазначеною інструкцією визначено, що взаємодія здійснюється:

– на державному рівні між апаратом ДСНС, апаратом центрального органу управління Національної поліції України та головним органом

військового управління Національної гвардії України;

– на регіональному рівні між територіальними органами ДСНС, територіальними органами Національної поліції України та органами військового управління оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України;

– на місцевому рівні між підрозділами ДСНС, відділами (відділеннями) в районах, містах, районах у містах Національної поліції України та військовими частинами Національної гвардії України.

Наказом МВС України від 26.12.2014 № 1406 “Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації” – “Види оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації: (10 документів)” розроблення Плану взаємодії не передбачено [10].

У наказі ДСНС від 12.07.2016 № 335 “Перелік документів щодо планування заходів з питань цивільного захисту” План взаємодії передбачено як окремий нормативний документ [6].

Підсумовуючи викладене, слід відзначити, що нормативно-правове регулювання питання організації взаємодії між органами управління та силами цивільного захисту потребує уточнення та доопрацювання.

Виявлено, що законодавством України визначено основні положення щодо реалізації політики держави у сфері цивільного захисту в цілому, та означено основи побудови єдиної державної системи цивільного захисту.

Доведено, що у вказаних законодавчих актах не розкрито структуру, функції та завдання системи управління єдиної державної системи цивільного захисту, не означено методи організації взаємодії та діяльність керівного складу щодо зазначеного заходу.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня : постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2018 №

223 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.12.2022).

2. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 2.10.2012 5403-VI // База даних “Законодавство України” / ВР України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> : (дата звернення: 20.12.2022).

3. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 № 11 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.12.2022).

4. Про затвердження Порядку розроблення планів діяльності єдиної державної системи цивільного захисту : постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 626 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/626-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення 16.12.2022).

5. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події : Наказ МВС України від 22.08.2016 № 859 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1254-16#Text> (дата звернення 16.12.2022).

6. Про затвердження Примірного переліку документів з питань цивільного захисту, що розробляються центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання : наказ ДСНС України від 12.07.2016 № 335 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL : <https://www.dsns.gov.ua/ua/Nakazi/50553.html> (дата звернення 13.12.2022).

ДОВГАНЬ Л. І.

лікар-пульмонолог, КНП «Хмельницька обласна лікарня» Хмельницької обласної ради, м. Хмельницький

Роль міжнародних інституцій у запобіганні поширенню епідемії туберкульозу в Україні та світі

Майже третина населення земної кулі уражена латентною туберкульозною інфекцією, будучи таким чином резервуаром збудника активного захворювання на туберкульоз – *Mycobacterium tuberculosis*. Понад 50 років минуло з початку використання перших хіміотерапевтичних препаратів для лікування туберкульозу, а це захворювання, як і раніше, залишається однією з основних причин смерті від хвороб органів дихання і небезпечною для життя недугою, серед населення країн з низьким і середнім рівнем доходу.

У 2021 р. у всьому світі було зареєстровано 10,4 млн нових випадків захворювання на туберкульоз, і 1,4 млн осіб померли від цього захворювання [1]. Хоча з 2005 р. показники числа нових випадків туберкульозу у світі знижуються, що відповідає цільовим орієнтирам Цілей розвитку тисячоліття [2]. Однак, захворювання на туберкульоз продовжує бути одним із найбільш небезпечних для життя людини, оскільки згідно з розрахунковими даними, кількість нових випадків, що виникають щороку, становить майже півмільйона [1].

Приблизно один із 16 нових випадків туберкульозу, зареєстрованих у Європейському регіоні ВООЗ, виникає у пенітенціарній системі. Порівняння показників успішного лікування у цивільному та пенітенціарному секторах серйозно ускладнюється неузгодженістю даних та зростаючою поширеністю туберкульозу з множинною лікарською стійкістю (МЛУ-ТБ) та широкою лікарською стійкістю (ШЛУ-ТБ) збудника [1; 4]. Загалом показник реєстрації

випадків туберкульозу у виправних установах у 2021 р. становив 958 на 100000 населення (на підставі даних, отриманих із 27 держав європейського регіону), що у 30 разів перевищує аналогічний показник серед населення в цілому.

У той час як тягар туберкульозу в пенітенціарній системі держав європейського регіону скорочується, темпи зниження показника реєстрації випадків серед населення загалом та у пенітенціарній системі дещо варіюється від -4% до -10% (табл. 1). На регіональному рівні це зниження обумовлено сильним впливом стабільного скорочення абсолютної та відносної кількості випадків туберкульозу в Грузії та Україні.

Показник успішного лікування нових випадків туберкульозу та рецидивів у 2021 р., становив 77,2% серед населення в цілому. Низький показник успішного лікування випадків туберкульозу (59,7%) у виправних установах пов'язаний головним чином з великою часткою випадків без оціненого результату хіміотерапії, а також безуспішного лікування.

Таблиця 1. Тенденції показника реєстрації туберкульозу серед населення Європейського регіону

Показники	Абсолютне число випадків			Показник на 100000 населення			Зміна 2020/2019 рр.	Зміна 2021/2020 рр.
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	(%)	(%)
Випадки реєстрації туберкульозу по регіону в цілому	276873	267182	249377	30,5	28,9	26,9	-5,2	-7,0

У Європейському регіоні на туберкульоз заражається 1000 осіб щодня. Внаслідок географічних та соціально-економічних особливостей, показники захворюваності в країнах європейського регіону варіюються від 0 до 2600 випадків на 100000 населення. Навіть у країнах з низькою захворюваністю у низці міст та районів реєструють високу захворюваність на туберкульоз [5]. За оціночними даними, у 2021 р. у європейському регіоні було зареєстровано 323000 випадків туберкульозу та 32000 смертей [6]. Розрахункові дані щодо

показників захворюваності та смертності поки що відсутні.

Незважаючи на успіхи, досягнуті в низці програм боротьби з туберкульозом, ситуація з М/ШЛУ-ТБ, як і раніше, викликає сильне занепокоєння. До європейського регіону входять 91 із 30 країн світу з високим рівнем захворюваності на туберкульоз зі стійкістю до рифампіцину.

У 2007 р. у відповідь на тривожну проблему туберкульозу всі держави європейського регіону ухвалили Берлінську декларацію з туберкульозу, взявши на себе зобов'язання щодо негайного реагування на появу нової хвилі туберкульозу в регіоні. Цей намір знайшов свій відбиток у Пекінській декларації 2009 р., коли міністри з 27 країн з високим рівнем захворюваності на туберкульоз зібралися на зустрічі у Пекіні (Китайська народна республіка), для обговорення цієї серйозної загрози. Пізніше, у травні 2009 р., на шістдесят другій сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я було прийнято резолюцію WHA62.15, яка закликає всі держави-члени ВООЗ до забезпечення загального охоплення населення послугами діагностики та лікування туберкульозу до 2015 р. в рамках переходу до загального охоплення населення послугами охорони здоров'я, покликаною забезпечити порятунок людських життів та захист співтовариств.

Після Глобального плану «Зупинити туберкульоз» на 2006-2015 роки ВООЗ розробила Стратегію ліквідації туберкульозу з амбітними цілями на період після 2015 р., яка була схвалена Всесвітньою асамблеєю охорони здоров'я у 2014 р. ухваленням резолюції WHA67.1. Стратегія містить три основні компоненти та кілька етапів на період до 2020 та 2025 рр., а також цільові орієнтири на 2030 та 2035 рр. із кінцевою метою ліквідувати епідемію туберкульозу. Остаточний успіх Стратегії залежить від прихильності держав-членів та партнерів. Маючи на увазі цю обставину, резолюція закликає всі держави-члени адаптувати застосування Стратегії згідно з національними пріоритетами та специфічними умовами країн, а також запрошує регіональних партнерів підтримати реалізацію Стратегії. Європейське регіональне бюро ВООЗ відповіло на цей заклик розробкою перспективної

дорожньої карти та плану дій щодо ліквідації епідемії туберкульозу у регіоні.

Поширення туберкульозу становить загрозу національній безпеці та є однією з причин втрати працездатності, здоров'я, інвалідності та смертності населення України, вказуючи на проблеми бідності, соціальної нерівності та необхідності постійного збільшення видатків державного бюджету. Україна посідає друге місце серед країн європейського регіону за рівнем захворюваності на туберкульоз, а за оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я, 16% нових хворих на туберкульоз і 44% рецидивів туберкульозу в Україні мають високий рівень резистентності. В країні стрімко зростає кількість зареєстрованих випадків майже невиліковного туберкульозу з широкою лікарською стійкістю. Поєднання МРТБ та ВІЛ-інфекції є особливо небезпечним для ВІЛ-уразливих груп населення. Особливістю епідемії туберкульозу є поширеність хворих серед незахищених верств населення, безробітних працездатного віку та осіб, які повертаються з місць позбавлення волі. Це свідчить про те, що в боротьбі з туберкульозом важливі не тільки медичні, а й соціальні заходи.

Однією з основних причин високого рівня захворюваності на туберкульоз (включаючи мультирезистентний туберкульоз) в Україні є низький результат лікування нових випадків та рецидивів, який становив 74,2%, що є другим найнижчим результатом лікування в європейському регіоні. Результати успішного лікування МРТБ також були одними з найнижчих у європейському регіоні близько 46%. В умовах поглиблення соціально-економічної кризи внаслідок військового конфлікту очікується загострення епідемії туберкульозу та ко-інфекції ТБ/ВІЛ, що вимагатиме здійснення додаткових організаційних заходів та фінансових витрат.

Світовий досвід показує, що для усунення проблем, пов'язаних із туберкульозом, необхідно спільними зусиллями державних органів влади та громадськості забезпечити реалізацію національної політики щодо профілактики, своєчасного виявлення та лікування хворих.

Таким чином, сьогодні проблема туберкульозу вийшла за межі суто

медичної сфери і стала загальнодержавною, враховуючи, що туберкульоз є соціально небезпечним інфекційним захворюванням, основними чинниками якого є політичні, соціальні, економічні аспекти та їх наслідки для нашої країни, загрозою її економічній та національній безпеці.

Саме це зумовлює необхідність реалізації комплексного міждисциплінарного підходу у формуванні та реалізації національної політики у сфері протидії туберкульозу шляхом поєднання зусиль національного та неурядового секторів та залучення міжнародної технічної підтримки.

Список використаних джерел:

1. Global tuberculosis report 2021. Geneva: World Health Organization; 2021
URL: http://www.who.int/tb/publications/global_report/en.
2. Murray C.J.L., Ortblad K.F., Guinovart C., Lim S.S., Wolock T.M., Roberts D.A. et al. Global, regional, and national incidence and mortality for HIV, tuberculosis, and malaria during 1990–2020: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2020. *Lancet*. 2014.
3. Abubakar I., Zignol M., Falzon D., Raviglione M., Ditiu L., Masham S. et al. Drug-resistant tuberculosis: time for visionary political leadership. *Lancet Infect Dis*. 2021.
4. European Centre for Disease Prevention and Control and WHO Regional Office for Europe. Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe 2021. Stockholm: European Centre for Disease Prevention and Control; 2021. URL: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/communicable-diseases/tuberculosis/publications/2017/tuberculosis-surveillance-and-monitoring-report-in-europe-2017>, accessed 15 November 2017.
5. Kruijshaar M.E., Abubakar I., Dediccoat M., Bothamley G.H., Maguire H., Moore J. et al. Evidence for a national problem: continued rise in tuberculosis case numbers in urban areas outside London. *Thorax*. 2012.

6. European Centre for Disease Prevention and Control and WHO Regional Office for Europe. Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe 2015. Stockholm: European Centre for Disease Prevention and Control. 2015. URL: <http://ecdc.europa.eu/en/publications/Publications/tuberculosis-surveillance-monitoring-Europe-2015.pdf>.

ДОЛГІХ М. В.

*доктор філософії у галузі «Публічне управління та адміністрування»,
лікар стоматолог, Київ, Україна*

Удосконалення механізмів публічного управління системою охорони здоров'я в Україні

Для ефективного впровадження у життя реформ у галузі охорони здоров'я необхідне використання гуманістичних підходів та дотримання принципу соціального забезпечення населення в організації діяльності з надання громадянам медичних послуг. У процесі ґрунтовних трансформацій у системах охорони здоров'я розвинених країн світу, стратегічно важливим завданням є забезпечення якісної комунікаційної взаємодії між представниками медичної спільноти, центральними і місцевими органами влади та громадськістю.

Для досягнення результативного функціонування системи охорони здоров'я України пропонуємо розглянути основні напрями і завдання держави, які необхідно реалізувати у процесі реформування галузі.

Структурна реорганізація. Доцільним у ракурсі реформування галузі охорони здоров'я ми вбачаємо продовження удосконалення системи охорони здоров'я на основі принципу розмежування процесів надання медичної допомоги по рівнях: первинний, вторинний та третинний.

На нашу думку, у контексті структурних перетворень системи охорони здоров'я України, також, необхідно реалізувати наступні заходи [1, с. 100]:

- здійснити переорієнтацію завдань галузі охорони здоров'я та зробити акцент на проведенні профілактики захворювань, а не на їх лікуванні;
- закріпити принцип вільного вибору пацієнтом лікаря на первинній ланці надання медико-санітарної допомоги;

- надати медичним закладам статус прибуткових організацій та перетворити їх на автономні самоврядні організації з надання медичних послуг шляхом укладення договорів на медичне обслуговування;
- створити умови для забезпечення рівних прав державних та комерційних закладів охорони здоров'я;
- сприяти інтеграції закладів охорони здоров'я у об'єднання медичного профілю та, у перспективі, спеціалізації таких закладів;
- передати частину функцій Міністерства охорони здоров'я України, зокрема, закупівель лікарських засобів, фінансування деяких медичних установ та закладів вищої освіти медичного профілю до спеціально створеної державної структури. Такі нововведення необхідні для запобігання реалізації корупційних схем у процесі діяльності Міністерства охорони здоров'я України та зосередження уваги на проведенні саме лікувальної роботи.

Забезпечення якості та доступності медичних послуг. Застосування комплексу матеріальних та моральних мотиваційних механізмів та заохочень для медичних працівників є досить необхідним кроком для оптимального функціонування системи охорони здоров'я з метою підвищення рівня якості надання медичної допомоги. До таких заходів пропонуємо віднести [1]:

- повний перехід, на первинному рівні надання медичної допомоги, до здійснення діяльності на засадах сімейної медицини;
- створення мережі фельдшерсько-акушерських пунктів у сільській місцевості;
- здійснення діяльності відповідно до міжнародних стандартів медичної підтримки материнства, батьківства та дитинства;
- посилення заходів боротьби з поширеними хворобами (ВІЛ/СНІД, туберкульоз тощо);
- здійснення паспортизації та інвентаризації закладів охорони здоров'я усіх форм власності;

- формування електронної системи зведених реєстрів, які містять інформацію про пацієнтів, медичних працівників, медичні установи, лікарські засоби тощо;
- удосконалення процедур ліцензування та акредитації закладів охорони здоров'я;
- формування загальнонаціональної інформаційної системи для проведення збору, впорядкування, узагальнення, зберігання, захисту клінічних та фінансових даних, а, також, їх аналізу для прийняття управлінських рішень;
- запровадження нових стандартів та нових протоколів надання медичної допомоги згідно з вимогами європейської спільноти;
- посилення заходів державного контролю за якістю надання медичної допомоги;
- поступове запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування та сприяння розвитку механізму добровільного страхування.

Оновлення системи фінансування галузі охорони здоров'я. Застаріла радянська система фінансування сфери охорони здоров'я спричинює неефективне використання бюджетних коштів. Це, у свою чергу, призводить до низки негативних наслідків:

- здійснення примусової оплати за надані медичні послуги, чи лікарські засоби, за рахунок власних коштів пацієнтів;
- необ'єктивний розподіл медичних послуг по територіальному та соціальному принципах;
- відсутність фінансової забезпеченості пацієнтів у випадку виникнення хвороб;
- низький рівень оплати праці медичних працівників;
- відсутність необхідного матеріально-технічного забезпечення закладів охорони здоров'я.

Для успішного розв'язання основних проблем функціонування системи фінансування у галузі охорони здоров'я, на нашу думку, держава має виконати наступні завдання щодо:

- встановлення мінімального гарантованого пакету надання медичної допомоги громадянам, в залежності від медичних показань та обсягів державних видатків;

- оптимізації клінічних протоколів з алгоритмом розрахунку вартості медичних послуг;

- формування механізму фінансування галузі з розмежуванням по рівнях надання медичної допомоги;

- перехід до капітаційного фінансування на основі встановлених тарифів за надання медичних послуг;

- забезпечення фінансування національних та державних цільових програм охорони здоров'я, у повному обсязі, з Державного бюджету України;

- створення сприятливих умов для впровадження механізму загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування у систему охорони здоров'я, з внесенням відповідних змін у податкове законодавство;

- спрямування частини загальнодержавних податків на цільове фінансування галузі охорони здоров'я;

- сприяння розвитку механізму добровільного страхування та визначення форм співучасті в оплаті вартості наданих медичних послуг;

- сприяння розвитку публічно-приватного партнерства з метою надання медичної допомоги вторинного та третинного рівнів з використанням сучасних інноваційних технологій для лікування захворювань населення.

Пропаганда ведення здорового способу життя та розширення комплексу профілактичних заходів. Одним із важливих напрямів реалізації державної політики у галузі охорони здоров'я є, також, проведення

профілактичних заходів з метою попередження захворюваності населення України.

На нашу думку, розширення комплексу заходів із профілактики захворювань та впровадження нових сприятиме попередженню виникнення хвороб, їх вчасному виявленню та лікуванню з метою зменшення рівня захворюваності населення.

На нашу думку, у контексті перетворень системи охорони здоров'я, у напрямі профілактики захворювань населення України необхідно реалізувати наступні заходи:

- впровадження державної стратегії щодо забезпечення ранньої діагностики захворювань;

- введення обов'язкових профілактичних оглядів громадян (у тому числі, непрацюючих осіб);

- популяризація та утвердження у суспільстві престижності ведення здорового способу життя для населення, акцентування уваги громадян на оздоровленні, фізичній активності, заняттях спортом та розробка механізмів економічного стимулювання таких заходів;

- посилення державного контролю за рівнем якості питної води, харчової продукції, лікарських засобів тощо.

Забезпечення пацієнтів пільговими медичними препаратами. На нашу думку, доцільним кроком у проведенні реформування галузі охорони здоров'я України є впровадження ефективної системи державного регулювання та контролю за діяльністю фармацевтичних компаній для своєчасного забезпечення якісними пільговими ліками пацієнтів у необхідних обсягах.

На сьогоднішній день, Україна значно просунулась у питаннях забезпечення пацієнтів пільговими медичними препаратами, використовуючи успішний досвід країн-учасниць Європейського Союзу, але процес постійного вдосконалення даного питання просто необхідний через мінливі умови сучасного світу [2]. Тому, для вдосконалення механізмів

публічного адміністрування системою охорони здоров'я України у напрямі забезпечення пацієнтів пільговими лікарськими засобами, держава повинна:

- реалізувати у життя раціональну державну фармацевтичну політику на мікро- та макрорівнях;
- забезпечити належне законодавче підґрунтя та сприятливі умови для можливості вільного придбання необхідних лікарських засобів;
- трансформувати механізм державних закупівель медичних препаратів через використання новітніх інформаційних технологій для проведення тендерних торгів;
- посилити контроль та збільшити прозорість процедур ліцензування та реєстрації лікарських засобів.

Удосконалення державної кадрової політики. Розробка та впровадження ефективних методів та інструментів для дієвої реалізації кадрової політики держави є одним із необхідних кроків для формування загального плану реформ в Україні з приведенням його до міжнародних стандартів.

На нашу думку, для вирішення кадрових питань галузі охорони здоров'я необхідне активне залучення до участі представників професійних медичних асоціацій. Співпраця з такими організаціями у розв'язанні питань кадрового забезпечення дозволить вирішити проблеми визначення необхідної кількості медичних працівників по закладах та регіонах, відповідності їх професійної компетенції до здійснюваних завдань.

Отже, можна зробити висновок, що Україна потребує оновлення стратегії проведення державної політики у сфері охорони здоров'я, що надасть поштовх до глибшого осмислення процесів реформування галузі, підвищить ступінь відповідальності її учасників та збільшить ефективність використання наявних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Долгіх М. В. Теоретико-методологічні засади реформування механізмів управління системою охорони здоров'я: кваліфікаційна робота магістра / Міністерство культури, молоді та спорту України, Національна Академія керівних кадрів культури і мистецтв інститут практичної культурології та арт-менеджменту, кафедра арт-менеджменту та івент-технологій. Київ, 2020 р. С. 100.

2. Гайдаш Д. С. Державно-управлінські механізми реформи системи охорони здоров'я Польської Республіки в умовах підготовки до вступу в ЄС: досвід для України: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02. Запоріжжя, 2018. С.235.

ДОЛГОПОЛОВ О. В.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Система забезпечення інформаційної безпеки як основа електронного урядування

Інформаційна сфера стала системоутворюючим фактором життя суспільства й активно впливає на стан політичної, економічної, оборонної та інших складових частин безпеки України, а також на розвиток електронного урядування. Проте, оперуючи інформацією, потрібно бути переконаним у тому, що використовувана інформація якісна й у процесі передачі, поширення не була спотворена. Тому питання інформаційної безпеки є важливим компонентом усієї системи національної безпеки країни [1, с. 65].

Інформаційна безпека відіграє важливу роль у забезпеченні інтересів будь-якої держави. Створення розвиненого і захищеного інформаційного середовища є неодмінною умовою розвитку суспільства та держави, у тому числі в умовах воєнного часу та надзвичайних ситуаціях. Останнім часом в світі відбуваються якісні зміни у процесах управління, зумовлені інтенсивним впровадженням сучасних інформаційних технологій. Разом з цим посилюється небезпека несанкціонованого втручання в роботу інформаційних систем, і вагомість наслідків такого втручання дуже сильно зросла. Як наслідок, в багатьох країнах все більше уваги приділяється проблемам захисту інформації та пошуків шляхів її вирішення [2].

Водночас, інформаційна безпека є складним, системним, багаторівневим явищем, на стан і перспективи розвитку якого мають безпосередній вплив зовнішні та внутрішні чинники, найважливішими з яких є: 1) політична обстановка у світі; 2) наявність потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз; 3) стан і рівень інформаційно-комунікаційного розвитку країни; 4)

внутрішньополітична обстановка в державі. Водночас інформаційна безпека є складною, динамічною, цілісною соціальною системою, компонентами якої є підсистеми безпеки особистості, держави і суспільства. Саме взаємозалежна, системна інформаційна єдність останніх складає якісну визначеність, покликану здійснити захист життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, забезпечити їх конкурентоздатний, прогресивний розвиток [3, с. 154–155].

Держава здійснює свої заходи через відповідні органи, а громадяни – через суспільні організації і об'єднання, що мають відповідні повноваження. В основу забезпечення інформаційної безпеки держави повинні бути покладені такі принципи: законність, дотримання балансу інтересів особистості, суспільства і держави; взаємна відповідальність суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки; інтеграція систем національної і міжнародної безпеки. Специфічними принципами забезпечення інформаційної безпеки є: превентивний характер проведення її заходів стосовно заходів інших видів безпеки; адекватна інформованість об'єктів безпеки, в тому числі і міжнародних [4].

На сьогодні виникла потреба у системному забезпеченні інформаційної безпеки, адже в період повномасштабної війни росії на території України відбуваються спалювання інформації, розповсюдження фейкової та неправдивої інформації з метою дестабілізації ситуації в Україні, що може наносити реальну шкоду суверенітету нашої країни, а також перешкоджати діям та воєнним операціям Збройних Сил України. Тому питання забезпечення інформаційної безпеки стоїть наряду із забезпечення національної та воєнної безпеки України.

Інформація стає сьогодні головним ресурсом науково-технічного й соціально-економічного розвитку суспільства, який, на відміну від переважної більшості традиційних ресурсів, не тільки не зменшується внаслідок використання, але й неухильно зростає, забезпечуючи зростання життєвого рівня населення, економічного, оборонного і політичного

потенціалу країни. Цілісність світового співтовариства також забезпечується за рахунок інтенсивного інформаційного обміну. У цих умовах інформаційна сфера життєдіяльності суспільства стає дедалі більш уразливою мішенню для інформаційної агресії й тероризму, відтак кожна держава повинна забезпечити в країні відповідний рівень інформаційної безпеки як на національному рівні, так і на рівні організацій і окремих громадян. Системний характер впливу на інформаційну безпеку великої сукупності різнопланових факторів, що мають до того ж різну фізичну природу та переслідують різні цілі, а також викликають різні наслідки, призводить до необхідності комплексного підходу до вирішення цієї проблеми [4].

Таким чином, системний аналіз проблем забезпечення інформаційної безпеки, виокремлення інноваційних інформаційних небезпек та викликів, формування дієвих інституційних, організаційних та нормативно-правових механізмів забезпечення інформаційної безпеки в умовах розвитку електронного урядування, прогнозування можливих наслідків від виникнення інноваційних небезпек і викликів є важливими пріоритетами сучасної державної політики у сфері національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Задірака В.К. Сучасні методи розв'язання задач інформаційної безпеки. *Вісник НАН України*. 2014. № 5. С. 65–69.
2. Степко О.М. Аналіз головних складових інформаційної безпеки держави. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view/3214/3172>
3. Золотар О.О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика : монографія. Київ : ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2018. 446 с.
4. Горник В.Г., Кравченко С.О. Механізми забезпечення інформаційної безпеки підприємницької діяльності як складника інформаційної безпеки держави. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2020. Том 31 (70) № 2 С. 206-212.

5. Довгань О.Д., Ткачук Т.Ю. Система інформаційної безпеки України: онтологічні виміри. *“Інформація і право”*. 2018. №1(24). С. 89-103.

ДОЛГОПОЛОВА І. М.

*магістрантка кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Теоретичні засади формування електронного урядування в Україні

Електронне урядування – важлива система управління, яка розглядається як основний інструмент для модернізації публічного управління у XXI столітті. Очікується, що створення електронного урядування підвищить результативність та ефективність виконавчих функцій держави (особливо у тому, що стосується надання державних (адміністративних) послуг), зробить публічне управління більш прозорим та підзвітним громадянам та бізнесу; змінить відносини між державою та громадянами за рахунок суттєвих змін у рівні демократії.

Розгляд електронного урядування як діяльності, орієнтованої на задоволення потреб населення і бізнесу, є досить вузьким. Голосування, що здійснюється за допомогою Інтернету на виборах, продовження водійського посвідчення, спрямування податкової звітності, виклик лікаря додому – лише мізерний перелік широкого діапазону можливостей електронного урядування.

Електронне урядування, як вважає Дан Сандор С., не обмежується взаєминами держави з громадянами (або бізнесом). Воно також має внутрішній прояв: усередині системи влади – різні рівні (центральний, регіональний та місцевий) та різні гілки (виконавча, законодавча, судова) також повинні взаємодіяти з використанням Інтернет-технологій у рамках процесу надання державних послуг [1].

Функціонально діяльність електронного урядування можна поділити на три складові – держава для держави (надання державним органом послуг для інших адміністративних органів), держава для громадян (надання державних послуг для населення), держава для бізнесу (надання державних послуг для господарюючих суб'єктів).

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність органів державної влади не є самоціллю. Мета електронного публічного управління – підвищення ефективності публічного управління, спрощення взаємодії між державними органами, а також спрощення взаємодії держави з громадянами та організаціями.

На підставі аналізу наукової літератури з питань запровадження електронного урядування, можна виділити чотири сфери реалізації електронного урядування, зокрема:

1. Електронні послуги (e-services). Під цим терміном мається на увазі надання в електронній формі урядової інформації, програм, стратегій та послуг. Вони доступні 24 години на добу та сім днів на тиждень. Сюди також належать надання послуг в електронній формі, електронна адміністрація та такі нововведення, як універсальне бюро послуг та доступ до різних служб «через одне вікно».

2. Електронне керування (e-management). Воно стосується внутрішніх інформаційних систем, що підтримують управлінсько-адміністративні функції державних установ, у тому числі управління даними та інформацією, ведення електронних записів та потоки інформації між департаментами. Електронне управління дещо ускладнене тоді, коли управління організовано за принципом розподілу роботи з різних галузевих сфер відповідальності. Електронне управління потребує нової організаційної культури, а також орієнтації персоналу на показники діяльності, обслуговування споживача та на участь громадян. Вирішення проблем електронного управління лежать у площині адаптації та інтеграції процесів, що відбуваються у внутрішніх, не працюючих безпосередньо з громадськістю, підрозділах [2].

3. Електронна демократія (e-democracy). Електронна демократія є використання інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту, що допомагає встановлювати порядок денний та пріоритети державної політики, виробляти політичні заходи та брати участь у їх впровадженні у консультативній формі (наприклад, шляхом електронних консультацій чи

електронного голосування). Це стосується заходів, що підвищують рівень участі громадян, у тому числі віртуальних міських зборів, відкритих нарад, збору відгуків, опитувань громадської думки та форумів громад. Зазвичай, після успішного впровадження електронного управління на місцевому громадяни можуть формувати в Інтернеті альянси на підставі того чи іншого ставлення до певної проблеми.

4. Електронна комерція (e-commerce). Це поняття того боку взаємодії органів державної влади із зовнішнім світом, що безпосередньо стосується бізнесу. Електронна комерція передбачає обмін грошей на урядові товари чи послуги через Інтернет. Наприклад, громадяни можуть сплачувати податки або сплачувати рахунки за житлово-комунальні послуги, продовжувати реєстрацію транспортних засобів або платити за програми відпочинку, а уряд може закупити канцелярське приладдя (через електронні державні закупівлі) [3].

Таким чином, впровадження електронного урядування передбачає створення нової системи управління державою в умовах масштабного інформаційного перетворення суспільства на базі електронного урядування формується нова парадигма публічного управління, заснована на організованому спільному взаємодії структур та інститутів суспільства: державних службовців, бізнесу, активних громадян, освітніх та дослідних інститутів, громадських організацій.

Список використаних джерел:

1. Coursey D., Norris D.F. Models of E-government: Are they correct? An empirical assessment. *Public Administration Review*. 2008. Vol. 68. No. 3. P. 525—536.
2. Лолаева А. С. Место электронного правительства в системе государственного управления. *Право и политика*. 2022. №2. URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/mesto-elektronnogo-pravitelstva-v-sisteme-gosudarstvennogo-upravleniya>.

3. Болдуєв М. В., Болдуєва О. В., Ісіков С. М. Стан та перспективи розвитку електронного урядування в публічному управлінні України. *Економічний вісник*. 2020. №3. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2020/3/EV20203_118-125.pdf.

ДОЛГОПОЛОВА О. В.

здобувачка магістратури за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Державна політика та державне управління

Основним суб'єктом управлінських відносин у суспільстві є держава, яке виникає у відповідь на потребу соціуму в регулюванні суспільних процесів з метою підтримки цілісності інституційного порядку, захисту спільних інтересів і забезпечення розвитку суспільних благ. У сучасних країнах держава виконує свої регулятивні функції у вигляді вироблення державної політики і здійсненні державного управління.

Державна політика являє собою діяльність держави з розробки та реалізації стратегічних цілей розвитку суспільства. Вибір цих цілей визначається, з одного боку, необхідністю вирішувати суспільно значущі проблеми, забезпечувати зростання добробуту населення і задоволення його зростаючих потреб, а з іншого – системою що склалася в суспільстві ієрархією політичних інституційних відносин і ціннісних пріоритетів, що визначають можливості вибору способів суспільного розвитку. Іншими словами, досягнення, здавалося б, однаковою для всіх країн мети забезпечення політичної стабільності та економічного розвитку може здійснюватися різними способами, що визначають зміст державної політики.

При авторитарному режимі, наприклад, для досягнення політичної стабільності доречним і допустимим буде використання примусу і насильства по відношенню до інакомислячих, а для забезпечення економічного зростання - використання директивних методів державного регулювання. В умовах демократії стабільність політичної системи забезпечується за рахунок

розширення можливостей людей впливати на прийняття державних рішень, а в економічній сфері держава прагне до ефективного використання ринкових механізмів регулювання.

Змістом державної політики є декларовані пріоритети суспільного розвитку і відповідні методи і способи реалізації заявлених цілей. Як правило, основні напрями державної політики викладаються в програмних документах, прийнятих главою держави, урядом або законодавчим зборами.

У сучасному суспільстві державна політика має складний характер. Вона може бути класифікована за різними видами. Перш за все, державну політику поділяють:

- на внутрішню, орієнтовану на мобілізацію національних ресурсів з метою забезпечення економічного розвитку суспільства, підтримки політичної стабільності та задоволення основних соціальних запитів населення;
- зовнішню, яка орієнтована на захист територіальної цілісності країни і національних інтересів на міжнародній арені.

Відповідно за сферою управління виділяють економічну і соціальну державну політику, які, в свою чергу, диференціюються на промислову, енергетичну, фінансову, податкову і т.д., а також на освітню, молодіжну, екологічну, політику в сфері охорони здоров'я, освіти, науки тощо. Ця класифікація відображає багатогранність напрямів державної політики і специфіку вирішуваних завдань за кожним з цих напрямів.

З огляду на складність і багатогранність державної політики, вчені визначають її як «політичний процес управлінського впливу головним чином інститутів виконавчої влади держави на основні сфери суспільства, що опирається на безпосереднє застосування державних владних повноважень як при розробці, так і при здійсненні стратегії і тактики; регулюючого і організуючого впливу на всі компоненти і аспекти функціонування і розвитку економіки, соціальної сфери та інших підсистем суспільства за допомогою розміщення ресурсів, розподілу, перерозподілу суспільних благ та інших

заходів» [1].

Державне управління є практичним, організуючим і регулюючим впливом на суспільні процеси, що здійснюють органи виконавчої влади. На відміну від державної політики, яка визначає стратегічні цілі розвитку суспільства, державне управління не тільки забезпечує досягнення цих цілей, а й підтримує функціонування всієї суспільної системи, регулює поточні економічні та соціальні процеси, здійснює контроль за виконанням прийнятих рішень, а також адміністративні функції.[2]

Держава володіє різними ресурсами та інструментами, що дозволяють їй виконувати свої управлінські функції. Вона наділене владними повноваженнями і правом встановлювати загальнообов'язкові норми і правила, застосовувати примус щодо тих осіб, які порушують встановлений нормативний порядок. Держава має значні фінансові ресурси (бюджет), які використовує для підтримки суспільно значущих соціальних і економічних процесів. Для вироблення управлінських рішень держава може залучати експертів, що володіють професійними знаннями у відповідних сферах.

Комплекс державних органів, які виконують управлінські функції, може працювати ефективно, створюючи умови для переходу суспільства в новий якісний стан, а може перетворюватися в гальмо суспільного розвитку, стримувати інноваційні процеси. Вченими сформульовано ряд принципів, орієнтація на які дозволяє фахівцям, що здійснює функції державного управління, знаходити оптимальні шляхи вирішення проблемних ситуацій і забезпечувати сталий розвиток суспільства.

До таких принципів належать:

- конституційність і законність. Органи державної влади та посадові особи повинні орієнтуватися в своїй діяльності на основний закон України – Конституцію та нормативно-правові і законодавчі акти України.
- науковість і об'єктивність. Державні рішення повинні вироблятися на основі отримання достовірної інформації про об'єкт управління, що дозволяє адекватно оцінювати можливості вирішення

управлінських завдань. Використання наукових методів аналізу інформації дає можливість не тільки проектувати управлінський процес, а й виробляти обґрунтовані прогнози ймовірного розвитку подій;

- результативність. Прийняті державні рішення повинні оцінюватися не через призму витрачених ресурсів, а на основі досягнення поставлених завдань. Це дозволяє фокусувати управлінську діяльність держави на прогнозі бажані суспільно значущі результати;

- ефективність. Управлінські рішення повинні прийматися виходячи з оптимальних можливостей залучення природних, трудових, матеріальних інформаційних та інших ресурсів;

- публічність. Діяльність державних органів повинна бути прозора для громадян. Вони повинні мати можливості впливати на процеси прийняття суспільно значущих рішень і контролювати роботу державних посадових осіб, в тому числі через засоби масової інформації.

Державна політика є засобом, що дозволяє державі досягнути певної мети в конкретній галузі, використовуючи правові, економічні, адміністративні методи впливу, спираючись на ресурси, які є в її розпорядженні. Коли проблема чітко окреслена, визначені основні завдання щодо її вирішення, а також необхідні для цього ресурси і засоби, тобто коли існує конкретний план дій, він стає політикою.

Загальний план дій державних органів для вирішення суспільних проблем включає такі елементи, як розробка політичної стратегії і цілей, оцінка витрат з альтернативних програм, їх обговорення, консультування, вибір і прийняття рішення, моніторинг виконання тощо. Найголовнішим результатом державної політики є успіх у досягненні визначених цілей. При складанні планів соціально-економічного розвитку держави розробляються заходи у наступних напрямках: фінансова, грошова і цінова політика; структурна політика; аграрна політика; соціальна політика; регіональна економічна політика; зовнішньоекономічна політика. [3]

Усередині кожного напрямку можна виділити кілька напрямів

державної політики. У межах загальної соціальної політики планується здійснити заходи в таких галузях, як зайнятість населення, пенсійне забезпечення, охорона здоров'я, освіта тощо. Економічна політика, у свою чергу, ділиться на промислову, податкову, тарифну, грошово-кредитну, цінову, митну, інвестиційну і т. д.

Державну політик проголошують тільки певні органи державної влади, як правило, вищі, а здійснює вся система державного управління. Наприклад, за Конституцією України (ст. 85) визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики належить до повноважень Верховної Ради України, а здійснення внутрішньої і зовнішньої політики віднесено до компетенції Кабінету Міністрів України (ст. 116). Як правило, державна політика у певній сфері суспільної діяльності проголошується відповідним правовим актом. Згідно з положеннями про міністерства та інші центральні органи виконавчої влади останні забезпечують проведення державної політики у відповідній сфері діяльності. Здебільшого вони забезпечують підготовку проектів відповідних правових актів, якими регламентується проведення певної державної політики в країні. [4].

Список використаних джерел:

1. Державна політика. Електронний ресурс. Посилання. 3. Державна політика як цілеформуєчий фактор діяльності державного апарату та державної служби (library.if.ua)
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. ВВРУ. – 1996 - № 30 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%80#Text>
3. Державно-владні відносини. В.А.Шахов. Київ видавництво НАДУ 2004
4. Державне управління: підручник. За ред. А.Ф.Мельник. Київ. Знання. 2009

ДРИЧИК В. М.

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Нормативно-правові засади забезпечення воєнної безпеки в Україні

Забезпечення воєнної безпеки держави залежить від розвитку озброєння та військової техніки, що займає центральне місце у цій проблемі. Методологія та методи управління розвитком озброєння та військової техніки у ході своєї еволюції зазнали значних змін. Вони пов'язані зі структурою та змістом наукових досліджень, технологією розвитку науково-конструкторської думки та порядком змінних соціально-економічної та військово-політичної ситуації в державі. Водночас, на сьогодні головним аспектом забезпечення воєнної безпеки – це формування стратегічних перспектив розвитку воєнної безпеки, прогнозування можливих воєнних небезпек та визначення механізмів мінімізації таких небезпек або їх уникнення, знищення тощо. Забезпечення системи воєнної безпеки частково врегульованої у чинних нормативно-правових документах України, де передбачено поняття «воєнна безпека», принципи воєнної безпеки, стратегічні цілі та завдання.

Так, відповідно до Закону України «Про національну безпеку» воєнна безпека - захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз [1].

Водночас, не лише воєнні загрози можуть впливати на стан захищеності держави від воєнних небезпек – це можуть бути інформаційні загрози (саме якщо вони стосуються воєнної безпеки) як всередині держави, так і зовні, кадровий потенціал збройних сил та інших військових формування, якість озброєння, розвиток наукових досліджень у галузі інноваційного озброєння та механізмів захисту від такого озброєння тощо.

Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року "Про Стратегічний оборонний бюлетень України" передбачено, що воєнна політика України як ключова складова державної політики у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної безпеки України.

Всеохоплююча оборона України є основою Стратегії воєнної безпеки України та передбачає використання всього потенціалу держави та суспільства, здійснення превентивних дій, стійкого опору та застосування всіх форм і способів збройної боротьби у багатовимірному просторі з дотриманням норм і принципів міжнародного права [2].

Крім того, 25 березня 2021 року була затверджена Стратегія воєнної безпеки України. Воєнна безпека України є однією із засадничих умов реалізації права українського народу на самовизначення, збереження держави Україна та забезпечення її сталого розвитку на основі найвищих цінностей демократії, верховенства права, свободи, гідності, безпеки і процвітання громадян усіх національностей [3].

Відповідно до Стратегії воєнної безпеки України основними стратегічними цілями є наступні: ефективний оборонний менеджмент і система об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України, що здійснюються на засадах демократичного цивільного контролю, інших принципах і стандартах НАТО; професійний та вмотивований особовий склад сил оборони, підготовлений військовий резерв, що підтримуються за рахунок ефективних прозорих систем кадрового менеджменту, військової освіти і науки, охорони здоров'я і соціального захисту; сучасне озброєння і військова (спеціальна) техніка, що забезпечує виконання завдань Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони, зокрема разом з відповідними структурами держав - членів НАТО; розвинута військова інфраструктура, об'єднана логістика та достатні запаси матеріальних засобів, дієва система медичного забезпечення, що відповідають потребам Збройних Сил України, інших складових сил оборони

для відсічі збройної агресії проти України; інтегровані оперативні (бойові та спеціальні) спроможності сил оборони, що забезпечують стримування, стійкість і відсіч збройної агресії проти України, протидію гібридним загрозам [3].

Указом Президента України від 20 серпня 2021 року № 372/2021 «Про Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України» передбачено розроблення на основі результатів огляду військово-технічного співробітництва України з іноземними державами та подання на розгляд Ради національної безпеки і оборони України Стратегії військово-технічного співробітництва України з іноземними державами на 5 років, яка визначатиме: цілі, основні напрями, завдання державної політики у сфері військово-технічного співробітництва України з іноземними державами; поточні та прогнозовані чинники, що впливають на розвиток військово-технічного співробітництва України з іноземними державами, з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов; пріоритети розвитку військово-технічного співробітництва України з іноземними державами на середньостроковий період; основні напрями діяльності органів державного управління, підприємств, установ і організацій промисловості та науки, які уповноважені здійснювати військово-технічне співробітництво України з іноземними державами; використання державно-приватного партнерства для досягнення цілей розвитку військово-технічного співробітництва України з іноземними державами [4].

Таким чином, фрагментарно врегульовані питання формування та розвитку воєнної безпеки в Україні, разом з тим на сьогодні з урахуванням повномасштабного вторгнення росії на територію України та бойовими діями на території нашої країни потребує корегування та удосконалення чинного законодавства.

На нашу думку, головним етапом формування та забезпечення системи воєнної безпеки є реформування органів державної влади, що формують воєнну політику, оновлення кадрового складу управлінців з урахуванням

сучасних глобальних викликів та воєнних небезпек. Наступним аспектом формування дієвого механізми воєнної безпеки є повна трансформація системи освіти та кар'єрного зростання професійного військовослужбовця, яке полягає у наданні якісної практико орієнтованої освіти з урахуванням досвіду здобувача, визначенням його можливостей та здатностей бути у збройних силах або інших формуваннях.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про національну безпеку». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
2. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року "Про Стратегічний оборонний бюлетень України". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#n17>
3. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#n15>.
4. Указ Президента України [від 20 серпня 2021 року № 372/2021](#) «Про Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0050525-21#Text>

ДУБИНА О. М.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Наукові підходи до визначення загроз національній безпеці України

При аналізі питань безпеки на перший план виходить визначення небезпеки як явища. Причому в даному контексті під небезпекою розуміється наявність реального негативного впливу як на саму державу як єдине ціле, так і на суспільство і особистість загалом і окремо, які б заподіяли реальний збиток вище певним суб'єктам. При класифікації небезпеки за відсутністю або наявності в ній можливості заподіяння реальних збитків можна виділити реально існуючу та потенційну (можливу) небезпеку.

Під ризиком розуміється можливість виникнення негативних наслідків, обумовлених діяльністю спільнот та індивідів у площині політики, економіки, соціальної дійсності. У категорію «ризик» також входять дії, у яких процес досягнення очікуваної мети пов'язані з заподіянням шкоди соціуму, державі, громадянину. Ризик як імовірність виникнення небезпеки; можливу небезпеку одержання непотрібних (негативних) результатів; аспект соціального регулювання в обстановці невизначеності. Ризик – ступінь розбіжності між різними наслідками рішень, що оцінюються крізь призму їхньої корисності, патогенності, а також результативність, виходячи з відповідності обраним цілям [1, с. 245].

Тепер ризики та небезпеки сприймаються і, що важливіше, усвідомлюються як незмінна складова всілякої діяльності людей. Отриманий досвід перетворення, перебудови нашої держави говорить про те, що присутність ризиків та небезпек стає закономірністю, відбувається свого роду звикання до ним.

Під загрозою розуміється пряма небезпека, що створюється шляхом

адресних дій вороже настроєних сил.

О. Бодрук вважає, що загроза являє собою реальну ознаку небезпеки, що вона виступає базовою конструкцією, яка поєднує між собою інші компоненти безпеки [2, с. 16].

В. Мунтіян вважає, що під цим поняттям слід розуміти практично реальну, але не фатальну "можливість заподіяння шкоди, майнових, фізичних або моральних (духовних) збитків особистості, суспільству чи державі", але критерію класифікації загроз на потенційні чи реальні не наводить [3, с. 8]. А. Качинський зазначає, що загроза — це явище з прогнозованими, але неконтрольованими небажаними подіями, що можуть у певний момент часу в межах даної території завдати шкоди здоров'ю людей, спричинити матеріальні збитки тощо. На його думку, поняття "загроза" відображає можливість виникнення певних умов технічного, природного, економічного або соціального характеру, за наявності яких можуть виникнути несприятливі події та процеси [4].

Загрози національній безпеці України – явища, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів і збереження національних цінностей України [5].

Основними загрозами національної безпеки є:

- розвідувальна та інша діяльність спеціальних служб та організацій, окремих осіб, що завдає шкоди національним інтересам;
- діяльність терористичних та екстремістських організацій, спрямована на насильницьку зміну конституційного ладу, дестабілізацію роботи органів державної влади, знищення чи порушення функціонування військових та промислових об'єктів, об'єктів життєзабезпечення населення, транспортної інфраструктури, залякування населення, в тому числі шляхом заволодіння зброєю масового знищення, радіоактивними, отруйними, токсичними, хімічно та біологічно небезпечними речовинами, здійснення актів ядерного тероризму, порушення безпеки та стійкості функціонування критичної інфраструктури;

– діяльність злочинних організацій та угруповань, у тому числі транснаціональних, яка пов'язана з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин, зброї, боєприпасів, вибухових речовин, організацією незаконної міграції та торгівлею людьми;

– злочинні посягання, спрямовані проти особи, власності, державної влади, публічної, екологічної, продовольчої та економічної безпеки;

– корупція;

– стихійні лиха, аварії та катастрофи, в тому числі пов'язані з глобальною зміною клімату, погіршенням технічного стану об'єктів інфраструктури та виникненням пожеж;

– збройні конфлікти, війни.

На сьогодні виникла потреба у переосмисленні підходів до поняття «загрози національній безпеці», оскільки війна росії на території України продемонструвала, що існує система загроз, яка напряму не пов'язані з воєнними діями та воєнним загрозами – це загрози національній культурі, національній ідентифікації, цінностям, історичному спадку, самобутності, мовній політиці тощо.

Список використаних джерел

1. Геополитика, международная и национальная безопасность: словарь-справочник / сост.: М.М. Абдурахманов, В.А. Баришполец, Д.В. Баришполец, В.Л. Манилов. М.: Пробел, 1999. 375 с.

2. Бодрук О.С. Структура воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти. К.: Національний ін-т проблем міжнародної безпеки, 2001. 299 с.

3. Мунтіян В.І. Економічна безпека України. К.: КИИЦ, 1999. 463 с.

4. Качинський А.Б. Екологічна безпека України: системний аналіз перспектив покращення. К: НІСД, 2001. 312 с.

5. Хатнюк Ю. А. Аналіз сучасних загроз національній безпеці України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2020 № 43. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc43/16.pdf>

ДУДЕНКО І. І.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Управління персоналом в органах місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад

Під час реалізації реформи децентралізації в Україні у 2015-2020 роках відповідно до закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та Урядової Методики формування спроможних територіальних громад за погодженням з регіональними органами державної влади і самоврядування шляхом добровільного об'єднання суміжних територіальних громад сіл, селищ, міст (відповідних сільських, селищних, міських рад) утворено об'єднані територіальні громади (ОТГ).

Об'єднана територіальна громада, адміністративним центром якої є місто, називається міською, центром якої є селище – селищною, центром якої визначено село – сільською.

Міське самоврядування в Україні – це право територіальної громади — жителів міста села або добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селища, у окрему громаду, яка самостійно вирішує питання місцевого значення в межах, визначених Конституцією та закони України.

Первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним органом його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста.

Територіальна громада – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, які є самостійними адміністративно-територіальними одиницями.

Головною метою децентралізації стало забезпечення якості адміністрування та адміністративного управління населенням та усунення корупції.

24 лютого 2022 року для всіх нас розпочався новий епізод історії. росія

розпочала повномасштабне військове вторгнення в нашу державу. Ця безперечно подія змінила попередній спосіб функціонування державних структур, зокрема системи місцевого самоврядування. Цього ж дня в Україні було оголошено воєнний стан, який діє і сьогодні. Від російської агресії постраждали регіони, міста і села, населення та інфраструктура. Наслідки воєнного стану відчували і органи місцевого самоврядування, перед якими постали нові виклики та проблеми.

Від ефективного управління персоналом залежить ефективне формування та використання трудового потенціалу місцевих органів самоврядування.

Важливу роль у підвищенні ефективності діяльності органів державної влади відіграють вміло побудовані технології управління кадровими процесами: підбір персоналу, створення умов для професійного розвитку посадових осіб, підвищення рівня їхньої професійної компетентності, процедури оцінювання працівників.

Менеджмент управлінців, це свого роду механізм реалізації структурних змін у діях органів державної влади в умовах кризи, а також стратегічні методологічні засади формування стратегічного підходу до управління персоналом в таких органах, критерії розвитку та впровадження політичних цінностей у діяльності персоналу.

Хто такий толковий спеціаліст? Перш за все – це комунікабельна, командна, системна та ініціативна людина, зі здатністю до навчання, інтересом до кар'єрного та професійного зростання, знанням та вільним володінням рідної мови, яка є морально врівноважена.

Людський ресурс є найважливішою частиною будь-якої спільноти. Тому місцевим органам самоврядування важливо мати самостійні системи управління персоналом та оптимальну організаційну структуру. Підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування має бути невід'ємною частиною роботи виконавчих комісій, місцевих рад та розвитку компетентності персоналу, необхідних для забезпечення доступності та

якості послуг, що вони надають громадянам.

Важливою частиною ефективного управління є процес ознайомлення працівників з умовами та правилами роботи. Тобто, простіше кажучи, адаптація персоналу. Її поділяють на первинну та вторинну.

Первинна адаптація персоналу - це етап представлення нового співробітника, який не має досвіду роботи та досвіду спілкування в робочому колективі. Найчастіше це молоді люди, випускники вищих навчальних закладів різного ступеня, молоді матері, які щойно вийшли з декретної відпустки.

Вторинна адаптація — це процес адаптації нового працівника, який уже має досвід роботи. Він знає, як спілкуватися в організації, що таке колектив, які етапи потрібно пройти на початку роботи на новому місці роботи.

У будь якому колективі має бути корпоративна етика – набір правил, які мають дотримуватися усі працівники під час своєї роботи, щодо співробітників, клієнтів та партнерів.

Ці принципи регламентують, як співробітники повинні діяти в конкретній ситуації, а також гарантують об'єктивність вирішення спорів або кризових ситуацій.

Для реалізації успішного менеджменту необхідно насамперед усвідомити його цілі та завдання, обрати відповідний метод управління.

Необхідно також знайти, визначити і реалізувати (використати) методи і засоби практичної реалізації сформованого управлінського впливу, прийнятого управлінського рішення, які називають інструментами управління.

В управлінні неможливо обійтися без таких інструментів управління, як документування впливу керівництва, його законодавче та правове зміцнення, узгоджене з чинними нормативними актами та використання заходів щодо активізації виконання прийнятих рішень.

Кадрова політика є прискорювачем соціал-демократичних змін, центром усього процесу управління. Для його реалізації необхідно створити умови:

- забезпечення високого рівня кваліфікації державних службовців;
- удосконалення законодавчої бази, яка забезпечить законність, регулярність та захист кадрових процесів;
- створення кадрового резерву;
- створення правових, соціальних та організаційних засад для ефективної реалізації професійного потенціалу посадових осіб;
- запровадження ефективної системи мотивації праці посадових осіб
- забезпечення прозорості та відкритості кадрової політики у сфері державного управління;
- удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців;
- вдосконалення та оптимізація кадрових служб;

Саме дотримання демократичних принципів відкритості, прозорості та чесності в кадрових питаннях. Такі дії дадуть змогу реалізувати в державі механізми та процеси формування кадрового потенціалу держави, з основним акцентом на реалізації її національних інтересів, створенні висококваліфікованого кадрового резерву високоморальних керівників, за допомогою якої країна підніметься на такий рівень розвитку, що буде на тому ж рівні, що й розвинені країни світу.

Список використаних джерел:

1. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В.С., Сторонянської І.З. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2020. 531 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
2. Абетка децентралізації: об'єднання громад: практичний посібник/ головний редактор та автор ідеї: Т.П. Василик. Шепетівка: Благодійний фонд «Зміцнення громад», 2016. 283 с.

3. Система та повноваження органів місцевого самоврядування та державного управління на регіональному рівні. URL: <https://buklib.net/books/35890/>
4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
5. Кравченко В. В., Пітцик М. В. Місцеве самоврядування в Україні: історія, сучасність, перспективи розвитку. К., 2001.
6. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації: наукова доповідь / за заг. ред. проф. Ю. В. Ковбасюка. Київ: Національна академія державного управління при Президентові України, 2014. 128 с. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
7. Конституція України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
8. Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
9. Указ Президента України від 24.02.2022 №68/2022 «Про утворення військових адміністрацій». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682022-41405>

ДУМ'ЯК Ю.Л.

аспірант кафедри регіонального та місцевого розвитку науково-навчального інституту державного управління, Національний університет «Львівська політехніка»

Вплив всесвітньої митної організації на здійснення митного контролю в Україні: інтеграційна та функціональна складова

Всесвітня митна організація (далі – ВМО) встановлює, підтримує та впроваджує міжнародні інструменти для гармонізації та єдиного застосування спрощених та ефективних митних систем та процедур, які керують рухом товарів, людей та транспортних засобів через митні кордони

Згідно з Постановою Верховної Ради України від 19 червня 1992 року № 2479-XXII та Постановою Кабінету Міністрів України від 1 червня 1992 року № 229 Україна приєдналася до Конвенції 1950 року про створення Ради Митного Співробітництва і з 10 листопада 1992 року є повноправним членом Всесвітньої митної організації 15.02.2011 року прийнято Закон України №3018 – VI «Про внесення змін до Закону України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» (Киотська Конвенція). Закон набрав чинності 05.03.2011 У зв'язку з цим українською стороною передано Генеральному секретарю ВМО Інструмент про приєднання України до цієї Конвенції, який набув чинності для України з 15 вересня 2011 року.

Україна є договірною стороною таких конвенцій ВМО:

Конвенція про створення Ради Митного Співробітництва;

Міжнародна Конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів;

Міжнародна Конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства;

Конвенція про тимчасове ввезення, тощо.

Держмитслужба бере активну участь у спільних операціях під егідою ВМО у сферах боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, захисту прав інтелектуальної власності та інших подібних заходах, а також у спільній програмі ООН та ВМО по контролю за контейнерними перевезеннями в рамках якої у 2018 році створено підрозділи портового контролю в Одеській та Київській митницях Держмитслужби.

З 1995 року в Україні функціонує Національний вузол зв'язку по правоохоронній роботі, який входить до складу Регіонального вузла зв'язку (RILO-«Варшава»).

З 2010 року в Україні (спершу на базі Академії митної справи України в м. Дніпро, з червня 2016 року – на базі Департаменту спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення ДФС України у Хмельницькому функціонує Регіональний навчальний центр ВМО, що взаємодіє з Регіональним центром інституційного розвитку в м. Баку. На базі цього Департаменту також функціонує Регіональний кінологічний навчальний центр ВМО.

У рамках роботи, спрямованої на реалізацію Рамкових стандартів ВМО, Держмитслужбою вживаються заходи для подальшої автоматизації інформаційних митних технологій. Окрім цього, здійснюється підготовка до впровадження системи інтегрованого контролю на основі міжвідомчої взаємодії у пунктах пропуску через державний кордон та ведеться робота над створенням єдиної міжвідомчої автоматизованої системи збирання, зберігання і обробки інформації, необхідної для здійснення контролю зовнішньоторговельної діяльності.

Співпраця Держмитслужби України з ВМО з питань інституційного розвитку і навчання є успішною. Представники Держмитслужби залучаються до участі у короткострокових та довгострокових програмах стажування ВМО за фінансування Урядів Японії, Кореї, Китаю, а також держав-членів ЄС.

Захист кордонів є одним із найважливіших завдань національної безпеки

кожної країни, можливість вирішення якого значною мірою залежить від широкого застосування технічних засобів виявлення порушень законодавства при перетині кордону або при пересиланні товарів через державний кордон. Тому основним завданням посадових осіб на кордоні (як прикордонників, так і митних органів) є використання новітніх технічних засобів митного контролю, що дозволить підвищити оперативність контролю та знизити витрати та час на його проведення.

Технічні засоби митного контролю – це комплекс спеціальної техніки, що застосовується митними органами у процесі митного контролю всіх видів об'єктів, що переміщуються через митний кордон, з метою перевірки декларуючих їх документів, встановлення відповідності вмісту контрольованих об'єктів представленим на них даних, а також виявлення в цих об'єктах предметів митних правопорушень. Застосування технічних засобів митного контролю є важливим інструментом у діяльності митних органів з припинення і виявлення порушень у сфері митного законодавства. Їх використання забезпечує перевірку відповідності відомостей про декларовані товари даних, одержуваних при проведенні фактичного митного контролю.

Враховуючи світову практику найбільшу зручність і якість огляду забезпечують неінтрузивні технології контролю – рентгено-телевізійні скануючі системи (комплекси). Неінтрузивні технології контролю – це технічне обладнання й апаратура (наприклад, рентгенівське або гамма обладнання), яке дозволяє здійснювати перевірку вантажів без необхідності відкриття транспортних засобів, вантажу або багажу.

В умовах економічної глобалізації та зростаючих обсягів торгівлі рішення про фізичний огляд вантажу або багажу (контейнерного або іншого типу) може привести до великих часових втрат і негативно вплине на загальну пропускну спроможність митниці. У Стандарті № 3 «першої опори» Рамкових стандартів безпеки ВМО визнається корисність технологій неінтрузивного контролю для спрощення процедур торгівлі та дається

рекомендація митним адміністраціям, у міру можливості, мати в наявності і використовувати обладнання для неінтрузивного контролю відповідно до результатів оцінки ризиків.

ВМО постійно допомагає митним адміністраціям оптимізувати використання неінтрузивних технологій та обладнання для поліпшення якості контрольних заходів та не порушуючи, в свою чергу, процедур спрощення торгівлі. Установки, обладнання та апаратура для отримання зображення на основі рентгенівського або гамма випромінювання допомагають швидко перевірити вміст транспортного засобу, контейнера, вантажу або багажу без необхідності їх відкриття або розвантаження вантажу і, таким чином, підтвердити або спростувати результати оцінки ризиків. У поєднанні з іншими факторами цей метод допоможе значно знизити кількість недоцільних оглядів і скоротити часові втрати.

Також необхідно зважати на той факт, що використання скануючих систем, крім прискорення процедури митного контролю, надає можливість мінімізувати людський фактор під час проведення митного контролю.

Використання та впровадження інформаційних інтелектуальних систем митного контролю визначено одним із основних пріоритетів Уряду та Мінфіну. Зокрема, пунктом 52 розділу IX «Захист суспільства, громадського здоров'я і безпеки навколишнього природного середовища та боротьба з незаконним переміщенням наркотичних засобів та зброї» плану заходів з реформування та розвитку системи органів, що реалізують митну політику, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.05.2020 № 569-р, як один із заходів передбачено перегляд та актуалізацію існуючих нормативних документів, що регламентують використання митного обладнання [2].

Список використаних джерел:

1. Аналіз регуляторного впливу проекту наказу Міністерства

фінансів України «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей із застосуванням скануючих систем». *Офіційний веб-портал Міністерства фінансів України.* URL: https://mof.gov.ua/storage/files/!4_%D0%90%D0%A0%D0%92_c%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8.doc.

2. Міжнародна співпраця. *Офіційний веб-портал Державної митної служби.* URL: <https://customs.gov.ua/mizhnarodna-spiivprazia>.

ДУЧЕНКО У. П.

*магістрантка кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Формування соціальних технологій управління персоналом в контексті публічної служби в Україні

В умовах військової агресії, надзвичайних ситуаціях виключне значення відводиться кадровому потенціалу органів державної влади та місцевого самоврядування. Від їх спроможності організувати діяльність критичних інфраструктур, забезпечення інформаційної безпеки країни та регіону, формування безпекового середовища мирного населення, переміщення населення в межах країни та за її межами залежить і ефективність проведення військових дій [1].

Водночас, значні зміни у діяльності публічних службовців, пов'язані зі збільшенням навантаження, ускладненням вирішуваних проблем та посиленням вимог до результатів роботи призвели до необхідності перегляду сучасних кадрових технологій. Вони стали своєрідною реакцією на висунуті керівництвом країни інноваційні завдання щодо реалізації національних проектів.

Слід зазначити, що поняття соціальні технології у системі публічної служби мало вивченими. В основному фокус уваги був спрямований на підбір та конкурсний відбір персоналу, навчання, організацію оцінювання персоналу, грошове утримання публічних службовців та ін. Водночас, сьогодні виникла потреба впливу на корпоративну культуру, соціальні відносини, особистісний розвиток публічних службовців, формування навичок "soft-skills". Звідси випливає, що в системі управління персоналом публічної служби має бути задіяний соціальний механізм, завдяки якому буде впроваджено соціальні технології управління. Їх застосування покращить

соціальний клімат, культуру праці, активізує діяльність публічних службовців, підвищуючи її якість та ефективність.

Соціальні технології – це сукупність послідовних операцій, процедур цілеспрямованого впливу та реалізації раніше намічених планів та отримання оптимального соціального результату. Якщо розглядати реалізацію соціальної технології в організації як отримання оптимального результату, то вся схема виглядає так [2]. Суб'єкт управління розробляє соціальну технологію та спрямовує її на об'єкти, в якості яких будуть розглядатися кадрові процеси, соціально-трудова відносина, працівники організації. Якщо розглядати кадрові процеси на державній службі, то об'єктами соціальної технологізації будуть: проведення конкурсного відбору, службово-професійне просування, управління кар'єрою, система комплексної оцінки на публічній службі, навчання та ін.

Як послідовні етапи реалізації соціальних технологій виступатимуть такі заходи, як постановка цілей та завдань; вироблення конкретних процесів; вибір виконавців та розподіл обов'язків; інформаційне забезпечення системи впровадження; моніторинг процесів реалізації та діагностика результатів [3].

Слід звернути увагу на інноваційний характер соціальних технологій у системі публічної служби. Якщо традиційні технології можна використовувати як вже відомі апробовані системи методів впливу, то соціальні технології передбачають використання нових схем, заснованих на застосуванні знань соціології та психології, на дослідженні соціальних процесів та комбінуванні різних етапів реалізації. У результаті інноваційного підходу до розробки технологій з'явилися такі нові кадрові технології, в яких враховується роль соціальних відносин та людських ресурсів з точки зору особливого соціального ресурсу організації. Прикладами є такі технології, як: аутплейсмент, аутсорсинг, краудсорсинг, SMART-рекрутинг та ін. Крім того завдяки соціальним технологіям відбувається розвиток креативності персоналу, формування проектного мислення, мінімізація кадрових ризиків, розробка оптимальних стратегій виходу із конфліктної ситуації. Вони тільки

починають впроваджуватись у кадрову службу, але їх потенціал чітко простежується у досягненні соціально значимих результатів.

Якщо проаналізувати сучасні кадрові технології на державній службі, то неважко зауважити, що їх реалізація передбачає звернення до соціальних аспектів управління, а отже, і до соціально-технологічних знань. Прикладом є розробка та реалізація кадрової політики. Якщо в ній не враховується людський фактор, можливі соціальні ризики, прихований соціальний потенціал усієї системи управління, то вона буде, швидше за все, пасивною, і організація в кінцевому підсумку не отримає запланованих соціально значимих результатів.

Так само неефективними будуть і інші кадрові технології в системі публічної служби. Так, якщо при проведенні конкурсного відбору в його методиці не буде закладено надійних діагностичних інструментів щодо виявлення особистісних якостей претендентів, то в результаті отримаємо формальну процедуру відбору та на виході замість талановитих управлінців з проектним мисленням та інноваційним потенціалом отримаємо рядового функціонера.

Таким чином, застосування соціальних технологій в управлінні персоналом на публічній службі є цілком виправданою інновацією, оскільки завдяки цьому оптимізуються кадрові процеси, а саме управління стає ефективнішим. Вагомим аргументом їх застосування є складність та нелінійність процесів у суспільстві, які зумовили нові вимоги до персоналу публічної служби та, відповідно, до кадрових технологій. Нова парадигма управління людськими ресурсами на основі гуманістичного підходу призводить до усвідомлення неминучості врахування соціальних факторів у побудові кадрових процесів, що означає застосування соціальних технологій.

Список використаних джерел

1. Пархоменко-Куцевіл О. І. Механізми кадрового аудиту органів державної влади під час військових дій та конфліктів. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2676>.

2. Борадзова А. Т., Долгова И. В. Применение социальных технологий в управлении персоналом государственной службы. *Вестник экспертного совета*. 2020. №4 (23). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/primenenie-sotsialnyh-tehnologiy-v-upravlenii-personalom-gosudarstvennoy-sluzhby>.

3. Мешкова И.В. Кадровые риски в управлении персоналом государственной гражданской службы. *Социально-гуманитарные знания*. 2022. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kadrovye-riski-v-upravlenii-personalom-gosudarstvennoy-grazhdanskoy-sluzhby-1>.

ЗАГОЛА Т. М.

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Проблеми забезпечення глобальної безпеки в умовах невизначеності та надзвичайних ситуаціях

У сучасних умовах система глобальної безпеки включає в себе сукупність засадничих принципів безпеки, міждержавних механізмів і структур, міжнародно-правових норм, багатосторонніх договорів та інших елементів, що створюються та функціонують для запобігання військовим зіткненням, їх локалізації, врегулювання політичних, економічних та військово-стратегічних протиріч політичним шляхом, а також спеціальний режим контролю за міжнародною, особливо військовою діяльністю та відповідний режим інформації. Найвагомішу роль у забезпеченні глобальної безпеки відіграють міждержавні інституції з внутрішньою жорсткою структурою, органами координації та контролю, явно вираженою політикою у військово-політичному та економічному планах, у яких важлива «питома політична, економічна та військова вага» їх учасників.

Як у практичному, так і в теоретичному вимірах бачення глобальної безпеки сучасного світу не може бути інакшим за системне, оскільки загрози мають багатогранний характер, розвиваються і переплітаються. Ймовірно, одну з найбільших науково-аналітичних перспектив зберігатиме рефлексія на розвиток «складних систем». Системне визначення предмета глобальної безпеки з позицій пізнання формуватиме його бачення як одного з нових дисциплінарних напрямів, який поєднує в собі теоретичні, методичні та практичні підходи, пов'язані з вивченням того, що визнано занадто складним, щоб підходити редуccionізму, і що викликає питання кордонів, внутрішніх і зовнішніх відносин, структури, законів або виникнення властивостей, що

характеризують саму систему, проблеми режимів спостереження та моделювання дій складних сукупностей [1].

У загально-концептуальному плані, прикладному до різних аспектів міжнародної взаємодії, глобальна безпека означає здатність держави або будь-якої людської спільноти забезпечити всім своїм членам мінімальний рівень безпеки від будь-якої небезпеки чи загрози застосування сили і підтримання стійкості колективної діяльності, систем захисту людини та критичної інфраструктури. Держави, шляхом прийняття правових норм, поступово беруть до уваги те, що передбачають поняття «глобальної загрози» (зокрема, терористичної) та «загальної безпеки», охоплюючи все ширше проблеми багатьох суб'єктів, як державних, так й приватних [2, с. 61–65].

Розглянемо основні джерела загроз глобальній безпеці. Як це не сумно, але основним джерелом техногенних катастроф, як і раніше, залишається людський чинник. Звичайно, непередбачуваний цунамі може наробити великих бід, але, порівняно з числовими характеристиками катастроф, як це не блюзнірсько виглядає, природа займає далеко не перше місце у списку «організаторів» катастроф. Як і раніше, людина зі своїми слабкостями породжує переважну більшість техногенних аварій, що забирають безліч людських життів та завдають колосальних збитків. У зв'язку з цим можна зробити висновок, що головна мета глобальної безпеки – це усунення людського чинника із систем управління множинними катастрофовмісними процесами. Незважаючи на це, не слід забувати, що основними процесами (елементами позаштатних ситуацій, що призводять до катастроф), контроль яких забезпечить системну безпеку, є: хвороботворні мікроорганізми, хімічні речовини, газові виділення, алогічна поведінка людини (психологічні відхилення), кліматичні зміни, хвороба людини (фізіологічні зміни), симптоми старіння, зміни в магнітних, гравітаційних, електричних та інших полях тощо.

Наступною загрозою глобальній безпеці є активізація міждержавного протиборства, основу якого становлять невоєнні заходи – політичні,

економічні, інформаційні. Це протиборство поширилося попри всі види іншої діяльності – дипломатичну, наукову, спортивну.

Ще однією загрозою глобальній безпеці є зневага загальноприйнятими нормами міжнародного права і на цьому фоні відбуваються військові конфлікти та розгортання терористичних агресій.

Також, загрозою глобальній безпеці може бути штучний інтелект. Застерігаючи людство від потенційних загроз, які несе у собі дедалі активніший розвиток і застосування штучного інтелекту, слід зазначити, що «сучасна соціальна діалектика ризиків та безпеки глобального світу дедалі більше виразно «схиляється» до затвердження пріоритету заходів безпеки щодо існуючих та очікуваних ризиків. А це – і критичне управління еволюцією біосфери, та «Інтернет речей» та соціальний кредит тощо [3, с. 52].

Очевидно, що питання забезпечення безпеки є базовими у системі людських потреб, цінностей та пріоритетів, тому вони іманентно актуальні завжди. Але також є незаперечним той факт, що новий світ, з усіма його особливостями, що формуються закономірностями, трендами вимагає нових теорій для розуміння і пояснення процесів, що заповнюють його простір.

Так, кіберпростір може виступати ключовою ланкою гібридної війни, оскільки гібридна війна за своєю суттю носить глобальний характер.

Глобалізація та інформатизація перетворили нас на свідків того, як індустріальне суспільство змінюється на інформаційне, яке модернізує світову політику, економіку, характер міждержавних відносин, взаємозв'язок влади та народу. Держава у процесі становлення інформаційного суспільства перебирає роль координатора функцій всіх елементів соціуму, щоб сприяти інтеграції в інформаційне простір кожного суб'єкта суспільства. Розвиток інформаційних технологій та їх впровадження у різні сфери життєдіяльності можна з упевненістю назвати благом, яке дає поштовх економічного зростання, а також підвищує добробут суспільства. Проте слід пам'ятати про негативні наслідки, до яких можуть навести наукові досягнення.

Таким чином, на сьогоднішній день інформація є інструментом формування державної та міжнародної громадської думки. Рівень впливу засобів масової інформації у політичному просторі розширюється, завдяки Інтернету, який надає можливість всебічно впливати на світову громадськість, яка включає велику аудиторію різних держав у вирішення актуальних політичних проблем. Незважаючи на всі сильні сторони та можливості, інформаційний простір залишається областю, яка несе у собі потенційні загрози глобальній безпеці.

Також загрозою глобальній безпеці може бути інформаційні виклики. Так, комп'ютеризація та інформаційна революція призвели до науково-технічного прогресу у військовій галузі. Впровадження високих технологій корінним чином змінило характер та можливості звичайних систем озброєння, розвідки та управління військами та розширило можливості ведення війни на відстані. Роль інформаційних технологій у військовій сфері зростає у контексті глобалізації. Інформаційні системи стали потужним інструментом як потенційних противників, так ворожих країн. Інформаційна війна є актуальним аспектом сучасного суспільства і без її розуміння нелегко зрозуміти процеси в сучасному політичному житті та геополітиці [4; 5].

Можна з упевненістю сказати, що роль інформаційних технологій у системі глобальної безпеки і надалі зростатиме. Під впливом інформаційних технологій змінюється характер сучасних збройних конфліктів та бачення військово-політичним керівництвом військово-силової політики. Концепція кібернетичної війни описує нові загрози, що стоять перед сучасним світом. Отже, інфраструктура управління сучасними суспільствами залежить від інформаційно-комунікаційних технологій. Через Інтернет можна порушити функціонування як військової командної структури ворога, так і цивільних сфер діяльності.

Результати дослідження глобального контексту безпеки сучасної держави дозволяють класифікувати глобальні загрози за походженням та змістом. Умовно вони диференціюються на три великі групи, кожна з яких

може бути предметом самостійного дослідження, оскільки її вплив здатний катастрофічно вплинути на безпеку та саме існування держави та планети в цілому. Це природні, комунікаційні та військові загрози. Ця класифікація охоплює найбільш загальні зв'язки та відносини природи, людини та суспільства, що складаються на планеті Земля.

До природних загроз на глобальному рівні відносяться: катастрофи космогенного (космічного) та планетарного (геоїдного) походження (зміна клімату, зіткнення з іншими великими планетами чи іншими космічними об'єктами, інші природно-космічні аномалії); широкомасштабні землетруси, епідемічні, пандемічні інфекційні захворювання планети (COVID-19, чорна віспа, чума, холера, сибірка тощо).

Природне середовище породжує загрози через дію космічних і земних сил - механічних, фізичних, хімічних, біологічних, геологічних та ін. Оскільки ці сили (чинники) об'єктивні, проявляються поза і незалежно від свідомості людей, їхня загроза постійна, і передбачити місце їх дії (наприклад, землетрусу, цунамі) та наслідки дуже складно. Але природа і сама піддається загрозі в результаті всезростаючого техногенного впливу на неї людини [6].

В результаті виникають ті самі екологічні дисбаланси (парниковий ефект, озонові дірки), які небезпечно впливають на життєдіяльність громадян та держав.

Комунікаційні загрози - це загрози внутрішнім та зовнішнім зв'язкам всебічного розвитку сучасних держав із процесами глобалізації, які зумовлені гуманітарною діяльністю всього людства в соціальній, політичній, економічній, етнонаціональній, релігійній, культурній, інформаційній та інших галузях. Розвиток комунікаційних відносин усередині держав і між ними зумовлено прискореним розвитком науково-технічного прогресу, особливо у сфері інформаційних технологій, а також свідомо запланованими діями (без прогнозу наслідків) певних безвідповідальних соціальних, політичних, економічних, інтелектуальних та релігійних еліт, а також

організованих кримінальних груп, злочинна діяльність яких переноситься на геополітичний простір планети. Об'єктом комунікаційних загроз виступає гуманітарна сфера діяльності людства: соціально-політичний устрій, економічне життя, державні структури, культура, освіта, інформаційні системи, свободи та права людини, інститути громадянського суспільства, суверенітет і цілісність держави, державна мова, сімейно-родинні, міжнаціональні та міжконфесійні відносини, здоров'я, інтелект людей та ін.

Комунікаційне включення сучасних держав у систему сучасних міжнародних відносин, де все більший наголос робиться не на територіальне витіснення держави з її історичного місця проживання, а на вільне переміщення інформаційних та фінансових потоків, «прозорість» державних кордонів, розвиток кооперативного, економічного, політичного, фінансового, інформаційного, митного, культурного, міжконфесійного та інших форм співробітництва з урахуванням геополітичного становища держави і здатність до конвергенції, дозволяє продуктивніше вести мову про вплив комунікаційних загроз на безпеку сучасної держави.

Найбільш небезпечними для глобальної безпеки сучасної держави є військові небезпеки. До військових загроз глобального характеру слід віднести загрози застосування військового насильства у загальносвітовому масштабі, у тому числі і на регіональному рівні, з певною неминучістю, що переростає у глобальний військовий конфлікт.

Такими загрозами, на нашу думку, правомірно вважати наступні: світову війну; всі військові дії, пов'язані із застосуванням ядерної та іншої зброї масового знищення; організовані збройні дії міжнародного тероризму.

Військово-промисловий комплекс держав, що належать до глобальних та регіональних геополітичних центрів, розробляючи та виробляючи зброю війни, посилюючи мілітаризм у національних та коаліційних формах, має пряме відношення до застосування військового насильства сучасними державами та деструктивними терористичними силами у різних масштабах [7].

На даний момент назріла необхідність розробки інтегрованої довгострокової стратегії в галузі нерозповсюдження конфліктогенності, стратегії, що синтезує дипломатичні, економічні та інші заходи. Першочерговим завданням має стати розвиток нових глобальних і регіональних безпекових структур, вдосконалення взаємодії розвідувальних служб і систем міжнародних гарантій безпеки.

Список використаних джерел

1. Погорська І.І. Глобальна безпека: потенціал для мультилатералізму у XXI ст. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2450.
2. Rothschild E. What is Security. *Daedalus*.1995.V.24, №3. P. 61-65.
3. Кортунув С.В. Концептуальные основы национальной и международной безопасности: учеб.-метод. пособие. М.: ГУ ВШЭ, 2017. 294 с.
4. Юрков Н. К. К проблеме обеспечения глобальной безопасности. *Ника*. 2012. №. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-probleme-obespecheniya-globalnoy-bezopasnosti>.
5. Дмитриев А.Н., Шитов А.А. Техногенное воздействие на природные процессы Земли. *Le Monde diplomatique: Атлас / пер. с франц. под ред. В.Л. Иноземцева, Е.С. Кузнецовой*. М., 2010. 210 с.
6. Краснов А. Будущие войны как угроза существованию человечества. *Зарубежное военное обозрение*. 2002. № 6.

ЗУБРИЦЬКА О. І.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Інноваційне управління навчальним закладом

Процеси глобальних змін, що відбуваються на сучасному етапі розвитку всього українського суспільства і освіти зокрема, вимагають нових підходів до управління навчальними закладами. Пріоритетними серед них є впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, що мають забезпечити доступність та ефективність освіти, удосконалення навчально-виховного процесу, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [1].

Інноваційність є однією з домінуючих тенденцій розвитку сфери освіти. Перехід на нові освітні стандарти, інтеграція у європейський і світовий освітній простір актуалізували проблему інноваційного управління навчально-виховним процесом у загальноосвітніх навчальних закладах. Інноваційність як здатність до оновлення, відкритість до нового стала розглядатися педагогічною та іншими соціальними науками як провідна характеристика не тільки вчителя, а й управлінця [2].

Під процесом інноваційного управління навчальним закладом розуміємо сукупність послідовних дій, які ведуть до зміни станів його системи, спрямовані на досягнення очікуваного результату. Процес інноваційного управління полягає у пошуку, розробленні та втіленні новацій в управління навчальними закладами, такий процес є мотивованим, цілеспрямованим, усвідомленим, має на меті — модернізацію навчального закладу у новий якісний стан. Імплементація новацій в управління навчальним закладом – це насамперед функція управління штучними та природними процесами змін.

Все різноманіття інноваційних процесів поділяється на два найбільш

типи: по-перше, просте відтворення новації, характерне тільки для тієї організації, де вона була вперше освоєна; цей цикл включає стадії формування передумов нововведення – потреби у ньому, наукове відкриття; створення нововведення; поширення нововведення серед користувачів, використання або споживання нововведення; по-друге, розширене відтворення нововведення, за умови якого процес застосування новації поширюється на багато організацій; в такому випадку між створенням нововведення та його втіленням керівниками інших навчальних закладів є проміжна стадія (поширення методів, технологій інноваційного управління та організаційних форм його використання) [3; 4].

Інноваційне управління, як і будь-яка інноваційна діяльність, прогнозує систему взаємопов'язаних видів робіт, сукупність яких призводить до появи інновацій в управлінні навчальним закладом. В інноваційному управлінні можна виокремити такі взаємодоповнюючі та взаємопов'язані процеси:

- процес пошуку та розробки інноваційних змін; процес розробки управлінських рішень, управлінських технологій, організаційних структур, норм поведінки, системи цінностей тощо (підготовка та вибір альтернатив);

- процес інституціалізації нових правил, управлінських технологій, організаційних структур, норм поведінки, системи цінностей тощо;

- процес впровадження нових управлінських практик.

До елементів (частин) інноваційного механізму відносяться: організаційні форми інноваційних відносин; методи керування інноваціями; методи фінансування інновацій; методи оцінки ефективності результатів інновацій; порядок формування та використання інноваційних фондів (централізованих та децентралізованих); інноваційне законодавство; морально-психологічні методи на інноваційну активність; заходи інформаційно-технічного оснащення інноваційного процесу [5].

Узгодженість елементів інноваційного механізму, спільне функціонування цих елементів істотно залежать від їхньої взаємообумовленості, співвідносності та пропорційності. Співвідносність та

структура цих елементів, значимість та оптимальність форм, методів та заходів повинні відповідати рівню управління, на якому відбувається введення інновацій.

Таким чином, інноваційне управління навчальним закладом – складний та багатоаспектний процес, який удосконалює не лише структурні елементи навчального закладу, а й змінює навчальні процеси, процедури, удосконалює кадровий потенціал навчального закладу.

Головною умовою підвищення конкурентоспроможності навчального закладу на основі компетентнісного підходу є інтеграція школи, ЗВО, науки, виробництва та ринкового механізму на основі інновацій. Конкурентні переваги національної системи освіти залежить від стратегічного планування, формування системи акумулювання коштів багатоканального фінансування, технологічної політики та технологій, організаційної системи, адміністративного управління. Розвиток освітнього середовища може бути досягнуто лише в рамках інноваційної освіти, яка представляється зміною фундаментальних основ традиційної системи освіти, починаючи з її філософської основи, нових освітніх процесів, нових технологій, якісно нової інтеграції світових освітніх систем.

Список використаних джерел

1. Крупченко Марина. Упровадження інноваційних технологій управління навчальним закладом в систему освіти. URL: <http://33school.org.ua/metodychna-robota/702-uprovadzhennya-innovatsijnikh-tekhnologij-upravlinnya-navchalnim-zakladom-v-sistemu-osviti>.
2. Романчук А.І. Сучасні інноваційні технології управління навчально-виховним процесом у початковій школі. *Теорія і методика управління освітою*. 2019. Випуск 10. Т. 2. С. 177-180.
3. Гриценко В.П. Інноваційні підходи до управління навчальними закладами. *Фінанси України*. 2005. № 4. С. 85–89.

4. Грищенко О.Ф. Інноваційне рішення – ключовий фактор забезпечення сталого розвитку сучасного підприємства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 1. С. 120–126.

5. Тарасенко Л.М., Русанов О.М. Інноваційне управління у сфері житлово-комунального господарства. URL: nbuv.gov.ua/portal/soc_gum.

КАРПА М.І.

доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

**Роль експортного контролю у системі публічного управління
глобалізованою торгівлею: безпековий вимір**

Зростаюча загроза міжнародного тероризму та організованої транскордонної злочинності вимагає посилення існуючого прикордонного контролю та ефективного міжнародного співробітництва для запобігання терористичним нападам та іншим незаконним діям.

Світовою спільнотою впродовж багатьох років було укладено низку міжнародних угод щодо встановлення відповідних стандартів експортного контролю до конкретних категорій товарів для підвищення рівня безпеки суспільства, економіки, навколишнього середовища.

Експортний контроль набуває все більшого значення в системі управлінні ризиками. Митні адміністрації все більше працюють разом над встановленням інтегрованого контролю та сприяння. Своєчасне надання експортної інформації є важливим аспектом такого контролю і допомагає митним адміністраціям приймати обґрунтовані рішення щодо своїх дій та втручань.

Останні міжнародні події, присвячені необхідності безпеки, підкреслили важливість посилення існуючих процедур, включаючи прийняття експортного контролю для ефективного управління ризиками. Одним з безпосередніх наслідків стала реалізація Ініціативи з безпеки контейнерів. Ця ініціатива спирається на інформацію, що надається перед експортом для того, щоб контейнери перевірялися в точці експорту для визначення будь-якого можливого ризику. Тому така діяльність високу

залежність від точності та своєчасного надання експортної інформації з метою ефективної обробки товарів при імпорті. Варто зазначити, що ініціатива з безпеки контейнерів, ймовірно, матиме вплив на всіх членів міжнародної спільноти. Це значно посилить митний контроль за контейнерами та сприятиме підвищенню рівня дотримання митних законів та правил. Ця ініціатива представляє значну можливість для всіх членів Всесвітньої Митної Організації (далі – ВМО), якою б розвиненою не була їхня інфраструктура правозастосування.

Величезний обсяг міжнародних морських контейнерних перевезень, з приблизно 750 мільйонами контейнерів, що відправляються щорічно в торговому ланцюжку поставок, у поєднанні зі складними і часто геніальними методами приховування та складними маршрутами, прийнятими незаконними наркоторговцями та іншими контрабандистами, незмінно ускладнює успішне виявлення та знешкодження таких явищ. Правоохоронним структурам часто заважає брак ресурсів, міжвідомча недовіра, складні портові процеси і системи та інші фактори, які цілеспрямовано експлуатуються злочинними організаціями. Така ситуація становить цілком реальну і серйозну загрозу безпеці міжнародного торгового ланцюга поставок, що так важливо для сталого розвитку.

У відповідь на цю загрозу Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC - United Nations Office on Drugs and Crime) і ВМО запустили Програму контролю контейнерів, щоб допомогти урядам у створенні ефективних відборів контейнерів і засобів контролю для запобігання наркотрафіку та іншої незаконної транскордонної діяльності [1]. В основі цього інноваційного підходу лежить створення міжвідомчих підрозділів портового контролю (PCU), що складаються з аналітиків ризиків та груп фізичних інспекцій з різних правоохоронних органів (наприклад, митних, поліцейських та інших правоохоронних органів), які навчені та оснащені в рамках цієї програми для спільної роботи над систематичним націлюванням контейнерів високого ризику для професійного контролю правоохоронних

органів, використання аналізу ризиків та інших проактивних методів з мінімальним порушенням вільного потоку законної торгівлі.

Враховуючи успіхи у створенні оперативних підрозділів у морських портах, Програма контролю контейнерів розширила сферу своєї діяльності на сегмент повітряних вантажів та на окремі сухопутні прикордонні переходи. Її поетапний підхід до розробки нових блоків управління повітряними вантажами (ACCU) та підрозділів на сухопутних кордонах залишається незмінним, оскільки він виявився функціональним, здійсненим та стійким.

На відміну від різних інших програм та проектів програма отримує вигоду від донорської підтримки, що дозволяє UNODC та ВТО надавати постійну/довгострокову навчальну та менторську підтримку спеціалізованим підрозділам. Поетапний підхід до підготовки відповідних офіцерів, починаючи від базових навичок профілювання ризиків і закінчуючи передовими рівнями (зосередження, наприклад, на контролі стратегічних товарів, незаконній торгівлі деревиною та хімікатами-прекурсорами), спрямований на створення кваліфікованих та стійких структур для розробки розвідувальної інформації.

Переглянута Кіотська конвенція ВМО також робить акцент на ефективному митному контролі. Вона вимагає, щоб митному контролю підлягали всі товари, включаючи транспортні засоби, які в'їжджають або залишають митну територію, незалежно від того, чи несуть вони відповідальність за мита і податки. Під митним контролем розуміються заходи, що застосовуються митницею для забезпечення дотримання митного законодавства. Сюди входять всі законодавчі та нормативні положення, що стосуються ввезення, вивезення, переміщення або зберігання товарів, адміністрування та виконання яких спеціально стягуються з митниці, а також будь-які нормативні акти, прийняті митницею відповідно до їх статутних повноважень.

Безпосередньо питання експортного контролю регулюються низкою

міжнародних угод, серед яких:

- Вассенаарська угода про експортний контроль звичайних озброєнь і товарів і технологій подвійного призначення

- Договір про нерозповсюдження ядерної зброї

- Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань

- Режим контролю за ракетними технологіями (РКРТ)

- Конвенція про заборону хімічної зброї

- Конвенція про біологічну зброю

- Наркотики, запобігання злочинності, відмивання грошей

- Резолюції Ради Безпеки ООН щодо санкцій

- Боротьба з видами, що знаходяться під загрозою зникнення

- Контроль прав інтелектуальної власності

- ІМО, Конвенція про спрощення міжнародного морського руху

- Ініціатива з безпеки контейнерів

- ІКАО, Конвенція FAL.

Відповідно до 6-ої та 7-ої Рекомендацій FATF, країни, у тому числі Україна, мають запровадити режим цільових фінансових санкцій з метою забезпечення виконання резолюцій Ради Безпеки ООН щодо запобігання, протидії та боротьби з тероризмом та його фінансуванням, з розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням. Ці резолюції встановлюють вимоги до країн негайно заморожувати кошти та інші активи та забезпечити, щоб ні кошти, ні активи не надавалися, прямо або опосередковано, на користь будь-якій фізичній або юридичній особі визначеній Радою Безпеки ООН.

Слід зазначити, що вимога щодо негайного замороження коштів або інших активів визначених фізичних та юридичних осіб стосується усіх фізичних та юридичних осіб в межах країни.

В Україні вказані питання регулюються Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню

розповсюдження зброї масового знищення», Законом України «Про санкції», Законом України «Про боротьбу з тероризмом», Кримінальним кодексом України, постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2001 №1800 «Про заходи щодо виконання резолюції Ради Безпеки ООН від 28.09.2001 №1373», рішення РНБО України від 20.05.2016 «Про виконання резолюції Ради Безпеки ООН від 20.07.2015 №2231 щодо Спільного всеосяжного плану дій в частині персональних санкцій», введеного в дію Указом Президента України від 15.06.2016 №254/2016, розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.04.2016 №360-р «Про виконання резолюції Ради Безпеки ООН від 20.07.2015 №2231 щодо Ісламської Республіки Іран в частині персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів» [2].

Список використаних джерел:

1. Всесвітня Митна Організація. Офіційний веб-портал. URL : [Bhttps://www.wcoomd.org/en/about-us.aspx](https://www.wcoomd.org/en/about-us.aspx).
2. Щодо виконання резолюцій Ради Безпеки ООН. *Офіційний веб-портал Державної служби фінансового моніторингу України*. URL : <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/protidija-terorizmu/dokumenty/rishennya-mizhnarodnix-organizacij-ta-inozemnix-krajn/shhodo-vikonannya-rezolyuczij-radi-bezpeki-oon.html>.
3. Міжнародна співпраця. *Офіційний веб-портал Державної митної служби*. URL: <https://customs.gov.ua/mizhnarodna-spivprazia>.
4. Karpa, M. (2022). Humanization of public administration in the conditions of transformation processes: European experience for Ukraine. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, 12(1), XXV, 60-66.
5. Karpa, M. (2022). Problems of stabilization of the system of public administration under the conditions of decentralizational changes and martial law in Ukraine. *Public Administration and Law Review*, (3), 24–31. <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2022-3-24>.

КАЮМОВА В.В.

аспірантка кафедри теорії та практики управління факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Публічне управління в сфері забезпечення соціальної безпеки українських тимчасових переселенців в Європі (на прикладі Нідерландів)

Сучасна Україна потерпає від вимушеної трансформації її економіки та суспільства. Національна безпека держави зазнала значної деформації через зазіхання сусідньої країни на її територіальну цілісність і незалежність. Складові національної безпеки не пройшли перевірку на індиферентність до зовнішніх та внутрішніх викликів та опинились в зоні небезпеки. В умовах воєнного стану також зазнали змін система прийняття управлінських рішень.

Запровадження воєнного стану негативно вплинуло на всі сфери життєдіяльності держави і суспільства. Тривалість і якість життя громадян, як головні ознаки забезпечення або порушення соціальної складової економічної безпеки, суттєво погіршились. Одним з наслідків стало вимушене переселення людей з окупованих територій та територій, в яких ведуться активні бойові дії, особливо жінок з дітьми.

Внутрішньо переміщеною особою (ВПО) є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1].

Явище вимушеної зміни місця проживання набуло колосальних

розмірів. Згідно даних Міжнародної організації з міграції [2] кількість внутрішньо переміщених осіб на листопад 2022 року становило 5,9 млн. осіб.

Частина внутрішніх переселенців втратила своє житло через військові атаки росіян по житлових комплексах або критичній інфраструктурі. У кого була можливість переїхати в інші, більш безпечні регіони України, до родичів та знайомих, зробили це. Частина переселенців орендували житло. Однак орендування житла доступно не всім категоріям населення, тим більше, що рівень бідності в країні зріс в декілька разів. Люди похилого віку, сім'ї з дітьми, одинокі матері, інваліди, особи, що втратили місце роботи, опинились за рисою бідності.

Згідно Постанови Кабінету міністрів України внутрішньо переміщеним особам під час воєнного стану призначена щомісячна допомога: для осіб з інвалідністю та дітей - 3000 гривень; для інших осіб - 2000 гривень [3]. Ця соціальна ініціатива Уряду частково покращила фінансовий стан родин, але не змогла вирішити проблему безпечного і якісного існування такої кількості вимушено переселених громадян на новому місці.

Внутрішня міграція, як одне з проявів соціальних і демографічних проблем, виявилась не єдиною проблемою українського уряду. Основні виклики, з якими стикнулася Україна, перебуваючи в стані війни, це модернізація механізмів управління державою, зміна структури економіки, завмирання бізнесу, інфляція, спустошення бюджету.

Країни ЄС підтримали Україну та її громадян в боротьбі за волю і незалежність її території під час воєнної агресії Російської Федерації та надали українцям, що вимушено перебувають в Євросоюзі, право на тимчасовий захист і тривале перебування на їх території.

Вже через тиждень після початку повномасштабної агресії Росії, ЄС оперативно ухвалив рішення про активізацію *Директиви про тимчасовий захист* для українців [4]. Цей документ дозволив вимушеним переселенцям з України мати однакові права в усіх країнах ЄС та законно проживати,

працювати, навчатись, отримувати соціальне забезпечення, медичну допомогу та користуватись своїми водійськими правами.

Статус тимчасового захисту призначається на час війни в Україні і може бути втрачений в разі скоєння правопорушення або якщо рада Євросоюзу схвалить відповідне рішення.

Українці, що набули статусу тимчасового захисту в ЄС, отримали право на фінансову допомогу. Розмір допомоги та її цільове використання залежить від уряду кожної окремої країни. Головне залишається незмінним: фінансова допомога має сприяти фінансовій безпеці переселенців в новій країні, забезпечити її базові потреби та допомогти інтегруватись в європейське суспільство. Українці отримуватимуть фінансову допомогу, поки не повернуться додому або ж поки не працевлаштуються, щоб забезпечувати себе і свою родину. Розмір та умови для її отримання є різними в кожній країні і можуть змінюватись протягом всього часу надання захисту.

Так в Королівстві Нідерланди, що розташоване від України на відстані більш ніж 2,2 тис.км, над схемою надання захисту українцям довго міркували і лише з 1 квітня 2022 року, коли війна в Україні тривала більше місяця, з'явився відповідний документ - Схема прийому переміщених осіб з України (RoO) [4]. Очікувалось прибуття не більше 50 тис. вимушених переселенців з України, однак в реаліях досягли території Нідерландів близько 80 тис. українських громадян. Розмір фінансової допомоги за попередніми пропозиціями мав залежати від розміру родини, причому, чим більше родина, тим менше середньодушовий розмір допомоги. Враховуючи, що більшість переселених українців – це, насамперед, жінки з дітьми, і часто з маленькими дітьми, що обмежує в можливості працевлаштування матері на повний робочий тиждень, то цей підхід було тимчасово призупинено. З 1 квітня 2022 року українські переселенці отримують 260 євро на особу на місяць, з них 205 євро призначено на придбання їжі, 55 євро – на одяг та особисті речі. Якщо переселенець перебуває в муніципальному центрі тимчасового розміщення з харчуванням, то допомога на харчування не передбачена.

Біженці, які перебувають в приймаючій родині, отримують додаткову допомогу на проживання: дорослі по 215 євро, діти – 55 євро. Ця сума витрачається за домовленістю з господарями будинку: на комунальні послуги або громадський транспорт, заняття спортом, розваги та інше. В разі працевлаштування одного з членів домогосподарства, допомога йому не виплачується, але залишається допомога на інших членів родини.

З 1 грудня 2022 року внесено деякі коригування для біженців. Так, при відсутності переселенця в притулку більше 28 днів, муніципалітет може позбавити місця проживання та соціальних виплат.

З 1 лютого 2023 року очікується зміни в розмірі фінансової допомоги та умов її надання.

Сума допомоги на харчування буде обратно пропорційна розміру сім'ї.

- Для сімей з 1 або 2 осіб, допомога складає 215,06 євро на дорослого або неповнолітнього без супроводу і 178,36 євро на неповнолітнього на місяць.
- Для сімей з 3 осіб, розмір допомоги 171,99 євро на дорослого і 142,57 євро на неповнолітнього на місяць.
- Для сімей з 4 і більше осіб, члени родини отримуватимуть 150,45 євро на дорослого і 124,97 євро на неповнолітнього на місяць.
- Допомога на одяг та особисті витрати (раніше 55 євро на особу) збільшиться до 56,12 євро на особу на місяць.
- В разі проживання у приватних осіб, допомога на проживання дорівнює 93 євро на особу на місяць (раніше — 215 євро на дорослого та 55 євро на неповнолітнього). [4]

В разі працевлаштування одного з членів родини, позбавляється фінансової підтримки вся родина.

Таким чином, уряд Нідерландів з одного боку продовжує надавати фінансову допомогу найбільш вразливим верствам вимушених переселенців (інвалідам, особам непрацездатного віку, самотніми жінками з маленькими дітьми), але спрямовує свої зусилля на повноцінну інтеграцію працездатних

українців. Ринок праці наповнений вакансіями для низькоквалікованої робочої сили для людей без знання мови. Але пропонує висококвалікованим спеціалістам із знанням нідерландської мови на рівні B2, або знанням англійської на рівні B2 і нідерландської на рівні A1 робочі місця з середнім рівнем зарплати по Нідерландах. Мінімальний рівень заробітної плати в Нідерландах дорівнює 1700 євро брутто, що майже в 10 разів більше мінімальної зарплати по Україні.

Надання прихистку для тимчасових українських переселенців продовжено до березня 2024 року.

Таким чином, воєнний колапс мав не тільки негативні наслідки, але й спровокував інституційно-правові зміни в сфері публічного управління, дав можливість перевірити і переглянути механізм забезпечення соціальної безпеки, дав значний поштовх до трудової міграції українців, сприяв згуртуванню українського суспільства, об'єднанню Європейського Союзу перед спільним ворогом, наданню Україні статусу кандидата на вступ до ЄС.

Список використаних джерел:

1. Портал державних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://igov.org.ua/subcategory/1/32/situation/48#anchor1>
2. Міжнародна організація з міграції (МОМ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : з міграції (МОМ) <https://ukraine.iom.int/>
3. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам Постанова Кабінету міністрів України від від 20 березня 2022 р. N 332 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/kp220332?an=1>
4. Сайт Центрального уряду Королівства Нідерланди [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.rijksoverheid.nl>

КОЛОМОЄЦЬ Ю. О.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри менеджменту і права,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

**Забезпечення прав і свобод людини в умовах цифровізації системи
публічного**

З розвитком технологій та мережі Інтернет людина все більше реалізує свої конституційні права через інформаційно-комунікаційні технології, за допомогою дистанційного подання заяв до органів державної влади як на державному, так і на регіональному та місцевому рівнях, дистанційної участі в Інтернет-голосуваннях через застосунок «Дія», подання електронних петицій та їх підписання, а також отримання тих чи інших послуг у сфері соціального обслуговування, охорони здоров'я, не виходячи з дому. Саме тут існує безліч невирішених завдань, у тому числі недостатньо глибоко і детально розробленого законодавства щодо реалізації прав і свобод людини і громадянина в системі цифровізації публічного управління.

Інтернет з кожним днем стає не тільки все більш звичним інструментом передачі повідомлень, але й найбільш прийнятним та популярним із таких інструментів. Один з головних принципів у галузі прав людини полягає в тому, що права та свободи завжди повинні мати пріоритет над інтересами держави. Свобода слова, думок, недоторканність приватного життя — найвища цінність, та Інтернет у цьому випадку не виняток. Нові проблеми, зумовлені особливостями реалізації цих цінностей в Інтернеті, вимагають вироблення найбільш ефективних механізмів їх захисту у нових умовах реалізації.

Вже сьогодні Інтернет надає широкі можливості у сферах освіти, охорони здоров'я, здобуття державних та адміністративних послуг, реалізації виборчих прав тощо. У той же час необхідно враховувати і існуючі в даній

сфері ризику, у тому числі загрози життю та здоров'ю людей [1].

На сьогодні система публічного управління трансформується з урахуванням запровадження інформаційно-комунікативних технологій та змінює комунікації, яка здійснюється в межах віртуального простору.

Віртуальний простір існує виключно на основі будь-якого технічного засобу, комп'ютерного чи іншої електронної мережі, що визначає специфіку виникаючих цивільно-правових відносин та способів здійснення повноважень владними органами держави та місцевого самоврядування. У всіх цих випадках зміст відносин між фізичними та юридичними особами не змінюється, але змінюється лише форма комунікації.

Система прав, обов'язків та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, що використовують віртуальний простір, актуальна у зв'язку з зростаючими запитами суспільства з упорядкування та регламентації суспільних відносин, що складаються на платформах глобальної мережі.

При цьому важливим є баланс інтересів усіх зацікавлених у розвитку та використанні глобальної мережі сторін, щоб зберегти її найбільш цінні властивості, що дозволяють мільйонам користувачів по всьому світу реалізувати свої права та свободи в сферах інформаційного обміну, самовираження, формування об'єднань та користування численними послугами завдяки інтернет-технологіям [2].

Виникає питання про правомірне розмежування інтересів користувача, що обстоює своє право на таємницю особистого листування та особистого життя, але водночас активно використовує мережеві послуги. Також виникають труднощі з розмежуванням інтересів інтернет-компаній, які є комерційними організаціями, що впроваджують інноваційні технології, реалізують своє право на свободу підприємницької діяльності та використовують можливості інформаційного обміну, щоб підтримувати свою рентабельність. При цьому дані компанії також потребують збереження комерційної таємниці [3].

Інша проблема пов'язана з тим, що розробники технологічного

функціоналу мереж не завжди можуть упевнено прогнозувати наслідки використання своїх розробок.

Сьогодні однією з найактуальніших проблем є проблема якості інформації, що міститься в Інтернеті. Дані, що потрапляють до Інтернету, не завжди зберігають значення для громадянина, не завжди продовжують залишатися достовірними, актуальними, не завжди отримані у законний спосіб, а видалення цієї інформації важко здійснити, інколи ж технічно неможливо, оскільки дані постійно копіюються з одного ресурсу в інший [4].

Особа, інформація про яку розміщена в мережі Інтернет, має мати можливість вимагати від оператора пошукових систем обмеження чи заборони доступу до цієї інформації третім особам.

Реалізація права на видалення інформації про себе може обмежувати права третіх осіб на доступ до інформації, а також право на свободу думки та слова. Кожному гарантується право вільно шукати, отримувати, передавати, виробляти та поширювати інформацію будь-яким законним способом. Право на свободу слова визнається більшістю правопорядків у світовому співтоваристві. Право на свободу вираження думки, свободу думки та слова гарантовані статтею 19 Загальної декларації прав людини [5], статтею 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права [6], статтею 10 Конвенції про захист прав людини та основних свобод [7].

Проведений аналіз дає підстави зазначити, що на сьогодні змінюються підходи до забезпечення прав та свобод людини в умовах цифровізації системи публічного управління. Виникають нові проблеми, пов'язані із забезпечення прав та свобод людини, які не врегульовані у чинному законодавстві.

Список використаних джерел:

1. Leung, Louis, Paul Lee. “The influences of information literacy, Internet addiction and parenting styles on Internet risks”. *New Media & Society*. 2012. № 14 (1). Pp. 117–136.

2. Остапович И. Ю., Нечкин А. В. Реализация и защита прав человека в сети интернет: проблемы соотношения и баланса. *Вестник СПбГУ*. 2022. Серия 14. Право. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/realizatsiya-i-zaschita-prav-cheloveka-v-seti-internet-problemy-sootnosheniya-i-balansa>.

3. Саликов М.С., Несмеянова С.Э., Мочалов А.Н., Колобаева Н.Е., Иванова К.А. Права человека в сети Интернет: коллективная монография. Екатеринбург: Издательство УМЦ УПИ, 2019. 148 с.

4. Жидяева Е.С. Проблемные аспекты реализации прав и свобод человека и гражданина в условиях современной действительности. *Международный журнал гуманитарных и естественных наук*. 2022. №11-3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemnye-aspekty-realizatsii-prav-i-svobod-cheloveka-i-grazhdanina-v-usloviyah-sovremennoy-deystvitelnosti>.

5. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

6. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

7. Конвенція про захист прав людини та основних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

КОНДРІЮК М. С.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Наукові підходи до питання формування системи екологічної безпеки

З кожним роком стан довкілля помітно погіршується, а отже актуальність екологічної безпеки повинна зростати з кожним днем. Усі докладені зусилля в майбутньому стануть просто марними, якщо екологічна безпека не буде забезпечена вчасно. У наші дні тільки збільшується негативний вплив промисловості на довкілля, а заходи щодо екологічної безпеки, на жаль, ігноруються багатьма підприємствами. Щоб знизити кількість антропогенного на природне середовище, екологічна безпека має бути в постійному контролі та регулюванні.

Екологічна безпека – це найважливіший статус безпеки життєво важливих екологічних інтересів людини, насамперед її прав на чисте, здорове, захищене, сприятливе навколишнє природне середовище для життєдіяльності, що виникає при досягненні збалансованого співіснування довкілля та господарської діяльності людини, коли рівень навантаження на довкілля не перевищує її здатності до самовідновлення. У поняття екологічної безпеки включено, як система регулювання, так і система управління, яка дає нам знати точний прогноз і не допустити екологічних проблем. А у випадку виникнення надзвичайних ситуацій – ліквідувати наслідки.

Державна система екологічної безпеки України – це поєднання всіх державних заходів (юридичних, економічних, технічних, гуманітарних, медичних, соціальних), спрямованих на підтримку рівноваги між її екосистемами та здійсненням на них як антропогенного так, і природного навантаження. Розвиток національної безпеки, з точки зору екологічної безпеки, що складається в нашій країні має залежати від величини ризику

щодо можливості виникнення природних та техногенних катастроф, в також від виникнення негативних процесів, що відбуваються поступово, але можуть спричинити негативні наслідки. Тому ефективній стратегії екологічної безпеки України має відповідати такий варіант розвитку суспільства, при якому практично виключається ризик виникнення катастроф та мінімальні витрати природних ресурсів [1].

Екологічна безпека ототожнена з рівнем захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства, довкілля та держави від реальних або потенційних загроз, зумовлених антропогенними чи природними чинниками. На рівні країни вона пов'язана із сукупністю державних заходів (правових, економічних, технічних, гуманітарних і медичних), проведення яких відбувається з метою підтримання рівноваги між її екосистемами та антропогенним і природним навантаженням, розроблення механізмів оздоровлення й запобігання деградації довкілля, піклування про здоров'я людей [2].

Екологічну безпеку в прямому розумінні слід розглядати перш за все як вид суспільного блага, на створення якого має бути орієнтована екологічна політика. Отже, екологічна безпека – це соціально необхідний рівень якості навколишнього середовища, при якому відсутні загрози здоров'ю людей та життєдіяльності суспільства, виникненню негативних змін у функціонуванні природних екосистем. Таке тлумачення екологічної безпеки дає підстави розглядати її як мету екологічної політики [3].

Екологічна безпека – це сукупність сучасних суспільно-економічних відносин, що є стійкою формою глобального характеру, яка поєднує в собі складну політико-правову єдність різних систем, містить взаємопов'язані елементи. Також до складу екологічної безпеки дослідники відносять комплекс правових елементів, організаційних та матеріальних гарантій захисту навколишнього середовища держави від негативного антропогенного впливу на природу. При цьому категорія екологічна безпека поступово стає одним із найбільш значущих складових всеосяжної системи міжнародної та

національної безпеки.

Задля просування глобальних ідей екологічної безпеки недостатньо зусиль державних органів, зокрема й у міжнародному просторі. Тому на міжнародному рівні були створені спеціально уповноважені організації, що займаються питаннями забезпечення світової екологічної безпеки. Для закріплення правового статусу та вирішення поточних питань діяльності даних організацій, а також організації взаємодії з різними суб'єктами, що забезпечують екологічну безпеку на національному та міжнародному рівнях, підписані міжнародні акти у вигляді конвенції та угод.

Список використаних джерел:

1. Блінова В.В. Екологічна безпека України як складова національної безпеки. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/46-1.pdf>.
2. Толочко С.В., Шевченко Н.О. Екологічна безпека як складниккультури миру в українців. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2022. № 1(103). С. 247-254.
3. Екологічна безпека в європейських країнах: методи економічного регулювання й досвід для України: наукова доповідь [В. С. Кравців, П. В. Жук, Ю. І. Стадницький та ін.]; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; [наук. ред. В.С. Кравців]. Львів, 2020. 97 с.

КОСТЮК Т.О.

доктор наук з державного управління, доцент, старший науковий співробітник НДЛ інтернаціоналізації вищої освіти Київського університету імені Бориса Грінченка

**Зміна парадигми інтернаціоналізації вищої освіти через війну в Україні:
управлінський та соціо-гуманітарний аспекти**

Повномасштабна війна в Україні, викликана агресією рф, поставила на паузу багато процесів у різних галузях суспільно-політичного життя держави, деякі на тривалий термін, деякі, стратегічного значення, на коротший, переглядаючи ситуативно підходи, форми, норми та законодавче обґрунтування. Галузь вищої освіти належить саме до категорії стратегічних, тому органами державної влади та профільним міністерством дуже оперативно в умовах повномасштабної війни та обмежених можливостей здійснили перегляд нормативної бази, застосували диференційовані та дуже гнучкі підходи на місцях з урахуванням для кожного окремого регіону України ситуації на фронті, режиму та ступеню небезпеки. Неабиякої актуальності та впливовості у питанні управління освітнім та пов'язаними з ним процесами відіграє нині автономія університетів, повноваження яких з початку війни значно розширились, зокрема щодо організації навчального процесу, захисту кваліфікаційних та наукових робіт, академічної мобільності тощо.

Саме питання інтернаціоналізації вищої освіти (ІВО) та реалізації права на академічну мобільність є нині предметом активних дискусій на державному та інституційному рівнях. Якщо говорити загалом про управління цим процесом, то наразі права учасників на державному рівні регламентуються ЗУ “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію”, який у ст. 23 обмежує виїзд за кордон чоловікам віком від 18 до 60 років [1],

Постановою № 599 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо врегулювання питань академічної мобільності» від 13 травня 2022 р. [2], і, звісно, інституційними положеннями.

Власне, характер та перебіг цього процесу зумовлює потребу перегляду концептуальних засад ІВО, і ми стоїмо на засадах посилення уваги та розвитку дослідження концепту «вимушена інтернаціоналізація» у науковому дискурсі після 24 лютого 2022 р. і початку війни в Україні, яка спричинила безпрецедентні соціо-гуманітарні процеси в регіоні.

«Вимушена інтернаціоналізація вищої освіти» не є абсолютно новим видом інтернаціоналізації, що з'явився після початку війни в Україні, однак саме через спричинені цією війною процеси, серед яких міграція посідає чільне місце, цей концепт набуває великого значення і потребує особливої уваги дослідників.

Уперше питання вимушеної інтернаціоналізації підняли у 2019 р. Хакан Ергін, Ханс де Віт та Бетті Ліск, опублікувавши у журналі «Міжнародна вища освіта» статтю «Вимушена інтернаціоналізація вищої освіти як новий феномен», в якій зазначили, що через серйозні світові політичні, економічні, екологічні та інші процеси гостро постало питання переселенців та міграції [3]. За даними щорічної доповіді про світові тенденції Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (УВКБ), кожні дві секунди хтось у світі стає вимушеним переселенцем. На той момент кількість вимушених переселенців в світі становила близько 68,5 млн. осіб [4]. Звісно, серед вимушених мігрантів є вчені і студенти, яким довелося перервати освіту через незалежні від них обставин. Комуś вдається поновитись на роботі/ навчанні, але більшості – ні. Тим не менше, історичний досвід свідчить, що в минулому студенти і вчені-іммігранти неабияк сприяли розвитку науки і поліпшенні наукового потенціалу, як, приклад, вчені-євреї, яким вдалось втекти до США з нацистської Німеччини.

Варто відмітити і доповідь Високого Комісара з питань біженців ООН у червні 2019 р. «Ті, що залишилися за бортом: освіта біженців в умовах

кризи», де він червоною ниткою проводить ідею, що студенти можуть відігравати надважливу роль у відстоюванні і захисті інтересів біженців, хоча серед молодих біженців на той час частка студентів не перевищувала 1%. Це набагато нижче, ніж середньосвітовий показник, який демонструє показник в 37% студентів з-поміж усіх молодих людей [5].

Нажаль, тривалий час представники влади й університетів різних країн не приділяли великої уваги забезпеченню доступу до освіти переміщеним особам, незважаючи на статтю 26 «Загальної декларації прав людини», яка говорить про право на освіту як про одне з основоположних прав людини. Це може бути наслідком того, що 85% людей, які залишили рідні країни в результаті конфлікту, насильства або переслідування і визнаних Агенством ООН з питань біженців саме біженцями, живуть в країнах, що розвиваються, з низькою ефективністю державної політики загалом і секторально, де не розроблені і/ або не діють закони, існують економічні, соціальні та гуманітарні проблеми.

Основними характеристиками вимушеної інтернаціоналізації та перспектив її розвитку, виходячи з міркувань Хакана Ергіна, Ханса де Віта та Бетті Ліск, є «обдумані стратегічні дії, що зачіпають три ключові функції університетів: освітню, наукову та громадську» плюс «реакція на виникнення кризи» [3]. Крім того, вимушеною вона є ще й через те, що вирішувати її нагальні проблеми змушують обставини, тоді як за інших умов ІВО є добровільним вибором і узгодженою стратегією в рамках інституційної та/ або державної політики.

До переваг вимушеної інтернаціоналізації автори відносять академічні, політичні, економічні та соціальні бонуси. Зокрема, автори наводять аргументи, з якими важко не погодитись, адже, нажаль, ситуація в Україні дала можливість переконатись в правильності аналізу різних аспектів життєдіяльності переселенців. Зазначається, що з академічної точки зору приплив біженців веде до припливу мізків і підвищенню соціально-культурного розмаїття, що, як і інші форми інтернаціоналізації, сприяє

підвищенню якості освіти та науки. З економічної точки зору, хоча в короткостроковій перспективі на вимушеній інтернаціоналізації навряд чи вдасться заробити, історія показує, що в довгостроковій перспективі підприємливість і новаторство вимушених переселенців відіграють позитивну роль у розвитку університетів і країн. З соціальної та культурної точки зору вимушені поселенці сприяють збагаченню і зміцненню суспільства в країні перебування. З політичної точки зору вимушена інтернаціоналізація сприяє побудові позитивного іміджу на міжнародній арені та розбудові дружніх відносин з країнами походження вимушених переселенців. Крім того, є ще один аргумент – гуманітарний. Вимушені мігранти визнають вищу освіту суспільним благом на індивідуальному рівні (тобто це благо для окремих індивідів, що потребують допомоги), на національному рівні (це благо для суспільства і окремих спільнот всередині країни) і на міжнародному (це благо для всього світового співтовариства).

Без сумніву, інтеграція незахищених мультиетнічних груп населення в систему вищої освіти пов'язана з величезними труднощами. Інтернаціоналізація може викликати опір в країнах, що приймають багато біженців, особливо в країнах з висококонкурентною системою вищої освіти, тому що місцеве населення сприймає вимушених переселенців як конкурентів, які отримують незаслужені переваги під час вступу. Виникають також юридичні труднощі з розробкою та прийняттям нових законів. Вимушеним переселенцям часто потрібні не просто пільги на оплату навчання, а й пряма матеріальна допомога через фінансові труднощі. З адміністративної точки зору не завжди просто оцінити рівень підготовки абітурієнтів-біженців. Вимушеним мігрантам часто складно знайти інформацію для вступників до ЗВО через комунікаційні та/ чи мовні труднощі, які стають основними під час адаптації до умов проживання в новій країні, які ускладнюють працевлаштування [3].

Окрім всього вище перерахованого, вимушена інтернаціоналізація – це не лише великий комплекс задач для систем державного управління, це новий

виклик для науковців, дослідників та університетів, адже перед ними постала задача пошуку нових концепцій інтернаціоналізації. Навіть якщо географічно держава розташовані далеко від конфліктних зон, вплив гуманітарних криз доволі відчутний.

Викладені вище аргументи виявились абсолютно апріорними нині до ситуації, спричиненої війною в Україні, та потребою союзників переглядати державну політику у галузі вищої освіти, мігрантів/ біженців, тимчасового прихистку, соціального захисту та ін. Тому маємо на меті актуалізувати вивчення вимушеної інтернаціоналізації та її впливу на систему державного управління приймаючих країн-партнерів України у війні проти росії та активізувати вітчизняний науковий дискурс.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію”. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>
2. Постанова № 599 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо врегулювання питань академічної мобільності» від 13 травня 2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/599-2022-%D0%BF#Text>
3. Ergin, H., de Wit, H., & Leask, B. (2019). Forced Internationalization of Higher Education: An Emerging Phenomenon. *International Higher Education*, (97), 9-10. DOI: <https://doi.org/10.6017/ihe.2019.97.10939>. URL : <https://ihe.hse.ru/issue/view/762/528/>
4. Figures at a Glance (2019). UNHCR. URL : <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html/>
5. Filippo Grandi. (2019). Students can play a vital role in advocating for refugees. The UN Refugee Agency (UNHCR). URL : <https://www.unhcr.org/news/latest/2019/6/5d09683e4/students-play-vital-role-advocating-refugees-unhcr-chief.html/>

КОЧУБЕЙ К. М.

*магістрантка кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Сучасні аспекти забезпечення антикорупційної політики в Україні

Антикорупційна політика являє собою одну з функцій держави, що реалізуються за допомогою правових, соціально-економічних, політичних, організаційних та управлінських механізмів. Її реалізація полягає у виконанні комплексу заходів, вироблених і вжитих в установленому порядку з метою усунення причин, що породжують корупцію, профілактики корупційних проявів, боротьби з корупцією та мінімізації негативних наслідків від корупційних проявів.

Державна антикорупційна політика України формується і реалізується за умов, коли у суспільстві нівелюється різниця між правомірною та неправомірною поведінкою через розповсюдження правового нігілізму в країні. Таке становище вимагає зростання ролі несилових (політичних, економічних, соціальних, інформаційних тощо) складових забезпечення антикорупційної політики [1].

Реалізація антикорупційної політики у публічному секторі забезпечується через сукупність суспільних відносин, які виникають під час недопущення, відвернення та припинення виявленню ознак корупції та порушень антикорупційних вимог, заборон, обмежень під час виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Своєю чергою забезпеченням реалізації антикорупційної політики є діяльність щодо виконання державної програми з втілення антикорупційної стратегії. Також видається можливим виокремлення таких ознак, що характеризують забезпечення реалізації антикорупційної політики:

- 1) це вид діяльності уповноважених суб'єктів, яких спрямовано на

виконання антикорупційної стратегії;

2) заходи, що становлять зміст діяльності з реалізації антикорупційної стратегії, можуть видозмінюватись залежно від чинних інструментів запобігання корупції;

3) це вид діяльності, що підпорядкований єдиним стандартам виконання антикорупційної стратегії, незалежно від сфери суспільних відносин та суб'єктів застосування;

4) це вид діяльності, що здійснюється на постійній основі у відповідності до ч. 5 ст. 18 Закону України «Про запобігання корупції» тощо [2].

Необхідними умовами ефективної антикорупційної політики є:

– наявність жорсткої політичної волі у проведенні безкомпромісної боротьби з корупційними проявами у країні;

– широка підтримка суспільством державних ініціатив у сфері боротьби з корупцією, наявність активної позиції більшості громадян, їхня націленість на боротьбу з корупцією;

– наукова обґрунтованість вжитих антикорупційних заходів, глибоке та всебічне вивчення міжнародного досвіду у цій сфері;

– комплексність вживаних заходів [3].

Слід наголосити на тому, що сучасна антикорупційна політика має ґрунтуватися на виваженому законодавстві, щоб у суспільстві відбулись позитивні трансформаційні процеси. Варто погодитись з тим аспектом, що будь-які трансформаційні зміни у суспільстві не відбуваються одразу, для цього потрібен час та ефективна фактична дія прийнятого законодавства. Хоча воно було й залишається динамічним, політика дедалі частіше зазнає змін різного характеру і є формою реалізації законодавчих положень [4, с. 28].

Саме тому, трансформаційні процеси в українському соціумі мають передбачати широке залучення суспільства до активної участі у протидії корупції. Серед першочергових завдань в цьому напрямі можна окреслити: підвищення уваги до правової освіченості громадян, формування

антикорупційної свідомості, розширення обізнаності громадськості щодо діяльності органів влади і управління, механізмів прийняття рішень; продовження роботи зі створення умов для контролю з боку громадянського суспільства за діяльністю державних інституцій, ходом та результатами виконання державних програм, використанням бюджетних коштів тощо.

Безперечно, результативність антикорупційної політики держави безпосередньо залежить від стану її кадрів, які не тільки самі повинні бути максимально вільними від корупційних відносин, а й активно сприяти реалізації механізмів протидії корупції. У зв'язку з цим роль і значення антикорупційної освіти в процесі формування соціально-відповідальних кадрів, що відрізняються активною громадянською позицією і мають свого роду антикорупційний «імунітет», важко переоцінити.

Отже, державна антикорупційна політика має довгостроковий характер, передбачає тривалість застосування заходів, серед яких: розробка антикорупційної програми та планів щодо протидії корупції на певний період, контроль реалізації антикорупційної програми (планів) із внесенням до них необхідних змін. Разом з тим, напрями антикорупційної політики повинні постійно коригуватися з урахуванням антикорупційного моніторингу, одним із видів якого є моніторинг виконання антикорупційних програм – це професійна діяльність з вимірювання результатів антикорупційної політики її суб'єктів відповідно до термінів, передбачених чинним законодавством. У програмному документі повинні мати певне обґрунтування – результати наукового прогнозу, що передуює створенню програми, плануванню термінів, ресурсів, коштів на її виконання.

Список використаних джерел:

1. Дзюба А. В. Теоретико-правові засади антикорупційної політики в Україні. *Економіка та митно-правові відносини*. 2017. Випуск 2. С. 65-71.

2. Славицька А. К. Адміністративно-правове забезпечення реалізації антикорупційної політики в Україні: поняття та ознаки. *Нове українське право*. 2022. Вип. 2. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/240/218>.
3. Ижотова А.В., Ханнанова Т.Р. Антикоррупционная политика. *Скиф*. 2019. №11 (39). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/antikorrupsionnaya-politika-1>.
4. Скулиш Є. Антикорупційна політика держави та її вплив на розвиток суспільства. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2011. № 2. С. 22-28.

КОШОВА С.П.

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Проблеми та перспективи впровадження космічних технологій на ринку послуг

Спектр космічних послуг є достатньо широким, і його неможливо досліджувати без чіткого визначення їх видів. Послуги на основі космічних технологій (космічні послуги) з'явилися в результаті переорієнтації у напрямку використання ракетно-космічних засобів і систем, раніше націлених на вирішення завдань оборонного та наукового характеру. Результати функціонування згаданих систем та засобів почали використовуватися для задоволення потреб виробничого і соціально-економічного характеру окремих регіонів, міст, організацій і навіть громадян. Попит на космічні послуги вийшов далеко за межі науки та оборони, а їх використання набуло масового характеру як серед бізнесу, так і серед населення.

Раніше основними споживачами космічних послуг були державні органи влади та організації державного сектору економіки. Однак загальна кількість таких споживачів невелика і не перевищує кілька десятків. Незначна кількість державних замовлень продукції космічної галузі не дозволяє виробничим підприємствам розвиватися. Цю проблему зрозуміли розвинені країни і напрями розвитку космічних технологій скерували в сторону розвитку приватних космічних продуктів. Комерційний же ринок, на відміну від державного є практично необмеженим, він має значний потенціал зростання. На відміну від цього послуги B2B та B2C налічують у потенціалі мільйони користувачів, а сам ринок оцінюється в сотні мільярдів доларів.

В останні роки спостерігається стабільний ріст світового космічного ринку, який на сьогоднішній день оцінюється в 400 млрд доларів. Кожного року він зростає в середньому на 5%. Інвестори ринку зазначають, що вклавши 1 долар у продукцію космічної промисловості, можна отримати прибуток в 7 доларів [1]. При збереженні середньорічного приросту у 2,2% вже до 2026 року оборот ринку космічних послуг складатиме 144,5 млрд доларів.

Користувальницькі сервіси залишаються найперспективнішим напрямом ринку космічних послуг. На відміну від них, послуги з управління космічними польотами ще довго залишатимуться на раніше закріплених позиціях. Це зумовлено тим, що великим гравцям космічного ринку вигідніше самостійно розробляти, запускати та обслуговувати космічні апарати.

При умові збереження середньорічного збереження приросту 5,48% в 2026 році зросте ринок фінансових супутникових сервісів. Так, в 2020 році він був оцінений в 22,46 млрд доларів, а в 2026 році його капіталізація очікується на рівні 27,15 млрд доларів. Стрімке зростання цього сегменту ринку зумовлене стрімким впровадженням 5G. Також вражаючі темпи зростання демонструє ринок суборбітальних польотів. В 2020 році він оцінювався в 423,7 млн доларів. При цьому середній приріст інвестицій в цю сферу діяльності щорічно зростає та в середньому становить 16,5%. Єдине, що стримує розвиток цього ринку – це слабкий інтерес громадськості, адже дані послуги є дуже дорогими та доступні одиницям. Серед інших сегментів ринку, в яких спостерігається приріст, необхідно відзначити медіа, розваги, роздрібна торгівля, оборонна промисловість. Саме ці сегменти забезпечують стабільність попиту на космічні послуги [2].

Розглянемо найбільш поширені послуги космічних технологій на світовому та вітчизняному ринках, що формують постійний попит і могли би сформувати напрями розвитку космічної індустрії в Україні.

Космічні технології на світовому ринку послуг представлені широким

спектром послуг, що орієнтовані на значне коло користувачів. Найбільшу долю серед космічних технологій мають послуги супутника. Під цими послугами мається на увазі надання доступу до технологій обміну супутниковими даними. Клієнтами компаній, які надають такі послуги, є оператори ДТН, що спеціалізуються на стримінгу, та телекомунікаційні компанії. Послуги супутника є дуже популярними та вигідними. Клієнт платить виключно за оренду виробничих потужностей супутників. Вкладати кошти в їх створення чи запуск немає необхідності. Основні типи супутникових послуг наведені в табл.1.

Табл. 1. Основні типи супутникових послуг [2; 3]

Типи супутникових послуг	Значення
Споживчі послуги	Ширококутний зв'язок, супутникове радіомовлення та телебачення
Фіксовані супутникові послуги	Надання доступу до використання наземного обладнання з метою прийому та передачі даних
Послуги мобільного супутникового зв'язку	Забезпечення покриття мережі операторам стільникового зв'язку
Дистанційне зондування Землі	Метеорологічні спостереження, розвідування нових родовищ природних ресурсів, прогнозування надзвичайних ситуацій та стихійних лих
Послуги з управління космічними польотами	Запуск та обслуговування космічних апаратів
Послуги супутникового моніторингу	Спостереження за поверхнею Землі, збирання даних про стан земної поверхні для подальшого аналізу та прогнозування зміни клімату, рівня шкідливих викидів в атмосферу тощо. Останнім досягненням в цьому напрямі є використання ГІС-карт
Послуги з космічного туризму та транспортування	Приватні польоти в космічний простір у розважальних або наукових цілях. З нинішнім рівнем розвитку технологій польоти на кордон атмосфери та наземну орбіту стає можливим не тільки для людей, які готувалися до цього протягом багатьох років, але й для тих, хто не має спеціальних знань та багаторічної підготовки

Примітка: систематизовано автором

Україна має значний потенціал в розвитку ринку послуг космічних технологій. Вона володіє безцінним багаторічним досвідом експлуатації космічних комплексів, розвинену космічну інфраструктуру та висококваліфіковані кадри. Звичайно, війна внесла свої корективи та

уповільнила розвиток космічних технологій та космічної галузі в цілому. Однак після її закінчення космічна галузь продовжить свій розвиток. Цьому сприятимуть наступні фактори:

- заявка на вступ до Європейського Союзу та отримання юридичного статусу кандидати в члени ЄС. Очікується, що завдяки цьому збільшиться кількість замовлень від іноземних компаній, котрі мають гроші, але не мають ресурсів для розробки космічних апаратів;
- співпраця України з ESA. Наша держава приймає участь в космічній програмі ESA та NASA з дослідження та освоєння Місяця Artemis. Подальша співпраця з цією організацією відкриє перед Україною нові можливості для співпраці із західними колегами. В свою чергу, це забезпечить обмін досвідом та підвищення кваліфікації українських спеціалістів. Крім того, співпраця з ESA сприятиме інвестуванню українських космічних стартапів [4].

На сьогоднішній день в космічній галузі працює понад сорок державних підприємств. Найактивнішу участь у її розбудові приймає Конструкторське бюро Південне та Південний машинобудівний завод. Тільки на «Південмаші» було виготовлено 400 штучних супутників. (Південмаш – фабрика найякіснішої техніки м. Дніпра [5]. Для цього на заводі, що знаходиться в Дніпрі, є всі необхідні виробничі потужності. Завдяки цьому він може реалізувати повний цикл виробництва космічної техніки. На сьогоднішній день підприємство виробляє наступну продукцію: ракетні комплекси, космічні апарати, ракетні двигуни, системи управління польотами та орієнтацією в просторі, системи вимірювачів траєкторії польоту тощо. Україна може похвалитися своїми розробками – ракетами носіями (Дніпро, Циклон-3, Зеніт 3SL) та супутниками (Січ-1, Океан-О, АУОС). Особливої уваги заслуговує розробка та запуск власного супутника дистанційного зондування Січ-2-30. Він був випущений на орбіту в січні 2022 року, що стало важливим кроком у відродженні української космічної галузі [6].

Слід зазначити, що українські заводи виробляють й іншу космічну продукцію. Так, не дивлячись на бойові дії та складну ситуацію в країні, концерн «Південмаш» продовжує працювати над виготовленням першого ступеню американської ракети Antares [7]. Також триває розробка ракет та двигунів спільно з Northrop Grumman - американською військово-промисловою компанією, що працює в галузі електроніки та інформаційних технологій. Українські підприємства співпрацюють з Європейським космічним агентством та іншими іноземними компаніями та космічними стартапами.

В останні роки в Україні з'явилась велика кількість приватних космічних стартапів. На сьогоднішній день нараховується близько трьох десятків таких проектів. Кожен з них відповідає за певну сферу космічної діяльності – супутниковий моніторинг, науково-дослідницьку роботу, телекомунікацію. Серед приватних компаній космічної галузі варто відмітити Firefly Aerospace. Вона відома тестовим польотом ракети Alpha. Значний вклад в розвиток вітчизняної космічної галузі внесла компанія EOS. Основна сфера її діяльності – надання послуг, пов'язаних з супутниковим моніторингом Землі, обробка та аналіз отриманих даних [8]. Важливим досягненням цієї компанії можна вважати отримання контрактів від Єврокомісії та українського уряду.

Можна стверджувати, що основні проблеми розвитку космічної галузі пов'язані із нестачею державних фінансів, застарілими матеріально-технічними та науковими базами, однак основні проблеми насправді мають адміністративний характер. Космічна галузь є однією із найбільш прибуткових та перспективних на ринку інноваційних послуг, а тому по всьому світу, у тому числі й Україні, знайдеться чимало охочих бізнесменів вкладати кошти в надійні проекти космічної галузі. Надійні проекти - ті, що мають чітке, прозоре державне регулювання і мають державні гарантії стимулювання та підтримки.

Для того, щоб ця галузь отримала динамічний розвиток, її

адміністрування потрібно вивести на повністю новий ринок шляхом комерціалізації проектів та державно-приватної співпраці. Звичайно, що розвиток галузі може відбуватися і шляхом бюджетного фінансування, однак в такому випадку досягнення цілей триватиме десятиліттями, в той час як сучасний ринок потребуватиме кардинально нових рішень.

Список використаних джерел:

1. Іванченко О. Україна космічна: чи вийдемо на міжнародну інвестиційну орбіту. Економічна правда, 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/10/30/666754/>
2. Поляков М. Космос як послуга: як орбіта робить наше життя кращим. maxpolyakov.com, 2022. URL: <https://maxpolyakov.com/ua/kosmos-yak-posluha-yak-orbita-robyt-nashe-zhyttya-krashchym/>
3. Лазовская М. А. Появление и развитие космического туризма. Актуальные проблемы авиации и космонавтики. 2017. 1004 с.
4. Поляков М. Перспективи українського космосу. expedicia.org, 2022. URL: <https://expedicia.org/perspektivi-ukrainskogo-kosmosu/>
5. Південмаш – фабрика найякіснішої техніки м. Дніпра. dnipro.lib.dp.ua, 2022. URL: https://www.dnipro.lib.dp.ua/raketi_litaki_tehnika
6. SpaceX запустила в космос український супутник Січ-2-30. zaborona.com, 2021. URL: <https://zaborona.com/ru/nakonecz-to-spacex-zapustila-v-kosmos-ukrainskij-sputnik-sich-2-30/>
7. «Південмаш» виготовить два перших ступеня для американських ракет-носіїв Antares. mil.in.ua, 2021. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/pivdenmash-vygotovyt-dvi-pershi-stupeni-dlya-amerykanskyh-raket-nosiyiv-antares/>
8. Firefly Aerospace готує до запуску другу ракету Alpha. universemagazine.com, 2021. URL: <https://universemagazine.com/firefly-aerospace-gotuye-do-zapusku-drugu-raketu-alpha/>

КРАВЧЕНКО Ю.П.

кандидат економічних наук, доцент кафедри державного управління у сфері цивільного захисту Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Трансформація внутрішнього контролю підрозділами та організаціями ДСНС України в умовах воєнного стану

Надзвичайно актуальним питанням для керівників підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС) протягом останніх років було запровадження та подальше забезпечення удосконалення системи внутрішнього контролю. Рішення щодо запровадження внутрішнього контролю є вимогою Основних засадах здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 1062 [1], Порядку з організації внутрішнього контролю в системі ДСНС [2], який розроблено ДСНС на його виконання, та виправдано підвищенням ефективності управління організацією, зокрема завдяки прийняттю економічно виважених, результативних управлінських рішень.

Відаючи належне зусиллям менеджерів усіх ланок управління в системі ДСНС щодо запровадження внутрішнього контролю, все ж введення Указом Президента України № 64 від 24.02.2022 [3] воєнного стану в Україні викликало необхідність трансформації його елементів. Розглянемо які важливі зміни мають відбутися в сучасних кризових умовах в системі внутрішнього контролю в розрізі його елементів.

1. Внутрішнє середовище. Адміністративні регламенти ключових процесів є основним документом, який детально, покроково описує процес. Сукупність таких регламентів сприяє розумінню внутрішнього середовища організації. Сучасні кризові умови вимагають перегляду адміністративних регламентів, адже, нові ризики, такі як повітряні тривоги, відсутність

електроенергії та зв'язку тощо, потребують коригування окремих операцій шляхом внесення змін до затверджених, а інколи – відображення декількох варіантів розвитку подій. Деякі підрозділи системи ДСНС мають також Опис внутрішнього середовища організації, який відповідно теж потребує перегляду.

2. Оцінка ризику. Повномасштабне військове вторгнення породило безліч додаткових ризиків, тому даний елемент має ключове значення. Оцінці ризику передують їх ідентифікація. Оскільки ризик – це ймовірність настання негативних подій або ненастання бажаних подій, що може вплинути на прийняття окремих управлінських рішень та діяльність установи загалом, то переглядаючи зарегламентовані процеси визначаються ризики, які можуть бути перешкодою на шляху досягнення цілей здійснення процесів. За ідентифікацією слідує оцінка ідентифікованих ризиків із застосуванням Матриці оцінки ризиків, а результати документуються. Тобто, на підставі Інформації про ідентифікацію та оцінку ризиків, яка подається керівниками структурних підрозділів здійснюється оновлення Реєстру ризиків установи.

3. Заходи контролю. Кожен новий ризик потребує обрання способу реагування на нього, - чіткого заходу контролю, який здатний нейтралізувати, або мінімізувати ймовірність реалізації ризику. Документування на рівні структурного підрозділу здійснюється у затвердженій ДСНС формі «План управління ризиками», а на рівні організації – Плані з реалізації заходів контролю, моніторингу та впровадження їх результатів на відповідний рік. Тобто, протягом 2022 року кожна організація повинна мати як мінімум два відповідні плани (до повномасштабного вторгнення на територію України та доопрацьований після 24.02.2022 року).

4. Інформація та комунікація. Важливим елементом системи внутрішнього контролю на шляху реалізації цілей діяльності організації є комунікація та прийняття рішень публічними менеджерами в умовах володіння повним спектром необхідної актуальної інформації. В умовах екстрених, аварійних та віялових відключень електроенергії, перебоїв зв'язку

та періодичної відсутності мережі «Інтернет» безперешкодна вчасна комунікація стає неможливою. Це важливо врахувати (наприклад, передбачити декілька варіантів розвитку подій та відповідні канали комунікації за зазначених умов) та відобразити у Схемі інформаційного та комунікаційного обміну інформацією між підрозділами.

5. Моніторинг. В Плані з реалізації заходів контролю, моніторингу та впровадження їх результатів на відповідний рік зазначаються заходи моніторингу (наприклад, спостереження, тематичні перевірки, контрольні звірки, документальні контролю, аудит тощо), які здійснюються керівництвом організації (або за його участі), Робочою групою, разовосформованою групою для цільової перевірки або зовнішніми органами контролю. Заходи моніторингу на відміну від попередніх елементів, є переважно зовнішньою оцінкою функціонування елементів системи внутрішнього контролю організації. Відділ внутрішнього аудиту здійснює внутрішній аудит, об'єктом якого зачасту є система внутрішнього контролю організації чи підрозділу. За результатами здійснення такої оцінки внутрішніми аудиторами надаються відповідні рекомендації, які необхідно запроваджувати з метою удосконалення елементів внутрішнього контролю та таким чином підвищення ефективності управління організацією.

З метою врахування викликів умов воєнного стану можливо розробити Порядок організації внутрішнього контролю організації в умовах воєнного стану, який відображатиме оновлені особливості функціонування системи внутрішнього контролю організації. Модератором вищезазначених змін має виступити Робоча група з питань внутрішнього контролю, яка сформована в підрозділі чи організації системи ДСНС шляхом внесення змін до Плану роботи даної робочої групи.

Про стан внутрішнього контролю в організації в умовах воєнного стану керівнику можливо судити навіть зі звіту про виконання Плану з реалізації заходів контролю, моніторингу та впровадження їх результатів на 2022 рік. Даний звіт обов'язково має стати вказівкою напрямів для посилення заходів

контролю, або вжиття додаткових.

Отже, запровадження воєнного стану в Україні у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, вимагає від підрозділів та організацій системи ДСНС здійснити трансформацію внутрішнього контролю в розрізі її елементів шляхом доопрацювання відповідних нормативно-правових актів з питань внутрішнього контролю, удосконалення інформаційного та комунікаційного обміну між зацікавленими особами в межах та поза межами організації, розширення переліку ризиків та посилення управління ними тощо. Проте, внесення змін до нормативно-правової бази без фактичного здійснення задекларованих норм свідчатиме про формальність внутрішнього контролю і не сприятиме ефективному управлінню організацією. Задля уникнення вказаної ситуації важливо підвищувати рівень знань працівників системи ДСНС з питань внутрішнього контролю шляхом забезпечення їх участі у комунікаційних заходах: наукових конференціях, семінарах, заходах з підвищення кваліфікації, навчання керівного складу та фахівців у сфері цивільного захисту тощо.

Описані заходи важливо здійснити виходячи також з відсутності нормального функціонування економіки України, абсолютного обмеження бюджетних ресурсів, які потребують посилення їх економії.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001: постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 1062. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-%D0%BF#Text>.

2. Про затвердження Порядку з організації внутрішнього контролю в системі ДСНС: наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 20.02.2019 № 112. URL: <https://dsns.gov.ua/uk/vnutrishniy-audit/nakazi-po->

vnutrishnomu-auditu.

3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

КРАСОВСЬКИЙ О. В.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Проблеми формування антикорупційної політики в Україні

Антикорупційну політику можна визначити як наукову розробку та практичну реалізацію основних принципів, стратегічних напрямів, тактичних завдань та методів їх вирішення на основі науково обґрунтованої оцінки та прогнозування явища корупції та кримінологічної ситуації в цілому та розрахунків реальних можливостей (правових, кадрових, фінансових, матеріальних та ін.). Таким чином, в даному контексті мається на увазі система поглядів, оцінок, керівних ідей, які характерні тієї чи іншої спільності, у цьому випадку – певним суб'єктам управління.

Реалізація положень антикорупційної політики означена низкою проблем, серед яких:

1) відсутність у супереч міжнародному досвіду чітких індикаторів стану ефективності стратегії та невизначеність алгоритму моніторингу й оцінювання виконання програмного документа (яким чином контролюватиметься та висвітлюватиметься робота Національного антикорупційного комітету, як громадянське суспільство впливатиме на його діяльність);

2) неврахування міжнародних стандартів щодо органів, уповноважених на формування та реалізацію антикорупційної політики, ні за критеріями спеціалізації, ні за критеріями незалежності й розподілом функцій між органами з різним правовим статусом та обсягом повноважень. Крім того, низка функцій у сфері антикорупційної політики взагалі не реалізовувалися жодним державним органом, зокрема проведення на постійній основі оцінювання стану справ у цій сфері, моніторингу реалізації державної антикорупційної політики, формування світогляду несприйняття корупції [1];

3) невиконання Україною вимог міжнародно-правових інструментів щодо партнерства влади та громадянського суспільства у сфері антикорупційної політики, зокрема стосовно залучення громадськості до процесу прийняття відповідних суспільно важливих рішень відбувається здебільшого у формі недієвих консультацій для формального виконання вимог законодавства [2].

Аналізуючи антикорупційну політику України, слід назвати чинники впливу на рівень корупції: непрозорість діяльності і не підзвітність органів державної влади; відсутність (або дуже малий відсоток) політичної волі щодо запобігання та протидії корупції, неефективна участь у цій роботі правоохоронних структур та органів національної безпеки держави; розгалуженість дозвільно-регуляторної системи; надмірний вплив певних олігархічних груп на прийняття державних рішень та процедуру кадрових призначень; неврегульованість конфлікту інтересів; часто відсутність правил професійної етики на публічній службі; низький рівень забезпечення захисту прав власності; недотримання законодавства у сфері боротьби з корупцією, поєднане з його недосконалістю, суперечлива діяльність судової системи у цьому напрямі; відсутність системності в роботі з виявлення корупції в органах державної влади; відсутність публічного контролю за доходами та видатками вищих посадових осіб держави, а також ефективних механізмів участі громадянського суспільства у формуванні й реалізації антикорупційної політик [3].

Міжнародний та національний досвід подолання корупції однозначно показав лише те, що повністю викоринити її як соціальне явище серед населення та державної системи неможливо. Реальним є лише суттєве зменшення рівня корупції та постійне здійснення як превентивних заходів, так і реальних покарань за такі протиправні діяння. Антикорупційна політика має не тільки сприяти подоланню і запобіганню корупції як явища, а й стимулювати економічний та соціальний сектор, відносини між ними, а також вживати заходів щодо унеможливлення вияву вищевказаного негативного

явища в цих сферах [4].

Антикорупційна діяльність держави може бути ефективною лише за умови її системності. Саме тому ми пропонуємо розглядати антикорупційну політику як систему взаємопов'язаних пріоритетів та заходів боротьби з корупцією, що включають політичні, організаційні, економічні, ідеологічні та правові компоненти.

У державній антикорупційній політиці, поряд із загальними, важлива роль і правових заходів. У свою чергу, системна заходи запобігання та боротьби з корупцією повинні включати широкий спектр законів, причому, не тільки вузькогалузевих, а й комплексних, що складають сукупність різноманітних правових засобів впливу на корупцію в єдину систему.

Отже, антикорупційна політика має довгостроковий характер, передбачає тривалість застосування заходів, серед яких: розробка антикорупційних програм та планів щодо запобігання корупції, контроль за реалізацією антикорупційного законодавства, формування антикорупційної культури, проведення антикорупційної освіти, сприяння ефективній співпраці з інститутами громадянського суспільства, формування якісного кадрового потенціалу системи публічного управління, формування негативного ставлення до корупції у суспільстві тощо.

Список використаних джерел:

1. Беззуб І. Антикорупційна політика в Україні. *Центр досліджень соціальних комунікацій*. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view.
2. Ляшук О. М., Новоженець Я. І. Антикорупційна політика в Україні: проблеми реалізації. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/5098/1/%D0%A0%D0%95%D0%90%D0%9B%D0%86%D0%97%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF%20%D0%94%D0%95%D0%A0%D0%96%D0%90%D0%92%D0%9D%D0%9E%D0%87>

[%20%D0%90%D0%9D%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%9E%D0%A0%D0%A3%D0%9F%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%9E%D0%87%20%D0%9F%D0%9E%D0%9B%D0%86%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%98%20%D0%92%20%D0%9C%D0%86%D0%96%D0%9D%D0%90%D0%A0%D0%9E%D0%94%D0%9D%D0%9E%D0%9C%D0%A3%20%D0%92%D0%98%D0%9C%D0%86%D0%A0%D0%86_p336-337.pdf](#)

3. Маркєєва О. Д. Антикорупційна політика в Україні: проблеми та перспективи. URL: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/21-1440595448.pdf>

4. Зарембський Ю. Антикорупційна політика держави: адміністративно-правовий аспект. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. 4 (20). С. 276-281.

КРИЛОВ М. С.

аспірант кафедри публічного управління і проектного менеджменту ДЗВО Університет менеджменту освіти, начальник Управління природних монополій Департаменту житлово-комунальної інфраструктури КМДА

«Зелені», «блакитні» облігації та водний сектор

«Зелені» облігації безумовно можуть стати потужним інструментом залучення інвесторів до водного сектору. Розвиток ринку «зелених» облігацій є важливим не тільки з точки зору залучення фінансових ресурсів для досягнення Цілей сталого розвитку та Паризької угоди, але й з точки зору управління ризиками, пов'язаними зі станом навколишнього середовища та зміною клімату, водної безпеки, доступності водопостачання та водовідведення. Мобілізація коштів, необхідних для фінансування сталого «зеленого» економічного зростання потребує реорганізації фінансової та правової системи, інституційних змін, визначення та встановлення нових стандартів інвестування. Створена нормативна база для ринку «зелених» облігацій є лише невеликим кроком на шляху розвитку ринку «зелених» облігацій у водному секторі України (як і інших секторах). В той час коли водні компанії та муніципалітети в розвинених країнах активно випускають «зелені» облігації для фінансування своїх кліматичних проєктів, Україна має подолати різні інституційні та ринкові бар'єри в розбудові ринку «зелених» облігацій. Серед ключових бар'єрів, які, на нашу думку, перешкоджають активному розвитку «зелених» облігацій у водному секторі (зокрема) можна визначити: війну в країні, відсутність знань про функціонування «зелених» облігацій, недосконалу інституційну базу управління «зеленими» облігаціями, проблему достатнього рівня доходу, валюти випуску, високі транзакційні витрати, пов'язані з випуском «зелених» облігацій, застій ринку муніципальних облігацій, значна дефрагментація підприємств

водопостачання та водовідведення, відсутність ефективного правового регулювання як фундаментальної основи державної політики тощо. Потенційні заходи із запровадження «зелених» облігацій у водному секторі можуть включати: розроблення стратегії розвитку водного сектору, план відновлення «водної інфраструктури», ефективну координацію між міністерствами фінансів, охорони навколишнього середовища, розвитку громад та територій, державним водним агентством; ефективне використання банків розвитку як міжнародних інститутів фінансування; надання гарантій органами місцевого самоврядування для випуску «зелених» облігацій, а також просування ринків муніципальних облігацій тощо. Вступаючи таким чином, можна було б підвищити розвиток «зелених» облігацій у водному секторі, тим самим прискорюючи досягнення сталого розвитку.

Одним із прикладів випуску «зелених» облігацій у водному секторі є компанія *Anglian Water*, перша комунальна компанія у Великій Британії, яка випустила «зелені» облігації в 2017 році і з тих пір залучила «зелених» облігацій на суму 1103 млн фунтів стерлінгів. Компанія фінансує проекти з управління водними ресурсами та схеми стійкості до посухи та повеней та розділила свій інвестиційний план на 12 категорій відповідно до їх екологічних та соціальних характеристик. Це дозволяє банку підключатися до різних пулів інвесторів з різними пріоритетами щодо фінансової, соціальної та екологічної віддачі [1].

Іншим прикладом є «зелена» облігація, випущена комунальною компанією водопостачання *Central Arkansas Water* у США для фінансування придбання та захисту лісових угідь для збереження та покращення якості води у 2020 році. Компанія уклала партнерську угоду з *Encourage Capital* та Інститутом світових ресурсів для залучення капіталу від приватних інвесторів через свої облігації на суму 31,8 млн доларів США, яка буде погашена інвесторам під 2,14% річних. Ця облігація є першою сертифікованою «зеленою» облігацією, що призначена для придбання та захисту лісів спеціально для забезпечення чистої питної води [9].

Проявляючи турботу про водні ресурси Землі світові інвестори розширили ринок екологічних облігацій, випустивши «блакитні» облігації. Як і «зелені» облігації, «блакитні» облігації є борговими інструментами, що випускаються національними урядами чи міжнародними банками розвитку. Гроші, отримані від цих облігацій, використовуються для здійснення діяльності, що сприяє збереженню та примноженню морських ресурсів. Світовий банк надає безкоштовну кредитну гарантію покупцям блакитних облігацій. Це означає, що якщо сторона-емітент не може погасити кошти, які вона запозичила, то Світовий банк погасить кредит. Оскільки Світовий банк є установою із практично необмеженим фінансуванням, гарантія значно знижує ризик інвесторів [7].

Концепція «блакитних» облігацій набула широкого поширення після того, як у жовтні 2018 року маленька острівна держава Сейшельські острови уклала першу угоду такого роду. Спрямована на захист океанів облігація на суму \$15 млн, розроблена за сприяння Світового банку, була продана трьом інвесторам: *Calvert Impact Capital*, *TIAA's Nuveen* та *Prudential Financial*. Сейшельські облігації мають гарантію Світового банку у розмірі \$5 млн., а також підтримуються пільговим кредитом Глобального екологічного фонду у розмірі \$5 млн., який частково покриває процентні платежі. Облігація має 10-річний термін погашення та купон у розмірі 6,5%, який був фактично знижений до 2,8% [2].

Виручені кошти повинні сприяти здійсненню програми Світового банку з управління рибальством у південно-західній частині Індійського океану. За даними Світового банку, рибопродукти становлять 95% вартісного експорту країни, а рибному секторі зайнято 17% населення. На Сейшельських островах захисна зона буде в 2020 розширена до 400 тис. кв. км з допомогою залучення коштів через «блакитні» облігації.

У 2019 році розпочалася «ланцюгова реакція». У Європі норвезька фінансова група *Storebrand* нещодавно інвестувала кошти у «блакитні» облігації для зниження забруднення та захисту морської флори та фауни у

Балтійському морі. Кількість «блакитних» облігацій, що випускаються, значно збільшується. Зокрема *Morgan Stanley* зміг продати «блакитні» облігації з метою зниження забруднення океану пластиком [3]. Одночасно із терміном «блакитні» облігації з'явився термін «блакитний» («синій») водень. Цим словосполученням позначаються прибережні поглиначі вуглецю. Одні експерти оцінили їх поглинальну здатність у 30% від усього CO₂, що виділяється людством у результаті спалювання викопного палива. Вони містять близько 33 млрд тон вуглекислого газу (близько трьох чвертей світових викидів у 2019 році). Інші експерти вважають, що «синій» водень відволікає від розвитку дійсно «зелених» технологій і відстрочує декарбонізацію світової економіки, оскільки за заявами емітентів, «зелені» облігації «змінились» на блакитний колір для того, щоб залучити більше інвесторів у водний сектор, що є вкрай актуальним для судноплавства, яке страждає від наслідків пандемії. Цю ініціативу підтримує і Міжнародна морська організація, оскільки розраховує, що «блакитні» облігації забезпечать підвищення ефективності використання палива на 30% до 2025 року та скорочення викидів парникових газів удвічі до 2050 року порівняно з рівнями 2008 року [10].

Одним із прикладів є Міжнародна програма управління водними ресурсами (*Water Stewardship Programme (IWaSP)*), яка визначає, розробляє та впроваджує заходи для зменшення спільних водних ризиків між зацікавленими сторонами, включаючи компанії, громади та уряди. Програма співпрацює з понад 30 компаніями, включаючи міжнародні компанії з виробництва напоїв та агропродовольчої продукції, такі як *Coca-Cola* та *Marks and Spencer*, а також різні національні компанії, і залучила матеріали, обладнання та фінансування на суму понад 3,3 мільйона євро від приватного сектору, що підтримує покращення управління водними ресурсами, будівництво очисних споруд та розбудову потенціалу [5]. Іншим прикладом є «облігації зеленого міста» - це «зелені» облігації, випущені муніципальними органами влади або компаніями, що повністю або частково належать

муниципальним органам влади. Наприклад, «облігації зеленого міста» деяких міст в США були використані для фінансування проектів водної інфраструктури, починаючи від масової заміни лічильників води в домогосподарствах до будівництва насосно-регулюючого водного парку [4].

Серед інших причин невеликої частки «зелених» облігацій у водному секторі є побоювання інвесторів вкладати кошти у ці інструменти через ризик «зеленого відмивання» («*greenwashing*»). Термін, запроваджений захисником навколишнього середовища Джейм Вестервельдом у 1986 році, означає практику спрямування доходів від «зелених» облігацій на проекти чи види діяльності, що мають незначні чи негативні екологічні переваги. *Greenwashing* несе значний репутаційний ризик для соціально свідомих інвесторів, які прагнуть диверсифікувати свої інвестиційні портфелі, інвестуючи в екологічні, соціальні та управлінські практики. Прикладом є випуск зелених облігацій оператором *Three Gorges Corp* в Китаї, який регулярно критикується за забруднення води та завдання збитків навколишнім екосистемам. Іншим прикладом є «зелені» облігації випущені *GDF Suez* у 2014 році для фінансування греблі Джірау у Бразилії, що призвело до затоплення тропічного лісу [6].

Разом з тим, уряди країн світу та міжнародні банки розвитку, змінюючи стратегічні напрямки у національних та міжнародних кліматичних політиках, створюючи плани їх реалізації та адаптації, одночасно збільшують державне фінансування для цих планів. У міру того, як внески кожної країни в Паризьку угоду, а також у Національні плани адаптації, стають невід'ємною частиною планів державних витрат, внутрішні витрати національних урядів можуть стати зростаючим джерелом кліматичного фінансування для інвестицій, пов'язаних з водними ресурсами [8].

Список використаних джерел:

1. Anglian water (2021). *Annual Integrated Report 2021*. URL: <https://www.anglianwater.co.uk/siteassets/household/about-us/air-2021.pdf.pdf>.
2. Blue Bonds: Financing Resilience of Coastal Ecosystems. Key Points for Enhancing Finance Action. A technical guideline prepared for IUCN GMPP by Nathalie Roth, 4Climate; Torsten Thiele, Global Ocean Trust; Moritz von Unger, Silvestrum. 2019. URL: https://www.4climate.com/dev/wp-coBlue-Bonds_final.pdf.
3. Jennifer Thompson. Jan Erik Saugestad: everyone should be investing responsibly. The Storebrand executive on market trends, sustainability and the danger of greenwashing. *Financial Times*. 2019. URL: <https://www.ft.com/content/-4e7bdd>
4. Mandate of the Special Rapporteur on the human rights to safe drinking water and sanitation. Report to the 76th session of the UN General Assembly on water commodification (2021). URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/-Documents/Issues/Water/PlanningReportWater/input-nonstates/Hector-Herrera>.
5. OECD. 2021. The role of intermediaries to facilitate water-related investment. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/environment/the-role-of-intermediaries-to-facilitate-water-related-investment>
6. Sanya Malhotra. 2020. Green bonds: Is it green finance or greenwashing? *Down To Earth*. URL: <https://www.downtoearth.org.in/blog/energy/green-bonds-is-it-green-finance-or-green-washing>.
7. SOVEREIGN BLUE BONDS. Quick Start Guide. Asian Development Bank. 2021. URL: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/>
8. UN 2020. Climate Action Pathway. Water. Executive Summary. URL: <https://unfccc.int/climate-action/marrakech-partnership/cking/pathways/water-climate>

9. Why Investors Brought the First Certified Green Bond to Protect Forests for Drinking Water. *WRI* (2021). URL: <https://www.wri.org/insights/why-investors-bought-first-certified-green-bond-protect>

10. Синій водень не можна вважати вуглецево нейтральним – дослідження. 2021. База даних: Незалежне Інтернет-ЗМІ «Українська енергетика ua-energy.org». URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/synii-doslidzhennia>

КРИЛОВА І. І.

доктор наук з державного управління, доцент кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Зелені облігації: зміст та суть

«Зелені» облігації є одним із популярних інструментів сталого інвестування, і очікується, що ринок кліматичних облігацій буде процвітати в найближчому майбутньому. «Зелені» облігації набирають все більшої популярності серед екологічно відповідальних досвідчених інвесторів. За оцінками Міжнародної фінансової корпорації (IFC), потенціал «зеленого» фінансування в Україні складає 73 млрд. доларів до 2030 року. Очікується, що водний сектор стане ключовою сферою інвестування «зелених» облігацій у міру зростання ринку. Щоб досягти такого рівня, потрібні нові інструменти, які допоможуть: емітентам задовольняти попит інвесторів на облігації; інвесторам визнати такі облігації; уряду підтримати інвестицій у такі облігації. Тому, створення стійкого підґрунтя для випуску «зелених» облігацій у водному секторі має вирішальне значення, оскільки це допоможе підвищити інформаційний рівень про стан та інвестиційні можливості водного сектору, що надасть інвесторам впевненість у тому, що кошти буде використано для вироблення надійних рішень в галузі зміни клімату.

Україна приєдналася до Цілей сталого розвитку і Паризької угоди, тому має здійснити перехід до «зеленої» економіки, що передбачає: досягнення всеохоплюючого та рівного доступу до безпечної та економічно доступної питної води для всіх до 2030 року; впровадження заходів з енергоефективності, енергозбереження; перехід до відновлювальної енергетики, низьковуглецевого розвитку тощо. Реалізація екологічних «зелених» проєктів потребує значних інвестицій, а обмеженість фінансових

можливостей обумовлює необхідність нових форм і методів організації інвестицій у сталий розвиток. Альтернативним та ефективним фінансовим інструментом ринку капіталів, який використовується для «зелених» проєктів, пов'язаних з вирішенням проблеми зміни клімату, є «зелені» облигації. Важливо розглянути як «зелені» облигації сприятимуть залученню інвестицій у водний сектор України.

Проєкти екологічного спрямування, які мають багато безперечних переваг для добробуту суспільства, потребують чималих довгострокових інвестицій. Таке фінансування нелегко отримати від української банківської системи та на місцевому ринку капіталу. Для вирішення цього питання Україна запроваджує новий, але перспективний інструмент – «зелені» облигації. «Зелені облигації» визначаються як будь-який тип облигацій, надходження від розміщення яких будуть використовуватися виключно для фінансування або рефінансування нових та/або існуючих прийнятних «зелених» проєктів, що мають чіткі екологічні переваги [6]. В інших аспектах «зелені» облигації схожі на звичайні облигації. Зокрема, ціноутворення та витрати є аналогічними, облигації розміщуються у біржовому лістингу, торгуються та регулюються так само, як і інші цінні папери цього типу. Емітентами «зелених» облигацій можуть бути приватні компанії та фінансові установи, міжнародні банки розвитку, муніципалітети, держава.

Банки та великі інвестиційні компанії у світі зацікавлені у купівлі «зелених» облигацій, тому що екологічні ризики для фінансистів – це прямі матеріальні втрати, і багато фінансових інститутів беруть на себе додаткові екологічні та кліматичні зобов'язання. Інвесторам важливо розуміти рівень ризикованості проєкту, який вони планують фінансувати, або, навпаки, розуміти позитивні екологічні та кліматичні ефекти від проєкту. Для приватних осіб купівля «зелених» облигацій – це дохід від цінних паперів та внесок у більш зелене та світле майбутнє. За оцінками Міжнародної фінансової корпорації (IFC), потенціал «зеленого» фінансування в Україні складає 73 млрд. доларів до 2030 року [4]. Щоб досягти такого

рівня, потрібні нові інструменти, які допоможуть: емітентам задовольняти попит інвесторів на облігації; інвесторам визнати такі облігації; уряду підтримати інвестицій у такі облігації. Тому, створення стійкого підґрунтя для випуску облігацій у водному секторі має вирішальне значення, оскільки це допоможе підвищити інформаційний рівень про стан та інвестиційні можливості водного сектору, що надасть інвесторам впевненість у тому, що кошти буде використано для вироблення надійних рішень в галузі зміни клімату. Зазначене визначає актуальність цього дослідження.

Перші «зелені» облігації випустили Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) у 2007 р. під назвою Бонди кліматичної спрямованості і були призначені для фінансування проєктів у галузі альтернативних джерел енергії та підвищення енергоефективності. У 2008 р. Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), що входить до групи Світового банку, випустив облігації, які вже безпосередньо були марковані як «зелені» (*Green Bonds*) [7]. З цього часу «зелені» облігації почали розглядатися як інструмент залучення інвестицій в екологічні проєкти. В період з 2007 по 2013 рік ринок «зелених» облігацій значною мірою керувався наднаціональними емітентами – міжнародними банками розвитку (Європейським інвестиційним банком, Світовим банком), оскільки бракувало узгодженого у всьому світі визначення «зелених» облігацій та спільної основи установок для цього інструменту [3]. У 2014 році консорціумом інвестиційних банків було прийнято Принципи зелених облігацій (*Green Bond Principles*), як керівні засади добровільного процесу, який призначений для широкого користування на ринку. Мета прийняття принципів – підвищення та просування стандартів прозорості та розкриття інформації. Наразі ці принципи визнаються на міжнародному рівні та широко використовуються для розробки національних стандартів та рекомендацій щодо «зелених» облігацій у всьому світі. Ухвалене на міжнародному рівні визначення «зелених» облігацій забезпечується принципами «зелених» облігацій, тобто певним набором добровільних рекомендацій. Ці рекомендації розроблені представниками міжнародного

фінансового сектору за допомогою Міжнародної асоціації ринків капіталу (*International Capital Market Association (ICMA)*).

Аналіз наукових публікацій свідчить про зростання наукових досліджень теми «зелених» облігацій в усьому світі за останні роки. Зокрема, аналітичний огляд наукових публікацій за про ринки «зелених» облігацій у період 2007-2021 рр. на основі наукових баз даних *Scopus Elsevier (Scopus)* и *Web of Science (WoS)* показав наявність 53 англomовних наукових публікацій. Основна частина іноземних авторів досліджували феномен «зеленої надбавки» (*greenium*) та зв'язків між «зеленими» облігаціями та іншими «незеленими» фінансовими активами та ринки (*Hachenberg & Schiereck 2018, Karpf & Mandel, Febi 2018*). Багато наукових робіт було присвячено дослідженню структури ціноутворення «зелених» облігацій на первинному та вторинному ринках (*Preclaw & Bakshi 2015; Harrison & Boulle 2017; Ehlers & Packer 2017*). При цьому, 2020 рік був самими продуктивним, коли було здійснено 32 із 53 досліджень, а у 2018 році були опубліковані одні з самих новаторських робіт, які лягли в основу подальших наукових досліджень (*Reboredo, 2018; Hachenberg & Schiereck, 2018; Karpf & Mandel, 2018; Febi et al*) [1].

«Зелені» облігації є будь-якими борговими інструментами, надходження від розміщення яких спрямовуються виключно на фінансування або рефінансування (повне або часткове) нових та/або існуючих «зелених» проєктів і які відповідають чотирьом ключовим елементам Принципів Зелених Облігацій (ПЗО), а саме: використання коштів, процес оцінки та відбору проєктів, управління коштами і звітність, а також рекомендації щодо використання незалежних оцінок. ПЗО посилаються на категорії допустимих екологічних проєктів, що сприяють досягненню п'яти екологічних цілей високого рівня: 1) пом'якшення наслідків зміни клімату; 2) адаптація до зміни клімату» 3) збереження природних ресурсів; 4) збереження біорізноманіття; 5) запобігання та контроль забруднення. Вважається, що певні зелені проєкти можуть також приносити додаткову соціальну користь, тому кваліфікація

облігацій як зелених повинна здійснюватися емітентом, виходячи з основних завдань, які вирішуються відповідними проєктами [2]. Облігації, які одночасно цілеспрямовано пов'язані з екологічними та соціальними проєктами, позначаються як облігації Сталого Розвитку.

За механізмом дії виділяють чотири основні види «зелених» облігацій: 1) стандартні облігації, кошти від яких спрямовуються на «зелені» проєкти (стандартний борговий інструмент з правом вимоги до емітента); 2) «зелені» облігації, прив'язані до доходів: боргове зобов'язання без права регресу до емітента, в якому кредитний ризик прив'язаний до грошових надходжень, що є предметом забезпечення за рахунок доходів, винагород, податків тощо (надходження від розміщення таких облігацій витрачаються на «зелені» проєкти, які можуть бути як пов'язані з джерелами таких грошових надходжень, так і не пов'язані з ними); 3) «зелені» облігації проектного фінансування: облігації з правом або без права регресу до емітента спрямовані на фінансування одного або декількох «зелених» проєктів, інвестор за якими несе ризики, пов'язані з проєктами; 4) «зелені» сек'юритизовані облігації: облігації, забезпечені одним або кількома «зеленими» проєктами та, включаючи, але не обмежуючись облігаціями, цінними паперами, які забезпечені активами, цінними паперами, що забезпечені іпотекою, тощо [8].

Завданням ринку «зелених» облігацій є забезпечення ключової ролі ринків капіталу у фінансуванні проєктів, що сприяють розвитку екологічної стійкості. ПЗО сприяють забезпеченню цілісності та одноманітності ринку «зелених» облігацій за допомогою встановлення стандартів прозорості, розкриття інформації та звітності, які призначені для використання учасниками ринку та покликані стимулювати надання інформації, необхідної для збільшення обсягу інвестицій у «зелені» проєкти, орієнтуючись на цільове використання надходжень від розміщення зелених облігацій, ПЗО націлені на підтримку емітентів, що змінюють свою бізнес-модель у напрямку підвищення екологічної стійкості за допомогою реалізації

конкретних проєктів.

Список використаних джерел:

1. Giuseppe Cortellini, Ida Claudia Panetta. 2021. Systematic Literature Review for Future Research Agendas. *Journal of Risk and Financial Management* 14, 589. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-ZB4VVuwMiwsJ:https://www.mdpi.com/19118074/14t=clnk&gl=ua>
2. Green Bond Principles Voluntary Process. Guidelines for Issuing Green Bonds. 2018. URL: <https://www.icmagroup.org/assets/documents/Regulatory/-Green-Bonds/Green-Bonds-Principles>.
3. Monk A., Perkins R. 2020. What explains the emergence and diffusion of green bonds? *Energy Policy*. Vol. 145. URL: <https://asianbondsonline.adb.org/green-bonds/pdf/green-bonds-factsheet-en.pdf> .
4. Національний банк та IFC спільно працюватимуть над розвитком "зеленого фінансування". Національний банк України. 16.04.2021. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ta-ifc-spilno-pratsyuvatimut>.
5. Підвисоцький Я. Новітні фінансові технології мобілізації інвестицій у «зелені» проєкти. URL: <http://razumkov.org.ua/uploads/-article/2019>.
6. Про схвалення Рекомендацій щодо реалізації або фінансування проєктів екологічного спрямування шляхом емісії зелених облігацій: рішення НКЦПФР від 07.07.2021 №493. База даних: офіційний сайт НКЦПФР. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/document/>.
7. Уряд випускає «зелені» облігації: стало відомо, як українці на них збагатяться. 2019. ECOBUSINESS. URL: <https://ecolog-ua.com/news/uryad-vypuskaye-zeleni-obligaciyi>.

8. Чекер Я., Кулініч В. Екологічні інвестиції: чи з'являться в Україні «зелені» облігації. URL: <https://mind.ua/openmind/20202397-ekologichni-investiciyi-chi-z-yavlyatsya-v-ukrayini-zeleni-obligaciyi>

КРОПИВНИЦЬКИЙ Р.С.

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри державного управління у сфері цивільного захисту Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Роль органів місцевого самоврядування в кризових комунікаціях під час надзвичайних ситуацій та в умовах воєнного часу

Війна, розпочата російською федерацією, а особливо широкомасштабна фаза цієї війни, здійснила незворотні зміни у всіх сферах існуванні Українського суспільства. Ті глобальні кризи і ризики, що породжені війною, назавжди закарбувались у свідомість народу України і потребують постійного врахування, у тому числі у здійсненні інформаційної політики держави, а особливо в кризових комунікаціях під час надзвичайних ситуацій та в умовах воєнного часу.

Як показує досвід, достовірна та своєчасна інформація здатна попередити та запобігти можливим кризам, або, хоча б, суттєво мінімізувати їх наслідки. І навпаки, сама відсутність необхідної інформації може дестабілізувати суспільство і призвести до штучних небажаних явищ і криз, чим ще більше погіршити несприятливу ситуацію.

Між тим, саме органи місцевого самоврядування це та публічна інституція, яка часто одна з перших отримує інформацію про події і перша хто отримує запит на цю інформацію і від населення, і від інших установ, організацій та органів публічної влади. Тому на органи місцевого самоврядування покладається завдання налагодження ефективної інформаційної взаємодії (кризових комунікацій) зі всіма інституціями публічного сектору.

В законодавстві України правове врегулювання питання щодо ролі і місця органів місцевого самоврядування в «кризових комунікаціях»

забезпечено не повною мірою і не відповідає вимогам сьогодення. Правовому врегулюванню питання налагодження комунікацій, в тому числі і кризових, між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, засобами масової комунікації і громадськістю допоміг би відповідний закон, Концепція [1] проекту якого була схвалена ще на початку 2010 року. Дана Концепція вже тоді визначала існування нагальної потреби у «розробленні основних засад державної комунікативної політики, впровадження стандартів інформаційного обміну між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, засобами масової комунікації і громадськістю» [1]. Нажаль, вимоги цієї Концепції не були виконані і відповідний закон так і не був розроблений.

Як відзначають дослідники [2, 3, 4, 5] та показує практика, в умовах надзвичайних ситуацій та криз існує певна ймовірність появи «інформаційного вакууму». Разом з тим, «під час кризи в населення виникає гіперболізована жага до новин про неї, люди прагнуть отримати якомога більше інформації про ситуацію (навіть при тому, що її може ще просто не бути)». [2, С. 34]. На нашу думку, небезпеку становить скоріше не стільки сам «вакуум», як можливість заповнення його небажаною недостовірною або односторонньою інформацією з непідтверджених джерел (довільними міркуваннями, різноманітними припущеннями, чутками, фейками, надуманими зрадами, навмисною дезінформацією, шкідливою пропагандою, конспірологічними теоріями тощо).

Також слід відмітити, що «саме органи місцевого самоврядування, які безпосередньо працюють із людьми, членами своїх громад, першими стикаються з наслідками кризових ситуацій і нерідко є відповідальними в очах населення за подолання кризи» [2, С. 8]. Тому від вчасного надання повної й коректної інформації з проблемних питань, «залежить те, як суспільство зреагує на кризову ситуацію, яким чином зможе її вирішити й винести з неї належні уроки для ефективнішого реагування у майбутньому» [3]. Сприяти цьому може і повинна злагоджена взаємодія з засобами масової

інформації [2, 4, 5, 6]. Основним предметом взаємодії зі ЗМІ є встановлення та пояснення характеру проблемної ситуації, запевнення громадськості в том, що впроваджуються всі необхідні заходи для вирішення ситуації, яка склалася. [4, С. 177].

Тут варто звернути увагу на те, що, говорячи про засоби масової інформації, не варто розглядати їх у вузькому сенсі тільки як пресу, радіомовлення й телебачення, які мають на меті лише пасивне інформування громадськості. Враховуючи сучасні можливості технічних засобів, способів і шляхів поширення інформації, які вже мають особливий комунікативний наголос, доцільніше розглядати «засоби масової інформації» у більш широкому розумінні, скоріше як засоби масової комунікації, що забезпечують активне інформування громадськості (і певний зворотній зв'язок і спілкування «в реальному часі»). Тому, зрозуміло, що до таких засобів масової інформації (комунікації) слід відносити і «нові медіа», пов'язані з використанням комп'ютерної техніки та мереж, зокрема Інтернет. Також Інтернет та мобільний зв'язок виступають головними інструментами оперативного повідомлення [5, С. 85].

Також необхідно пам'ятати, що «саме медіа під час кризових ситуацій відбирають, структурують і поширюють інформацію про кризу та про поведінку людей. Таким чином, медіа формують думку громадськості щодо керівників усіх рівнів – від місцевого до центрального та їх здатності розв'язувати кризи» [5, С. 84].

Отже, виклики широкого спектру небезпек та загроз російської федерації, як держави-агресора, на українське суспільство вимагають консолідованого протистояння всіх гілок влади. Значна роль у цьому протистоянні покладається на органи місцевого самоврядування. Так, органи місцевого самоврядування повинні здійснювати дієві заходи для захисту населення від деструктивного впливу дезінформації та маніпулятивної інформації використовуючи наявні можливості. Також органи місцевого самоврядування повинні стати активними партнерами та посісти вирішальне

місце в кризових комунікаціях.

Крім того, керівники органів місцевого самоврядування повинні бути готовими до управління кризовими комунікаціями в умовах воєнного часу та надзвичайних ситуаціях. З метою забезпечення готовності до управління кризовими комунікаціями органам місцевого самоврядування необхідно:

впровадити в себе систему кризового управління, невід'ємною частиною якого повинна бути система кризових комунікацій;

розробити та впровадити в життя Комунікаційну стратегію, як невід'ємну частину Стратегії розвитку громади, в якій передбачити комплекс заходів (алгоритми дій) на час можливих криз та надзвичайних ситуацій;

на базі існуючих підрозділів, що здійснюють взаємодію з населенням та засобами масової інформації, сформувати універсальну антикризову команду з попереднім визначенням відповідних ролей, прав та обов'язків;

забезпечити проведення на постійній основі з представниками антикризової команди відповідних навчань, занять, тренувань та тренінгів;

запровадивши загально визнані європейські стандарти комунікації «влада↔суспільство», побудувати ефективну систему комунікаційної взаємодії з суспільством, залучивши на партнерських засадах соціально активних громадян, засоби масової комунікації та інститути громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції проекту Закону України «Про основні засади державної комунікативної політики» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.01.2010 №85-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85-2010-p#Text> (дата звернення: 20.09.2022).

2. Коник Д. Довіра громади: кризові комунікації органів місцевого самоврядування. За участі: Лора Хагг. Практичний посібник. Федерація

канадських муніципалітетів. Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст», Київ, 2020. 70 с.

3. Дубов Д. В., Баровська А. В. Аудит спроможностей органів державної влади у сфері кризових комунікацій. *Стратегічна панорама*. 2018. № 1. С. 30-39.

4. Терент'єва А. В. Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 4. С. 172-178.

5. Мудрак Л. Комунікація і криза: як громадам протистояти викликам і успішно діяти в період кризи. Посібник. Київ, 2020. 110 с.

6. Федорів Т. Репутаційні ризики та комунікаційний менеджмент в органах державної влади. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2012. Вип. 4. С. 137-147.

КРУПА О. С.

студентка кафедри менеджменту спеціальність 073 “Менеджмент організацій та адміністрування”

ГУДЗЬ П. В.

професор, доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту Національного університету “Запорізька політехніка” м. Запоріжжя, Україна

Державне регулювання розвитку аграрного бізнесу засобами цифровізації

Вступ. Державне регулювання аграрного сектору, зокрема в розвитку бізнесу є системою економічного, соціального, організаційного, правового та політичного забезпечення. Україна в довоєнний період була і залишається одним із світових лідерів аграрного виробництва. Так, Україна посіла друге місце в світі за загальним обсягом експорту зернових, на що вказував маркетинговий рік з липня 2019 року до червня 2020-го, за підсумками липня – початку листопада 2022 р. Україна посідає перше місце у п’ятірці найбільших постачальників пшениці до країн Євросоюзу [1]. Підтримка державної економіки за допомогою сільського господарства завжди відігравала в Україні значну роль.

Мета дослідження - аналіз державного регулювання розвитку аграрного бізнесу засобами цифровізації.

Зовнішні проблеми, що призводять до економічної кризи, дають підстави до цифрового розвитку в усіх виробничих галузях країни і агровиробництво та подальші процеси з розподілу та обміну аграрної продукції не є виключенням, оскільки пов’язані тісно з Е-маркетингом та логістикою, електронною торгівлею на цифровій основі. Впровадження цифровізації є актуальним у наш час, бо забезпечення бізнесу цифровими

технологіями, що помітно полегшує та покращує увесь торговельно-виробничий ланцюжок аграрного бізнесу, позитивно впливатиме на зростання економіки. Для цього уряд затвердив як державну стратегію регіонального розвитку, так і стратегію цифрової трансформації у сфері фінансів.

На сьогодні цифрові системи управління та адміністрування вже проникли у сільськогосподарське виробництво. З одного боку, це – результат конкурентної боротьби за ефективність виробництва продукції, щоб зменшити витрати палива, добрив та інших засобів виробництва. З іншого боку, цифровізація сприяє трансформації бізнесу до мінімізації операційних витрат на логістику та торгівлю, зокрема через Інтернет-торгівлю. Найперше куди спрямовується більшість інноваційних технологій вітчизняними агрокомпаніями – боротьба з шахрайством та крадіжкам і такі інвестиції окуповуються дуже швидко – протягом року чи двох. Залишилось лише здобути перемогу у війні, відбудувати сучасну інфраструктуру, покрити всю країну якісним інтернет-зв'язком і галузева ефективність буде забезпечена.

Оскільки відомо, що сільське господарство вже декілька років є основною галуззю української економіки і забезпечує понад 40% виручки від експорту, то його цифровізація є гарною можливістю для більшого покращення виробництва та налагодження бізнес-процесів при виробництві агропродукції. Так, один із галузевих очільників, переконаний, що перехід на електронні Е-ТТН дозволить миттєво погоджувати та підписувати з контрагентами документи на вантажоперевезення, а також унеможливило втрату документів, що дозволить заощадити державі понад 500 млн. грн. [2]. Разом з тим варто зазначити, що низький рівень покриття інтернетом в аграрних регіонах є перешкодою у поширенні сучасних цифрових технологій, зокрема при переході на електронні підписи. На міжнародному, зокрема європейському ринку йде активна підготовка до спростування вантажоперевезень та їх документарного супроводу.

Державне регулювання поширюється також безпосередньо на самі

перевезення вантажу. Так, Верховна Рада схвалила закон про “митний безвіз”, що доволі спрощує проходження митниці для надійних підприємств і позитивно впливатиме на їх розвиток. Треба зазначити, що дані регуляторні норми гармонізують українське митне законодавство до законодавства Євросоюзу, сприятимуть запровадженню обміну митною інформацією щодо транзитних вантажів із 36 країнами ЄС, а зміни, імплементують перехід до європейського механізму розгляду скарг і продовження цифровізації митниці, а також зменшать корупційні ризики.

Наразі, аграрний бізнес має деяке ослаблення, оскільки війна впливає на нього більш жорсткіше. Агрохолдинг «Кернел» повідомив про чистий збиток у розмірі \$41 млн у 2022 р. в порівнянні з прибутком в \$513 млн роком раніше. Компанія повідомила, що 2023 рік, ймовірно, буде найскладнішим роком в її історії і навряд чи буде «історією прибутку» прогнозі значні зниження експорту зерна та олії [3]. Законодавець узаконив регулювання агроринку шляхом створення Державного аграрного реєстру (ДАР), а Мінагрополітики запусив онлайн платформу для прямої і єдиної взаємодії держави та агровиробників. Зареєструвавшись в ДАР, агровиробники зможуть подати заявку на отримання державних субсидій, цільових, субсидованих кредитних програм, а також позик і технічної допомоги від ЄС та інших міжнародних донорів. На мій погляд, ця система є гарним розвитком аграрного бізнесу.

Варто зазначити, що аграрний сектор включено до програми відновлення України з 19 пунктів обсягом 50\$ млрд., реалізація якого дозволить досягти наступних цілей:

- розвиток експортної фабрики продовольства;
- збереження аграрного сектору в умовах блокади портів;
- реновація постраждалих сільськогосподарських земель в економічний обіг;
- картографування території України та впровадження Національної інфраструктури геопросторових даних;

оперативне відновлення АПК після війни.

В поточний час регуляторні норми спрямовано в аграрному секторі на скорочення податкових перевірок, запобігання корупції та впровадження фінансово-кредитних інструментів з підвищення ефективності агровиробництва.

Висновки. Аналіз державного регулювання розвитку аграрного бізнесу засобами цифровізації дозволяє узагальнити, що цифровізація - це інструмент до розвитку держави, зростання економіки, удосконалення бізнес-процесів, в тому числі в аграрній сфері економіки. Незважаючи на помітне падіння показників виробленої агропродукції, Україна робить усе можливе щоб аграрне підприємництво не деградувало, а навпаки, розвивалось за допомогою адміністративних, фінансових, організаційно-економічних та правових методів державного регулювання. До державних регуляторних новацій стосовно аграрної сфери в період військового стану слід віднести цифровізацію, а саме: перехід на електронні Е-ТТН, що дозволить миттєво погоджувати та підписувати з контрагентами документи на вантажоперевезення, а також унеможливило втрату документів; прийняття, насамперед, для аграріїв закону про «митний безвіз», що гармонізує українське митне законодавство до законодавства Євросоюзу, сприятиме запровадженню обміну митною інформацією щодо транзитних вантажів із 36 країнами ЄС; запуск Державного аграрного реєстру, що упростить доступ аграріїв до державних субсидій, інвестицій, кредитів тощо; розробка програм і планів відбудову агропромислового виробництва.

Список використаних джерел:

1. Пепеля В. Україна посіла перше місце за обсягами постачання пшениці до Євросоюзу. URL: <https://landlord.ua/news/ukraina-posila-pershe-mistse-za-obsiahamy-postachannia-pshenytsi-do-ievrosoiuzu/>

2. Дзьоба Т. Перехід на електронні е-ТТН дозволить миттєво погоджувати та підписувати документи на вантажоперевезення. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/perehid-na-elektronni-e-ttn-dozvolit-mittyevo-pogodzhuвати-ta-pidpisuvati-dokumenty-na-vantazhoperevezennya-taras-dzoba>

3. Звіт компанії “Kernel”. URL: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2022/11/FY2022_Kernel_Annual_Report.pdf

КУКУРУЗА О. А.

магістрантка кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів

БРУС Т. М.

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів

**Громадське здоров'я як структурна складова публічної політики
держави та індикатори його сталості**

Здоров'я населення в цивілізованому суспільстві в усі часи було й залишається пріоритетом держави, ООН відносить його до показників, які визначають людський розвиток. Історичний досвід свідчить – хвора популяція нездатна відстояти ні свою безпеку, ні свої інші інтереси.

Зміст сучасної концепції громадського здоров'я представлений в Уставі Всесвітньої організації охорони здоров'я у 1948 році, де її було ідентифіковано як стан повного фізичного, духовного та соціального добробуту, а не лише відсутність хвороб та фізичних дефектів [1]. Саме тому аби громадське здоров'я стало гарантом соціо-гуманітарного розвитку держави має бути сформована система моніторингу здоров'я нації, що дозволить прийняття ефективних державно-управлінських рішень щодо забезпечення та охорони здоров'я різних груп громадськості.

Стан громадського здоров'я, який традиційно визначає соціально-економічний, політичний та геополітичний потенціал держави, залежить від впливу інтегративних факторів, які забезпечують відповідний стиль життєдіяльності суспільства, визначають якість та безпеку його життя. Відповідно основним стратегічним завданням діяльності сфери охорони здоров'я України – збереження та зміцнення здоров'я громадян держави.

А рівень здоров'я громадян нашої держави є важливою складовою

національної безпеки, відіграє важливу роль у зміцненні потенціалу країни, слугує узагальненим показником соціальної політики та державного управління в цілому. [2, с. 25].

Відтак, досягнення високих показників громадського здоров'я нації базується на запровадженні відповідних профілактичних заходів з оздоровлення та застосування якісних стандартів надання медичних послуг. А це, у свою чергу, має супроводжуватись розробленням та впровадженням стратегічної політики держави щодо укріплення здоров'я нації, яка б включала чітко регламентований перелік форм та методів організації системи охорони здоров'я. Методологія розроблення стратегічної політики держави має враховувати різновекторність різних соціальних верств суспільства. Так зокрема, більшість експертів одностайно наголошують на доцільності врахування трьох рівнів громадського здоров'я: груповий, який включає в себе здоров'я малих соціальних та етнічних груп; регіональний, який включає в себе здоров'я населення окремих адміністративних територій; популяційний, який включає в себе здоров'я популяції в цілому [3, с. 8].

Аналіз стану громадського здоров'я як умови національної безпеки держави зумовлює доцільність ідентифікації та класифікації основних індикаторів, які визначають сферу його ресурсного потенціалу щодо забезпечення стабільної життєдіяльності населення. Це безпосередньо передбачає розроблення певної інформаційної системи забезпечення громадського здоров'я, яка б відображала показники її змін, залежно від об'єктивних факторів функціонування охорони здоров'я, та параметри контролю за процесом збереження й підвищення якості громадського здоров'я, а відтак і утвердження ефективної національно регламентованої моделі надання медичної допомоги населенню.

Виходячи з цього оцінка якості медичної допомоги має включати аналіз таких основних позицій, які визначають сферу результативності громадського здоров'я, як елементу політики держави в медичній сфері. До цієї групи індикаторів, на нашу думку, доцільно віднести показники наведені в табл.1.

Таблиця 1

Індикатори якості громадського здоров'я

<i>Критерій</i>	<i>Характеристика</i>
Доступність медичної допомоги	збалансованість необхідних обсягів медичної допомоги населенню з можливостями держави; високий рівень кваліфікації медичних кадрів; наявність на конкретних територіях необхідних інноваційних медичних технологій; можливість вільного вибору пацієнтом лікаря та медичної організації; наявність транспортних можливостей, які забезпечують своєчасне отримання медичної допомоги; належний рівень суспільної освіти з проблем збереження і зміцнення здоров'я, профілактики захворювань.
Адекватність медичних послуг	відповідність технологій медичного обслуговування потребам та запитам суспільства щодо отримання якісної медичної допомоги в конкретно визначений термін та відповідно до чітко визначених стандартів гарантування громадського здоров'я.
Стандартизація медичних послуг	
Ефективності та дієвості медичної сфери	з боку надавача медичних послуг, який забезпечує внутрішній контроль їх якості (показники застосовуються для диференціації оплати праці медичного персоналу); з боку споживача медичних послуг; з боку організацій, незалежних від споживачів та надавачів медичних послуг.

Джерело: систематизовано авторами на основі [4, с. 55–56]

Саме ці показники відіграють стратегічну роль у процесі прийняття ефективних державно-управлінських рішень у сфері охорони здоров'я, що проявляється через відповідні організаційно-правові форми, які включають: підготовку проектів правових актів органів законодавчої й виконавчої влади; підготовку проектів, наказів, методичних рекомендацій, інструкцій; розроблення комплексних або цільових медико-соціальних програм; проведення оптимізації мережі закладів охорони здоров'я; вдосконалення

системи підготовки та перепідготовки медичних кадрів.

Таким чином, виходячи із здійсненого аналізу громадського здоров'я як складової публічної політики держави та критеріїв що характеризують його рівень, одним із перспективних напрямів подальших досліджень у цьому напрямі має порівняння існуючих стандартів вимогам суспільства, як основи для подальшого прийняття ефективних державно-управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я. [Електроний ресурс]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_599 . (Дата звернення 28.11.2022).
2. Слабкий Г.О., Миронюк В. І., Качала Л. О. Система громадського здоров'я: бачення Всесвітньої організації охорони здоров'я. Основні оперативні функції громадського здоров'я та їх зміст. *Україна. Здоров'я нації*. 2017. № 3. С. 24-31. URL:: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uzn_2017_3_8. (Дата звернення 28.11.2022).
3. Вороненко Ю.В., Кошова С.П., Михальчук В.М., Радиш Я.Ф. Здоров'я громадян України – важлива складова національної безпеки та потенціалу суверенітету держави. *Україна. Здоров'я нації*. 2021. № 3 (65). С. 5-13.
4. Klantsa A. I. The main Indicators of Maintaining Public Health as a Condition of National Security of the State. *Eurasian Academic Research Journal*. 2021. № 12 (30). P. 54–59.

ЛЕВЧИШИНА О. В.

здобувачка магістратури за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Роль та особливості діяльності Міністерства фінансів України в умовах воєнного стану

Міністерство фінансів України виконує завдання, визначені Стратегічним планом Міністерства фінансів України (далі – Мінфін) на відповідний рік, відповідні звіти можна переглянути з роками на сайті Мініфіну. Разом з цим, 2022 рік став не простим роком для усієї системи державного управління, центральних органів виконавчої влади та Мініфіну в тому числі.

Попри воєнні дії з 2014 року на сході нашої держави, у 2019 році Україна отримала 63 рейтингових бали та значно покращила позицію в рейтингу – 26 позиція серед 117 країн світу (у 2017 році – 39 місце). Україна випередила такі країни, як Японія, Південна Корея та інші. У Східній Європі Україна має співставну позицію із Польщею, Словаччиною, Румунією (мають по 60-61 бали). Прогрес у відкритості бюджету в першу чергу пов'язаний із тим, що Україна збільшила доступність бюджетної інформації, зокрема інформації, що оприлюднюється в рамках подання проекту закону України про Державний бюджет України до Верховної Ради України. Мінфін і надалі продовжує впровадження реформ, спрямовані на наближення системи управління державними фінансами України до найкращих світових практик, включаючи ефективне та прозоре використання бюджетних коштів. З повномасштабним вторгненням РФ в Україну, робота Мінфіну не припинилась а навпаки прийнято ряд Урядових рішень щодо оптимізації та

спрощення процедур фінансування, підтримки освіти, науки, сфери охорони здоров'я та соціальних програм.

Так, 13 березня 2022 року Кабінет Міністрів України прийняв рішення для оптимізації та спрощення порядку затвердження паспортів бюджетних програм, кошторисів, інших планових документів та внесення змін до них, а також спрощення порядку казначейського обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів в умовах воєнного стану.[1]

Прийнята постанова з на період дії воєнного стану забезпечить наступне [1]:

- оперативне затвердження кошторисів, планів асигнувань загального фонду бюджету, планів надання кредитів із загального фонду бюджету, планів спеціального фонду і штатних розписів бюджетними установами та внесення змін до цих документів без погодження з Мінфіном;

- оперативне затвердження документів, що використовуються в бюджетному процесі, керівниками та/або заступниками керівників міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, держадміністрацій та виконавчих органів місцевих рад;

- надання головним розпорядникам коштів державного бюджету місячного терміну після внесення змін до розпису державного бюджету в установленому порядку для внесення змін до паспортів бюджетних програм;

- здійснення органами Казначейства видатків розпорядників нижчого рівня та/або одержувачів коштів державного бюджету з урахуванням розподілів (змін до розподілів) бюджетних асигнувань, наданих головними розпорядниками коштів державного бюджету;

- інформування Мінфіну після внесення змін до розпису державного бюджету в установленому порядку Державної казначейської служби та головних розпорядників коштів державного бюджету про внесені зміни до розпису державного бюджету.

З 21 лютого по 11 квітня 2022 р. у межах Програми «Доступні кредити 5-7-9%» Мінфіном видано 1391 кредит на загальну суму 3,95 млрд грн.

Постанову розроблено та прийнято на виконання Закону України «Про правовий режим воєнного стану» та Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні».[2]

В період воєнного стану Мінфіном здійснюється державна підтримка розвитку мікро, малого та середнього підприємництва (ММСП), що здійснюється, у тому числі, завдяки програмі «Доступні кредити 5-7-9%». Всього з моменту старту Програми представники ММСП отримали від уповноважених банків 36 213 кредитів на загальну суму 93,6 млрд грн. За інформацією Мінфіну Програму реалізує Фонд розвитку підприємництва.[2]

За період з 21 лютого по 11 квітня 2022 р. у межах Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» видано 1391 кредит на загальну суму 3,95 млрд грн.

Всього з моменту старту Програми представники мікро, малого та середнього підприємництва (ММСП) отримали від уповноважених банків 36 213 кредитів на загальну суму 93,6 млрд грн.[2]

В умовах дії воєнного стану одним із пріоритетів Мінфіну залишається державна підтримка розвитку ММСП, що здійснюється, у тому числі, завдяки ініційованій Президентом України програмі «Доступні кредити 5-7-9%».

Так, у березні ц.р. для підтримки сільськогосподарських товаровиробників з метою забезпечення посівної кампанії, а також для підтримки та активізації підприємницької діяльності у період дії воєнного стану Уряд вніс низку змін до Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%». Змінами передбачено суттєві спрощення для кредитування, зокрема, можливість отримання пільгових кредитів під 0% річних з гарантією від Уряду України на рівні 80%. Мінфін закликає представників бізнесу та банківські установи активно долучатися до реалізації нововведень. Програму реалізує Фонд розвитку підприємництва (ФРП). Єдиним учасником ФРП є Уряд України в особі Міністерства фінансів України, що координує усі

аспекти діяльності Фонду. Також для суб'єктів ММСП діє програма доступного фінансового лізингу.

Головні функції Мініфіну реалізуються не залежно від усіх існуючих загроз та викликів.

Список використаних джерел:

1. Уряд спростив процедуру затвердження та обслуговування бюджетних документів в умовах воєнного стану. Електронний ресурс. Посилання. Міністерство Фінансів України (mof.gov.ua)

2. Міністерство фінансів України. В умовах воєнного стану Урядом були вжиті першочергові заходи щодо переорієнтування бюджету країни на військові цілі. Електронний ресурс. Посилання. Міністерство фінансів України: В умовах воєнного стану Урядом були вжиті першочергові заходи щодо переорієнтування бюджету країни на військові цілі (golos.com.ua)

ЛИСОВЕЦЬ О. В.

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Проблеми функціонування системи охорони здоров'я в умовах надзвичайних ситуацій та невизначеності

Система охорони здоров'я поряд з екологічною ситуацією, політичним устроєм, економічним становищем та рівнем добробуту населення в країні є одним з найважливіших елементів у збереженні та зміцненні здоров'я людей. Від того, наскільки добре організована система, працюють усі її механізми залежить рівень здоров'я громадян. Водночас, здоров'я – одна з найвищих цінностей людини, без якої втрачається можливість користуватися різними правами (вибір професії, свобода пересування та ін.).

Протягом останніх трьох років сучасні система охорони здоров'я стикнулася з надзвичайними викликами, зокрема, пандемією COVID-19, та війною росії на території України. І саме ці виклики продемонстрували негнучкість системи охорони здоров'я, відсутність інноваційних форм надання медичних послуг, відсутність достатньої кількості висококваліфікованих фахівців.

На сьогодні виникла потреба у переосмисленні ролі системи охорони здоров'я з урахуванням глобальними викликами та небезпеками.

Система охорони здоров'я в Україні постійно перебувала у стані реформування, разом з тим всі попередні реформи не були завершені, не було проаналізовано помилки такого реформування та прорахунки, а також досягнення реформ.

Одним із пріоритетних напрямів реформування системи охорони здоров'я України є запровадження обов'язкового державного медичного страхування. Вибір цього курсу для виходу галузі з системної кризи має

визначити основні перспективи національної моделі розвитку системи охорони здоров'я в Україні [1].

Для сучасних тенденцій функціонування системи охорони здоров'я характерна відсутність дієвих заходів щодо укладання необхідної нормативної бази з інтеграції практичної охорони здоров'я та медичної науки й освіти у створенні університетських клінік. До першочергових завдань належить розмежування відповідальності за організацію лікування та навчальної роботи [2].

Важливість охорони здоров'я у житті кожної держави неможливо переоцінити. В цей час сфера охорони здоров'я виконує покладені на неї функції насамперед за рахунок фінансування і належного державного регулювання. В основі останнього лежить нормативно-правова база, що визначає правове положення органів, установ і посадових осіб у галузі охорони здоров'я. Саме за рахунок управління система організації медичної допомоги набуває ефективності, що сприяє найповнішій реалізації покладених завдань [3].

Охорона здоров'я як компонента процесу глобалізації стає політичним проектом, у який включені різного рівня виконавці, інститути, заклади, організації, що підтримують неоліберальний економічний підхід. Галузь поставлена в жорсткі зовнішні соціальні, економічні, організаційні та політичні рамки, що потребують заміни колишніх звичних підходів новими зразками та моделями глобалізації. При цьому збільшується ступінь невизначеності в усіх структурах охорони здоров'я, що істотно утруднює вибір правильних управлінських рішень [4].

До проблем реалізації державної політики охорони здоров'я науковці і практики відносять її застарілість, низькі темпи втілення, що є наслідком: безсистемності, непослідовності, лобізму у прийнятті рішень, відсутності належно розроблених стратегічних політико-правових рішень, переважанню оперативного-тактичних рішень; відмови від адекватних наукових підходів, форм і методів перетворень тощо. І головне – відсутні: сучасна державна

політика охорони здоров'я, чітке стратегічне бачення її і нової моделі системи охорони здоров'я, Стратегія медичної реформи; усвідомлені суспільством цілі і терміни побудови цієї системи, соціальна мотивація і зацікавленість тощо [5].

Таким чином, система охорони здоров'я поєднує такі поняття: всі види діяльності, головна мета якої полягає в підтримці та відновленні здоров'я; заходи, безпосередньо створені задля забезпечення здоров'я та лікування хвороби, тобто система надання медичних послуг; ширші заходи, створені задля підтримання здоров'я, наприклад здоровий спосіб життя, охорона довкілля; деякі види діяльності та послуги, які не мають первинною метою забезпечення здоров'я, але надають на нього суттєве непряме вплив, наприклад освіту чи житло.

На нашу думку, реформування системи охорони здоров'я в умовах воєнного часу має спрямовуватися на широкий спектр забезпечення та підтримки здоров'я нації.

Реформування системи охорони здоров'я має бути спрямоване на принципові завдання системи охорони здоров'я, зокрема: забезпечення права на охорону здоров'я; надання можливості громадянам отримати гідну медичну допомогу якісно та своєчасно. А це має бути пов'язано з кардинальною зміною концепції системи охорони здоров'я України – зокрема, спрямованість системи не на лікування, а на профілактику захворювань, підтримку здорового способу життя, постійний моніторинг стану здоров'я населення країни.

Список використаних джерел

1. Долот В. Система охорони здоров'я в Україні: вибір національної моделі розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 2. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=658>.

2. Корнійчук О. П. Трансформація системи охорони здоров'я України: стан та перспективи. *Український медичний часопис*. 2013. № 4. С. 20-26.
3. Чурпій І.К., Мельник І.В., Чурпій Н.В. Теоретико-правові аспекти реформування системи охорони здоров'я. «*Art of Medicine*». 2020. 1 (13) січень-березень. URL: <https://art-of-medicine.ifnmu.edu.ua/index.php/aom/article/view/454/402>.
4. Щербиніна М.Б., Скирда І.Ю. Реформа системи охорони здоров'я України: проблеми сьогодення. URL: <http://www.mif-ua.com/archive/article/26830>
5. Вошко І. В. Аналіз державної політики реформування системи охорони здоров'я в Україні: проблеми і шляхи їх вирішення. *Право та державне управління*. 2021 р. № 1. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2021/30.pdf

ЛІТВІНЦОВ С. О.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Сучасні аспекти формування державної кадрової політики в Україні

Формування адаптованих до сучасних умов механізмів управління органами державної влади, промисловими підприємствами та комерційними структурами різних форм власності неможливе без ефективної кадрової політики. Для оцінки ступеню ефективності, перш за все, необхідне комплексне і системне дослідження і визначення самого поняття "кадрова політика", структурних елементів і характеру взаємодії між ними [1].

Кадрова політика – це головна складова державної політики у зв'язку з тим, що кадрові процеси та відносини пронизують усі сфери життєдіяльності як організації, так і суспільства загалом. Формування та реалізація кадрової політики держави складається зі складного та багатогранного процесу, основними завданнями якого є забезпечення ефективної зайнятості працездатного населення, раціональне використання персоналу організацій, установ.

Кадрова політика з позиції політико-адміністративного підходу являє собою систему розроблення державою цілей, пріоритетів, принципів відтворення й використання кадрового корпусу, виходячи з загальнонаціональних інтересів і потреб суспільного розвитку, отже кадрову політику держави, зокрема, спрямовано на забезпечення безпеки суспільства, забезпечення органів влади і управління відповідальними, надійними, професійними управлінцями [2].

Державна кадрова політика включає інтегровану функціонально організовану систему наукових знань, ідей, поглядів, принципів, пріоритетів, державно-службових відносин, вкладених у встановлення цілей, завдань,

характеру цієї політики. Державна кадрова політика – це комплекс, що складається з державно-правових та організаційно-практичних заходів, які мають регулювати розробку та реалізацію механізмів, форм, методів, функцій, технологій кадрової діяльності.

Науковці пропонують суть державної кадрової політики подати як сукупність певних дій: залучення, відбір, адаптація, мотивація та раціональне використання висококваліфікованих спеціалістів, створення умов для реалізації ними свого професійного потенціалу для успішного виконання посадових обов'язків та забезпечення на цій основі ефективного функціонування підприємств, організацій, органів державної влади, промисловості тощо [3].

Головною метою державної кадрової політики є створення збалансованої системи управління людським капіталом, що має забезпечити всі сфери життєдіяльності держави кваліфікованими кадрами для реалізації національних інтересів в контексті розвитку України як демократичної, соціальної держави з розвинутою ринковою економікою [4].

Кадрова робота здійснюється за допомогою різноманітних організаційних процедур, механізмів, інструментів. Головна її особливість полягає у ситуативності, оскільки різноманітні прийоми та методи кадрової роботи дозволяють вирішувати окремі завдання. Наукові розробки в цій галузі та практичний досвід показують, що кадрова політика – це робота, яку виконують органи управління, кадрові служби та посадові особи, що містить практичну реалізацію цілей, завдань та принципів кадрової діяльності. Таким чином, поняття, що у вузькому розумінні поняття «кадрова політика» - це сукупність різних форм, технологій та напрямів роботи з кадровим потенціалом.

Механізми реалізації державної кадрової політики є системою кадрової діяльності, спрямовану на кадрове забезпечення всіх сфер суспільства, яка спирається на концепцію державної кадрової політики, законодавчу базу, принципи, методи, методика, технології і форми кадрової роботи. На сьогодні

можна виокремити наступні механізми реалізації державної кадрової політики: механізм нормативно-правового забезпечення державної кадрової політики; механізм організаційного забезпечення державної кадрової політики; механізм науково-інформаційного забезпечення державної кадрової політики; механізм навчально-методичного забезпечення державної кадрової політики; механізм планування кадрового потенціалу країни; механізм формування статистичних даних.

Механізми державної кадрової політики включають органи державної влади, до функцій яких входить розробка законопроектів і підзаконних актів, процедуру розробки та прийняття нових законів і підзаконних актів, а також процедурні питання щодо скасування застарілих законів та підзаконні акти. Ці механізми включає структуру органів державної влади та управління всіх рівнів, що формують, координують та контролюють кадрову діяльність на державному, регіональному та місцевий рівнях.

Таким чином, державну кадрову політику можна розглядати як стратегію держави щодо формування, професійного розвитку та затребуванню кадрового потенціалу країни. Дане поняття є важелем управління, за допомогою якого держава та суспільство впливають на хід соціального прогресу, та від ефективності якої залежить рівень якості кадрового потенціалу та кадрового капіталу країни.

На сьогодні в умовах воєнного часу, повномасштабного вторгнення росії на територію України та трансформації економічних та виробничих процесів з урахуванням воєнно-промислових потреб постало питання трансформації та модернізації механізмів формування та реалізації державної кадрової політики. Виникла потреба у збільшенні кадрового потенціалу на підприємствах, установах організаціях, які забезпечують обороноздатність нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Клименко О. В. Кадрова політика в Україні: напрям розвитку та шляхи реалізації. *Економіка та держава* 2015 .№ 12. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2015/23.pdf
2. Бурик З.М. Особливості реалізації державної кадрової політики в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2020. № 2(69). URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1240336.pdf>
3. Вечер Л.С. Государственная кадровая политика и государственная служба: учеб. пособие. Минск: Выш. шк. 2013. 352 с.
4. Банчук-Петросова О. В. Теоретичні основи сучасної державної кадрової політики України. *Державне управління: удосконалення та розвиток* 2013. № 7. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=597>

ЛЯШУК А. О.

аспірант кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шутика

Вдосконалення державного механізму кібербезпеки, моніторингу, захисту та аналізу можливих втручань, втрат, пошкоджень інформаційно-комунікаційних систем та реєстрів сфери охорони здоров'я

Діджиталізація – невід’ємна складова сьогодення. Не виключенням є медична галузь, цифрова трансформація якої дозволяє здійснювати передачу медичних даних між пацієнтами і постачальниками медичних послуг та надавати медичні послуги дистанційно. Підвищеної уваги потребує безпека даних в інформаційно-комунікаційних системах і реєстрах та їх захист від можливих кібератак.

Значне збільшення кібератак на критичну інформаційну інфраструктуру фіксується у всьому світі. Зокрема, відомо про велику кількість випадків, коли інформаційні системи організацій та установ медичного сектору атакувалися вірусами-збирниками (RoT - Ransomware of Things). Такі віруси потрапляють на комп’ютери, шифрують наявну в ньому інформацію й виводять з ладу базову інфраструктуру. Отримавши доступ до керування пристроями в системі, зловмисники вимагають викуп за відновлення її роботи. Подібний випадок трапився у 2020 році в США. Вірус-збирник атакував загальнонаціональну мережу лікарень Universal Health Services, що спричинило відмову її інформаційної системи. Відбувалися широкомасштабні відключення, затримувалися лабораторні аналізи, а пацієнти, які потребували медичної допомоги, направлялися в інші лікарні. Аналогічний випадок був зафіксований в грудні 2020 року. В результаті кібератаки віруса-збирника на мережу косметологічних клінік Transform Hospital Group у Великій Британії, зловмисники заволоділи даними на 900 Гб та погрожували опублікувати

фотографії пацієнтів до та після операції. Цього ж року програми-збирники атакували сервери інших медичних установ: університетської лікарні в Нью-Джерсі, дитячої лікарні Бостона та лікарні Дюссельдорфського університету [1].

В умовах війни існує підвищена загроза кібератак зі сторони РФ, тому дотримання вимог безпеки є основним завданням електронної системи охорони здоров'я України. Разом з тим, медичні установи не в змозі самостійно впоратися з кібератаками, які постійно еволюціонують і несуть значні ризики для постачальників медичних послуг та їх пацієнтів. Саме тому вдосконалення механізму кібербезпеки, моніторингу, захисту та аналізу можливих втручань, втрат, пошкоджень інформаційно-комунікаційних систем та реєстрів є пріоритетним напрямом діяльності держави в сфері охорони здоров'я.

Запровадження електронної системи охорони здоров'я (ЕСОЗ) – важливий крок в реформуванні медичної галузі. З кінця 2022 року всі без виключення заклади охорони здоров'я та фізичні особи-підприємці, які здійснюють господарську діяльність з медичної практики, зобов'язані працювати в цій системі. Станом на жовтень 2022 року, з ЕСОЗ працює понад 7 тис приватних та комунальних закладів охорони здоров'я [2]. Згідно з положеннями Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», під електронною системою охорони здоров'я слід розуміти інформаційно-комунікаційну систему, яка забезпечує облік медичних послуг та управління медичними даними шляхом їх автоматизованого формування, перегляду та обміну з центральною базою даних [3]. Основні компоненти електронної системи охорони здоров'я наведені на рис. 1.

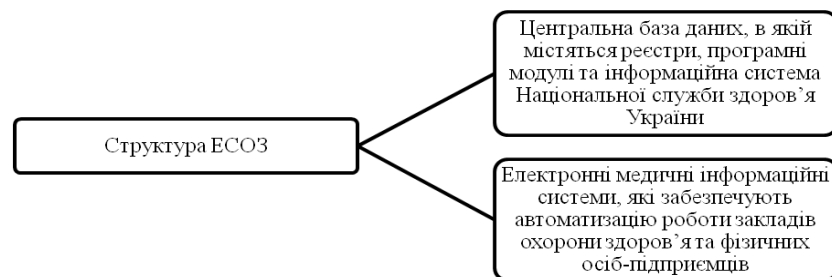

Рис. 1. Структура ЕСОЗ [3]

Примітка: систематизовано автором

Обмін даними та документацією між центральною базою даних та медичними інформаційними системами здійснюється в автоматичному режимі.

З розвитком електронної системи охорони здоров'я збільшується кількість реєстрів та медичних інформаційних систем. Так, на сьогоднішній день нараховується більше десяти реєстрів (Реєстр пацієнтів, Реєстр декларацій, Реєстр медичних працівників, Реєстр медичних записів тощо). Варто зазначити й те, що крім державних інформаційних систем, в Україні працюють приватні системи. За допомогою таких систем приватні медичні заклади передають інформацію до центральної бази [4].

Отже, на сьогоднішній день E-health є найбільшою електронною системою в медичній галузі та в країні загалом. ЕСОЗ постійно розвивається та вдосконалюється. В ній формуються величезні масиви медичних даних, більшість з яких належать до специфічної категорії персональних даних. Такі дані повинні бути надійно захищеними та недоступними для сторонніх осіб. Разом з тим, медичні установи не в змозі самотійно впоратися з втручаннями, втратами, пошкодженнями інформаційно-комунікаційних систем та реєстрів. Саме тому пріоритетним напрямом діяльності держави в сфері охорони здоров'я має стати вдосконалення механізму кібербезпеки, моніторингу, захисту та аналізу таких втручань, втрат та пошкоджень. Перед

тим, як висвітлити діяльність нашої держави щодо забезпечення кіберзахисту в сфері охорони здоров'я, проаналізуємо міжнародний досвід. Протягом останніх років спостерігається збільшення кількості кібератак на сектор охорони здоров'я в усьому світі. З початком пандемії у квітні 2020 року число кіберпосягань на медичні організації зросло ще більше.

Зростання кількості загроз кібербезпеці системи охорони здоров'я підтверджується результатами опитування фахівців з кібербезпеки, проведеного американською неурядовою організацією Healthcare Information and Management Systems Society (HIMSS) у 2022 році. Згідно з результатами опитування, більшість організацій вже стикалися з серйозними посяганнями на інформаційно-комунікаційні системи та реєстри, скоєні шляхом віддаленого доступу. Основними способами атак був фішинг, вимагання та використання засобів соціальної інженерії (зловживання довірою чи обман з метою отримання інформації). Наслідками атак стали збої у роботі інформаційних систем постраждалих організацій та порушення у наданні медичних послуг [5].

Серед найбільш серйозних кібератак, які зазнали організації охорони здоров'я по всьому світу в останні роки, необхідно відмітити атаки хакерів-вимагачів на госпіталь у Брно (Чехія), паризьку госпітальну систему, лікарні в Іспанії та Таїланді, клініки в різних штатах США. Атак зазнав департамент охорони здоров'я штату Іллінойс та навіть ВООЗ. Однак найбільш трагічним став хакерський напад на госпіталь у Дюссельдорфі, який спричинив смерть пацієнтки [6]. Кібератакам піддаються наукові центри та лабораторії. Згідно з даними IBM, сім провідних компаній в Канаді, Франції, Індії, Південній Кореї та США, які займаються створенням вакцин та проведенням клінічних випробувань, стали мішенями для цифрових атак [6].

Постійна загроза в сфері охорони здоров'я та інших сферах діяльності змушує співпрацювати між собою різні країни. Основоположними документами у боротьбі з кіберзлочинністю, прийнятими в результаті такої співпраці, є «Конвенція про злочинність у сфері комп'ютерної інформації»

Ради Європи та «Резолюція боротьби зі злочинним використанням інформаційних технологій», прийнята країнами-учасницями ООН у 2001 році. Згідно з Резолюцією, основними заходами у боротьбі з кіберзлочинністю є: законодавче закріплення відповідальності за кіберзлочини; міждержавна взаємодія правоохоронних органів, їх відповідна підготовка в умовах інформаційного суспільства; обмін інформацією щодо проблем кіберзлочинів; забезпечення достатнього рівня захисту інформаційних систем від незаконного втручання; своєчасний збір доказів під час розслідування скоєних кіберзлочинів.

Міжнародну протидію кіберзлочинності, в тому числі, у сфері охорони здоров'я, проводить НАТО. В 2013 року була розроблена єдина система з реагування на атаки в кіберпросторі. Постійно ведуться роботи з оцінки ефективності цієї системи та її вдосконалення. Зокрема, кожен рік проводяться навчання «Кіберкоаліція» та «Захисний шар». В 2013 році у Гаазі був створений Європейський центр, який займається збором та аналізом даних з кіберзлочинів, розробленням заходів щодо їх розслідування, обміном досвідом у боротьбі та попередженні кібератак з іншими країнами.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок про активну міжнародну протидію кіберзлочинності. Участь у розробці заходів щодо запобігання кіберзлочинам в сфері охорони здоров'я приймає й Україна. Досвід нашої держави в боротьбі з кібератаками російського агресора допомагає іншим країнам та міжнародним організаціям у побудові дієвих національних та міжнародних систем кіберзахисту.

Список використаних джерел:

1. Seals T. Misery of Ransomware Hits Hospitals the Hardest. Threatpost, 2020. URL: <https://threatpost.com/ransomware-hits-hospitals-hardest/162096/>

2. Москаленко Ю. Електронна система охорони здоров'я під час війни: як зараз працює одна з найбільших ІТ-систем в Україні. Zn.ua, 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/elektronna-sistema-okhoroni-zdorovja-pid-chas-vijni-jak-zaraz-pratsjuje-odna-z-najbilshikh-it-sistem-v-ukrajini.html>
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-XII. zakon.rada.gov.ua, 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
4. Черниш Д. В Україні працює кілька приватних медичних інформаційних систем. Як там захищені дані українців. Forbes.ua, 2022. URL: <https://forbes.ua/innovations/v-ukraini-pratsyue-kilka-privatnikh-medichnikh-informatsiynikh-sistem-yak-tam-zakhishcheni-dani-ukraintsv-08092022-8211>
5. 2022 HIMSS Cybersecurity Survey Collecting Responses from Healthcare Professionals. HIMSS, 2022. URL: <https://www.himss.org/news/2022-himss-cybersecurity-survey-collecting-responses-healthcare-professionals>
6. Burt T. Cyberattacks targeting health care must stop. Microsoft, 2020. URL: <https://blogs.microsoft.com/on-the-issues/2020/11/13/health-care-cyberattacks-covid-19-paris-peace-forum/>

МАКСИМЮК І. В.

аспірантка кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шутика

Механізм державного управління формування системи надання онкологічної допомоги населенню

Смертність від раку в Україні займає друге місце в загальній структурі смертності населення і поступається за цим показником лише серцево-судинним захворюванням. Міжнародний досвід показує, що практично в жодній країні пересічний громадянин не може самостійно покрити витрати на дороговартісне лікування онкологічної патології, тому у світі широко використовується практика прийняття державних цільових програм та створення спеціальних благодійних фондів.

За роки незалежності в Україні реалізовано три державні цільові програми, спрямовані на протидію онкологічним захворюванням у дітей та дорослих:

- Державна програма «Онкологія» на 2002-2006 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 р. No 392;
- Державна програма «Дитяча онкологія» на 2006-2010 роки, затверджена постановою Ради Міністрів України від 19 липня 2006 року No 983;
- «Загальнодержавна програма боротьби з онкологічними захворюваннями на період до 2016 року», затверджена Законом України від 23 грудня 2009 року № 1794-VI.

Реалізація цих програм дала змогу досягти певних позитивних результатів в організації профілактики, діагностики та лікування злоякісних пухлин. Зокрема, удосконалено діяльність, спрямовану на виявлення

пацієнтів з передпухлинною патологією, організацію амбулаторного спостереження та реабілітації осіб із груп підвищеного ризику розвитку онкологічних захворювань. Частково оновлено матеріально-технічну базу онкологічних диспансерів, впроваджено систему централізованого постачання ліками та виробами медичного призначення для лікування онкологічних хворих за бюджетні кошти [3].

У рамках виконання програмних заходів розроблено та затверджено протоколи надання медичної допомоги за спеціальністю «онкологія» за 38 видами злоякісних пухлин (наказ МОЗ України від 17 вересня 2007 р. No 554).

Однак у зв'язку з тим, що фінансування вищевказаних державних програм було зосереджено переважно на закупівлі лікарських засобів, обладнання та витратних матеріалів, значна частина їх завдань, зокрема, пов'язана з первинною та вторинною профілактикою злоякісних пухлин, науковим забезпеченням онкологічної допомоги, її інформаційно-аналітичним забезпеченням, соціальною профілактикою, належним чином не проводилась трудова та психологічна реабілітація онкологічних хворих та людей з інвалідністю внаслідок онкологічних захворювань.

Визначено проблеми реалізації державної політики з надання медичної допомоги при онкологічних захворюваннях, які перешкоджають забезпеченню вискоєфективного лікування онкологічних захворювань в Україні, а саме: відсутність політики профілактики онкологічних захворювань, виникненню яких можна запобігти; невідповідність професійної підготовки медичних працівників у галузі онкології та онкогематології міжнародним стандартам; неефективне використання наявних матеріальних ресурсів; відсутність (або застарілість) галузевих стандартів у сфері охорони здоров'я, пов'язаних з онкологічними та онкогематологічними захворюваннями; некоректна оцінка даних Національного канцер-реєстру України з метою прийняття управлінських рішень; відсутність або недостатній розвиток системи надання психологічної,

реабілітаційної та паліативної допомоги онкологічним хворим [4]. Онкологічну допомогу визначають як систему заходів щодо організації діагностики онкологічних захворювань, лікування та реабілітації онкологічних хворих, обліку ураження населення злоякісними пухлинами [5]. Основні правила формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я визначені Законом України «Основи законодавства України у сфері охорони здоров'я» [6], зокрема: основи державної політики у сфері охорони здоров'я створює Верховна Рада України шляхом закріплення конституційних і законодавчих засад охорони здоров'я, визначення її мети, основних завдань, напрямів, принципів і пріоритетів, встановлення нормативів і розмірів бюджетного фінансування, створення системи відповідних кредитно-фінансових, податкових, митних та інших регуляторів, затвердження національних програм охорони здоров'я; реалізація державної політики у сфері охорони здоров'я покладається на органи виконавчої влади. Кабінет Міністрів України організовує розроблення та виконання державних цільових програм, створює економічні, правові та організаційні механізми стимулювання ефективної діяльності у сфері охорони здоров'я та здійснює інші заходи. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади в межах своєї компетенції розробляють програми і прогнози у сфері охорони здоров'я, встановлюють єдині науково обґрунтовані нормативи, критерії та державні вимоги, що мають сприяти охороні здоров'я населення, здійснюють державний контроль і нагляд та іншу виконавчу діяльність у сфері охорони здоров'я. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я в межах визначених законом повноважень.

В Україні створена та діє система онкологічної служби, яка займається всіма питаннями практичної та теоретичної онкології. До неї входять онкологічні амбулаторії країни, спеціалізовані відділення навчальних лікарень, науково-дослідні інститути (онкологічне, рентгенівське, гематологічне, експериментального напрямку), кафедри онкології та

терапевтичної радіології медичних університетів і академій післядипломної освіти. Активно розвивається мережа приватних установ, які надають певну допомогу хворим на злоякісні пухлини. Основними завданнями онкологічної служби є: забезпечення ранньої діагностики та комплексного лікування хворих на онкологічні та передпухлинні захворювання; амбулаторне спостереження за хворими на злоякісні пухлини та передракові стани; організація та проведення профілактичної діяльності у сфері злоякісних новоутворень; вивчення причин несвоєчасної діагностики та неадекватного лікування злоякісних пухлин і вжиття заходів щодо їх усунення; науково-практична розробка та впровадження в практику нових методів діагностики та лікування злоякісних пухлин; проведення заходів щодо підвищення онкологічних знань медичних працівників з вищою та середньою освітою; протиракову пропаганду серед населення [7].

Достовірність і точність оцінки ураження населення злоякісними новоутвореннями та ефективність організації та надання онкологічної допомоги ґрунтуються переважно на об'єктивній інформації. У 1994 році створено Національний канцер-реєстр, основним напрямком діяльності якого є збір, систематизація, моніторинг та аналіз інформації про хворих на злоякісні пухлини як по всій країні, так і в окремих регіонах, а також у мережі закладів охорони здоров'я [8].

Сьогодні на всій території України впроваджено медичну інформаційну систему Національного канцер-реєстру та діє центральний банк персоніфікованих даних. Отримана інформація використовується для вирішення різноманітних завдань управління онкологічними службами. Збір персоніфікованої інформації про всі випадки раку разом із щорічним поповненням протягом майже 30 років дає змогу об'єктивно оцінити організацію та охоплення населення онкологічною допомогою на основі загальноприйнятих критеріїв, зокрема виживаності онкологічних хворих у популяції [9]. Інформаційні технології Національного канцер-реєстру дозволили звернути увагу на ще одну проблему, вирішення якої є важливим

для правильного планування практично всіх аспектів онкологічної допомоги населенню (в тому числі інституціям). Отримані дані свідчать про нагальну необхідність проведення аудиту контингентів пацієнтів з урахуванням специфіки амбулаторного спостереження та фіксації його результатів [8].

Рівень онкологічної допомоги населенню України все ще не відповідає реальним потребам і сучасним вимогам, а надання ефективної та економічно прийнятної медичної допомоги хворим на злоякісні пухлини має залишатися одним із пріоритетних завдань охорони здоров'я. Для вирішення цього завдання, крім клінічної частини, необхідні ще кілька елементів, які відносяться до соціальних, організаційних та економічних аспектів суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Стан надання медичної допомоги онкологічним хворим. 2018. URL: <http://likarnya.cv.ua/>
2. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Організація протиракової боротьби в Україні. Проблеми та шляхи їх вирішення": Постанова Верховної Ради України від 2 вересня 2020 року № 862ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86220#Text>
3. Дузь О.М. Реалізація публічної політики щодо надання медичної допомоги при онкологічних захворюваннях в Україні: пошук моделі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 18. С. 132–136.
4. Проект Національної стратегії контролю онкологічних захворювань до 2030 року. URL: [https:// moz.gov.ua/article/news/nacionalnastrategijakontroljuonk](https://moz.gov.ua/article/news/nacionalnastrategijakontroljuonk)
5. Гайсенко А.В., Мотузюк І.М., Федоренко З.П. Організація онкологічної допомоги. Основи профілактики злоякісних новоутворень. URL: <https://compendium.com.ua/uk/tutorialsuk/onkologiya/rozdilnbs/>
6. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801ХІІ. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280112#Text>

7. Сучасні підходи до організації надання онкологічної допомоги / О.М. Ключов. *Онкологія*. 2017. Т. 19. № 4. С. 275-281

8. Ryzhov A, Fedorenko Z, Gorokh E. The use of hospitalbased cancer registries as a source for National Cancer registry of Ukraine. 35th Int Ass Cancer Registries Conf, Buenos Aires, Argentina, 22–24 October 2013: 47.

9. Gaisenko AV, Michailovich YI, Gulak LO, Zhurbenko AV. Evaluation of index survival in cancer patients, as indicator of the quality specialized medical care. *Oncology* 2010; 12 (1), Special issue: 97–101.

МАРТИНЕНКО А. В.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Сучасні аспекти запровадження медичного страхування

В умовах ринкової економіки медичне страхування є найважливішою складовою системи охорони здоров'я, покликаної до усунення або пом'якшення впливу низки непередбачених обставин, що виникають у житті людини і негативно відбиваються на її здоров'я шляхом повного або часткового відновлення працездатності. Тема медичного страхування особливо актуалізується внаслідок пандемії COVID-19 та бойових дій на території України.

Існує нагальна проблема України на сьогодні - організація належної системи охорони здоров'я громадян, яка б забезпечувала доступність медичної допомоги. Одним із елементів цього, беззаперечно, є законодавче запровадження обов'язкового медичного страхування. Саме такого, яке буде організаційно-правовим та фінансовим дороговказом для розвитку організації надання медичної допомоги. Ідеться про те, що від якісно функціонуючої медицини багато в чому залежить реалізація права громадянина на отримання медичної допомоги і, за необхідності, його захист. Проблематика забезпечення доступності медичної допомоги є питанням загальнодержавного значення. Від його належного розв'язання багато в чому залежатиме ставлення пересічного громадянина до сфери охорони здоров'я та держави загалом [1].

Сьогодні діє добровільне медичне страхування – один із видів особистого страхування, який забезпечує можливість повної або часткової виплати коштів за надання медичних і медико-профілактичних послуг застрахованим особам у разі розладів здоров'я відповідно до умов укладеного

договору та Правил страхування. Добровільне медичне страхування є гарною мотивацією для співробітників [2], але більшість громадян України все одно не страхуються.

Натепер страхова медицина є реальною альтернативою бюджетному фінансуванню, яке вже не спроможне забезпечити конституційне право громадян на отримання безоплатного медичного обслуговування. Розвиток медичного страхування є об'єктивною потребою, яка є необхідністю забезпечити надходження коштів до галузі охорони здоров'я [3].

Медичне страхування має багато переваг, а саме: – медична страховка – це елемент соціального захисту громадян України; – медична страховка краще, ніж «прямі» договори з медичними закладами; – дає змогу отримати низькі тарифи та дуже великі знижки від страхових компаній у разі страхування колективів; – дає змогу збільшити зацікавленість у «робочому місці» на підприємстві; – можливість оптимізувати податки; – комплексне лікування, забезпечення медикаментів; – контроль якості лікування тощо [2].

Важливим питанням медичного страхування в Україні є реформування системи охорони здоров'я, зокрема впровадження загальнообов'язкового державного медичного страхування, яке стане ефективним та результативним прийомом забезпечення витрат пацієнтів на лікування, діагностику, профілактику, реабілітацію у разі хвороби або нещасного випадку, сягатиме світових стандартів і забезпечить повний перехід країни до страхової медицини.

За роки незалежності України було підготовлено багато законопроектів, але досі обов'язкове медичне страхування так і не запроваджене, а добровільне медичне страхування через низькі доходи населення здійснюється в незначних обсягах [4].

Процес впровадження обов'язкового медичного страхування в Україні є доволі проблематичним, насамперед з погляду фінансування, оскільки порядок сплати страхових внесків на соціальне медичне страхування за осіб, яких вони обслуговують, порушує норми Конституції України щодо

безкоштовності медичної допомоги. Також збільшення нарахувань на фонд оплати праці для роботодавців може призвести до поширення використання ними тіньових схем виплати заробітної плати та гальмування її зростання. Першим кроком у цьому напрямку має бути створення і прийняття законодавчої бази, яка б затвердила обов'язкове медичне страхування. Для того, щоб система обов'язкового медичного страхування розпочала роботу ефективно, необхідно скористатися наявним у країні адміністративним і матеріально-технічним ресурсом. Без розвиненої інфраструктури здійснення обов'язкового медичного страхування є неможливим, для цього необхідними є оптимальні та раціональні рішення уряду [5, с. 721].

Для розвитку медичного страхування в Україні необхідно впроваджувати такі заходи:

- вдосконалення законодавчого поля у сфері медичного страхування;
- розширення послуг медичного страхування, які повинні охоплювати цикл: лікування хвороби, профілактика, санаторно-курортне лікування;
- підвищення страхової культури населення у сфері надання медичних послуг, шляхом введення дієвого контролю за їх виконанням;
- розширення системи підготовки фахівців медичного страхування, які повинні володіти базовими знаннями з маркетингу, менеджменту та фінансів [6, с. 239].

Запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні є основою не лише модернізації та удосконалення національної системи охорони здоров'я, а й формування сукупного здоров'я нації через отримання якісних медичних послуг, безкоштовних медичних консультацій та системи профілактики захворювань.

Список використаних джерел:

1. Шатковський Я. М. Запровадження обов'язкового медичного страхування як публічно-правовий крок до підвищення доступності медичної

допомоги в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2020. № 1(89). С. 221-228.

2. Хмельницький С.И. Медицинская реформа в Украине. URL: http://hospital_sem@mail.ru.

3. Говорушко Т.А. Страхові послуги: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 400 с.

4. Тихонька У.Т. Проблеми і перспективи розвитку медичного страхування в Україні. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=3446>

5. Костенко Т. А., Стоколюк В. В., Заволока Л. О. Стан та перспективи розвитку медичного страхування в Україні з урахуванням іноземного досвіду. *Молодий вчений*. 2018. №5. С. 721-725.

6. Рудь В. Ю., Іжевський П. Г. Виклики часу та проблеми запровадження медичного страхування в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. №5. С. 237–239.

МАТІЄНКО О. Г.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

**Організаційно-правовий аспект запобіганню та протидії корупції:
теоретичні засади**

Одним із напрямків державного управління в Україні стоїть завдання мінімізації рівня корупції, що є важливим фактором соціально-економічного розвитку та однією з умов її вступу до Європейського Союзу. Водночас актуальність дослідження явища корупції зумовлена зростаючою різноманітністю його проявів на сучасному етапі становлення та розвитку економічної та політичної системи України, що впливає на всі сфери життя суспільства [1].

Корупція має найвищу здатність пристосовуватися, безперервно видозмінюється та вдосконалюється, професійно використовує недоліки та прогалини соціально-правового контролю та юридичної відповідальності. Вона має багато різновидів: хабарництво, незаконне присвоєння товарів та послуг, призначених для громадського споживання, кумівство (коли при прийомі на роботу перевага надається членам сім'ї), надання впливу при виробленні законів і правил з метою отримання особистої вигоди – все це поширені приклади правопорушень та посадових злочинів [2].

Проблема формування та реалізації національної антикорупційної політики нерозривно пов'язана з тенденціями та основними чинниками розвитку державотворення, власне розбудовою системи державного управління, формалізацією комплексу загроз становленню української держави. Саме тому комплексного дослідження потребують сучасні виклики і загрози в системі державного управління, проблемні питання демократизації державотворчих процесів та оптимізація систем державного управління.

Формування нової моделі національної антикорупційної стратегії потребує поєднання загальних процесів оптимізації діяльності органів влади, удосконалення інституту державної служби, служби в органах місцевого самоврядування та спеціалізованої службової діяльності працівників органів влади, формування нової політики протидії корупції в умовах розвитку політичної системи України, раціоналізації діяльності спеціальних органів управління у сфері протидії корупції на основі аналізу ефективного міжнародного досвіду [3].

Корумпованість державного апарату призводить до економічної стагнації, привласнення державних ресурсів і нівелює будь-які перспективи розвитку держави. Учені вважають, що основними причинами існування корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування є сукупність різноманітних факторів, серед яких: політичні (влада посадових осіб, закрита система управління, недосконала антикорупційна політика), економічні (зловживання державними коштами для отримання особистої вигоди, недостатня прозорість економічних процесів, невідповідність заробітної плати життєвим потребам), соціально-психологічні (низька громадська активність, егоїзм чиновників, професійна та моральна деформація поведінки посадових осіб), юридичні (недосконалість антикорупційного законодавства) й організаційно-управлінські (недостатнє регулювання діяльності посадових осіб, «кумівство») [1, с. 124–125] тощо.

В Україні здійснюється діяльність щодо запровадження системи антикорупційних заходів, формуються антикорупційні органи державної влади, удосконалюються нормативно-правові механізми запобігання та протидії корупції.

Доцільно зазначити, що рівні реалізації національної антикорупційної політики включають три інтегрованих блоки в системі публічного управління. До першого блоку належить діяльність органів публічного управління загального спрямування (загальної компетенції – центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації тощо), в межах яких

антикорупційна політика є одним із багатьох і водночас не основним напрямом діяльності на загальнодержавному та регіональному рівнях. Другий блок включає органи публічного управління спеціальної компетенції – система правоохоронних органів, у межах діяльності яких реалізація національної антикорупційної політики є однією із основних функцій (органи прокуратури, суди, інспекції, служби), в межах яких розподіл сфер функціонування на державний та регіональний рівні може відігравати значну роль, але у випадку органів судової влади визначення рівень діяльності не впливає на суть публічно-управлінських рішень. До третього блоку належить діяльність органів публічного управління особливої компетентності, в межах яких органи управління регіонального рівня (у разі створення) функціонують за принципом деконцентрації та фактично можемо констатувати виключну роль загальнодержавних органів (НАЗК, НАБУ, САП, ДБР, ВАКС, АРМА) [4, с. 37].

Слід зазначити, що система державного управління по суті є конфліктною зоною. У ній переплітаються особисті інтереси державного службовця з публічними інтересами, які реалізуються їм під час виконання посадових обов'язків. У зв'язку з цим заходи щодо протидії корупції у системі публічного управління мають носити комплексний характер. Передбачені законодавством механізми, спрямовані на протидія корупції, у тому числі на запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, повинні тісно переплітатися з заходами, спрямованими на пропаганду етичних, моральних цінностей, правове виховання, формування антикорупційної культури.

Список використаних джерел:

1. Скобіна І. І., Дубич К. В. Організаційно-правові засади запобігання корупції в державному управлінні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 8. С. 120-126.

2. Земцев Д.Л. Запобігання та протидія корупції органами національної поліції України. URL:

<http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/3544/1/%D0%97%D0%B5%D0%BC%D1%86%D0%B5%D0%B222.pdf>

3. Прокопів Б. В. Стан та шляхи вдосконалення реалізації антикорупційної політики України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 1. С. 152-156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2019_1_28

4. Новак А. Формування та реалізація національної антикорупційної політики в умовах глобалізації: сучасні виклики. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 2. С. 35–41.

МОСТЕПАН О. А.

*магістрантка кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Сучасні проблеми реформування системи охорони здоров'я

Система охорони здоров'я поряд з національною безпекою, політичним ладом, екологічною безпекою, соціально-економічним становищем та рівнем добробуту населення в країні є одним із найважливіших елементів у збереженні та зміцненні здоров'я людей. Від того, наскільки добре організована система, працюють усі її механізми, залежить рівень здоров'я громадян.

Реформу системи охорони здоров'я визначають як діяльність, у процесі якої відбувається зміна концепції, стратегії та підходів до управління, розвитку системи охорони здоров'я, структури та діяльності основних інститутів системи. Реформування системи охорони здоров'я здійснюється на основі нормативно-правового регулювання, наявних ресурсів, а також їх перерозподілу зокрема матеріально-технічних ресурсів, фінансових ресурсів, зміни організаційних структур та кадрового забезпечення [1].

Основними принципами охорони здоров'я в Україні є:

- визнання охорони здоров'я пріоритетним напрямком діяльності суспільства й держави, одним з головних чинників виживання й розвитку народу України;
- дотримання прав та свобод людини і громадянина у сфері охорони здоров'я й забезпечення пов'язаних з ними державних гарантій;
- гуманістична спрямованість, забезпечення пріоритету загальнолюдських цінностей над класовими, національними, груповими або індивідуальними інтересами, підвищений медико-соціальний захист найбільш вразливих верств населення;

- рівноправність громадян, демократизм і загальнодоступність медичної допомоги та інших послуг у царині охорони здоров'я;
- відповідність завданням і рівню соціально-економічного й культурного розвитку суспільства, наукова обґрунтованість, матеріальнотехнічна й фінансова забезпеченість;
- орієнтація на сучасні стандарти здоров'я й медичної допомоги, поєднання вітчизняних традицій і досягнень зі світовим досвідом у сфері охорони здоров'я;
- попереджувально-профілактичний характер, комплексний соціальний, екологічний і медичний підхід до охорони здоров'я;
- багатоукладність економіки охорони здоров'я, багатоканальність її фінансування, поєднання державних гарантій з демонополізацією та заохоченням підприємництва й конкуренції;
- децентралізація державного управління, розвиток самоврядування закладів і самостійності працівників охорони здоров'я на правових і договірних засадах [2].

В основі сучасної моделі державної політики України у сфері охорони здоров'я повинно бути розуміння того, що здоров'я людини – це соціально-економічна цінність, а пріоритет держави – це реалізація її дій для забезпечення здоров'я кожної людини. Держава здійснює свою політику в сфері охорони здоров'я відповідно до нормативно-правової бази, в основі якої лежить Конституція України. Головна мета держави при здійсненні такої політики – забезпечити громадян доступною та ефективною медициною [3].

Сучасне реформування системи охорони здоров'я характеризується численними змінами у законодавстві, яким притаманні такі тенденції:

- зміна концепції фінансування закладів охорони здоров'я – перехід від утримання закладів охорони здоров'я до державних закупівель медичних послуг;
- діджиталізація сфери охорони здоров'я, що характеризується створенням державних електронних реєстрів та Інтернет-сервісів, які є

частиною електронної системи охорони здоров'я (e-Health); це створює технічний базис проведення реформи, є зручним інструментарієм побудови правовідносин у сфері охорони здоров'я, зокрема між пацієнтами та медичними працівниками;

- удосконалення системи трансплантації анатомічних матеріалів людини, що характеризується створенням державної електронної системи трансплантації, спеціальних установ і запровадження посад фахівців з питань трансплантації – трансплант-координаторів, а також спрощенням юридичної регламентації надання згоди донора на трансплантацію;

- зміна вимог до професійних компетентностей керівних працівників закладів охорони здоров'я, що характеризується поділом посади керівника закладу охорони здоров'я на посаду директора (генерального директора) та медичного директора, підвищеними вимогами до правових компетентностей керівників закладів охорони здоров'я;

- підвищення впливу громадськості у сфері охорони здоров'я, що полягає в наданні громадським активістам і громадським організаціям більшого обсягу можливостей щодо участі в ухваленні управлінських рішень, зокрема через спостережні та опікунські ради, конкурсні комісії тощо;

- спроба запровадження лікарського самоврядування, органи якого ухвалювали б рішення про допуск до медичної професії, опікувалися питаннями безперервного професійного розвитку медичних працівників, захищали права медичних працівників і здійснювали б дисциплінарне провадження щодо професійних правопорушень медичних працівників;

- підвищення доступності пацієнтам лікарських засобів і компонентів крові, що характеризується спрощенням порядку реєстрації генеричних лікарських засобів, можливості закупівель лікарських засобів без їх реєстрації в Україні за рішенням Кабінету Міністрів України, удосконалення процедури заборони вивезення з України крові та її компонентів, спрощення процедури державних закупівель лікарських засобів;

- посилення антикорупційних вимог до закладів охорони здоров'я через

зміну їх організаційно-правової форми з бюджетних установ на казенні або комунальні некомерційні підприємства, зокрема розширення кола суб'єктів декларування з-поміж працівників закладів охорони здоров'я [4].

Водночас, пандемія COVID-19, воєнній дії на території України, окупація деяких регіонів України продемонстрували нездатність системи охорони здоров'я до вирішення таких глобальних викликів. Тому на сьогодні виникла потреба у розробці стратегічного плану реформування системи охорони здоров'я України з урахуванням зазначених викликів та нових тенденцій розвитку медицини, у тому числі телемедицини, електронної медицини, впровадження цифрових та робототехнічних технологій у систему лікування та надання медичної допомоги.

Список використаних джерел:

1. Барзилович А. Д. Реформування системи охорони здоров'я в Україні: стратегічні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 2. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2020/23.pdf.

2. Аркатов Я. А. Шляхи реформування системи охорони здоров'я в Україні. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/26.05.15/Conf_26.05.15_10.pdf.

3. Togunov IA. Doctor and patient of medical services. URL: www.marketing.spb.ru.

4. Аніщенко М. А. Основні тенденції сучасного реформування законодавства України у сфері охорони здоров'я. *Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики*. 2020. Т. 13. № 2(33). С. 278–287.

ОРЛОВА Н.С.

доктор наук з державного управління, професор Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

Ефективне публічне управління в умовах євроінтеграції

Належне функціонування державного управління є передумовою прозорого та ефективного демократичного врядування. Стратегія реформування державного управління в Україні доводить ефективність реалізації державної політики в цьому напрямі. Державне управління є основою функціонування держави, що визначає спроможність органів влади надавати державні послуги та сприяти конкретності і зростанню. В процесі євроінтеграції саме органи публічної влади відіграють важливу роль, оскільки саме вони роблять можливим здійснення ефективного діалогу з Європейським Союзом.

Принципи державного управління ОЕСР наголошують на необхідності побудови країнами потужної системи державного управління, здатної дотримуватися принципів належного державного управління та ефективно адаптувати і впроваджувати нормативну базу ЄС [1].

У червні 2022 Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС. За надання Україні кандидатства проголосували представники усіх 27 країн ЄС. Подальша підготовка до членства в ЄС передбачатиме завершення трансформації всіх сфер та створення умов, які спрямовані на захист кожного громадянина та бізнесу, що відповідає основоположним принципам ЄС та його законодавству. На цьому шляху Україну постійно підтримуватиме Європейська Комісія, надаючи необхідну консультаційну, фінансову та іншу допомогу, яку буде направлено на трансформацію суспільства, правової системи та економіки на шляху до членства в ЄС.

Ефективність державного управління визначається через систему

показників, запропонованою ОЕСР для реалізації реформи публічного управління в Україні. Для кожного з принципів аналітичний механізм включає визначення методичного підходу і перелік інформаційних джерел, використаних для аналізу і збирання даних. Загальний підхід передбачає, що жоден метод оцінювання не може повною мірою охопити всі складні питання, пов'язані з організаційними змінами і змінами у суспільній поведінці. SIGMA збирає інформацію і дані, необхідні для моніторингу результатів і прогресу у процесі оцінювання реформування державного управління у різних країнах [2].

Ефективність публічного управління також відображається у безлічі європейських індексів, які розраховуються відповідно потребам у змінах публічного управління та для дослідження прогресу (регресу) таких трансформацій.

Індекс трансформації Бертельсмана (Bertelsmann Transformation Index - ВТІ) є показником стану розвитку та управління процесами політичних і економічних перетворень у країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою по всьому світу. Індекс вимірює та порівнює якість дій уряду в рейтинговому списку на основі власноручних даних і аналізує успіхи та невдачі на шляху до конституційної демократії та ринкової економіки. Експерти оцінюють за 10-бальною системою (1 – найнижча оцінка; 10 – найвища оцінка), наскільки кожна країна відповідає 17 критеріям, розробленим за допомогою ВТІ. Результати агрегуються у два індекси: індекс стану та індекс управління. Індекс стану оцінює демократію та статус соціальної ринкової економіки в країні, а індекс врядування оцінює якість політичного лідерства.

До розвинутих країн застосовуються індекси стійкості державного управління (Sustainable Governance Indicators - SGI), що включають індекси якості політики, демократичних інститутів і урядів (державного управління). Останній компонент також, як і в попередньому випадку, включає оцінку здібностей до керівництва (Steering Capability), а також оцінку підзвітності

виконавчої влади (Executive Accountability). SGI — це набір із 147 детальних пунктів і двох агрегованих індексів, які вимірюють якість демократії, ефективність політики та виконавче врядування в 41 державі-члені ОЕСР та ЄС. Лідерами SGI в 2021 році є Швеція, Данія, Норвегія, Швейцарія, Фінляндія.

Складання рейтингу країн світу за рівнем демократії займається дослідницька компанія The Economist Intelligence Unit. Індекс демократії (Democracy Index) вимірює рівень демократії всередині держави та заснований на методології експертних оцінок та результатах опитувань громадської думки з відповідних країн, що характеризують стан 60 ключових показників, згрупованих у п'ять основних категорій: виборчий процес та плюралізм, діяльність уряду, політична участь, політична культура, громадянські свободи.

У 2021 року не було відзначено ні значного прогресу, ні регресу в рівні демократії в усьому світі. Проте загалом останніми роками у багатьох державах відзначено загальну тенденцію до зниження демократичних процесів. Глобальна економічна криза акцентувала багато раніше існуючих негативних тенденцій у політичному розвитку, особливо в Європі, а також посилила міць авторитарних режимів по всьому світу.

З метою посилення інституційної спроможності та підвищення кадрового потенціалу державних органів необхідно забезпечити реалізацію низки заходів, зокрема: проведення аналізу інституційної спроможності та кадрового складу державних органів, відповідальних за виконання завдань у сфері європейської інтеграції; на основі результатів проведеного аналізу забезпечити удосконалення інституційного механізму взаємодії державних органів з метою забезпечення фахівцями високого рівня професіоналізму, здатних компетентно і відповідально виконувати завдання, пов'язані з реалізацією державної політики європейської інтеграції України; проведення аналізу потреб у професійному навчанні кадрового складу державних органів, відповідальних за виконання завдань у сфері європейської інтеграції.

Список використаних джерел:

1. ОЕСР (1999), «Європейські принципи державного управління», Документи SIGMA, No 27, OECD Publishing, Париж, <http://dx.doi.org/10.1787/5kml60zwd7h-en>
2. OECD (2017), SIGMA, Методологічні засади Принципів державного управління, ОЕСР Париж, <https://sigmaweb.org/publications/Methodological-Framework-for-the-Principles-of-Public-Administration-November-2017.pdf>

ПАРХОМЕНКО-КУЦЕВІЛ О.І.

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Впровадження цифровізації в систему управління персоналом публічної служби: міжнародні аспекти

Проблеми подолання наслідків пандемії COVID-19, військова агресія росії на території України, окупація деяких регіонів України продемонстрували потребу в удосконаленні організації системи публічної служби України, трансформації функцій, модернізації кадрового потенціалу системи публічної служби.

Цифровізація (завдяки штучному інтелекту, можливостям з обробки та збору даних, швидкісного зв'язку, автономному навчанню, технологіям блокчейн тощо) починає займати ключові позиції у всіх секторах економіки – щорічно відбувається зростання обсягів цифрових продуктів та послуг. В результаті цифровізація та її цифрові продукти починають існувати поза геополітичними кордонами, формуючи свої «цифрові кордони». Цифровізація активно впроваджується у систему публічного управління та довела свою ефективність, особливо в умовах пандемії COVID-19 та воєнний час.

Цифровізація публічного управління вимагає від публічних службовців інноваційних знань, вмінь, навичок, постійного самовдосконалювання та підвищення кваліфікації, формування цифрової культури та інформаційної безпеки тощо.

Крім того, багато кадрових процесів в системі публічного управління приймають інноваційні форми, та доповнюють давно прийняті на озброєння механізми роботи. Велика різноманітність інструментів кадрового менеджменту обумовлено приходом на публічну службу фахівців із

приватного бізнесу, які добре володіють методами управління комерційними організаціями. Такими інструментами є: використання можливостей штучного інтелекту; облік специфіки світовідчуття працівників нового покоління; персоналізація службової діяльності; надання можливості працювати віддалено; застосування сторітеллінгу як одна з форм управління іміджем організації [1].

На нашу думку, головна перешкода на шляху успішної реалізації програм цифровізації, в тому числі у сфері публічного управління, полягає не у фінансовому й нормативно-правовому забезпеченні, а у формуванні кадрів нового покоління, що володіють набором необхідних цифрових компетенцій. Саме персонал у системі публічної служби покликаний стати основою успішних цифрових трансформацій і має не тільки володіти набором традиційних професійних та технічних компетенцій, але розвивати свої здібності до глобального мислення, сприйняття інновацій, командної роботи, характеризуватись набором певних цифрових компетенцій.

Розглянемо зарубіжний досвід застосування цифрових технологій в управлінні персоналом, зокрема у систему оцінювання кадрів. Як приклад можна навести застосування Австралії з метою оцінки результативності службової діяльності публічного службовця мобільного додатка, за допомогою якого на щоденній основі перед працівником ставився нове питання, що має безпосереднє відношення до його служби та виконання службових обов'язків. Завдяки використанню такого додатку, що виконує функцію оцінювання, формувалися умови для поступового підвищення кваліфікації публічного службовця та зростання ефективності його роботи.

Інший приклад – це використання у Сполучених штатах спеціального програмного забезпечення USA Performance для оцінки праці працівників органів федеральної влади. Ця цифрова платформа в свою чергу базується на концепції управління за результатами на персональному рівні для державних службовців вищої ланки та інших категорій персоналу [2]. Перевага цієї цифрової платформи полягає в автоматизації процесів моніторингу та оцінки

діяльності публічних службовців на різних етапах циклу управління. Результатом застосування цієї цифрової платформи стає розробка та затвердження електронних планів результатів трудової діяльності працівника публічної служби, а також здійснення безперервного контролю та моніторингу виконання сформованого плану, створення системи зворотний зв'язок, безпосереднє оцінювання [3]. Оптимізація процесу оцінки діяльності працівників органів публічного управління дозволяє керівництву приділити більш пильну увагу до персоналізованих результатів діяльності та реалізувати функцію управління результативністю в режимі реального часу.

Ринок ІТ технологій дуже чуткий до потреб, які виникають у процесі цифрової трансформації управління персоналом. Розробляються додатки для HR-ів та рекрутерів. Необхідність попереднього тестування майбутніх фахівців, оцінки його знань, здібностей, навичок, інших кваліфікацій з метою виокремлення найкращого кандидата на вакантне місце, робить HR-софт для тестування навичок найбільш затребуваним та актуальним. Переважна більшість керівників компаній вважають, що цифровізація HR-процесів призводить до підвищення якості роботи відділу з управління персоналом. Більшість великих корпорацій використовують системи відстеження кандидатів Applicant Tracking Systems або ATS. У якості прикладів можемо навести платформи: Hurma, SurveyMonkey, Workable, Breezy HR, Beamery, BambooHR. Цифровізація веде не тільки до створення нових інформаційних середовищ і продуктів для спрощення роботи відділів управління людськими ресурсами та рекрутерів, вона також змінює і форми зайнятості. Породжуються певні тренди у сфері праці. З'являються нові моделі організації роботи людей, такі як: «аутсафінг», «аутсорсинг», «фріланс», «еланс» та «ко-воркінг», «краудсорсинг» та інші. Не обходять вони і державний сектор [4].

Таким чином, впровадження цифровізації у систему управління персоналом публічної служби передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій під час відбору кадрів, під час оцінювання якості

діяльності публічних службовців, наприклад можна запровадити певний застосунок в телефоні, зазначений застосунок може бути використаний під час обліку діяльності службовців у надзвичайних ситуаціях, воєнний час, пандемію тощо (наприклад, облік змішаної діяльності онлайн та офлайн). Саме інформаційно-комунікаційні технології нададуть можливість об'єктивно оцінювати професійність кадрів, їх вклад у ефективність діяльності органів державної влади, а також надасть можливість оптимізувати структуру органів державної влади та ефективно контролювати діяльність кожного публічного службовця.

Список використаних джерел:

1. Chernikova A.G. Socio-economic development of the Beloglinsky district MO: assessment and prospects. *Economics and entrepreneurship*. 2015. №6-3 (59-3). P. 1123-1127.
2. Software for evaluating the effectiveness of professional performance of federal government employees in the United States. URL: <https://www.opm.gov/services-for-agencies/technology-systems/usaperformance>.
3. Программное обеспечение оценки результативности профессиональной служебной деятельности федеральных государственных служащих в США. URL: <https://www.opm.gov/services-foragencies/technology-systems/usa-performance>.
4. Кіпішинова О.В., Сметаніна Л.С. Цифровізація управління персоналом в органах державної влади. *Актуальні проблеми державної служби*. 2021. № 3(84). С. 202-205.

ПЕТЬКУН С.М.

кандидат філософських наук, доцент, завідувачка кафедри публічного управління та адміністрування, Державного університету телекомунікацій

Цифрові права держави, суспільства, громадянина в Україні

У 2011 році Організацією Об'єднаних Націй цифрове право визнано основоположним правом людини і передбачає вільний доступ до Інтернету, як глобального інформаційного середовища та знань. На індивідуальному рівні цифрові права забезпечуються через наявність доступу до інтернету, можливість придбання смартфона, комп'ютера, що пов'язано, перш за все, з матеріальним станом громадян та певними навичками користувача. Цифрові права на рівні держави та суспільства гарантуються через належний захист персональних даних (кіберзахист) та кібербезпеку.

Кібербезпеку визначають як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору (віртуального простору), за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі [13].

Як відомо, технології містять істотні ризики, пов'язані зі збором, обробкою та зберіганням персональних даних. Відсутність належним чином унормованих загальних принципів, політик і правил, які регулюють конфіденційність, етику та захист персональних даних, призводить до того, що люди все більше турбуються про витік особистих даних і про неправомірне або невиправдане використання персональних даних. Тому вирішення проблеми конфіденційності і кібербезпеки повинно стати пріоритетом у розвитку та управлінні цифровою державою.

У цьому зв'язку виникає достатньо великий обсяг проблемних питань, наприклад, чи не стає людина заручником сучасних цифрових технологій?

Як захистити особисту інформацію та персональні дані? Як захиститися від негативних інформаційних впливів, від маніпулювання свідомістю та від недостовірної (фейкової) інформації?

Отже, на нинішньому етапі розвитку цифрового суспільства в Україні залишається актуальним недоторканість приватного життя та етика, фіксується порушення цифрових прав громадян, що проявляється в неналежному захисті персональних даних, у їх недостовірності. Для нових цифрових і віртуальних реалій стали буденними такі явища як шахрайство з даними та злочинність: кіберінцидент, кіберзлочин, кібератака, кібершахраї, кібертероризм тощо.

В умовах війни особливо важливим є захист цифрового права та кібербезпека. В Україні створена і функціонує національна система кібербезпеки.

Національна система кібербезпеки є сукупністю суб'єктів забезпечення кібербезпеки та взаємопов'язаних заходів політичного, науково-технічного, інформаційного, освітнього характеру, організаційних, правових, оперативно-розшукових, розвідувальних, контррозвідувальних, оборонних, інженерно-технічних заходів, а також заходів криптографічного і технічного захисту національних інформаційних ресурсів, кіберзахисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури [1].

Основними суб'єктами національної системи кібербезпеки є Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національна поліція України, Служба безпеки України, Міністерство оборони України та Генеральний штаб Збройних Сил України, розвідувальні органи, Національний банк України.

Об'єктами кібербезпеки визначено:

- конституційні права та свободи людини і громадянина;
- суспільство, сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища;

- держава, її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність;
- національні інтереси в усіх сферах життєдіяльності особи, суспільства та держави;
- об'єкти критичної інфраструктури.

Об'єктами кіберзахисту вважаються:

- комунікаційні системи всіх форм власності, в яких обробляються національні інформаційні ресурси та/або які використовуються в інтересах органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів та військових формувань, утворених відповідно до закону;
- об'єкти критичної інформаційної інфраструктури;
- комунікаційні системи, які використовуються для задоволення суспільних потреб та/або реалізації правовідносин у сферах електронного урядування, електронних державних послуг, електронної комерції, електронного документообігу.

Оскільки подальший розвиток українського соціуму, техніки та технологій буде тільки збільшувати рівень цифрового та віртуального просторів, тому важливо забезпечувати цифрові права держави, суспільства та громадянина належним чином. У цьому зв'язку пропонуємо такі напрями вдосконалення.

Необхідно контролювати рівний доступ кожної особи, незалежно від її матеріального стану, соціальної вразливості до послуг, інформації та знань, що надаються на основі інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій.

Має бути досягнута взаємовідповідальність громадян і держави, що зумовлена правовими законами цифрової безпеки.

Передумовами одночасного цифрового розвитку та попередження, усунення й управління супутніми ризиками є підвищення рівня довіри і безпеки, що проявляється в належній інформаційній безпеці, кібербезпеці,

захисті персональних даних, недоторканності особистого життя та прав користувачів цифрових технологій, зміцнення та захист довіри у кіберпросторі тощо.

Актуальним вбачаємо набуття навичок з питань кібергігієни та кіберзахисту як громадян-користувачів і споживачів послуг у цифровому форматі, так і спеціалістів, які безпосередньо працюють з базами даних корпоративних інформаційних систем, локальних обчислювальних мереж та інформаційно-комунікаційних систем державного сектору.

Список використаних джерел:

1. Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (2017) від 05.10.2017 № 2163-VIII (Редакція станом на 17.08.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>

2. Питання Міністерства цифрової трансформації. (2019). Постанова Кабінету міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856 URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-ministerstva-cifrovoyi-t180919>

3. Україна у стилі digital. URL : <https://yurgazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi /ukrayina-u-stili-digital.html>

ПОЛИВЯНИЙ А. В.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Проблеми реформування системи національної безпеки України

Н даний час Україна плідно працює над реформуванням сектору безпеки і оборони і, таким чином, забезпечує всебічні умови для нарощування співпраці з НАТО. Адміністрування реформування сектору безпеки і оборони нині здійснюється активними темпами і у відповідності до чітко визначених напрямів. Разом із тим спостерігається певна проблематика реформування сектору безпеки і оборони, що зумовлено чинниками фінансового, управлінсько-правового характеру.

Відповідно, перспективним напрямом наукової розробки аспектів реформування сектору безпеки і оборони України є вироблення пропозицій щодо підвищення ефективності реформування силового блоку держави [1].

Чинне законодавство України з питань забезпечення національної безпеки є застарілим, а закладені у ньому норми щодо взаємодії і координації дій органів державної влади та силових структур як у мирний час, так і у кризові періоди не враховують особливості нового типу агресії (гібридної війни), у процесі якої широко використовують не лише традиційні військові операції, а й різноманітні невоєнні сили та засоби боротьби [2]. Крім того, правові акти у цій сфері містять низку неузгодженостей, що спонукає до нових підходів у визначенні певних термінів, потреби їх врегулювання, запровадження сучасних механізмів управління загрозами національній безпеці.

Особливо актуальною проблема реформування системи національної безпеки України стала у період повномасштабної війни на території України, окупація регіонів України.

Важливою проблемою перед Україною в період війни постала розробка та впровадження інноваційної зброї та військової техніки. Так, країни світу регулярно покращують наявні та створюють нові системи і зразки озброєння та військової техніки. До того ж кожна країна враховує свої можливості та геополітичні потреби. Аналізуючи розвиток сучасного озброєння в провідних країнах світу, можна зрозуміти основні тенденції, що є актуальними на сьогодні: 1) Інтелектуалізація зброї та інших засобів: розробка і широке застосування автономних і дистанційно керованих систем та зразків озброєння та військової техніки. Компетентні спеціалісти дотримуються думки, що використання таких систем здатне охопити безліч сфер: від підводного середовища до космічного простору [3]. 2) Розробка та застосування озброєння та військової техніки, створених на нетрадиційних (також нелетальних) засадах діяльності. Більшість аналітиків у воєнній сфері вважає, що у війнах наступного покоління масово будуть застосовувати засоби ураження цілей, дія яких базується на утворенні спрямованих потоків різноманітних форм енергії [3].

Не менш важливим аспектом реформування системи національної безпеки – є створення професійних Збройних Сил відповідно до стандартів НАТО. Навчання та розвиток військовослужбовців, їх соціальний захист та матеріальне забезпечення є невід'ємною частиною підготовки країни до оборони та поділяється на ранню підготовку у мирний час та безпосередню підготовку в періоди загрози та/або особливі періоди, включаючи періоди, коли в Україні вводиться воєнний стан. або місцевості [4].

Необхідно відзначити, що хоча безумовні гарантії безпеки в сучасному світі, як і раніше, забезпечуються силою або загрозою застосування сили, у тому числі військової, все більшого значення набувають науково-технічні, економічні, політичні, морально-етичні та інші несилові чинники національної безпеки. Нормативно-законодавче забезпечення ефективного прояву подібних чинників – основна умова демократичного розвитку самоорганізації суспільства та державної гарантії стабільності України в

сучасному світі.

Водночас, слід звернути увагу на таку проблема як забезпечення та розвиток міжнародної безпеки, яка є також основою захищеності національних інтересів України. Міжнародна безпека має стати запорукою забезпечення безпекового середовища всіх цивілізаційних країн світу, бути спрямованою на формування блокових об'єднання та співтовариств.

Сучасні проблеми та виклики, що виникають у сфері оборони – це принципово нові та науково обґрунтовані підходи до формування національних військових організацій, пошуку більш ефективних методів та механізмів захисту національних інтересів від реальних та потенційних загроз військового характеру.

Список використаних джерел:

1. Мельник С. М. Реформування сектору безпеки і оборони України у контексті розвитку співробітництва з НАТО. Прикарпатський юридичний вісник. 2019. Випуск 1(26). URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/31/31>.
2. Колесник В.Т. Концептуальна модель національної безпеки України. — Імперативи розвитку цивілізації. *Інформаційна безпека у воєнній сфері. Сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 31 березня 2015 р. / Нац. ун-т оборони ім. Івана Черняхівського*. К.: ФОП О. С. Ліпкан, 2015. С. 167-170.
3. Горбулін В. П. Забезпечення оборони та безпеки України: актуальні проблеми і шляхи їх вирішення. *Вісник Національної академії наук України*. 2019. № 9. URL: <http://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=5517>.
4. Мурашко А. М. Вектори державної політики України у сферах національної безпеки та оборони. *Право та державне управління*. 2020. № 2. С. 363-366.

ПОЛЯЧЕНКО Ю. В.

здобувач магистратури за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Роль та місце НАДС в системі державної служби під час війни

Національне агентство України з питань державної служби (далі – НАДС) створене для розвитку професійної, ефективної, стабільної, політично неупередженої державної служби, що відповідає принципам належного врядування та стандартам і кращим практикам держав-членів ЄС. Діяльність Агентства ґрунтується на принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, законності, відкритості та прозорості, відповідальності.[1]

У своїй роботі НАДС керується Конституцією, Законами України, Указами Президента України та Постановами Верховної Ради України, актами Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами. Основними є: Закон України «Про державну службу»; Постанова Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 500 «Про затвердження Положення про Національне агентство України з питань державної служби».

Зокрема Закон України «Про державну службу» Розділ III передбачає, що система управління державною службою включає [2]:

- 1) Кабінет Міністрів України;
- 2) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби;
- 3) Комісію з питань вищого корпусу державної служби та відповідні конкурсні комісії;
- 4) керівників державної служби;

5) служби управління персоналом.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби, забезпечує функціональне управління державною службою в державних органах.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби:

1) забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби;

2) розробляє проекти нормативно-правових актів з питань державної служби;

3) видає у випадках, встановлених законом, нормативно-правові акти з питань державної служби, надає роз'яснення з питань застосування цього Закону та інших нормативно-правових актів у сфері державної служби;

4) здійснює контроль за додержанням визначених цим Законом умов реалізації громадянами права на державну службу;

5) забезпечує визначення потреб у професійному навчанні державних службовців відповідно до вимог професійних стандартів;

6) організовує із залученням навчальних закладів навчання державних службовців з метою удосконалення рівня володіння ними державною мовою, регіональною мовою або мовою національних меншин, а також іноземною мовою, яка є офіційною мовою Ради Європи, у випадках, якщо володіння такою мовою є обов'язковим відповідно до цього Закону;

7) формує пропозиції щодо обсягів державного замовлення на професійне навчання державних службовців для державних потреб на основі їхніх професійних компетенцій та розміщення затверджених обсягів згідно із законодавством, забезпечує своєчасне фінансування виконавців державного замовлення відповідно до укладених державних контрактів;

8) сприяє розвитку системи навчальних закладів, що здійснюють професійне навчання державних службовців, делегує їм повноваження з

визначення змісту навчання державних службовців відповідно до вимог професійних стандартів;

11) проводить в установленому порядку службові розслідування з питань дотримання державними службовцями вимог цього Закону;

12) вживає заходів щодо створення рівних умов для прийняття та просування по службі державних службовців категорій "Б" і "В";

13) забезпечує ведення і оприлюднення єдиного переліку вакантних посад державної служби в державних органах та переможців конкурсів;

15) надає методичну допомогу службам управління персоналом у державних органах;

16) проводить моніторинг вакантних посад державної служби категорії "А" та ініціює перед суб'єктом призначення проведення конкурсу на такі посади;

17) веде облік державних службовців категорії "А", строк повноважень яких закінчується, а також тих, які після звільнення не працевлаштовані в установленому порядку, але не довше ніж протягом одного року з дня закінчення строку призначення на посаду;

17¹) забезпечує та здійснює розвиток, впровадження і технічне супроводження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій у сфері, що належить до його компетенції;

17²) організовує централізоване проведення оцінювання професійних компетентностей кандидатів під час проходження конкурсу на зайняття посад державної служби у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

17³) здійснює адміністрування Єдиного порталу вакансій державної служби;

18) розробляє за погодженням із Комісією з питань вищого корпусу державної служби типові вимоги до професійної компетентності державних

службовців категорії "А" та подає їх Кабінету Міністрів України для затвердження;

21) здійснює інші повноваження, визначені цим та іншими законами.

Постановою КМУ від 01.10.2014р. № 500 затверджено положення про НАДС, в першому пункті якого вказано що НАДС власне і є тим центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України та який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби, здійснює функціональне управління державною службою в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті). Координацію роботи НАДС забезпечує Міністр Кабінету Міністрів України.[3]

В умовах воєнного стану робота НАДС не зупиняється, продовжується активна діяльність щодо впровадження реформ на державній службі у напрямку до європейських стандартів та вимог. НАДС для забезпечення проведення комплексних реформ у різних сферах державної політики потрібна дієва система державного управління та професійні, добросовісні, етичні державні службовці. Для розбудови країни, потрібна професійна державна служба, що є основою державного управління. НАДС сформовано пріоритети реформування державної служби, яких НАДС дотримується в своїй роботі, зокрема наступні [4]:

- прийняття нормативно-правових актів та ефективна реалізація Закону України “Про державну службу”;
- формування висококваліфікованої, компетентної групи фахівців з питань реформ;
- визначення оптимальної кількості державних службовців з урахуванням функцій та організаційної структури державних органів, оптимізація чисельності працівників органів державної влади;
- реформування системи оплати праці державних службовців з метою підвищення рівня їх заробітної плати за умови забезпечення

стабільності державних фінансів; утворення служб управління персоналом у міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади;

- утворення інтегрованої інформаційної системи управління людськими ресурсами на державній службі;
- реформування системи професійного навчання державних службовців;
- підвищення рівня інституційної спроможності НАДС для забезпечення ефективної реалізації Закону України “Про державну службу” та повноцінного реформування державної служби.

Список використаних джерел:

1. Місія НАДС. Електронний ресурс. Посилання. Місія НАДС | Національне агентство України з питань державної служби (nads.gov.ua)
2. Закон України «Про державну службу». Електронний ресурс. Посилання. Про державну службу | від 10.12.2015 № 889-VIII (rada.gov.ua)
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10. 2014 року № 500 «Про затвердження Положення про Національне агентство України з питань державної служби». Електронний ресурс. Посилання. Про затвердження Положення про НАДС... | від 01.10.2014 № 500 (rada.gov.ua)
4. Пріоритети реформування державної служби. Електронний ресурс. Посилання. Реформа державної служби | Національне агентство України з питань державної служби (nads.gov.ua).

ПРОНІН В. І.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

**Проблеми забезпечення соціально-правового захисту
військовослужбовців та членів їх сімей**

Специфіка військової служби як виду професійної діяльності визначає той факт, що в управлінні військовими колективами традиційно переважає використання адміністративного ресурсу, який часом входить у суперечність із об'єктивною реальністю. Ігнорування існуючих проблем життєдіяльності військовослужбовців, незнання їх соціальних потреб може призводити до вироблення неадекватних та неефективних управлінських рішень.

Необхідно відзначити, що процес соціального розвитку військових колективів протікає в постійному вирішенні внутрішніх протиріч. З одного боку, існує тенденція до все більш повного задоволення потреб військовослужбовців у всіх сферах життєдіяльності – у праці, у побуті, спілкуванні; з іншої сторони, можливість задоволення цих потреб об'єктивно обмежена наявними ресурсами - природними, фінансовими, матеріальними, розвитком культури, освіти тощо. Ймовірно, саме в постійному вирішенні цих протилежностей – у прагненні до задоволення виникаючих потреб в умовах об'єктивно існуючих обмежень, в оптимізації їх взаємозв'язків – полягає одне з основних завдань соціально-економічних досліджень. Внаслідок обмеженості ресурсів очевидно, що одночасне максимальне задоволення всіх потреб практично неможливо. Однак необхідний та достатній ступінь задоволення соціальних потреб військовослужбовців дозволяє забезпечити гомеостазис функціонування військових підрозділів на вирішення покладених на них завдань. Без об'єктивної інформації про соціальні проблеми та потреби військовослужбовців на місцях неможливо

побудувати грамотну політику соціального розвитку та забезпечити обороноздатність нашої держави.

Соціальний захист – це система гарантованих Конституцією України економічних, соціальних та правових заходів щодо забезпечення громадянам, які потрапили у складні життєві обставини, умов для подолання цих обставин та можливості рівної участі у житті суспільства. В основі діяльності органів державного і військового управління знаходяться відповідні закони України, підзаконні акти та інші нормативно-правові документи, які регламентують виконання соціального захисту військовослужбовців і членів їхніх сімей [1].

Соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей передбачений у системі нормативно-правових документах, зокрема у: Законі України «Про Збройні сили України» (в частині визначення функцій, складу Збройних сил України, правових засад їх організації, діяльності, дислокації, керівництва та управління ними) [2]; Законі України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (в частині визначення основних засад державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, встановлення єдиної системи їх соціального та правового захисту, гарантування військовослужбовцям та членам їхніх сімей в економічній, соціальній, політичній сферах сприятливих умов для реалізації їх конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни) [3]; Законі України «Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних сил України, та членів їхніх сімей» (в частині встановлення правових основ забезпечення соціального захисту військовослужбовців, які звільнятимуться у зв'язку зі скороченням чисельності Збройних Сил України в ході їх реформування, та членів їхніх сімей) [4]; Законі України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ» (в частині реалізації особами, які мають право на пенсію за цим законом, свого конституційного права на державне пенсійне забезпечення у випадках, передбачених Конституцією України, і

спрямованості на встановлення єдності умов та норм пенсійного забезпечення зазначеної категорії громадян України) [5].

Разом з тим, існує проблема щодо фінансового забезпечення соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, деякі пільги та гарантії не фінансуються у зв'язку з браком коштів.

Основною умовою вирішення проблем соціального захисту військовослужбовців і членів їх сімей є відповідність визначеної соціальної допомоги, пільг, компенсацій тощо рівню економічного розвитку держави. Пріоритетами соціальної політики у Збройних силах має стати: створення умов для забезпечення достатнього життєвого рівня військовослужбовців, працівників ЗС України та членів їхніх сімей; сприяння зростанню престижу військової служби, пріоритетності та конкурентоспроможності військової професії у контексті запланованого переходу до професійної армії; прогнозування, попередження та зниження інтенсивності соціальних конфліктів у військовій сфері; надання адресної допомоги малозабезпеченим сім'ям; всебічний розвиток освіти, культури, поліпшення охорони здоров'я вищезазначених категорій [1].

Здійснення соціального захисту військовослужбовців - необхідна умова підтримки на належному рівні бойової готовності та боєздатності військ. Забезпечення соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей є найважливішою складовою у проведенні військово-соціальної роботи у військах. За своєю суттю, ця діяльність є правовий механізм вирішення сформованого протиріччя між законодавчо визначеним статусом військовослужбовців та їх становищем у суспільстві, тобто соціальним статусом.

Список використаних джерел:

1. Папікян А. Л. Формування системи соціального і правового захисту військовослужбовців Збройних Сил України. URL:

<https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2163/vnulpurn201480128.pdf>

2. Закон України «Про Збройні Сили України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>.

3. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.

4. Закон України «Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних сил України, та членів їхніх сімей». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-15#Text>

5. Закон України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>.

РЕДЗЮК В.В.

Кандидат історичних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

РЕДЗЮК Н.П.

Викладач кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

ШВЕЦЬ М.М.

Магістрант кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Державна підтримка сільськогосподарських виробників: Європейський досвід

Країни Європейського Союзу (ЄС), нагромадили великий досвід державної підтримки регулювання сільськогосподарського виробництва в ринковій економіці. Його узагальнення дає змогу виділити такі основні ланки (важелі) регулювання:

обмеження обсягів і регулювання структури сільськогосподарського виробництва з метою недопущення перевиробництва продукції;

регулювання цін на сільськогосподарську продукцію через різні механізми з метою забезпечення сільським товаровиробникам нормальних умов господарювання в роки з несприятливою для них кон'юктурою ринку;

податкове регулювання, спрямоване на стимулювання розвитку аграрних підприємств з урахуванням їх особливостей (розміру, спеціалізації тощо);

широке застосування кредитної форми підтримки шляхом здешевлення процентів і відшкодуванням (відстроченням) платежів основного боргу;

економічна підтримка аграрних підприємств, що потрапили в несприятливі природно-кліматичні умови;

регулювання експортно-імпортних операцій на сільськогосподарську сировину і продовольство;

державне фінансування найважливіших програм розвитку аграрного сектора (боротьба з водною та вітровою ерозією ґрунту тощо);

наукове й інформаційне забезпечення сільських товаровиробників та їх соціальна підтримка [3].

Вивчення європейського досвіду як в плані виявлення спільних рис, так і в результаті виокремлення особливостей, продиктованих національними або регіональними умовами, має певне значення для узагальнення досвіду, виявлення тенденцій та закономірностей, вироблення принципів і кроків вітчизняної аграрної реформи та аграрної політики [4].

Заслуговують на увагу дії уряду Швеції щодо сільського розвитку що здійснюється на національному рівні за допомогою Програми сільського розвитку, яка фінансується в рамках Європейського сільськогосподарського фонду для сільського розвитку та національних внесків. Програма сільського розвитку визначає пріоритетні підходи та дії для задоволення потреб конкретної географічної території, яку він охоплює.

Фінансування сільського розвитку через Європейський сільськогосподарський фонд для сільського розвитку є частиною просторої структури Європейських інвестиційних фондів, включаючи також регіональний розвиток, соціальний фонд, фонд згуртованості та фонд рибальства. Вони управляються на національному рівні, кожною державою-членом ЄС, на основі угод про партнерство, стратегічних планів, що окреслюють цілі країни та інвестиційні пріоритети [1].

Зокрема, варто виділити дії уряду Німеччини щодо підтримки пріоритетних напрямів агропродукції. Оскільки, Німеччина бере курс на цифровий прогрес, добробут тваринництва, органічне землеробство до 2027 року.

Після тристоронніх переговорів між соціалістами, зеленими та лібералами (FDP) було представлено коаліційну угоду, яка прокладає шлях для нового уряду Німеччини.

Важлива частина цієї програми присвячена екологічному переходу,

продовольчим та енергетичним питанням, а також стратегії, яку буде здійснювати Берлін на європейському рівні. Цифровізація суспільства є одним із головних наскрізних проєктів, підтриманих угодою, проєктом, який впливає на всю програму коаліції, яка має на меті «глобальне цифрове відродження» Німеччини.

У сільському господарстві чітко виділяються два пріоритети: глибока трансформація тваринницького сектору з джерелами фінансування для адаптації галузі та розвиток органічного землеробства.

Також оголошено, що до 2027 року Загальну сільськогосподарську політику буде переглянуто з метою «належної заміни прямих платежів».

Загальною метою нової коаліції є рух до «сталого та життєздатного сільського господарства, в якому фермери можуть здійснювати економічно життєздатну діяльність, яка поважає навколишнє середовище, тварин і клімат». Це має базуватися на «регіональних ланцюжках створення вартості та сприяти підтримці сільських структур» [2].

Заслуговує на увагу досвід розвитку сільських територій в Австрії. В основі ведення агровиробництва лежить принцип «довготривалості» зростання сільгоспвиробництва, що означає якісне його зростання та поєднання малих, середніх і великих агропідприємств, сфери виробництва та послуг. Програма розвитку сільського господарства включає екологічно зорієнтоване сільське господарство; «довготривале» збереження цінних природних та культурних ландшафтів, водних ресурсів; посилене використання відновлювальної сировини та енергоносіїв. Основними положеннями програми є:

підтримка сільських територій через субсидії;

компенсація за тяжкі умови господарювання; встановлення квоти на молоко та національний захист молочного ринку;

стимулювання експорту м'ясної та племінної худоби;

проведення узгоджувальних комісій цін та доходів у відповідних інтеграційних ланках виробництва;

залучення інвестицій для аграрних підприємств; підтримка молодих фермерів;

позашкільна професійна освіта;

покращення обробки, перероблення і збуту агропродуктів; підтримка навколишнього середовища, програм сільськогосподарських водних ресурсів; оновлення сіл;

заходи по культурному ландшафту й інфраструктурі; сприяння розвитку туризму [4].

Отже, державна підтримка сільськогосподарських виробників, їх економічні перетворення відбуваються в усіх без винятку країнах. Вивчення європейського досвіду має велике значення для його узагальнення, виявлення тенденцій та закономірностей, вироблення принципів і кроків вітчизняної аграрної реформи та аграрної політики. Розвиток економічних процесів відродження повинен бути керованим, а його ефективність значною мірою залежить від здійснюваної державної політики. Нова економічна та соціальна система ведення агровиробництва повинна відповідати національним традиціям та інтересам щодо ефективного й сталого розвитку найважливішої народногосподарської галузі з реаліями сьогодення в ній. Використовуючи сучасні світові досягнення, слід враховувати національні особливості кожної країни. Адже, європейський досвід свідчить про те, що виправданим є обмежене втручання держави в економіку тієї чи іншої країни.

Список використаних джерел:

1. European Network for Rural Development. Sweden. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/e20160202.pdf> (дата звернення 07.12.2022).
2. THE NEW GERMAN GOVERNMENT COALITION'S AGRICULTURAL PLANS. URL: <https://www.farm-europe.eu/news/the-new-german-government-coalitions-agricultural-plans/> (дата звернення 07.12.2022).

3. Досвід державного регулювання і підтримки доходів сільськогосподарського виробництва в розвинутих країнах Заходу і можливість його використання в Україні. URL: <https://buklib.net/books/30873/> (дата звернення 07.12.2022).

4. Європейський досвід реформування аграрного сектору економіки: можливості для України (Аналітична записка). URL: <http://ird.gov.ua/irdp/e20160202.pdf> (дата звернення 07.12.2022).

РУЖАНСЬКИЙ О.Б.

аспірант кафедри державного управління у сфері цивільного захисту Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, начальник відділу внутрішнього аудиту Державної служби України з надзвичайних ситуацій

Ризик-менеджмент у системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій

Бюджетні установи усіх сфер діяльності створені для реалізації окремих функцій держави. Для цього з Державного бюджету України виділяються кошти та здійснюються відповідні асигнування. Відповідальність за результативне, ефективне та законне використання коштів в межах цих асигнувань несе керівник такої установи.

До недавнього часу єдиною формою контролю використання бюджетних коштів було проведення фінансово-господарських ревізій. Проте даному контрольному заходу притаманні значні недоліки: проводяться через 2-3 роки після того, як кошти були витрачені, що перешкоджає їх відшкодуванню та притягненню до відповідальності винних осіб; охоплюють лише відповідність (законність) витрачання коштів, а ефективність і результативність, як правило, залишаються поза увагою тощо.

Нейтралізація згаданих недоліків стала можлива завдяки застосуванню ризик-менеджменту. Попередня оцінка ризиків, що здійснюється системою внутрішнього контролю організації (його запровадження регламентується Порядком з організації внутрішнього контролю в системі ДСНС [1]) дає можливість керівнику попереджувати (не допускати) порушення в діяльності організації. А оцінка ефективності і результативності витрачання бюджетних коштів здійснюється під час проведення внутрішнього аудиту, який також базується на ризик-менеджменті. Тому в Україні було запроваджено практику

побудови ефективнодіючої системи контролю, та в рамках Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом взято зобов'язання щодо розвитку внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту. Слід зазначити, що показник темпів розвитку внутрішнього контролю в державі враховується при побудові взаємовідносин між Міжнародним валютним фондом та Україною, а в умовах воєнного стану такі відносини є надзвичайно важливими, адже, економіка України не працює і потребує значної фінансової підтримки.

Важливу роль в умовах воєнного часу відіграє Державна служба України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС), ціль управління в системі якої є незмінна і полягає у забезпеченні реалізації державної політики в сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобіганні їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій тощо. Для реалізації згаданої цілі установи та підрозділи ДСНС повинні постійно здійснювати комплекс заходів із забезпечення виконання своїх базових функцій на належному рівні, забезпечення безвідмовності системи, і саме основне, з управління ризиками за рахунок належного рівня функціонування системи внутрішнього контролю що сприятиме ефективному та результативному використанню ресурсів.

Оцінка виконання вищезгаданих заходів підрозділами та організаціями ДСНС здійснюється в ході внутрішнього аудиту, проведення якого регламентується Бюджетним кодексом України та іншими нормативно-правовими документами [2, 3, 4]. Варто зазначити, що в сучасних умовах здійснення внутрішніх аудитів продовжується. Згідно роз'яснення Міністерства фінансів України, нормативно-правовими актами з питань внутрішнього аудиту не встановлено обмежень щодо дистанційного (камерального) проведення внутрішніх аудитів, а також інших необхідних управлінських рішень, які б забезпечували діяльність підрозділу внутрішнього аудиту в умовах режиму воєнного стану. Тому, керівнику підрозділу внутрішнього аудиту доцільно розглянути питання щодо

можливості проведення внутрішніх аудитів (зокрема, дистанційного або камерального) у разі наявності доступу до документів, інформації та баз даних, необхідних для проведення внутрішніх аудитів [5].

Розглянемо основні недоліки системи управління ризиками виявлені під час проведених внутрішніх аудитів в системі ДСНС. Проте, спочатку важливо з'ясувати, що розуміється під поняттям ризик-менеджмент. Ризик-менеджмент – це управління ризиком, що передбачає використання різноманітних підходів, процесів, заходів, які покликані забезпечити максимально широкий діапазон охоплення можливих ризиків установи, їхню оцінку, а також формування, реалізацію та контроль заходів щодо оптимізації рівня ризиків із метою досягнення цілей. Управління ризиками здійснюється з метою визначення (ідентифікації) та оцінки ризиків для найбільш раннього виявлення можливих порушень та недоліків, неефективного використання ресурсів під час виконання установами функцій, процесів, та операцій, прийняті рішення щодо реагування на ризики, визначення способів реагування на ідентифіковані та оцінені ризики, забезпеченні результативності запроваджених заходів реагування, контролю та впливу на ризики.

За результатами аналізу реалізації у ДСНС процесу управління ризиками виявлено ряд знахідок, що не сприяли розвитку та ефективній діяльності установи:

- неповнота регламентації процесу річного планування, різне розуміння його учасниками як формувати пропозиції створюють ризики здійснення планування видатків за напрямками діяльності без врахування їх реальної потреби та фактичного виконання у попередні роки, що може свідчити про формальний підхід до формування бюджетних запитів для забезпечення коштами;

- не дотримання кваліфікаційних вимог щодо наявності фахової освіти працівників та підвищення кваліфікації за відповідними напрямками створює ризики неспроможності виконувати завдання та функції за призначенням;

- не забезпечення використання ліцензійного програмного забезпечення створює ризики несанкціонованого втручання сторонніх осіб в інформаційно-телекомунікаційні процеси ДСНС, що ставить під загрозу безпеку (захищеність) електронних інформаційних ресурсів і може призвести до порушення штатного режиму функціонування таких процесів;

- не прийняття управлінських рішень щодо доцільності подальшого зберігання, передачі до інших підрозділів або списання майна окремими підрозділами призвело до накопичення необоротних активів, які не використовуються, та, як наслідок, до неефективного і нераціонального використання наявних матеріальних ресурсів.

Проаналізувавши заходи контролю, які обрані для впливу на ідентифіковані ризики, можна зробити висновок, що при формуванні цілей установи враховуються зовнішні, внутрішні та стратегічні ризики, а також заходи контролю для запобігання їх виникнення або мінімізації впливу. Однак, в окремих процесах заходи контролю не охоплюють всі напрямки діяльності, що несприятливо впливає на своєчасне попередження та виявлення подій, які можуть вплинути на виконання завдань, функцій і досягнення визначених цілей.

За окремими процесами встановлено випадки, коли управлінські рішення, після врахування можливих ризиків, призвели до прийняття зважених та збалансованих управлінських рішень, створили комфортне середовище для реалізації ініціатив щодо покращення процесів. У ході реалізації процесів діяльності ДСНС здійснювалися операції з дотриманням принципів ефективності управління ризиками:

Управління ризиками динамічне, повторюване та здатне до змін: здійснювалися періодичні оцінки загальних результатів діяльності установ, структурних підрозділів, окремих працівників у ході перевірок несення

служби, контролю за списанням паливно-мастильних матеріалів, інвентаризації майна, тощо. На основі вищеперерахованих заходів реалізовувалися управлінські, наглядові та інші дії керівників та працівників при виконанні ними своїх службових обов'язків.

- *Управління ризиками прозоре та інклюзивне:* існують комунікації щодо впливу ризиків між власними структурними підрозділами, установою вищого рівня, а також із сторонніми суб'єктами господарювання з метою провадження фінансово-господарської діяльності;

- *Управління ризиками – частина процесу ухвалення рішень:* робоча група щодо організації та впровадження внутрішнього контролю у структурних підрозділах апарату ДСНС, а також оптимізації основних робочих процесів здійснює моніторинг ризиків за окремими процесами діяльності підрозділів, та за необхідності подає відповідні пропозиції;

- *Управління ризиками адаптоване до установи:* розробка заходів, що виключають або знижують рівень ризику здійснюється з урахуванням напрямку діяльності установи ДСНС – медичне забезпечення, підготовка кадрів, рятувальні підрозділи тощо.

Крім цього, за результатами реалізації рекомендацій аудитів за окремими процесами було здійснено ряд заходів, які сприяли покращенню ефективності діяльності установ (підрозділів) ДСНС, підвищенню результативності бюджетних програм, мали вплив на зниження ймовірності виникнення ризиків.

Таким чином, ризик-менеджмент в системі ДСНС прозорий (ризики постійно обговорюються на всіх управлінських рівнях, а результати управління ризиками систематично повідомляються відповідним внутрішнім та зовнішнім залученим сторонам), повторюваний (ризики періодично переглядаються) та здатний до змін (пропозиції щодо вдосконалення та ефективного функціонування переглядаються і приймаються за потреби). Проте, пропонується задля підвищення ефективності та дієвості ризик-менеджменту в установах ДСНС додаткового вживати наступні заходи:

враховувати в процесі ідентифікації та оцінки ризиків специфіки діяльності установи та пріоритетності цілей, завдань; систематично оновлювати заходи контролю; врахувати ризики за ключовими процесами на етапах планування на стратегічному та операційному рівні; своєчасно оновлювати реєстр ризиків та надавати адекватну їх впливу відповідь, визначену виключно на підставі аналізу актуальних даних і інформації тощо.

Список використаних джерел:

1. Порядок з організації внутрішнього контролю в системі ДСНС: наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 20.02.2019 № 112. URL: <https://dsns.gov.ua/uk/vnutrishniy-audit/nakazi-po-vnutrishnomu-auditu>
2. Деякі питання здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту: постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 № 1001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011-%D0%BF#Text>
3. Стандарти внутрішнього аудиту: наказ Міністерства фінансів України від 04.10.2011 № 1247 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 14.08.2019 № 344). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11#Text>
4. Про затвердження Порядку здійснення внутрішнього аудиту на підприємствах, в установах та організаціях сфери управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій: наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій № 267 від 28.04.2020. URL: <https://dsns.gov.ua/uk/vnutrishniy-audit/nakazi-po-vnutrishnomu-auditu>
5. Лист Міністерства фінансів України від 20.03.2022 № 33020-07-5/6432. URL: <https://buhgalter.com.ua/news/buhgalterskiy-oblik/shchodo-mozhливosti-zdiysnennya-vnutrishnogo-auditu-v-period-diyi/>

САВЧЕНКО О. С.

*аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу,
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»*

Досвід запровадження процесів цифровізації економіки в Німеччині

На початку XXI ст. Німеччина взяла курс на створення інформаційного суспільства: держава швидко усвідомила потенціал інформаційно-комунікаційних технологій і почала надавати їх розвитку підтримку, у тому числі у вигляді державних програм.

Формування рамкових умов цифровізації розпочалося у 2010 році після публікації ІКТ-стратегії Федерального уряду «Цифрова Німеччина 2015». 2014 р. канцлер Німеччини Ангела Меркель оголосила курс на тотальну цифровізацію країни. Основна мета всеосяжної цифровізації економіки та суспільства – цифрова трансформація [1].

Одним із ключових напрямів стратегії високих технологій з 2011 року стала цифровізація промисловості. Центральними напрямками діяльності уряду Німеччині в рамках ключового завдання «Цифрова економіка та суспільство» стали наступні програми [2, р. 16-17].

По-перше, промисловість 4.0. В описі стратегічного плану зазначається, що завдяки еволюції Інтернету реальний світ та віртуальний світ все більш зближуються, формуючи Інтернет речі як основу нової промисловості. Ключовими характеристиками промислового виробництва майбутнього стануть виробництво індивідуалізованих продуктів у гнучких виробничих середовищах; рання інтеграція клієнтів та ділових партнерів у процеси проектування та створення вартості; зв'язування продукції та високоякісних послуг, щоб отримати "гібридні продукти". У зв'язку з цим уряд Німеччини ставить за мету всіляко підтримувати промисловість та науку у реалізації стратегії побудови індустрії 4.0, щоб забезпечити вихід Німеччини на рівень

провідного постачальника таких технологій та центру промислового виробництва.

По-друге, розумні послуги (Smart Services). Аналітики стратегічного плану дій у галузі високих технологій зазначають, що сучасна промисловість представляє для провайдерів та користувачів інформаційно-комунікаційними послугами (інтелектуальними послугами) великий потенціал для зростання. Такі послуги дозволять оптимізувати роботу промислових підприємств за допомогою нових платформ знань та віртуалізації інфраструктур на основі інформаційно-комунікаційних технологій [2, р. 16-17].

По-третє, розумні дані (Smart data). Технології великих даних (big data) суттєво покращують і прискорюють прийняття рішень та оптимізують бізнес-процеси, тому, пропонуючи програму «Розумні дані», уряд Німеччини планує сприяти розробленню та тестуванню інноваційних послуг, пов'язаних із застосуванням даних технологій, щоб надавати їх не тільки великому бізнесу, а й середнім підприємствам.

По-четверте, хмарні обчислення (Cloud computing). Цю програму уряд Німеччини вважає особливо важливою для молодих компаній, а також малих та середніх підприємств. Завдяки хмарним додаткам, такі компанії зможуть отримати доступ до інноваційних технологій, які раніше були доступні більшою мірою великим компаніям.

По-п'яте, цифрова мережа (Digital networking). У рамках цієї програми уряд Німеччини планує працювати над створенням та розповсюдженням високопродуктивних мереж повного охоплення, а також їх функціональної сумісності, що необхідно для формування баз інтелектуальних додатків та інноваційних послуг. Щоб повною мірою використовувати потенціал інформаційно-комунікаційних технологій у таких галузях, як освіта, енергетика, охорона здоров'я, мобільність та управління, уряд Німеччини планує розробити всеосяжну стратегію «інтелектуальних мереж» [2, р. 16-17].

По-шосте, цифрова наука (Digital science). Дана програма спрямована на

державну підтримку наукового сектора в частині цифрових перетворень та створення наукової інформаційної інфраструктури, та ширшого використання цифрових технологій, які відкривають нові можливості для наукових досліджень та співробітництва.

По-сьоме, цифрова освіта (Digital education). Програма «Цифрова освіта» орієнтована на сприяння ширшому використанню цифрових технологій в освіті, формування навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій незалежно від віку людини. Уряд Німеччині розробляє стратегію «цифрового навчання», яка розвиватиме і реалізовувати можливості для підвищення рівня освіти, що надаються цифрових медіа [3].

По-восьме, цифрове середовище для життя (Digital life environments). У рамках цієї програми уряд Німеччини планує зосередитися на питаннях соціальної політики, які пов'язані з проникненням цифрових технологій у повсякденне життя сім'ї, що створює нові можливості гнучкого поєднання сімейного життя та роботи, породжує нові проблеми у батьківській відповідальності, але у той же час створює нові можливості для повсякденному житті та взаємодії між поколіннями [3].

Таким чином, цифровізація економіки та суспільства в сучасній Німеччині розглядається як комплексне завдання, в якому поєднуються економічні аспекти (розвиток індустрії 4.0) та технічні аспекти (цифрові технології кібер-фізичних систем, великих даних, хмарних обчислень) з гуманітарним наповненням, пов'язаним з освітою та якістю життя людини.

Список використаних джерел:

1. Вороненкова Г. Ф., Гапонова Е. М., Маслина М. Г., Христенко А. В., Юдов М. А. Цифровізація в Німеччині: виклики та перспективи (к постановке проблемы). *Медіальманах*. 2021. №3 (104). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovizatsiya-v-germanii-vyzovy-i-perspektivy-k-postanovke-problemy>.

2. The new High-Tech Strategy Innovations for Germany. - Berlin: Bundesministerium für Bildung und Forschung/ Federal Ministry of Education and Research (BMBF) Division Innovation Policy Issues, 2014. 51 p.

3. Kagermann H., W. Lukas and W. Wahlster, 2011: Industrie 4.0: Mit dem Internet der Dinge auf dem Weg zur 4. industriellen Revolution. VDI nachrichten, 13. URL: http://www.wolfgang-wahlster.de/wordpress/wp-content/uploads/Industrie_4_0_Mit_dem_Internet_der_Dinge_auf_dem_Weg_zur_vierten_industriellen_Revolution_2.pdf

САМБОРСЬКА О.О.

здобувачка магістратури за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Право на судовий захист в системі конституційних прав України та його реалізація

Частиною другою статті 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Таким чином, Конституція України надає громадянам право безпосередньо звертатися до суду із скаргою на рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб. У цьому відношенні не може бути будь-яких винятків щодо здійснення громадянами України конституційного права безпосередньо звертатися до суду з позовом про захист порушених прав у межах конституційного, цивільного, господарського, адміністративного і кримінального судочинства України.

Додатковою гарантією захисту прав і свобод людини є також міжнародні механізми захисту прав людини, до яких долучилася Україна. Зокрема, право на ефективний засіб захисту прав і свобод закріплено у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права, прийнятому 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН та ратифікованому Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 19 жовтня 1973 р. «Про ратифікацію Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародного пакту про громадянські і політичні права». У статті 2 цього Пакту визначено, що кожна держава, яка бере участь у цьому Пакті,

зобов'язується поважати і забезпечувати всім перебуваючим у межах її території та під її юрисдикцією особам права, визнані в цьому Пакті, без будь-якої різниці щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, народження чи іншої обставини.

За нормами вищезгаданого Пакту якщо це вже не передбачено існуючими законодавчими чи іншими заходами, кожна держава-учасниця цього Пакту зобов'язується вжити необхідних заходів відповідно до своїх конституційних процедур і положень цього Пакту для вжиття таких законодавчих або інших заходів, які можуть виявитися необхідними для здійснення прав, визнаних у цьому Пакті. Кожна держава, яка бере участь у цьому Пакті, зобов'язується:

- забезпечити всякій особі, права і свободи якої, визнані в цьому Пакті, порушено, ефективний засіб правового захисту, навіть коли це порушення було вчинене особами, що діяли як особи офіційні;

- забезпечити, щоб право на правовий захист для будь-якої особи, яка потребує такого захисту, встановлювалось компетентними судовими, адміністративними чи законодавчими властями або будь-яким іншим компетентним органом, передбаченим правовою системою держави, і розвивати можливості судового захисту;

- забезпечити застосування компетентними властями засобів правового захисту, коли вони надаються.

Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021 «Про Національну стратегію у сфері прав людини» затверджено Національну стратегію у сфері прав людини (далі – Стратегія). Затвердження Стратегії зумовлено необхідністю вдосконалення діяльності держави щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини, створення дієвих механізмів їх реалізації та захисту, розв'язання системних проблем у зазначеній сфері. Стратегія спрямована на об'єднання суспільства з питань щодо розуміння цінностей прав і свобод людини, що забезпечуються та

захищаються на основі принципів рівності та недискримінації.

Метою Стратегії є забезпечення пріоритетності прав і свобод людини як визначального чинника у процесі формування та реалізації державної політики, здійснення повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, ведення господарської діяльності. Результатом реалізації Стратегії має стати запровадження системного підходу до забезпечення прав і свобод людини, узгодженості дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, суб'єктів господарювання, створення в Україні ефективного механізму реалізації та захисту прав і свобод людини, усунення недоліків системного характеру, які лежать в основі порушень, виявлених Європейським судом.

Одним із стратегічних напрямків, за яким здійснюється реалізація Стратегія є забезпечення права на справедливий суд. Стратегічна ціль за Стратегією – кожен в Україні має доступ до справедливого та ефективного судового розгляду незалежним і безстороннім судом, ефективних механізмів виконання судових рішень.

Однак, основним нормативно-правовим актом, що гарантує громадянам право на судовий захист порушених прав є Конституція України. Таким чином, судовий захист прав і свобод людини і громадянина це один із видів державного захисту прав і свобод людини, громадянина. І саме держава бере на себе таку відповідальність та обов'язок створити умови для реалізацією людиною права на судовий захист. Правосуддя це особлива функція державної влади, що здійснюється через розгляд і вирішення в судових засіданнях цивільних справ зі спорів, що стосуються прав та інтересів громадян, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань і кримінальних справ, і застосування встановлених законом карних заходів щодо осіб, винних у вчиненні злочину, або виправдання невинних.

Стаття 124 Конституції України визначає, що правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також

привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи. Правосуддя здійснюють судді.

Варто наголосити, що норми аналогічного змісту містяться і у Законі України «Про судоустрій і статус суддів». На сьогодні, за статтею 5 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» правосуддя в Україні здійснюється виключно судами та відповідно до визначених законом процедур судочинства. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Особи, які привласнили функції суду, несуть відповідальність, установлену законом.

За статтею 125 Конституції України судоустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом. Суд утворюється, реорганізовується і ліквідується законом, проект якого вносить до Верховної Ради України Президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя. Верховний Суд є найвищим судом у системі судоустрою України. Відповідно до закону можуть діяти вищі спеціалізовані суди. З метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди. Створення надзвичайних та особливих судів не допускається. Здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу. Суди здійснюють правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права.

Принципи здійснення правосуддя це закріплені в законі основні державно-політичні та правові ідеї щодо завдань і порядку здійснення процесу судочинства, його стадій та інститутів по всіх категоріях справ.

Рішення суду це акт ухвалений відповідно до норм матеріального та процесуального права, що є результатом здійснення правосуддя, тобто наслідком встановлених у справі обставин. Метою судового рішення є

досягнення юридичної визначеності у спірних правовідносинах, яке переконує сторони і суспільство у справедливості суду, утвердженні ним прав людини та запобігає стану невизначеності в аналогічних ситуаціях.

Обов'язковість судових рішень визначається і статтею 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». За цією нормою судові рішення, яким закінчується розгляд справи в суді, ухвалюється іменем України. Судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України. Обов'язковість урахування (преюдиційність) судових рішень для інших судів визначається законом.

Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права. Судові рішення не можуть бути переглянуті іншими органами чи особами поза межами судочинства, за винятком рішень про амністію та помилування. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи не можуть приймати рішення, які скасовують судові рішення або зупиняють їх виконання.

Судові рішення інших держав, рішення міжнародних арбітражів, рішення міжнародних судових установ та аналогічні рішення інших міжнародних організацій щодо вирішення спорів є обов'язковими до виконання на території України за умов, визначених законом, а також відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Отже, право на судовий захист є конституційним, а обов'язкове виконання судових рішень є складовою права на справедливий захист.

Список використаних джерел :

1. Указ Президента України «Про Національну стратегію у сфері прав людини» від 24 березня 2021 року № 119/2021.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>

2. Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 19 жовтня 1973 р. «Про ратифікацію Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародного пакту про громадянські і політичні права» .
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2148-08#Text>

3. Указ Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22 липня 1998 р. № 810/98 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text>

СЕРБІН Д. В.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Реформування системи управління персоналом державної служби

Сьогодні в Україні відбуваються процеси трансформації системи державної служби та перетворення її в систему, яка б мала кращі показники діяльності, була гнучкою для змін сучасного середовища та ефективно реагувати на надзвичайні ситуації та інноваційні виклики. Ефективність системи публічного управління значною мірою залежить від професіоналізму державних службовців, їх ділової активності та моральних якостей, постійного саморозвитку та підвищення кваліфікації. Одним з пріоритетних напрямів реалізації кадрової політики в органах державної влади є забезпечення високо-кваліфікованими, професійно компетентними кадрами державної служби [1].

На етапі реформування публічного управління на користь зміцнення держави та розвитку громадянського суспільства завдання створення ефективної системи управління державною службою та високоефективного корпусу державних службовців є пріоритетною. Це завдання можна вирішити, грамотно вибудовуючи кадрову політику та застосовуючи інноваційні технології управління персоналом в органах державної влади.

Проблема успішного функціонування будь-якої організації – це, насамперед, проблема ефективного управління персоналом. Під управлінням персоналом організації розуміється цілеспрямована діяльність керівного складу організації, що включає розробку кадрової стратегії, а на її основі кадрової політики, принципів та методів управління персоналом організації з використанням усього комплексу сучасних кадрових технологій Персонал – це найбільш складний об'єкт управління в силу своєї самоорганізації та малої

передбачуваності щодо управлінського впливу. Він має можливість самостійно вирішувати, діяти, критично оцінювати вимоги, що пред'являються до нього, має суб'єктивні інтереси, особистісну мотиваційну структуру тощо.

Сучасна реформа системи державної служби повинна здійснюватися за допомогою інноваційних кадрових технологій та істотно впливати на персонал державної служби. На даний час фахівці відзначають деякі загальні тенденції, що характеризують кадрові процеси на державній службі:

- спрямованість на підвищення прозорості механізмів та процедур прийому та відбору на державну службу, зміна підходу до процесу набору нових співробітників. Державні органи влади проводять дедалі активнішу політику з пошуку та відбору молодих фахівців безпосередньо із профільних навчальних закладів. Подібний механізм створює основу для взаємодії та співпраці представника можливого майбутнього роботодавця з молодими спеціалістами;

- збільшення набору інструментів оцінки та відбору кандидатів на державну посаду. Якісний відбір кандидатів у поєднанні з розвитком інституту наставництва як передового інструменту адаптації персоналу дозволить закласти основу для швидкого зростання професійної майстерності нових співробітників та досягнення ними необхідних показників ефективності;

- інформатизація процесів та процедур на державній службі. Застосування інформаційних технологій можна спостерігати і в системі залучення потенційних кандидатів на вакантні позиції із зовнішніх джерел, та в оцінки кандидатів на вакантні позиції із зовнішніх та внутрішніх джерел, а також у сфері оцінювання, обліку персоналу державних органів.

Проблема ефективності персоналу – одна із найактуальніших в управлінні. У сучасному менеджменті досить поширена модель управління за результатами. Результативність – те, що чекають від кожного державного службовця в нашій країні. Результативність багато в чому визначається не

тільки якісною системою набору і відбору державних службовців, а й ефективною системою їх оцінювання та розвитку.

Оцінювання в системі управління персоналом державної служби має бути не лише основою для мотивації та справедливої винагороди, але й з метою інформування співробітника про його потенціал та подальшу кар'єру у системі державної служби.

На нашу думку, досить цікавою пропозицією є запровадження ігрових методів в систему оцінювання державних службовців [2]. Така інновація як впровадження гейміфікації у проведення оцінювання державних службовців України може поліпшити процес оцінки держслужбовців, вплинути на його ефективність та підвищити трудову мотивацію.

Особливе місце в процесі управління персоналом державної служби займає питання компетентності державних службовців, яке пов'язане безпосередньо з ефективністю їхньої роботи. Розвиток системи безперервної професійної освіти можна розглядати як інструмент кадрової роботи, який має сприяти розвитку компетенцій державних службовців та формуванню їх професійної ідентичності з метою професіоналізації сучасної державної служби.

Беручи участь у євроінтеграційних процесах, Україна забезпечила себе допомогою на міжнародному рівні в процесі розроблення інноваційної моделі управління людськими ресурсами як основи модернізації публічної служби. Натепер обмін досвідом і передовими технологіями впровадження того чи іншого аспекту нововведень є запорукою тісної співпраці та підвищення професійного рівня управлінців до європейських стандартів [3].

Таким чином, державна служба – ключовий соціальний інститут, покликаний забезпечувати управлінські функції держави у вигляді державних органів. Вирішуючи великий комплекс завдань, державна служба безпосередньо впливає на міцність та цілісність державної влади, а також на її авторитет та репутаційний капітал. У свою чергу, повноцінне функціонування державної служби можливо тільки в тому випадку, якщо

сформовано ефективну та адекватну систему управління нею, а точніше її кадровим потенціалом, оскільки діяльність будь-якої організації, її розвиток та процвітання залежать напряму від професіоналізму, чесності, відданості людей, які працюють у цій структурі.

Список використаних джерел:

1. Морозова Т. О. Підвищення якості праці персоналу державної служби України. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/1097/1/%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%A2.%20%D0%9E.%20%D0%9F%D1%96%D0%B4%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%83%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B8%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.pdf>.
2. Богданова Э. Н. Инновационные технологии управления персоналом. *Вестник экспертного совета*. 2017. №3 (10). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnye-tehnologii-upravleniya-personalom>.
3. Губанов О.О. Проблеми теорії та практики впровадження інноваційної моделі управління людськими ресурсами як основи модернізації публічної служби. *Правничий часопис*. 2018. № 3. С. 104-108.

СЕРБІН Н. Л.

*магістрантка кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Проблеми формування сучасної інформаційної політики

Зважена інформаційна політика є невід'ємною частиною системи управління в умовах переходу від індустріального до інформаційного суспільства. Інформаційна політика встановлює умови, при яких реалізуються всі управлінські рішення і політична діяльність. Інформаційна політика держави забезпечує розумну концептуальну основу для вивчення безлічі проблем на загальнодержавному та регіональному рівнях. Зростаюча роль інформації в системі управління обумовлює інтерес до подальшого вивчення і аналізу її масштабів. Формування ефективної інформаційної політики належить до стратегічних цілей будь-якої країни і тому потребує особливої уваги. Від рівня керованості національним інформаційним простором залежить стан політичної, економічної, оборонної та інших складових безпеки України [1].

Реалізація державної інформаційної політики повинна відбуватися за допомогою сукупності правових механізмів та організаційних заходів, у результаті застосування яких має бути досягнуто позитивний ефект: гармонізація інтересів людини, суспільства та держави в інформаційній діяльності; недопущення незаконного розповсюдження, застосування і порушення цілісності інформації. Сучасний стан суспільного розвитку, а також ситуація, що склалася в українському та світовому інформаційному просторі, потребують посилення ролі держави у процесі забезпечення доступу громадян України до оперативної, об'єктивної інформації, гарантування захисту національного інформаційного простору від негативних інформаційних впливів [2].

Водночас, на сьогодні інформація може стати зброєю проти суверенітету держави, цілісності територій, негативно впливати на соціальне самопочуття населення країни. Тому, проблема формування якісної інформаційної політики держави актуалізується, особливо в умовах війни та негативної пропагандистської діяльності росії по відношенню до України.

У зв'язку із цим великого значення набуває формування адекватної державної інформаційної політики, здатної протистояти зовнішнім загрозам. Особливої уваги потребує вирішення питання щодо переліку пріоритетних напрямів державної інформаційної політики, оскільки раціональне та обґрунтоване їх виокремлення дасть змогу зосередити зусилля як науковців, так і працівників відповідних органів державної влади та інституцій громадянського суспільства на врегулюванні пріоритетних сфер суспільного життя, а також реалізації комплексу задач, спрямованих на втілення у життя ключових положень державної інформаційної політики [3].

Інформаційна безпека на даний час виходить на перше місце в системі національної безпеки, а отже формування і проведення єдиної державної інформаційної політики має набути пріоритетного значення. Однак, як показує практика, одним з найбільш суттєвих факторів, що детермінують вплив на стан інформаційної безпеки, є стійкі негативні тенденції розвитку інформаційного простору сучасної України, що притаманні й іншим пострадянським країнам. Серед них виділяють наступні: відсутність стійкої національної ідеології, невизначеність зовнішньополітичних пріоритетів безпеки, недостатнє фінансове забезпечення інформаційної безпеки, відсутність персональної державної відповідальності та достойного кадрового потенціалу, низька ефективність промислового комплексу щодо інформаційних технологій та їх впровадження в суспільно-політичне життя [4].

Таким чином, в умовах активної повномасштабної війни росії на території України, проведення росією також інформаційних війн, негативної пропаганди формування ефективної державної інформаційної політики має

статі пріоритетом забезпечення національної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Мохова Ю. Л., Луцька А. І. Сутність та головні напрямки державної інформаційної політики України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 12. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/12_2018/27.pdf
2. Красноступ Г.М. Основні напрями правового забезпечення державної інформаційної політики. URL: <http://old.minjust.gov.ua/30768>.
3. Негодченко В. Основні напрями державної інформаційної політики в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 4. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/04/15.pdf>
4. Козьмініх А. В. Інформаційна політика в умовах демократичного транзиту. «Політичне життя». 2020. № 3. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/9317/9255>

СОЛОВЕЙ С.В.

аспірант кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шутика

Наукові підходи до запровадження системи приватного медичного страхування

У світі можна виділити три системи фінансування охорони здоров'я: страхова модель, заснована на обов'язковому страхуванні громадян; модель національної служби здоров'я, що фінансується з бюджету держави, тобто із податків громадян; модель, заснована на приватному страхуванні, де відповідальність держави вважається невеликою.

У Європі можемо зустріти дві перші моделі, третя більш характерна для Сполучених Штатів Америки, однак у чистому вигляді такі моделі майже не існують.

Страхування здійснюється на основі низки принципів, включаючи принцип відшкодування страховки, ймовірність ризику, та недороге, доступне покриття.

Приватне медичне страхування ґрунтується на наступних базових принципах: взаємності, оцінки та врахування індивідуального ризику, залежності обсягу гарантій від внесків. Його популярність обумовлена можливістю гарантованого отримання медичних послуг в обсязі, видах та якості, понад встановлені програмами соціального медичного страхування або наданих у межах бюджетної медицини.

Застрахований сам вибирає собі страхову програму, тобто має місце диференціація страхового забезпечення залежно від потреб та фінансових можливостей застрахованого (або страхувальника).

Наприклад, у Франції базовий рівень загального обов'язкового медичного страхування забезпечується через систему страхових фондів,

переважно прив'язаних до місця роботи. Формально ці фонди є приватними компаніями, але насправді вони жорстко регулюються та контролюються державою.

Теоретично ці цільові надходження повинні забезпечувати фінансування системи в повному обсязі, однак їх не вистачає, щоб компенсувати всі витрати в рамках цієї програми. Національне управління охорони здоров'я щорічно складає загальний бюджет національної системи охорони здоров'я, але фактичні витрати незмінно перевищують ці орієнтування [1].

В цілому, страхові фонди забезпечують покриття стаціонарного та амбулаторного лікування, послуг лікарів загальної практики та спеціалістів, діагностичні обстеження, ліки, що відпускаються за рецептами, та допомога вдома. Найчастіше послуги, куди поширюється страхове покриття, безпосередньо перераховуються у нормативних актах.

У США джерелом коштів на оплату медичної допомоги у системі приватного фінансування виступають індивідуальні доходи громадян та кошти роботодавців. В даний час США – єдина країна, в якій надання медичного обслуговування здійснюється переважно на платній основі, тобто фінансування американської моделі охорони здоров'я здійснюється за допомогою приватного страхування [2].

Роботодавець купує страховку для всіх своїх співробітників у страхових компаній. Умови страхування (набір медичних послуг) залежить від того, скільки за неї заплатить роботодавець. Відповідно, проблеми приватної системи охорони здоров'я – наявність високої вартості медичної допомоги та низького пріоритету профілактичної роботи, різний рівень доступності медичної допомоги для населення різних соціальних груп та недостатня увага до пацієнтів, які отримують медичну допомога за рахунок державного фінансування.

Ці проблеми призвели до необхідності суттєвого реформування системи охорони здоров'я, яка розпочалася з 2010 р. та внесла значні зміни до організації медичної допомоги населенню. Поточна реформа охорони

здоров'я США проходить згідно із законом «Про захист пацієнтів та доступність медичної допомоги», який включає чотири основні напрями реформування: по-перше, введення обов'язкового соціального страхування для населення. Тепер кожен житель США має бути застрахованим. Для цього введено систему пільг щодо різних груп населення (заможні, молоді, люди похилого віку тощо), також є пільги для роботодавців. До початку реформ страхування було необов'язковим, обсяг медичних послуг, що надаються, визначався доходом людини або бажанням її роботодавця сплатити страхування у певному обсязі [3].

По-друге, введено регулювання страхових тарифів та обсягів медичної допомоги, які надаються за страховкою. Це передбачає обов'язок страхових компаній встановлювати пріоритети (різний рівень вартості) для різних груп населення. Базовий пакет страхування визначає держава, він складається з профілактики та діагностики захворювань, лікарського забезпечення в поліклініці, довготривалого догляду та стаціонарного лікування.

По-третє, ще одним напрямком реформи є регулювання цін на медичні послуги та підвищення їх якості: створюються комісії, які займатимуться оцінкою ефективності способів лікування, а також страхових компаній та приватних лікарів [3].

Зазначений досвід може бути імплементований в Україні, адже запровадження приватного медичного страхування надасть можливість громадянам отримувати більший обсяг медичних послуг, якість таких послуг залежатиме від вибору медичного закладу, а також покращить фінансування медичних закладів.

Список використаних джерел:

1. Philippe Maniere et al., "Perspectives on the European Health Care Systems: Some Lessons for America," Heritage Foundation Lecture no. 711, July 9, 2001.

2. Шилова Е.А. Зарубежный опыт реализации государственной политики в сфере здравоохранения. *Вестник науки*. 2019. №4 (13). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zarubezhnyy-opyt-realizatsii-gosudarstvennoy-politiki-v-sfere-zdravoohraneniya>.

3. Прогунова Л. В., Майорова Ю. М. Тенденции развития международного бизнеса на рынке медицинского страхования. *Международная торговля и торговая политика*. 2020. №1 (21). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tendentsii-razvitiya-mezhdunarodnogo-biznesa-na-rynke-meditsinskogo-strahovaniya>.

СТАДНИК М. М.

доктор філософських наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

**Продовольча безпека в контексті проблем сільського господарства
України**

Україна має в своєму розпорядженні 30% світового чорнозему. Це надзвичайно сильна відправна точка для подальшого розвитку сільського господарства. Воно як і раніше буде однією з найважливіших галузей української економіки. Причому сектори, пов'язані із сільськогосподарською галуззю такі як переробка, торгівля, постачання сировини, також мають великий потенціал.

Сільське господарство (далі с/г) є однією з основних галузей народного господарства, оскільки виробництво продуктів харчування – це стратегічна умова продовольчої безпеки, життя та розвитку всього населення країни. Водночас воно є сировинною базою легкої та харчової промисловості. Чорноземні ґрунти і сприятливий клімат, велика густота населення, землеробські навички, які здавна склалися в с/г, і зручне економіко-географічне положення зробили рослинництво базовою галуззю с/г. Також досить важливою є галузь тваринництва, яка зараз функціонує в Україні досить ефективно.

Серед основних проблем сільського господарства які перешкоджають продовольчій безпеці виділяють такі:

1) техніко-технологічна база України в с/г є дуже застарілою і працює ще з Радянських часів. Вітчизняна машинобудівна промисловість, що нараховує майже півтори сотні розрізнених підприємств, не модернізована, оснащена технічно застарілим устаткуванням, технологічно відстала:

зношеність технологічного устаткування досягає 70-80%, його середній вік - 30-35 років, а самі технології виробництва машин – жорсткі;

2) відбувається процес «старіння» с/г кадрів. Молоде покоління все частіше іммігрує у великі міста, де є всі умови для навчання та праці, цікавого відпочинку, через що частина кваліфікованих конструкторських, інженерно-технічних і робочих кадрів вже вважається втраченою;

3) значна частина с/г продуктів не знаходить збуту внаслідок пасивності споживчої кооперації, вкрай повільного становлення с/г обслуговуючих кооперативів і кредитних спілок на селі;

4) умови використання с/г угідь не покращує ситуація, яка склалася у нинішній військовий час. Більша частина чорноземів вже виснажені, вони втрачають свою продуктивність через недотримання правил обробки землі. Ґрунти не підтримуються добривами та іншими корисними елементами. А вміст гумусу зменшується з кожним роком;

5) через розвиненість корупції, хабарництва, нестабільність політичної та економічної ситуації в країні, недостатній розвиток фінансової системи держави та труднощі в роботі із вітчизняними партнерами, потік іноземних інвестицій, а особливо в с/г майже відсутній [1].

Оскільки с/г виробництво має переважно сезонний характер, то нормальне функціонування галузі вимагає раціонального й обґрунтованого співвідношення між власними та залученими коштами. Тому, з боку державних органів влади зростає необхідність пошуку зовнішніх джерел, найбільш розповсюджених серед яких є кредити. Банківські позики допомагають розвиватися промисловості, малому підприємству та сільському господарству але для забезпечення сталого розвитку потрібні передусім середньо - та довгострокові кредити. Короткострокове кредитування розв'язує проблему отримання відповідних ресурсів для проведення польових робіт, а довгострокове кредитування є передумовою розширення та оновлення виробничих фондів. Характерною ознакою сучасного стану кредитування с/г підприємств України є домінування

короткострокових кредитів. За даними Міжнародної фінансової корпорації 77% сільськогосподарських товаровиробників використовують кредити для закупівлі паливно-мастильних матеріалів, 48% - на закупівлю засобів захисту рослин 36% - на придбання посівного матеріалу. Тільки 13% підприємств використовують кредити на технологічне оновлення виробництва а 6% - на його розширення [2].

До числа країн з найвищою питомою вагою позичкових коштів у аграрному капіталі належить Англія і Німеччина — близько 50%, Франція — понад 40%, Італія і Бельгія — більш як 30%. У країнах ЄС 40% господарств перебуває в повній залежності від залучення позикових коштів і лише 25% фермерських господарств не використовують банківські кредити.

Державна підтримка аграрного сектора - це один з пріоритетних напрямів економічної політики у багатьох країнах світу, який розглядається як необхідний інструмент аграрної політики та продовольчої безпеки в умовах ринку.

За обмеженості бюджетних ресурсів виникає необхідність співпраці українських сільськогосподарських підприємств з іноземними інвесторами саме у сфері інвестування модернізації основних фондів. Не менш важливим зовнішнім джерелом фінансування агроформувань є іноземні інвестиції. Але в безпосередньо в сільське господарство вкладається лише 2% від загального обсягу інвестицій в економіку України [3].

Важливим у сучасному сільськогосподарському виробництві постає розвиток ринкових відносин, який має бути побудований на кооперованій формі акціонування. Нині, частково, ринок сільськогосподарських земель реалізується за допомогою оренди. Проте і тут низка важливих питань залишаються невирішеними. Так, з боку органів публічної влади необхідно здійснити: уточнення методики визначення ставок орендної плати; не вирішені питання з оптимізацією строків оренди та ефективної оплати орендодавцям землі.

Із підвищенням ефективності аграрного виробництва та зростанням

економічного становища орендарів розмір орендної плати повинен зростати, оскільки визначальним критерієм земельної власності є не сама наявність земельної ділянки, а дохід, який можна з неї отримати безпосередньо власнику паю. Практика визначення обсягу орендної плати у різних країнах є різною. У країнах ЄС орендна плата за використання сільськогосподарських земель в середньому становить 20–25% від вартості урожаю, або 2,5 % вартості землі, у той час в Україні близько 8 %.

Отже, стратегічним пріоритетом соціального та економічного розвитку України є публічно-управлінська діяльність направлена на підвищення рівня продовольчої безпеки держави. Особливо ця проблема є актуальною в умовах військової агресії росії. Всі перераховані вище проблеми розвитку АПК України мають спонукати публічне управління до цілеспрямованих та науково обґрунтованих заходів в сфері с/г. Серед них потрібно виділити стабільну державну підтримку, підтримку органів місцевого самоврядування - с/г виробників. Передбачити залучення іноземних інвестицій, видачу коротко - та довгострокових кредитів й вироблення ефективних форм розвитку кооперації та акціонерних форм господарювання на селі.

Список використаних джерел:

1. Економіка України [Текст]: навч. посіб. / А.П. Голіков, Н.А. Казакова. К.:Знання, 2018. 286 с.
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
3. РПС і Регіональна економіка [Текст]: навч.-метод. посіб. / О.М. Петрига К.: ДП «Вид. дім «Персонал»», 2019. 302 с.

СТЕЛЬМАХ А.В.

кандидат наук з державного управління, викладач кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Нормативно-правові механізми запровадження інституту лобізму в Україні

На сьогодні інститут лобізму не врегульований у чинних нормативно-правових документах України. Існують лише деякі спроби врегулювати цей інститут в чинній нормативно-правовій базі України.

Перші спроби врегулювання проблеми лобізму у чинній законодавчій базі України були зігнені у 1999 році у проекті Закону України «Про лобіювання в Україні» від 13.04.1999 р. № 3188 [1]. Зазначеним проектом передбачалося, що лобіювання - використання незаборонених законодавством України засобів впливу на орган або представника влади для прийняття рішення, що відповідає інтересам лобіста лобісти створюються і діють на основі добровільності, рівноправності, законності та гласності. Вони вільні у виборі напрямів своєї діяльності, за винятком тих напрямів та видів діяльності, що заборонені законом. Обмеження діяльності лобістських утворень може встановлюватись тільки Конституцією та законами України. Лобісти повинні регулярно обнародувати свої основні документи [1].

У законопроекті «Про правовий статус груп, об'єднаних спільними інтересами (лобістських груп) у Верховній Раді України» від 03.11.1999 р. № 3188-1 передбачено, що групи об'єднані спільними інтересами - це об'єднання громадян України, що представляють певні економічні і соціальні інтереси зацікавлених верств і груп населення та мають право легальними шляхами впливати на формування законодавства України. До

груп спільних інтересів не відносяться політичні партії. Метою діяльності групи спільних інтересів є вплив на прийняття законодавчих актів Верховною Радою України. Реєстрація груп спільних інтересів проводиться відділом по роботі з групами спільних інтересів Секретаріату Верховної Ради [2].

Проектом Закону України «Про діяльність лобістів у Верховній Раді України» від 04.11.2005 р. № 8429 передбачено, що лобістом може бути зареєстрований у Верховній Раді України в передбаченому цим Законом порядку громадянин України, який на платній або безоплатній основі від імені та в інтересах юридичної особи (клієнта), в межах і у спосіб, незаборонені Конституцією України, цим та іншими законами України, здійснює вплив на суб'єктів, перелік яких визначено цим Законом, з метою впливу на розробку, обговорення і прийняття проектів законів України та інших рішень Верховної Ради України (лобістський вплив) [3]. Таким чином, передбачена спрощена процедура реєстрації лобістів, їх діяльність обмежується лише діяльністю у Верховній Раді України.

Наступна спроба врегулювати інститут лобізму була здійснена у 2016 році. Проектом Закону України «Про лобізм» від 20.09.2016 № 5144 зазначає, що особа набуває прав, визначених цим Законом, з моменту внесення відомостей про неї до Єдиного реєстру лобістів України. З метою збирання, зберігання, обліку та надання інформації про суб'єктів лобізму Міністерством юстиції України ведеться Єдиний реєстр лобістів України, який є відкритим, доступним та безоплатним. Ведення Реєстру здійснюється відповідно до цього Закону та Положення про Єдиний реєстр лобістів України, що розробляється та затверджується Міністерством юстиції України [4]. Таким чином, реєстрацією лобістів займається Міністерством юстиції України.

Проектом Закону України «Про лобіювання» від 05.10.2016 № 5144-1 передбачено, що особа набуває статусу суб'єкту лобіювання з моменту внесення відомостей про неї до Електронного реєстру суб'єктів лобіювання. . З метою збирання, зберігання, обліку та надання інформації про суб'єктів

лобіювання Апаратом Верховної Ради України ведеться Електронний реєстр суб'єктів лобіювання (Реєстр). Ведення Реєстру є безкоштовним, здійснюється відповідно до цього Закону та Положення про Електронний реєстр суб'єктів лобіювання, що затверджується керівником Апарату Верховної Ради України [5]. Таким чином, ведення реєстру передбачено Верховною Радою України, а діяльність самих лобістів здійснюється в межах діяльності Парламенту України.

20.09.2017 був зареєстрований законопроект «Про забезпечення прозорості та законності комунікації з суб'єктами владних повноважень» (реєстраційний номер 7129) [6]. Зазначеним проектом передбачено регулювання лобістської діяльності та їх звіт через органи державної влади. Органом реєстрації суб'єктів лобіювання є Міністерство юстиції України, що здійснює ведення Державного реєстру лобіювання та контролює відповідність вимогам законодавства України діяльності учасників процесу лобіювання [6].

Крім того законопроектом № 7129 передбачено впровадити у діяльність лобістів договори про надання послуг [6].

На нашу думку, впровадження такого договору є основою діяльності будь-яких суб'єктів, тому з метою врегулювання лобістської діяльності в Україні повинен бути реєстр, в якому враховуються всі суб'єкти проведення лобістської діяльності.

Проектом Закону України «Про державну реєстрацію суб'єктів лобіювання та здійснення лобіювання в Україні» від 11.02.2020 № 3059 передбачено, що особа набуває статусу суб'єкту лобіювання з моменту внесення відомостей про неї до Електронного реєстру суб'єктів лобіювання. Держателем Електронного реєстру суб'єктів лобіювання є Міністерство юстиції України, яке вживає організаційних заходів, пов'язаних із забезпеченням безперервного функціонування реєстру. Електронний реєстр суб'єктів лобіювання ведеться державною мовою з використанням програмного забезпечення, розробленого відповідно до державних

стандартів, що забезпечує його сумісність і взаємодію з іншими інформаційними системами та мережами [7].

Проектом Закону України «Про лобізм» (від 28.02.2020 № 3059-1) визначає загальні правові та організаційні засади лобістської діяльності для забезпечення прозорої комунікації з суб'єктами владних повноважень в Україні. Зазначений законопроект передбачає запровадження державного реєстру суб'єктів лобізму – електронний реєстр, що ведеться уповноваженим державним органом, та містить інформацію про суб'єктів лобізму, лобістів, лобістські проекти та укладені договори на надання послуг з лобізму. Порядок проведення державної реєстрації (припинення, анулювання реєстрації) суб'єктів лобізму, а також внесення змін до державного реєстру суб'єктів лобізму, порядок його ведення, умови надання (розкриття) суб'єктами лобізму інформації щодо надання послуг з лобіювання та застосування методів лобіювання, а також подання звіту щодо надання лобістських послуг за окремими договорами визначаються у Положенні про державний реєстр суб'єктів лобізму з урахуванням вимог цього Закону [8].

Крім того, законопроект зазначає, що про початок здійснення лобістської діяльності професійний суб'єкт лобізму повідомляє уповноважений державний орган – Національне агентство з питань запобігання корупції [8]. На нашу думку, це не відповідає чинному законодавству, адже Національне агентство з питань запобігання корупції є превентивним органом, діяльність якого спрямована на попередження корупції. А реєстрація лобістів – це ширше коло питань. Водночас, Національне агентство з питань запобігання корупції не є органом державної влади, який має функції моніторингу підприємницької діяльності.

Проектом Закону України «Про правове та прозоре регулювання діяльності з лобіювання» (від 02.03.2020 № 3059-2) передбачено, що фізична особа - громадянин України набуває статусу суб'єкта лобіювання з моменту складення присяги та внесення відомостей про неї до Єдиного реєстру суб'єктів лобіювання, який формується та ведеться Міністерством юстиції

України (Радою суб'єктів лобіювання України після її створення та передачі прав Міністерством юстиції України на формування та ведення Єдиного реєстру суб'єктів лобіювання Раді суб'єктів лобіювання України). Юридична особа набуває статусу суб'єкту лобіювання з моменту внесення відомостей про неї до Єдиного реєстру суб'єктів лобіювання, який формується та ведеться Міністерством юстиції України (Радою суб'єктів лобіювання України після її створення та передачі прав Міністерством юстиції України на формування та ведення Єдиного реєстру суб'єктів лобіювання Раді суб'єктів лобіювання України) [9].

Законопроект від 03.03.2020 № 3059-3 «Про лобістську діяльність» передбачено врегулювати державний реєстр лобіювання – система обліку та зберігання інформації про лобістів, суб'єктів лобіювання, суб'єктів самолобіювання, а також іншої інформації в обсязі та порядку, визначеному цим Законом [10].

Орган реєстрації лобіювання – державний орган (Міністерство юстиції України), до повноважень якого, в тому числі, належать питання державної реєстрації лобістів, суб'єктів лобіювання, суб'єктів самолобіювання, ведення Державного реєстру лобіювання, притягнення осіб до відповідальності у зв'язку з лобіюванням та інші повноваження згідно з цим Законом та чинним законодавством [10].

Проведений аналіз законопроектів 3059, 3029-1, 3059-2, 3059-3 дає підстави зазначити, що дані законопроекти не чітко врегульовують відповідальність лобістів, їх обов'язки перед суспільством. Водночас, реєстр лобістів містить не всю інформацію, яка потрібна для такого виду діяльності. Окремо слід звернути увагу на орган, уповноважений вести реєстр лобістів та реєструвати їх звітність, встановлювати відповідальність таких суб'єктів. Так, на нашу думку, це повинен бути окремо створений орган державної виконавчої влади.

На нашу думку, дійсно потребує врегулювання інституту лобізму у законодавчих актах України. Так, вважаємо за доцільним передбачити, що

лобістська діяльність – це діяльність представників неурядових організацій щодо встановлення контактів з посадовими особами та депутатами Парламенту, Уряду та інших органів державної влади та місцевого самоврядування з метою здійснення впливу від імені та в інтересах конкретних неурядових організацій (їх об'єднань) на розробку, прийняття і реалізацію зазначеними особами політичних і адміністративних рішень, нормативних правових актів. Крім того, потрібно: по-перше, запровадити діяльність Реєстраційної палати з питань лобіювання та лобістської діяльності в Україні, яка є центральним органом державної влади, що здійснює свою діяльність з метою забезпечення державної безпеки України в процесі реєстрації, контролю та нагляду за лобістською діяльністю. По-друге, започаткувати формування Єдиного реєстру лобістів України, який супроводжує Реєстраційна палата з питань лобіювання та лобістської діяльності в Україні. По-третє, визначити, що особа (юридична або фізична) набуває прав, визначених цим Законом, з моменту внесення відомостей про неї до Єдиного реєстру лобістів України. По-четверте, розробку єдиного нормативно-правового документу, який би врегулював питання функціонування інституту лобізму в Україні.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону України «Про лобіювання в Україні» від 13.04.1999 р. № 3188. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=5838.
2. Проект Закону України «Про правовий статус груп, об'єднаних спільними інтересами (лобістських груп) у Верховній Раді України» від 03.11.1999 р. № 3188-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=7028
3. Проект Закону України «Про діяльність лобістів у Верховній Раді України» від 04.11.2005 р. № 8429. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=26076

4. Проект Закону України «Про лобізм» від 20.09.2016 № 5144. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60052
5. Проект Закону України «Про лобіювання» від 05.10.2016 № 5144-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60191
6. Проект Закону «Про забезпечення прозорості та законності комунікації з суб'єктами владних повноважень» (від 20.09.2017 № 7129). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62573
7. Проект Закону України «Про державну реєстрацію суб'єктів лобіювання та здійснення лобіювання в Україні» від 11.02.2020 № 3059. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68128
8. Проект Закону України «Про лобізм» від 28.02.2020 № 3059-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68265.
9. Проект Закону України «Про правове та прозоре регулювання діяльності з лобіювання» від 02.03.2020 № 3059-2. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68275
10. Проект Закону України «Про лобістську діяльність» від 03.03.2020 № 3059-3. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68279.

СТЕЛЬМАХ В. В.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Проблеми впровадження електронного урядування в Україні

Розвиток електронного урядування в Україні на сьогодні є надзвичайно важливим у зв'язку з розвитком інформаційного суспільства та прагнення України вступити до Європейського Союзу, де вже давно використовуються інформаційно-комунікаційні технології. Впровадження електронного документообігу сприяє розвитку громадянського суспільства, надає доступ громадянам до державних процесів та сприяє відкритості та прозорості діяльності державних органів [1].

На сьогодні електронне урядування – це не лише використання сучасних інформаційних технологій чи мережевої інфраструктури виконавчої влади. Воно є цілісною новітньою концепцією управління державою, основою для публічного управління та функціонування інформаційного суспільства [2, с. 66].

Принцип відкритості та прозорості в електронному урядуванні реалізується через три складові: право отримати інформацію, право отримати адміністративну послугу та право впливати на прийняття управлінських рішень [3, с. 118]. Важливим аспектом відкритості у публічному адмініструванні є доступність для громадян, яка найбільш повно реалізується саме за допомогою інструментів, що представлені в електронному урядуванні, таких, як мережа вебсайтів, центрів оброблення та зберігання інформації, тощо [3].

У сучасних реаліях електронне управління і цифризація грають одну з головних ролей у розвитку не тільки економіки, але і суспільства, в цілому. Швидкість обміну інформацією впливає на прийняття рішень і підвищує конкурентоспроможність. Це стосується абсолютно всіх сфер життя,

починаючи з економіки і закінчуючи військовим аспектом.

На сьогодні проблеми запровадження електронного урядування активізується у зв'язку з повномасштабною війною росії на території України, пандемією COVID-19, глобалізаційними викликами та інтеграційними перспективами розвитку.

На підставі аналізу літератури можна виділити такі основні переваги впровадження в Україні концепції електронного урядування:

- забезпечення населення повноцінною інформацією про діяльність державних органів влади в електронній формі;

- надання універсального доступу до цієї інформації;

- забезпечення ефективного моніторингу діяльності державних структур. Правильно організоване електронного урядування дасть можливість громадянам здійснювати контроль за діями чиновників, відстежувати процес вирішення проблеми на кожному етапі, знати прізвища тих, хто з яких-небудь причин не виконав свої обов'язки. Підвищення доступності та прозорості інформації про державну діяльність, стимулювання участі громадянського суспільства в процесі формування та прийняття рішень підвищує підзвітність і рівень довіри до держави і як наслідок до пропонованих ними інновацій [4].

- організація міжвідомчого електронного документообігу. Крім того введення електронного документообігу дає можливість істотно скоротити трудові і фінансові ресурси на його забезпечення. Коли весь документообіг здійснюється на паперових носіях, службовці витрачають багато сил і часу на пошук, систематизацію, зберігання документів. Найчастіше більше зусиль іде на роботу з паперами, ніж на виконання безпосередніх функціональних обов'язків. Використання системи електронного документообігу забезпечує ряд важливих переваг: формування єдиного банку документів органів місцевого самоврядування та виконавчої влади; доступ користувачів до реєстраційних карток, доручень і електронних зразків документів після їх реєстрації або внесення змін; прозорість виконавської діяльності на всіх

рівнях; оптимізацію витрат на розвиток системи документообігу [5].

Крім того, як свідчить світовий досвід, найефективнішим способом боротьби з корупцією в органах публічного управління є віддалення чиновників від бізнесу, вірніше позбавлення їх можливості впливати на умови розвитку та діяльності підприємств «за власним бажанням», яке нерідко залежить від розміру подяки конкретного бізнесмена конкретному чиновнику. Впровадження системи електронного урядування дозволить автоматизувати всі процеси прийняття управлінських рішень, що забезпечить можливість не тільки бізнесменам, а й пересічним громадянам вирішувати свої питання віддалено, через Інтернет. При цьому система документує кожну дію обох сторін, що може значно полегшити подальше вирішення спірних питань [6].

Таким чином, запровадження електронного урядування є не лише однією з вимог інтеграції в сучасне глобалізаційне суспільство, а й потребою, викликаною пандемією, повномасштабною війною, а також важливим елементом сучасного демократичного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Лук'янова Г.Ю., Венгліньська А.С. Особливості впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади України. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2021. № 4. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/255113/252218>
2. Мезенцев А. Електронне урядування, електронна демократія – підходи до визначень Теорія і практика державного управління. 2015. №1. С.64–69.
3. Костенко І. Основні принципи електронного урядування. *Часопис Київського університету права*. 2019. №4. С.117–120.
4. Ушаков А. Б., Ковалишин П. І. Електронне урядування: крок у майбутнє. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 63. С. 365–370

5. Павлишин З. Я. Електронне урядування як інструмент модернізації державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 24. С. 119–124.

6. Юрченко А. В. Електронне урядування – ефективний механізм запобігання політичній корупції. *Грані*. 2019. Т. 22. № 4. С. 83–90.

СТЕПАНЕНКО А. В.

*магістрантка кафедри публічне управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Інноваційний підхід в управлінні закладами професійної (професійно-технічної) освіти

Сьогодні суспільство за цілою низкою причин (економічних, фінансових, кадрових і т.д.) зіткнулося з абсолютно новою ситуацією в освіті. Виникла необхідність зміни умов, форм і механізмів навчання, особливо в професійній (професійно-технічній) сфері. Пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку освіти стало створення ринку освітніх послуг та його науково-методичного забезпечення.

З огляду на це актуалізується пошук інноваційних методик підготовки конкурентоздатних майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(П)О), що стає основним фактором їх успішної підготовки до професійної діяльності. Таким чином, ЗП(ПТ)О несуть відповідальність за надання якісних освітніх послуг здобувачам освіти, які потребують відповідних умов та гарної атмосфери навчання. Важливе місце в наданні якісних освітніх послуг посідає маркетинг та маркетингове управління.

Освітній маркетинг – один із напрямів управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти в умовах ринкової економіки, що досліджує попит на освітні послуги та певні знання понад стандарти, встановлені державою, впливає на розвиток освітніх потреб громадян, формує позитивний імідж освітнього закладу, розробляє та впроваджує концепції надання якісних освітніх послуг [4].

Розвиток установи залежить від уміння своєчасно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві, знаходячи ефективне вирішення проблем, які

виникають. Суб'єкти господарювання в умовах ринкової економіки мають відповісти на питання: що виробляти, як виробляти, для кого виробляти? Ці питання є актуальними і для освітньої галузі, зокрема закладів ЗП(ПТ)О. Плануючи свою діяльність, керівництво закладу освіти повинно дати аргументовану відповідь на кожне з них:

- Що виробляти? Потрібно проаналізувати, які саме освітні послуги мають чи будуть мати попит на ринку, визначати професії, фахівці з яких користуються попитом на регіональному ринку праці, які професійні уподобання споживачів освітніх послуг, види та терміни професійної підготовки, вартість освітнього продукту тощо.

- Як виробляти? Необхідно визначити, які можливості, переваги має ЗП(ПТ)О для надання відповідних освітніх послуг (наявність необхідної матеріально-технічної бази, навчально-методичного і кадрового забезпечення педагогічних і виробничих технологій; визначення оптимальних форм навчання та видів підготовки).

- Для кого виробляти? Враховуючи, що ЗП(ПТ)О функціонує одночасно на двох основних ринках: праці та освітніх послуг, необхідно визначити, для яких саме категорій споживачів будуть призначатися відповідні освітні послуги та в яких галузях, на яких підприємствах зможуть працевлаштуватися випускники закладу професійної освіти. Відповіді на поставлені питання мають ґрунтуватися на достовірній, об'єктивній інформації про економічну, соціальну, демографічну ситуацію в регіоні, політико-правовий розвиток країни. Якість підготовки управлінських рішень залежить від функціонування інформаційних потоків, які забезпечують надходження всієї необхідної інформації, а також засобів і методів її опрацювання та аналізу. [, с.9]

Якість діяльності ЗП(ПТ)О залежить від якості процесу навчання, що значною мірою визначається якістю педагогічних працівників. Це зумовлює необхідність наявності у них сформованої організаційної культури, рольової

й функціональної готовності до управлінської діяльності, здатності до розпізнання та розуміння проблем творчого характеру, їх раціонального розв'язання, навичок самоосвіти тощо [4].

Таким чином, без чіткого розуміння маркетингової політики закладу професійної освіти педагогами закладу професійної освіти, без їх активної участі у впровадженні маркетингових заходів, досягти успіху буде надзвичайно важко. Не можемо не відмітити ще одним елементом, котрий формує і підвищує конкурентоспроможність ЗП (ПТ)О, є активізація збутової політики, а особливо сприяння працевлаштування випускників. Оскільки ступінь задоволення роботодавців випускниками певного закладу професійно (професійно-технічної освіти) сформує позитивний імідж навчального закладу перед роботодавцями, що, в свою чергу, забезпечить зайнятість випускників на ринку праці і можливість розвитку їхньої власної кар'єри. Це приведе до покращення іміджу ЗП (ПТ)О вже в очах потенційних споживачів освітніх послуг. [2]

На підставі викладеного ми можемо висунути припущення про те, що маркетингова діяльність в управлінні закладами освіти відіграє важливу роль як у внутрішній політиці так і у формуванні зовнішнього якісного авторитету та приверненні уваги майбутніх абітурієнтів. Розуміння педагогічним колективом важливості цієї діяльності залежить перш за все від ефективної інноваційної роботи керівників закладів та їх адміністрації.

Ми дійшли висновку, що зростання конкурентоспроможності ЗП(ПТ)О можливе за умови використання всіх елементів комплексу маркетингу, необхідний синтез усіх внутрішніх систем закладів освіти для якісного отримання кінцевого результату чи продукту. Гарантом успіху в цій діяльності є правильний розподіл обов'язків між усіма працівниками: для дослідження ринку освітніх послуг і ринку праці, а на основі аналізу результатів дослідження пропонувати товарну, збутову, цінову й комунікаційну політику навчального закладу.

Список використаних джерел:

1. Свистун В.І., Помаран П.І., Панькевич Ю.С., Чернобук Г.Г. Маркетинг управління професійно-технічним навчальним закладом в умовах ринкової економіки. 2015. 102 с.
2. Свистун В.І., Маркетингове управління конкурентоспроможністю професійно-технічного навчального закладу. [Зб. наук. праць.]. 2015.С.72
3. Сергеева Л.М., Микитюк С.М. Впровадження моделі розвитку закладу професійної (професійно-технічної) освіти на засадах педагогічної логістики. *Наукові записки малої академії наук України*. 2022. №1(23). С.101-109.
4. Сергеева Л.М. Освітня логістика в управлінні розвитком професійно-технічного навчального закладу. *Вісник післядипломної освіти*. 2014. Вип. 11. С. 144-153.

СУРАЙ А. В.

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Деякі питання цифровізації публічного управління

Клаус Шваб, засновник і виконавчий директор Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum) [1, с.11-12] виділяє чотири індустріальні (промислові) революції:

I – 1760-1840 рр. (будівництво залізних доріг, винахід парового двигуна, що сприяло розвитку механічного виробництва);

II – кінець XIX-початок XX ст. (обумовила виникнення масового виробництва завдяки електриці та впровадженню конвеєра);

III – 1960-2010 рр. – комп'ютерна або цифрова революція (розвиток напівпровідників, використання великих ЕВМ (1960-ті), персональних комп'ютерів (1970-80-ті), мережі Інтернет (1990-ті);

IV – починається з 2000-х, її підґрунтям є *цифрова революція*. Основні її риси: більш повсюдний мобільний Інтернет, мініатюрні й потужніші пристрої (які постійно дешевіють), штучний інтелект і машини, що навчають.

Цифрові технології, в основі яких лежить комп'ютерне обладнання, програмне забезпечення та мережі, вже не є новими, проте після третьої індустріальної революції вони стають все більш складними та інтегрованими і, як наслідок, трансформують суспільства та глобальну економіку. Поєднання цих технологій та їх взаємодія у фізичній, цифровій та біологічній сферах робить четверту індустріальну революцію принципово відмінною від попередніх [1, с. 12].

Застосування цифрових технологій в різних, можна сказати усіх, сферах життєдіяльності суспільства – це реалії сьогодення. Цифровізація (digitization) публічного управління – вимога сьогодення.

Цифровізація – одна з визначальних тенденцій розвитку людської цивілізації, яка формує більш інклюзивне суспільство та кращі механізми управління, розширює доступ до охорони здоров'я, освіти та банківської справи, підвищує якість та охоплення державних послуг, розширює спосіб співпраці людей, а також дає змогу скористатися більшим розмаїттям товарів за нижчими цінами [2].

На нашу думку, рівень й глибина цифровізації публічного управління прямо залежить від його демократизації.

Н. Грицяк стверджує, що діджиталізація, як елемент демократії, сприятиме постійному створенню публічного онлайн простору для політичної взаємодії та сприянню ефективному спілкуванню влади й громадян [3, с. 225]. С. Дяченко [4, с. 213-248] розглядає діджиталізацію як механізм демократизації публічного управління та, зокрема як механізм управління місцевими фінансами. При цьому, зауважує, що «механізм діджиталізації у сфері місцевих фінансів запроваджує важливий тренд – перехід від громадського контролю до громадської ініціативи» [4, с. 213].

І. Макарова, Ю. Пігарєв, Л. Сметанкіна зазначають, що «в Україні є низка проблем, які гальмують цей процес (цифровізації публічного управління – *уточн. А.С.*). Комплексне впровадження цифрових технологій ... відкриває нові можливості в керуванні регіоном та містом, має оптимізувати діяльність виконавчих органів, сприяти розвитку безпечного середовища, забезпечити більш ефективну діяльність комунальних підприємств та закладів, підвищити залученість громадян. Успішна цифровізація за прискореним сценарієм має привести не тільки до цифрової трансформації публічного управління та переходу до цифрового врядування, але й стати значним поштовхом для стрімкого розвитку ефективної та конкурентоспроможної економіки України, значних змін в суспільному житті» [5, с. 90].

Вважаємо за необхідне звернути увагу на застереження Клауса Шваба і Ніколаса Девіса [6, с. 15], які вказують на два фактори, що можуть

обмежити потенціал ефективної та послідовної реалізації четвертої індустріальної революції:

1) існуючий рівень управління та усвідомлення поточних змін у всіх областях: вкрай низький рівень у зрівнянні з необхідністю переосмислення економічних, соціальних і політичних систем, щоб відповісти на виклики цієї революції. При цьому, національні та глобальні організаційні структури, які необхідні для регульованого розвитку інновацій і пом'якшення, у кращому випадку є неадекватними, а в гіршому – повністю відсутні.

2) відсутня послідовна, позитивна та єдина концепція на глобальному рівні, яка могла б визначити можливості та виклики четвертої індустріальної (промислової) революції та яка має принципове значення для залучення в процес різних шарів і спільнот, а також для запобігання негативних реакцій суспільства на існуючі кардинальні зміни [6, глава1].

Отже, цифровізація публічного управління є феноменом сучасності; рівень й глибина цифровізації публічного управління прямо залежить від його демократизації; як складний процес цифровізація публічного управління потребує дослідження й наукового обґрунтування; як система цифровізація публічного управління потребує упорядкування, насамперед в організаційно-правовому вимірі.

Список використаних джерел:

1. Schwab Klaus. (2016). The Fourth Industrial Revolution. (2016). – World Economic Forum. Geneva, Switzerland.172 p.

2. Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv> (Дата звернення 28.11.2022р.)

3. Грицяк Н. В. Електронна демократія як інструмент посилення інформаційної прозорості влади. *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2017. № 4 (32). С. 223–227.

4. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього. Монографія. За заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алексеєнко. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2022. 976 с.

5. Макарова І., Пігарєв Ю., Сметанкіна Л. Цифровізація публічного управління на регіональному та міському рівнях. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Т. 2 № 83. С. 86–91.

6. Schwab Klaus, Davis Nicholas. (2018). *Shaping the Fourth Industrial Revolution*. – World Economic Forum. 287 p.

СУРАЙ І. Г.

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління та бізнес-адміністрування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Публічне управління в Україні: від функціонального обстеження до функціонального моделювання

З часу проголошення незалежності України в управлінні українським суспільством, українською державою відбулися значні зміни, парадигмальні зміни. Від адміністрування (Public administration), яке превалювало в Україні у 1990-х роках, сьогоднішня Україна все більш впевнено застосовує менеджмент (Public management, New Public management).

Зауважимо, що у більшості європейських країн державне управління мало свій прояв через адміністрування на початку ХХ ст., а відтоді постійно проходило модернізацію. Перетворення “Public administration” в “Public management” (“державного” в “публічне” управління), зокрема у країнах Західної Європи, відбулося в еволюційний спосіб: з розвитком демократичних відносин у суспільстві, активізацією громадянського суспільства у вирішення спільних справ (передача не повної влади державі, діяльність недержавних установ у ланцюжку управління тощо), із першими елементами менеджменту у системі державних органів влади (елементи менеджменту із приватного сектора, якщо вони ефективні, так само будуть ефективними і у державному) та у подальшому розвитку механізмів публічного менеджменту (Public management) [1, с.178-179]. Сьогодні ми спостерігаємо як з розвитком демократії в європейських країнах “Public management” поступово перетворюється на “Good Governance” (вже інший, вищий, еволюційний рівень управління).

Чи може пришвидшитися становлення публічного управління в Україні,

чи може наше публічне управління більш впевнено наблизитися до “Good Governance”? На нашу думку: «так!».

Саме тепер, підчас великої кризи, великих викликів Україна має згенерувати та використати свої нові можливості. При цьому, використати досвід становлення публічного управління демократичних країн, розкрити потенціал ефективної й послідовної реалізації можливостей останньої індустріальної революції – цифровізації, регульованого розвитку інновацій, залучення до процесу управління громадськості тощо.

На нашу думку, на часі розробка *функціональної моделі публічного управління* України та відповідно розробка заходів з її впровадження.

Пригадаємо:

– у Концепції адміністративної реформи України 1998 року [2] мова йшла про необхідність перегляду функцій органів влади;

– згідно Порядку проведення функціонального обстеження (далі – ФО) органів виконавчої влади 2005 р. [3] висновки щодо вдосконалення функцій органу виконавчої влади мали включати такі пропозиції: ліквідація функції, децентралізація функції, модифікація функції, раціоналізація функції, приватизація функції, залишення функції без змін. (ФО органів виконавчої влади за цим Порядком було проведено у 2007 р.);

– оновлений у 2010 р. Порядок проведення функціонального обстеження органів виконавчої влади¹ [4] по суті зводився до самооцінювання ОВВ щодо відповідності завдань і функцій ОВВ чинному законодавству, внутрішньої структури ОВВ покладеним на них завданням і функціям з метою усунення з практики їх діяльності внутрішніх суперечностей, дублюючих функцій та функцій, що не належать до сфери їх повноважень. Основною та єдиною формою цього ФО став “паспорт функції” із відповідей на 11 запитань, ФО було дуже звужено [5], хоч формальним результатом (результати не були оприлюднені), як свідчить інформаційна довідка НАДС України, стали укази Президента України “Про оптимізацію

¹ Чинний до 22 травня 2018 р.

системи центральних органів виконавчої влади” від 09 грудня 2010 р. № 1085/2010, у мотивувальній частині якого, серед іншого, зазначалося, що він прийнятий з метою “усунення дублювання повноважень”, “Деякі питання організації роботи міністерств, інших центральних органів виконавчої влади” від 24 грудня 2010 року №1199/2010. У березні 2011 року вперше здійснюється загальне законодавче регулювання статусу всіх ЦОВВ, в якому зберігається підхід до визначення функціонального спрямування та видів ЦОВВ. Окрім того, здобутком даного періоду слід вважати розуміння ФО як постійно здійснюваного аналізу функцій та запровадження такого внутрішнього документа як паспорти функцій [6, с. 24];

– у 2012 році було здійснено ФО обласних та районних державних адміністрацій, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим [7], серед його основних завдань: здійснити аналіз конституційно й законодавчо закріплених функцій діяльності органів державної влади; провести класифікацію нормативно визначених функцій органів державної влади за типологічними групами; підготувати пропозиції щодо уточнення функцій органів державної влади за результатами ФО). При цьому поняття ФО звужено та визначено як механізм збору, аналізу та узагальнення інформації щодо реалізації завдань і функцій органів державної влади, який визначено у методичних рекомендаціях [7], а акцент зроблено на функції з надання адміністративних послуг та контроль-наглядові (інспекційні).

– у 2013 році було здійснено ФО територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади (мета – передача функцій від територіальних органів ЦОВВ до місцевих державних адміністрацій) [8];

– у грудні 2017 р. Кабінетом Міністрів України схвалено Концепцію оптимізації системи центральних органів виконавчої влади [9]. Мета реформування міністерств – посилення інституційної спроможності міністерств щодо формування державної політики у визначених Кабінетом Міністрів України сферах, реалізацію якої покладено на Кабінет Міністрів України Конституцією та законами України, а також за потреби розмежування

функцій з формування та реалізації державної політики. Протягом 2018-2021рр. мало бути здійснено: упорядкування системи центральних органів виконавчої влади; запровадження системного підходу до стратегічного планування та формування державної політики на основі її аналізу; оновлення організаційної структури апарату міністерств; оновлення кадрового складу; оптимізації структури та функцій інших (крім міністерств) центральних органів виконавчої влади;

– в останньому кварталі 2022 р. проводиться функціональний аудит (далі – ФА) в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах, крім тих, що провадять свою діяльність у сфері національної безпеки та оборони [10]. Застосована методика [11] визначає загальні вимоги до проведення ФА з метою підвищення ефективності державного управління та державної служби шляхом аналізу функцій органів виконавчої влади в умовах воєнного стану та визначення можливостей оптимізації їх штатної чисельності. Серед результатів функціонального аудиту буде: обґрунтоване визначення критичних та актуальних функцій; виключення або перегляд неактуальних та застарілих функцій; усунення дублювання функцій; підготовка переліку функцій, які необхідно автоматизувати; визначення форм роботи працівників в умовах воєнного стану.

Отже, заходи, що вжито в Україні протягом тривалого періоду для поліпшення системи управління державою, суспільством мали певні часткові результати. Наразі Україна потребує розробки *функціональної моделі публічного управління* та відповідно розробки заходів з її впровадження.

Насамперед, ця модель має окреслити сектори функцій, які є базовими в системі публічного (не тільки державного) управління в сучасній Україні; окреслити частини цих функцій, які мають здійснювати органи державної влади; визначити пріоритетні функції на певний період; здійснити функціональний розподіл за інституціями тощо. При цьому, необхідно відокремити функції розробки політики (в окремих сферах) й заходів з її

реалізації від функції реалізації політики та від функції контролю над функцією реалізації політики. Особлива увага має бути приділена залученості громадськості до управління суспільством та створенню недержавних та/або напівнедержавних інституцій з функціями публічного управління. Нова функціональна модель публічного управління має бути перехідною від “Public management” до “Good Governance”.

Список використаних джерел:

1. Сурай І. Г. Еволюційність парадигмальних змін у публічному управлінні – публічній службі – управлінні персоналом. *Реформування процесів публічного управління в сфері освіти та науки України у глобалізаційному та інформаційному суспільстві* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Переяслав, 30 жовтня 2020 р. / за ред. О.І. Пархоменко-Куцевіл. Переяслав, 2020. С. 178–185.
2. Концепція адміністративної реформи в Україні. Київ: ДВПІ Міннауки України, 1998. 62 с.
3. Про затвердження Порядку проведення функціонального обстеження органів виконавчої влади : наказ Головного управління державної служби від 29 липня 2005 р. № 189. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0901-05>
4. Про затвердження Порядку проведення функціонального обстеження органів виконавчої влади : наказ Головного управління державної служби від 30 березня 2010 року № 84. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0306-10>
5. Сурай І. Г. Оптимізація функцій державного управління в Україні (важливі аспекти). *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2018. №1. <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2018-1-4124>
6. Реформа системи державного управління та місцевого самоврядування: стан, виклики, перспективи здійснення : наук. доп. / авт. кол. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди. К. : НАДУ, 2018. 180 с.

7. Про організацію проведення функціонального обстеження органів державної влади в 2012 році : наказ Нацдержслужби України від 27 лип. 2012 р. № 155. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN77185.html

8. Про організацію проведення функціонального обстеження територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади у 2013 році : наказ НАДС від 12.07.2013 №123 URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=08OML87C03>

9. Про схвалення Концепції оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 груд. 2017 р. № 1013-р URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1013-2017-%D1%80>

10. Про проведення функціонального аудиту органів виконавчої влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2022 р. № 824-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-provedennia-funktsionalnoho-audytu-orhaniv-vykonavchoi-t160922?fbclid=IwAR2C17gk827zBChjRuHqDAnNlxYiaQegoQw3Nt0P12MQC_X2T1yRk-UGmSA

11. Про затвердження Методики проведення функціонального аудиту органів виконавчої влади в умовах воєнного стану: Наказ НАДС від 14 липня 2022 р. №57-22. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0848-22/print?fbclid=IwAR3krLb6JPkqF3UdjL0EMrOTzvo0Lr39XCX50zjWA_AVNN_RxG75za2jIjs4

СУХОВА К. К.

*аспірантка кафедри публічного управління та адміністрування
Донецького державного університету управління, Маріуполь*

**Нормативно-правове та інституційне забезпечення організаційного
механізму державного управління наданням соціальних послуг у
територіальних громадах**

Надання соціальних послуг в територіальних громадах регулюється низкою законодавчих актів, зокрема Законом України «Про місцеве самоврядування», «Про соціальну роботу із сім'ями, дітьми та молоддю», «Про місцеві органи самоорганізації населення», «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку», і, зокрема, законом України «Про соціальні послуги» [3]. 1 січня 2020р. останній закон отримав доповнення, який вніс правки до зазначеного вище законодавства. Основним завданням нових положень була заміна старого Закону України із аналогічною назвою на новий, який відповідає оновленому адміністративно-територіальному устрою в Україні. Зокрема, даний закон розмежує повноваження у соціально-економічних сферах між органами місцевого самоврядування різних рівнів. Новий закон має велику кількість переваг перед старим, оскільки у ньому зазначено, що для оптимізації надання соціальних послуг із використанням комплексного підходу можуть утворюватися комплексні установи соціальних послуг, структурні або відокремлені підрозділи, які можуть надавати соціальні послуги різним групам населення [1]. Це дозволяє подолати низку бар'єрів на рівні територіальної громади, які пов'язані із розумінням, яку функцію виконують різні органи державної влади. Іншими словами, така організаційна структура сприяє покращенню рівня сервісу для населення.

Ще однією позитивною стороною даного закону є те, що на відміну від

старого, він передбачає наявність примусових соціальних послуг, які контролюються зі сторони суспільства. Разом з тим передбачено, що в окремих випадках населення може відмовитися від таких послуг, однак для цього необхідно пройти індивідуальні корекційні програми. Попри те, що закон має низку переваг, спеціалісти з надання соціальних послуг визначають чимало недоліків, які пов'язані із незрозумілим трактуванням поняття соціальних послуг зі сторони місцевого самоврядування [5].

Відповідно до чинного законодавства [3] соціальні послуги можуть надаватися організаціями різної форми власності, зокрема державної, комунальної або недержавної. Надавачами соціальних послуг недержавного сектору можуть бути підприємства, організації, установи, громадські об'єднання, благодійні та релігійні організації, у тому числі фізичні особи, які надають соціальні послуги з різного виду соціальної допомоги відповідно до даного закону без реєстрації фізичної особи-підприємця. Законом визначається, що надавачі недержавного сектору можуть залучатися шляхом соціального замовлення, державно-приватного партнерства, на конкурсній основі виконання соціальних програм тощо. З позиції законодавця, соціальне замовлення здійснюється шляхом компенсації вартості соціальних послуг організаціям, що їх надають. Закон визначає, що соціальні послуги можуть надаватися у центрах соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, культури тощо. До переваг нового законодавства можна віднести те, що воно передбачає оптимізацію надання соціальних послуг та застосування комплексного підходу у їх здійсненні. При цьому соціальні послуги можуть надаватися як в межах єдиної організації, так і відокремленими підрозділами, які надають різні соціальні послуги різним групам населення [2]. Центральні органи виконавчої влади визначають кваліфікаційні вимоги до працівників, що надають соціальні послуги, порядок їх атестації, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації. Для організації перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів можуть залучатися заклади освіти, які мають відповідну ліцензію, видану в установленому порядку. При цьому

перекваліфікація або підвищення кваліфікації може здійснюватися методами формального та неформального навчання відповідно до законодавства.

Стаття 25 Закону «Про соціальні послуги» визначає порядок збору, узагальнення та аналізу інформації, у тому числі із врахуванням статі, віку, місця проживання тієї категорії населення, яка потребує соціальних послуг. Відповідно до статті 27 зазначеного Закону встановлюється порядок фінансування надання соціальних послуг. Так, для того, щоб покрити витрати, використовуються кошти державного, місцевого бюджету, спеціальних фондів, кошти установ та організацій, кошти благодійних організацій та інших джерел, які не заборонені законодавством. При цьому визначаються різні групи і категорії осіб, які мають право на отримання соціальних послуг незалежно від рівня їх доходів та наявності специфічних життєвих обставин. Разом з тим, законодавство не встановлює вимог до фізичних осіб підприємців, які є надавачами соціальних послуг. Також законом не визначається механізм визнання права на отримання послуги, так само як і відсутні чіткі методологічні вказівки, які дозволяють визначити, чи може людина скористатися державними соціальними послугами. [4] Відповідно до чинного законодавства міські органи самоврядування повинні забезпечувати Надання соціальних послуг на основі їх поетапності [5]. Ключові етапи надання послуг наведені на Рис. 1.

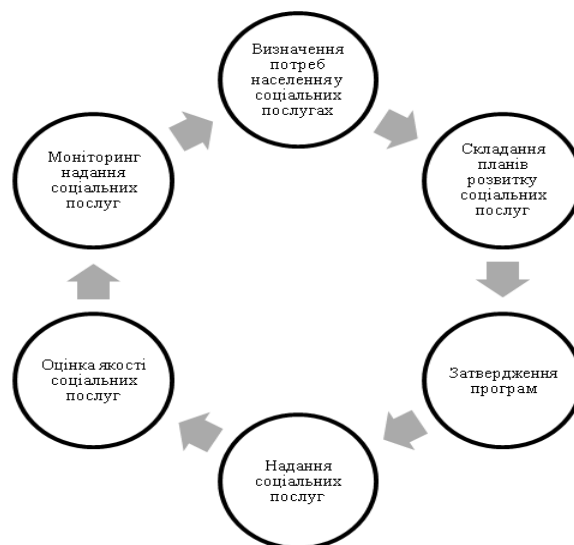

Рис.1. Управління наданням соціальних послуг на рівні громади [3]

Джерело: систематизовано автором

1. Визначення потреб населення з метою організації надання соціальних послуг державними та недержавними службами.
2. Інформування населення про можливість отримання соціальної послуги, особливості її надання для осіб із будь-якими порушеннями здоров'я.
3. Виявлення вразливих груп населення, які перебувають у складних життєвих обставинах.
4. Забезпечення базових соціальних послуг сім'ям відповідно до їхніх потреб, вжиття заходів із надання соціальних послуг шляхом створення мережі надавачів соціальних послуг державного та недержавного сектору, залучення надавачів соціальних послуг недержавного сектору для партнерства, організація конкурсів та соціальних проєктів, соціальних програм на договірних умовах з територіальною адміністрацією.
5. Затвердження забезпечення фінансування та організація виконання регіональних програм в частині забезпечення потреб сімей чи осіб у соціальних послугах, визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах.
6. Забезпечення навчання персоналу, що надає соціальні послуги, підвищення професійної компетентності та кваліфікації надавачів соціальних послуг.
7. Координація діяльності організації з надання соціальних послуг на місцевому рівні.
8. Забезпечення взаємодії надавачів соціальних послуг із державними органами, закладами та фізичними особами підприємцями, які надають відповідні соціальні послуги в межах територіальної громади.
9. Збір, аналіз та поширення інформації про надання соціальних послуг, сприяння впровадженню кращого досвіду надання соціальних послуг жителям громади.

10. Забезпечення ведення реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг на місцевому рівні.
11. Здійснення моніторингу надання соціальних послуг та оцінювання їх якості із подальшим оприлюдненням результатів оцінювання.
12. Здійснення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів, що спрямовані на фінансування соціальних послуг.
13. Здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства у порядку встановленому Кабінетом міністрів України.
14. Забезпечення дотримання прав отримувачів соціальних послуг.
15. Призначення керівників утворених соціальних організацій, діяльність яких фінансується із бюджету територіальної громади.
16. Вирішення інших питань з надання соціальних послуг. [6]

Надання соціальних послуг у територіальних громадах здійснюється різними органами та відомствами, що відповідають за свій спектр соціальних послуг. Нормативно-правове законодавство, що регулює соціальні послуги, нещодавно пройшло удосконалення у напрямі організації комплексного підходу до надання соціальних послуг в межах територіальних громад. Однак попри розроблений законодавчий механізм формування єдиної системи надання соціальних послуг, на практиці виникло чимало проблем із їх організацією. Зокрема законодавство встановило чіткий перелік соціальних послуг, які повинні надаватися органами соціального захисту. При цьому значна частина необхідних населенню соціальних послуг не є включені у даний перелік. Як наслідок, значна частина соціальних послуг надається через центри адміністративного обслуговування, і тільки незначна частина соціальних послуг надається через спеціальні органи соціального забезпечення. Що стосується інституційного забезпечення, то попри зумовлене нормативно-правове підґрунтя, воно залишається недосконалим, зокрема спостерігається розгалужена система відповідальних осіб за надання різних соціальних послуг, що ускладнює механізм їх фінансування. Забезпечення підходу надання комплексних соціальних послуг в межах однієї

організації дозволить не тільки спростити процедуру отримання соціальних послуг, однак і зменшить навантаження на бюджети та дозволить громаді самостійно формувати витрати виходячи з власних ключових потреб.

Список використаних джерел:

1. Бінківська Т. А. Механізми державного управління системою надання соціальних послуг : автореф. дип. роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»: спец. 281 "Публічне управління та адміністрування". ЧНУ ім. Петра Могили. - Миколаїв, 2020. - 11 с
2. Кармалюк С.П. Нормативно-правове регулювання надання соціальних послуг на рівні територіальних громад в Україні. Інституційний репозитарій відкритого доступу представників Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1802/Нормативно-правове%20регулювання>
3. Про соціальні послуги: Закон України від 19 червня 2003 року No 966 IV. Відомості ВРУ. 2003. No 45. Ст. 358.
4. Семигіна, Т. Соціальні послуги у територіальних громадах України: інновації правового регулювання. Вісник АПСВТ. 2019. №4. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_4_2019-65-75.pdf
5. Ткаченко В.М. Особливості надання соціальних послуг в умовах територіальної громади. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. 2021. URL: <https://fspou.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/Ткаченко-В.М..pdf>

ТЕРЕНТ'ЄВА А.В.

д.держ.упр., професор, с.н.с., завідувач кафедри державного управління у сфері цивільного захисту, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Застосування методології кризового менеджменту для управління в умовах надзвичайних ситуацій

Багато ризиків різних за своїм змістом, джерелом прояву, величині ймовірності і розміру можливих втрат і негативних наслідків для даної країни або території виникає за умов надзвичайних ситуацій (НС) і криз. Все це обумовлює потребу створення системи управління ризиком із залученням спеціалістів з управління в кризових ситуаціях. Управлінський ризик як багатofакторна категорія менеджменту досліджується в динаміці цілеспрямованого циклічного процесу управління, що має інформаційні, часові, організаційні, економічні, соціальні та правові параметри. Інформаційний аспект процесу управління ризиком є перетворенням інформації про фактори й джерела невизначеності у інформацію про рівні ймовірності здійснення умов невизначеності у процесах ліквідації наслідків НС, яка потім перетворюється в інформацію про показники рівня ефективності або неефективності результатів діяльності за умов ризику та про негативний вплив на екологічні й соціальні умови життя.

Управлінська діяльність у кризових ситуаціях і НС передбачає тісну співпрацю з різними установами і структурами, які не входять до звичного кола спілкування. Виникають жорсткі обмеження у часі, що заважають з'ясуванню того, хто несе відповідальність за вирішення проблеми. Внаслідок цього ключове значення надається ступеню готовності до дій за подібних обставин, визначенню заздалегідь кола обов'язків і розподіл відповідальності. Зважаючи на високий ступінь готовності передбачається

здатність сприймати значно більше коло викликів і потенційних загроз порівняно зі своїм наявним досвідом. На думку дослідника [1] існуюча система державного управління, наділена адміністративно-правовими повноваженнями, не спроможна повністю виконати покладені на неї завдання щодо забезпечення захисту населення і територій від НС у зв'язку з комплексністю наслідків, тому актуальним є її удосконалення із застосуванням методології кризового менеджменту. Все це потребує на основі оптимізації взаємодії між громадянським суспільством, владою та бізнесом, де кожна сторона має свою зону відповідальності розробки антикризових технологій, спрямованих на усунення причин кризових явищ у системі державного управління. Формування механізмів кризового менеджменту в органах державної влади потребує певної адаптації методології прогнозування та подолання криз за аналогією з економічною діяльністю з урахуванням соціальної складової діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, перманентного впливу економіко-політичних факторів на функціонування системи влади, специфіку організаційної структури і діяльності органів влади та органів місцевого самоврядування, багаторівневість та багатовекторність кризового менеджменту.

Тобто кризовий менеджмент (emergency management) можна представити, як міждисциплінарну сферу, яка охоплює процеси управління стратегічною організацією, що використовуються для захисту оцінок організації від небезпечних ризиків, котрі можуть спричинити катастрофи або стихійні лиха, а також для забезпечення продовження діяльності організації протягом запланованого терміну їх служби.

Вітчизняні науковці в роботі [2] досліджували питання кризового менеджменту як цілісної системи управління заходами із ліквідації наслідків НС, але до цього часу в комплексному аспекті застосування цієї методології наявні лише поодинокі публікації.

Методологія кризового менеджменту надає можливість визначитись з

двома базовими речами щодо управління в умовах НС – уразливістю і сталістю функціонування об'єкта (галузі, адміністративної території). Тобто уразливість – це брак спроможності виконувати важливі функції до та після НС (наприклад, евакуація, пошук та рятування, кризові комунікації, публічна інформація тощо). Відповідно сталість – спроможність функціонування під впливом вражаючих факторів НС, сприяння поінформованості громадськості про НС та нарощування потенціалу через аналіз небезпек та уразливостей, накопичення ресурсів, планування, навчання і тренування служб екстреного реагування і волонтерів.

У терміні «кризовий менеджмент» криється принаймні три значні проблеми. По-перше, науковців дійсно цікавлять стихійні лиха, а не НС загалом. По-друге, зосередження уваги на НС робить поле реактивним і обмежує його придатність до першого реагування. По-третє, управління у НС може означати, що ми маємо повний контроль спроможності реагувати на несприятливі явища, які ми називаємо НС. Отже, управління у НС визначено стандартизованим ISO терміном, що потребує не стільки ресурсного, скільки кадрового забезпечення, а саме: підготовки управлінців, які володіють методологією кризового менеджменту.

Дослідження [3, 4], що основними цілями управління кризами або НС є: зменшення або уникнення втрат внаслідок стихійних лих та техногенних катастроф; термінове надання всього спектра необхідної допомоги; забезпечення швидкого та ефективного відновлення постраждалої території.

Ґрунтуючись на цьому можна стверджувати, що термін «emergency management», визначений в стандарті ISO 22320:2018. Security and resilience – Emergency management – Guidelines for incident management, найбільш повно відповідає нашому розумінню управління в умовах НС [2, 5]. У сенсі теорії державного управління варто зауважити, що з точки зору управління таке явище як НС – це припинення нормального процесу життєдіяльності на постраждалій території, тоді як криза – непередбачена подія, що загрожує стабільності підприємства, і раптова серйозна подія, яка може пошкодити або

навіть зруйнувати репутацію компанії.

Оптимізація витрат часу на розроблення, формування, ухвалення та реалізацію управлінських рішень, зростання невизначеності та ризику, необхідність залучення з резервів додаткових ресурсів, наявність різних режимів функціонування системи державного управління в умовах НС свідчать про те, що державне управління у цій сфері має певні суттєві особливості. Їх урахування в діяльності органів державного управління в умовах НС дасть можливість зменшити вірогідність ухвалення неадекватних управлінських рішень, сприятиме економії ресурсів та часу на ліквідацію наслідків НС, зменшенню людських втрат і збитків.

Зауважимо, що проведення оцінювання якості запропонованих управлінських рішень необхідно проводити базуючись на методичному, теоретичному та інформаційно-аналітичному забезпеченні, що передбачає збір, обробку та аналіз оперативних даних із зони НС, і попередніх розробках варіантів ефективних та адекватних управлінських рішень з використанням методології та технологій математичного моделювання. Безумовно, досягнення найкращих результатів у процесі опрацювання управлінських рішень з ліквідації наслідків НС можливо лише за умови наукового обґрунтування, поєднання методів, які визначаються рівнем проблеми та характером задач, що потребують вирішення.

Підсумовуючи варто зазначити, що опрацювання управлінських рішень в процесі ліквідації наслідків НС, зокрема медико-санітарних, як найбільш важких і важливих, потребує удосконалення не тільки завдяки використанню сучасних інформаційних технологій і потужного математичного апарату, а особливо аналізу світового та вітчизняного досвіду ліквідації НС і своєчасного створення оперативних планів та регламентів реагування на виникнення НС на всіх рівнях системи державного управління, що потребує наукового, методологічного та інформаційного супроводу та теоретичного обґрунтування.

Список використаних джерел

1. Резнікова О.О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 532 с.
2. Волянський П. Б., Гур'єв С. О., Соловйов О. С., Терент'єва А. В. Кризовий менеджмент і принципи управління ризиками в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій. Київ : Парлам. вид-во, 2021. 432 с.
3. Quarantelli, E.L. (2000). Disaster Research. In E.F. Borgatta and R.J.V. Montgomery (Eds.) *Encyclopedia of Sociology*, edited by New York, NY: Macmillian, 682–688.
4. McEntire, D. (2006). *Disaster Response and Recovery : Strategies and Tactics for resilience*. Wiley : New York.
5. Терент'єва А. В. Управління надзвичайними ситуаціями : монографія. Ін-т держ. упр. у сфері цивіл. захисту МНС України. Київ : Доктор Медіа, 2009. 332 с.

ТИМОЧКО І.О.

аспірант Інституту державного управління Національного університету «Львівська політехніка»

Особливості здійснення державної політики соціального захисту ветеранів військової служби та учасників бойових дій в Україні

В Україні здійснена низка реформ, у тому числі щодо соціального захисту військовослужбовців. У лютому 2022 року додалися зміни пов'язані зі збройною агресією Російської федерації, що потребує на сьогодні аналізу та надання оцінки. Діюче нормативно-правове регулювання сфери соціального захисту ветеранів військової служби та учасників бойових дій в Україні перебуває у постійному динамічному русі. Зокрема, питання статусу учасника бойових дій потребує уточнення в частині того, що активні бойові дії змінюють їх кількість, а тому виникатиме велике соціальне навантаження в майбутньому на соціальну сферу, на сферу адаптації їх у мирне життя. Зокрема, пільгове забезпечення, матеріальне забезпечення, соціальна та медико-психологічна підтримка вимагає негайного застосування до певних верств військовослужбовців.

На засіданні Уряду було ухвалено рішення про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014р. № 413 [1]. Внесеними змінами передбачається приведення Постанови у відповідність з оновленим законодавством України та забезпечення захисту прав і свобод військовослужбовців та представників інших Сил безпеки та оборони, які брали і беруть участь у захисті України від російського агресора. Відтак, актом визначено процедуру надання та позбавлення статусу учасника бойових дій для осіб, які брали безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України.

Завдяки внесеним змінам зазначена категорія осіб матиме змогу користуватися пільгами і гарантіями, визначеними чинним законодавством, зокрема Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [2].

Державна політика стосовно ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України здійснюється в рамках обов'язкових цільових державних і місцевих програм соціального захисту ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, спрямованих на забезпечення реалізації гарантій і пільг, встановлених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами для ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та членів їхніх сімей.

Реалізація обов'язкових цільових державних і місцевих програм соціального захисту ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Метою обласних програм зазвичай є реалізація комплексу взаємопов'язаних завдань і заходів, що спрямовані на розв'язання

найважливіших проблем, які виникають у регіоні та поєднання зусиль органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій різних форм власності, спрямованих на поглиблення соціального захисту, адаптації, спільної координації наявних ресурсів для забезпечення державних гарантій учасників бойових дій, членів їх сімей та членів сімей загиблих (померлих) учасників антитерористичної операції/операції об'єднаних сил.

Відповідальність за реалізацію державної політики стосовно ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України покладається на органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Механізм отримання статусу учасника бойових дій визначений постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 413 «Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення» [1]. Зокрема, документом передбачено, що такий статус може бути надано військовослужбовцям (резервістам, військовозобов'язаним) Держприкордонслужби, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській

областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів.

Держава гарантує кожному ветерану військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України рівні з іншими громадянами України можливості в економічній, соціальній, політичній сферах щодо задоволення різноманітних життєвих потреб, а також надає різні види допомоги шляхом:

- реалізації права на працю відповідно до рівня професійної підготовки та цільових програм соціальної адаптації;

- створення умов для підтримки та поліпшення здоров'я з метою забезпечення активного довголіття;

- надання пільг, компенсацій та соціальних гарантій у процесі трудової діяльності та заслуженого відпочинку;

- реалізації цільових програм поліпшення житлових умов;

- організації соціально-побутового обслуговування;

- пенсійного забезпечення відповідно до законодавства.

Ветерани військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та члени їхніх сімей нарівні з іншими громадянами України користуються всіма соціально-економічними правами і свободами, закріпленими законами та іншими нормативно-правовими актами України.

Ветерани військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби

України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України за наявності у них підстав, визначених законодавством України, визнаються також ветеранами війни та ветеранами праці.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення. Постанова Кабінету Міністрів України № 413 від 20.08.2014р. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2014-%D0%BF#Text>.
2. Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни : Закон України № 1603-IV від 16.03.2004р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1603-15#Text>.
3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України №1058-IV від 09.07.2003. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.

ТКАЧУК Р.С.

аспірант, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Проектування безпеки великого міста

Стан захищеності кожного члена громади, власне сам захист від різних надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій має безпосередній вплив на подальший соціально-економічний розвиток територіальної громади та зростання її добробуту. Протягом реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні значущі повноваження щодо безпеки населення передаються на найближчий до громадян базовий рівень влади – безпосередньо в територіальні громади.

Кодексом цивільного захисту визначено повноваження місцевої влади у сфері цивільного захисту, спрямовані на розбудову відповідної територіальної підсистеми, реалізацію територіальних і місцевих програм із створення відповідних підсистем, спрямованих на захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, забезпечення техногенної та пожежної безпеки.

Наразі з передачею низки повноважень у сфері цивільного захисту на місцевий рівень у керівників місцевих органів виконавчої влади має сформуватися розуміння того, що запобігання виникненню надзвичайних ситуацій на місцевому рівні та ліквідація їх наслідків вимагає відповідної підготовки та планування заходів спільно з органами управління і підрозділами Державної служби України з надзвичайних ситуацій, а також відповідного розподілу бюджетних видатків на своєму рівні. Саме тому забезпечення безпеки міст, особливо великих, тягне за собою створення громадської інфраструктури для проведення заходів і впровадження технологій, що забезпечують захист громадян від небезпеки різного характеру.

На сьогодні муніципальна безпека є складовою теорії і практики національної безпеки України та інструментом для забезпечення суспільної цілісності та спроможності держави протистояти загрозам, що характеризує надійність існування та стійкість розвитку соціально-політичної системи держави. Тобто муніципальна безпека є особливим комплексним видом діяльності, що включає сукупність заходів, спрямованих на запобігання небезпекам і загрозам різного характеру для кожного мешканця і громади великого міста. Відповідно під потенційними та явними небезпеками слід розуміти поєднання несприятливих явних або латентних факторів, що опосередковано або прямо впливають на стан муніципальної безпеки.

Такий підхід дозволяє розглядати муніципальну безпеку як існуючий в державі рівень протидії загрозам різноманітного характеру нормальному стану життєдіяльності останньої, а також ступінь захищеності людини й суспільства. Це також передбачає, що держава і суспільство займають наступальну позицію щодо належного забезпечення захисту життєво важливих національних інтересів та превентивно протидіють існуючим (імовірним) загрозам.

Під час опрацювання джерел наукової інформації нами було визначено, що не зважаючи на використання терміну «безпека» та включення до назв підрозділів органів місцевого самоуправління, відсутнє будь-яке визначення цього. Погодимось із думкою Л. Коженевського, що «безпека – головна потреба окремої людини і суспільних груп, а також їхня найважливіша мета» [1]. Власну й ґрунтуючись на розумінні терміну «безпека» як стану захищеності індивідууму та суспільства від небезпек повсякденного життя і небезпек в умовах надзвичайних ситуацій будемо проводити подальше дослідження.

Пасічник В. у своїй статті [2], Павлов Д. своїй роботі [3] та Тихомиров Д. [4] висвітлили методологічні та міждисциплінарні підходи до формулювання терміну «безпека».

На думку Дубровського І. [5] не зважаючи на різні визначення, що

використовують дослідники (protection, preservation, safety, security) культура, в основу якої покладені цінність та якість людського життя, визначається здатністю сприймати та оцінювати загрози, індивідуально або колективно діяти в умовах викликів.

Слід зауважити, що безпека міста складається з безлічі очевидних і прихованих чинників, що мають бути враховані при опрацюванні безпекових стратегій їх розвитку і функціонування. Наявні практики опрацюванні подібних стратегій з урахуванням небезпек природного характеру (сейсмічних у США та Японії, приливних хвиль в Італії, Нідерландах та Японії), демографічних (Індія та Сінгапур) і терористичних (Ізраїль з концепцією «мавецар» – цитаделі, де мешканці міста можуть сховатися у випадку атаки). Розбудова сучасних європейських міст після Другої світової війни за принципом urban design відбувалася з прагненням комфорту як тотожності безпеки. Але з часом інфраструктурні, екологічні або енергетичні загрози почали сприйматися як надзвичайно актуальні.

Слід розуміти, що на поточний момент, в умовах активних військових дій, спричинених невмотивованою агресією російської федерації, почастишали ситуації щодо звернення органів місцевого самоврядування, оминаючи середню ланку управління, до центральних органів влади за допомогою щодо вирішення гуманітарних питань та захисту мешканців громади міста або іншого населеного пункту.

Зважаючи на вище викладене, наразі головним напрямом дослідження безпеки великих міст є визначення резильєнтності міста (спроможності функціонувати), його критичної інфраструктури функціонувати в умовах надзвичайних ситуацій (НС) та військових дій і забезпечувати містян всім необхідним, а також швидко відновлюватися у разі руйнувань і пошкоджень.

В умовах україно-російської війни міста свідомо обираються ворогом як мішені, відбувається знищення цивільних об'єктів, вчиняються терористичні дії проти мирного населення з елементами геноциду. Великі і маленькі міста України стали полем бою, в умовах чого втрачають спроможності бути

центром управління та економіки. Наразі можна стверджувати, що міста України не були готові не тільки до військових загроз, але й до будь-яких кризових явищ (техногенних, кліматичних, ресурсних).

Грунтуючись на аналіз власного практичного досвіду, можемо стверджувати, що безпека великого міста має базуватися на здатності міста до швидкої адаптації до негативних умов функціонування і проведення невідкладного реагування на збурювальні фактори різної генези, тобто мова йде про готовність всіх муніципальних підсистем (економіки, забезпечення його життєдіяльності, залученість громади до міських процесів).

Список використаних джерел:

1. Korzeniowski, L.F. (2012). *Securitologia – naukowe badania problematyki bezpieczeństwa człowieka i organizacji społecznych*. *Securitologia*, №2 (16), 11-46. ISSN 1898-4509.
2. Пасічник В. Філософська категорія безпеки як основа нової парадигми державного управління національною безпекою. Демократичне врядування : електрон. наук. фахове вид. 2011 Вип. 7. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2011_7_7 (дата звернення: 16.12.2022).
3. Павлов Д., Микитюк М. Правові та організаційні засади забезпечення захисту критичної інфраструктури у контексті формування нової безпекової парадигми України. *Честь і Закон*. 2020. Т. 4. № 75. С. 69–77.
4. Тихомиров Д. Міждисциплінарні та філософські підходи до інтерпретації поняття «безпека». *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2(16). С. 104–115.
5. Дубровський І. Культура безпеки міста або проектування громад. URL: <https://maidan.org.ua/2022/08/kultura-bezpeky-mista-abo-proektuvannia-hromad-stiykykh-do-kryzovykh-sytuatsiy/> (дата звернення: 10.12.2022).

ТОПОЛЬНИЦЬКА М. Ф.

здобувачка магістратури за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

Енергетична безпека держави в умовах воєнного стану

Саме в умовах воєнного стану ми маємо можливість переконатись у важливості енергетичної безпеки держави, від функціонування енергосистеми залежить і економічна безпека держави і ефективність функціонування державних інституцій.

В сучасних умовах енергетика є базою для розвитку економіки та сталого розвитку суспільства в цілому а в умовах воєнного стану є запорукою національної безпеки.

Енергетика України перебуває в стані війни з 2014 року, тому з 24-го лютого 2022 року з повномасштабним вторгненням на територію України певні рішення були вже відпрацьовані на територіях України, де раніше велися активні бойові дії та тимчасово окупованих територіях. В той же час, українська енергетика зустрілася з переліком нових, ще більш загрозливих викликів, як то ядерний тероризм із захопленням АЕС, численні пошкодження критичної інфраструктури – електричних і газових мереж, критичне зниження попиту на енергетичні продукти у зв'язку з виїздом населення і припиненням бізнесу, ще більш критичне зниження рівня оплат в енергетичній системі, та рішення не дивлячись на бойові дії по всій території країни продовжувати синхронізацію енергетичної системи України з енергосистемою Континентальної Європи, паливна криза та ін.

Отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС ставить додаткові виклики для енергетики та регулювання цієї галузі.

Ще у 2019 році здійснено моніторинг реалізації Стратегії національної безпеки України у питаннях паливно-енергетичного комплексу. Розглянуто прояви існуючих і виявлено нові загрози енергетичній безпеці держави. Визначено, що заходи з їхньої нейтралізації, здійснені органами державної влади з часу попереднього аналізу, виконаного в травні 2018 р., не були достатньо скоординованими, результативними та ефективними [1].

Актуалізовано перелік механізмів та інструментів державної політики, що можна застосувати для нейтралізації виявлених загроз. Установлено, що діяльність органів державної влади варто зорієнтувати на прискорення реформування енергетичних ринків, забезпечення прозорості господарської діяльності, розвиток конкуренції на цих ринках та їхню демонополізацію; диверсифікацію джерел і маршрутів енергопостачання, подальше подолання залежності від Росії в постачанні енергетичних ресурсів і технологій; збільшення стійкості енергетичної галузі до негативних зовнішніх впливів; створення умов для надійного енергозабезпечення й підвищення енергетичної ефективності національної економіки. Наведено низку конкретних рекомендацій органам влади, спрямованих на підвищення дієвості використовуваних ними механізмів та інструментів державної політики в аналізованій сфері [1].

Національним інститутом стратегічних досліджень *на прикладі розвитку системи захисту критичної інфраструктури США проаналізовано організаційні та законодавчі засади забезпечення стабільності енергозабезпечення споживачів.* Система забезпечення стабільності постачання електричної енергії споживачам та захисту критичної інфраструктури (КІ) США базується на комплексі законодавчих та регламентувальних актів на різних рівнях управління. Законодавчу базу та організаційну структуру цієї системи постійно вдосконалюють. Водночас загальна рамка та логіка формалізації дій залучених суб'єктів стабільна – це дає змогу врахувати досвід США для України, зокрема в період становлення державної системи захисту КІ [2].

Одним з основних актів законодавства США в цій сфері є *директива президента США щодо безпеки та стійкості критичної інфраструктури (PPD-21)* [2].

Директива визначила Міністерство внутрішньої безпеки (*Department of Homeland Security, DHS*) координувальним органом щодо безпеки та стійкості КІ на національному рівні. Також за цим документом на певні органи влади покладено відповідальність за сектори КІ США (*Sector-Specific Agencies*); залучено власників та операторів КІ до здійснення «проактивних кроків для управління ризиками та зміцнення безпеки й стійкості критичної інфраструктури країни, урахуваючи всі види небезпек, які можуть спричинити негативний вплив на національну безпеку, економічну стабільність, громадське здоров'я та безпеку або будь-яку їх комбінацію» [2].

У структурі *DHS* створено підрозділ, на який покладено відповідні завдання. Наразі це Агентство з кібербезпеки та безпеки інфраструктури (*Cybersecurity and Infrastructure Security Agency, CISA*) – його завданням є координація національних зусиль з усвідомлення та зменшення ризиків для кібер- і фізичної інфраструктури США [2].

Для координації та узгодження діяльності всіх залучених суб'єктів щодо безпеки та стійкості енергетичної інфраструктури *DHS* розробляє та періодично оновлює *Національний план захисту критичної інфраструктури федерального рівня*. Поточний План захисту критичної інфраструктури прийнято 2013 р.[2].

У розвиток системи захисту КІ відповідно до розроблених *DHS* рекомендацій затверджено Енергетичний секторальний специфічний план (2015) [3], який визначає пріоритетні напрями розвитку спроможностей суб'єктів енергетичного сектору – щоб забезпечити стійкість функції енергозабезпечення споживачів.

Міністерство енергетики США (*Department of Energy, DOE*) [2] є секторальним відомством в енергетиці, зокрема у сфері електропостачання, і реалізує (як і *DHS* – на загальнодержавному рівні) секторальні функції, як-от:

- координує роботу з DHS та іншими відповідними федеральними департаментами й установами, співпрацює з власниками та операторами КІ;
- установлює пріоритети політики безпеки й стійкості енергетичної інфраструктури та вимоги до діяльності суб'єктів на секторальному рівні;
- реагує на порушення сталого функціонування енергетики.

У структурі DOE завдання, пов'язанні з безпекою та стійкістю електроенергетичної інфраструктури, покладено на Офіс кібербезпеки, енергетичної безпеки та кризового реагування DOE (Office of Cybersecurity, Energy Security, and Emergency Response, CESER) [2]. Фокус його уваги – реагування на загрози з метою забезпечити сталий потік енергії для споживачів. Цей підрозділ забезпечує виконання всіх процедур кризового реагування відповідно до рекомендацій DHS, зокрема Федерального агентства з надзвичайних ситуацій (The Federal Emergency Management Agency, FEMA)[2], а саме координації Кризової підтримки виконання Функції № 12 (Енергія) (ESF #12) [2].

Саме інструмент ESF формує для секторальних органів набір завдань (вимог) для забезпечення безпеки та стійкості надання життєво важливих функцій/послуг. Відповідні завдання визначено в ESF #12 і для DOE, а практичну діяльність із забезпечення законодавчого врегулювання, організації планової роботи суб'єктів та допомоги в кризовій ситуації здійснює CESER.

У структурі DOE діє також Секторальний консолідований центр кризового управління (Consolidated Emergency Operations Center[9]) у форматі цілодобового оперативного центру підтримки функціонування енергетичних систем.

Зазначене свідчить про відносну схожість визначених Законом України «Про критичну інфраструктуру» підходів до організації захисту КІ з практикою такої діяльності в США. Організаційна структура формування цілей політики та її реалізації на загальнодержавному та секторальному

рівнях, як і пропоновані механізми регулювання діяльності в цій сфері, є подібними.

Саме тому доцільно рекомендувати органам державної влади України, які уповноважені Законом України «Про критичну інфраструктуру» на виконання функцій та завдань у цій сфері, докладніше опрацювати відповідний досвід США.

Зокрема, організація діяльності органів державної влади США щодо забезпечення стійкості постачання енергії споживачам може слугувати прикладом для налагодження організаційної та нормопроектної роботи державних органів України, визначених відповідальними за безпеку та стійкість КІ в окремих секторах.

Список використаних джерел:

1. Нові загрози у сфері забезпечення енергетичної безпеки: моніторинг реалізації стратегії національної безпеки. Електронний ресурс. Нові загрози у сфері забезпечення енергетичної безпеки: моніторинг реалізації стратегії національної безпеки | Національний інститут стратегічних досліджень (niss.gov.ua)
2. Безпека та стійкість енергозабезпечення споживачів: досвід США. Електронний ресурс. Посилання. Безпека та стійкість енергозабезпечення споживачів: досвід США | Національний інститут стратегічних досліджень (niss.gov.ua)
3. National Infrastructure Protection Plan | CISA

ТКАЧЕНКО Н. С.

*магістрантка кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Сучасні аспекти запровадження системи електронних адміністративних послуг

Реформування системи державного управління є однією з важливих умов асоціації України і Європейського Союзу. Потенціал реформ державного управління може бути реалізований повною мірою лише за одночасного вдосконалення організації надання адміністративних послуг, які є найважливішою складовою всієї сфери державних послуг. Організація надання адміністративних послуг суттєво впливає на соціально-економічну ситуацію та соціально-політичну стабільність у країні [1].

Сучасні вимоги модернізації сектору публічного управління потребують негайної реформи системи надання адміністративних послуг. В цьому питанні Україна іде шляхом формування сервісної держави. Тому особливу актуальність і соціальну значимість набувають питання, зв'язані з підвищенням ефективності діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування з надання публічних послуг, удосконалення і розвитку системи адміністративного управління й оновлення держави. Модернізація органів державної влади має відбуватися у напрямку створення клієнтоорієнтованої системи державного управління, яка буде невід'ємним елементом механізму соціально-правового захисту населення, фактором підвищення соціальної і правової активності.

Перед органами державної влади стають вкрай важливі питання використання сучасних інформаційних технологій, які слід негайно вирішувати. На сьогодні пріоритетними напрямками реформування системи надання послуг в електронному форматі в Україні є децентралізація

адміністративних послуг, підвищення їх якості та ефективності, а також розвиток мережі ЦНАП [2].

Поняття «електронні адміністративні послуги» базується на уявленні про публічне управління як ринок, на якому йде боротьба за право надавати клієнтам певні цінності. Воно сприймається як природне і зрозуміле. Проблема бачиться в тому яким чином оптимізувати бізнес-процеси, пов'язані з наданням адміністративних послуг.

Електронна адміністративна послуга – адміністративна послуга, що надається суб'єкту звернення в електронній формі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Можливим визначенням поняття «електронна послуга» є ще й таке: електронна послуга – це послуга із задоволення інформаційних потреб користувача, яка має електронну форму надання. До електронних послуг належать: усі електронні адміністративні послуги; онлайн оплата за комунальні послуги, інтернет, телефонію; інтернет-банкінг, інтернетстрахування; купівля через інтернет квитків на потяги, літаки, автобуси; купівля товарів в інтернет-магазинах; онлайн запис у дитячий садок; електронна черга, наприклад, у ЦНАП як в онлайн реалізації (через інтернет), так і в оффлайн (шляхом особистого приходу та фізичного отримання квитка через інформаційний термінал) тощо [3].

Зарубіжний досвід, зокрема Естонії, свідчить, що успішному запровадженню електронних послуг сприяють: – політична воля перших осіб держави; – належна законодавча підтримка; – упровадження ефективних та зручних для населення засобів електронної ідентифікації; – забезпечення захисту інформації у процесі надання електронних послуг; – ефективна взаємодія держави та ІТ-бізнесу у процесі реалізації організаційних, технологічних і технічних рішень, електронних послуг [4].

Механізми електронного урядування дозволяють підвищити якість надання адміністративних послуг за допомогою підвищення швидкості інформаційного обміну та автоматизації процесів обробки інформації, що призводить до скорочення термінів надання послуг, виключення

надлишкових адміністративних процедур, зниження фінансових витрат громадян та державних структур. Надання адміністративних послуг в електронній формі сприяє зростанню ефективності публічного управління завдяки формуванню атмосфери довіри до влади, здатної надавати якісні державні послуги, доступні для всіх категорій громадян та орієнтовані на задоволення їх потреб. Електронні адміністративні послуги є атрибутом сучасної та ефективної держави, при їх наданні знижуються можливості корупційних дій державних службовців, громадянам надається можливість оцінювати діяльність владних органів, що формує у суспільства уявлення про якість державних інститутів та формує ефективну систему публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Сегрій Є. Розвиток системи надання електронних адміністративних послуг: нормативно-правовий аспект. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/may/12811/263-270.pdf>
2. Пуліна Т. В., Шитікова Л. В., Риженко О. М. Удосконалення системи надання електронних послуг – ключова задача місцевого самоврядування. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 11. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/6.pdf
3. Смазна Тетяна М. Мобільні ресурси адміністративних послуг в Україні. *Наше право*. 2020. № 3. URL: http://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/61-_Smazna-1.pdf
4. Архипова Євгенія. Досвід впровадження електронного урядування в Естонії та його імплементація в Україні. *«Молодий вчений»*. 2015. № 11 (26). Частина 3. С. 148-152.

УРИВКО В. В.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Досвід формування антикорупційної політики в Норвегії

Можна виділити такі причини виникнення та розвитку корупції: відсутність ефективного антикорупційного законодавства; «уразливість» влади та відсутність чітко-вибудованого апарату управління державою; нечіткість законодавства, яке стосується надання досвід та певних державних послуг; низька антикорупційна культура;

Норвегія займає 5 місце найбільший виробників нафти в Північній Європі, що теоретично могло створити сприятливі умови появи незаконних фінансових схем. Рік у рік рівень корупції в країні знижується. Але виникає така ситуація. "Золоте правило" будь-якої держави - своєчасна виплата податків. Але в Норвегії це правило не працює. І річ не в корупції, а в прозорості фінансової системи. Щорічно податкова служба публікує у відкритому доступі фінансову звітність кожного громадянина країни. Дані про доходні та видаткові статті, накопичення та сплачені податки, і навіть про місце кожного мешканця у загальнонаціональному рейтингу податкова служба викладає в Інтернет, на спеціальний сайт skattelister.no [1].

Саме тому Норвегія займає одну з лідируючих позицій абсолютно в усіх рейтингах вільних від корупції держав. Через налагодженість податкової системи громадяни неспроможні приховати один від одного свою фінансову звітність, що значно скорочує їх витрати. Більше того, все, що виходить за фінансові рамки, відстежується спеціальними службами. Відкритість податкової інформації в Норвегії несе негативні наслідки: соціальні невдоволення, а також останні роки жителі країни все частіше стають легкою здобиччю для злодіїв, адже вирахувати заможних громадян не є складним завданням за наявністю загальнодоступної податково-прибуткової бази.

Норвегія має одну з специфічних систем антикорупційних органів, які забезпечують дуже низький рівень корупції. Метою створення Норвезького національного управління з розслідування і кримінального переслідування злочинів у сфері економіки і навколишнього середовища (ОКОКРІМ) у 1989 р. було формування центральної державної установи з високим рівнем компетенції, орієнтованої на розвиток міжвідомчої співпраці та проведення цілеспрямованих розслідувань. Це мало забезпечити розширення можливостей поліції і органів кримінального переслідування в боротьбі проти серйозних та складних злочинів у сфері економіки, екології та корупції. Управління має одночасно статус спеціального поліцейського відомства та органу кримінального переслідування. У 1994 р. за рішенням норвезької влади Управління отримало національні повноваження у боротьбі проти корупції. Того ж року у складі ОКОКРІМ було створено Антикорупційну групу. Як орган поліції ОКОКРІМ підзвітний Національному директоратові поліції в питаннях управління і фінансування, а в питаннях кримінального переслідування – Генеральному прокуророві Державної прокурорської служби. ОКОКРІМ є однією з шести спеціалізованих служб поліції і однією з 12 прокурорських служб Норвегії [2].

Управління має горизонтальну організаційну структуру. Районні відділки поліції не підзвітні ОКОКРІМ. Це означає, що прокурори ОКОКРІМ не мають права віддавати накази офіцерам поліції. Начальник ОКОКРІМ є за рангом одночасно головним констеблем поліції і головним прокурором [3].

До компетенції ОКОКРІМ також входить розгляд інформації, що надійшла у зв'язку з порушенням Закону “Про легалізацію доходів, отриманих від злочинної діяльності”. До переліку підприємств та юридичних осіб, які зобов'язані надавати до ОКОКРІМ звіти про свою діяльність, належать фінансові інституції (банки, брокерські фірми, страхові компанії), юристи, агенти з нерухомості, аудитори, бухгалтери та особи, що здійснюють

купівлю-продаж предметів розкоші і отримують готівкові суми від 40 тис. норвезьких крон [3].

ОКОКРІМ надає необхідну експертну допомогу у розслідуванні кримінальних справ за запитом поліцейських управлінь, тип якої варіюється від кількогодинної консультації одного спеціаліста ОКОКРІМ до багатомісячної роботи цілої бригади спеціалістів. ОКОКРІМ також допомагає органам поліції у конкретному випадку встановити, чи має певна дія ознаки злочину. У деяких випадках ОКОКРІМ підтримує обвинувачення в суді від імені поліцейського управління. Крім того, ОКОКРІМ надає професійну допомогу в інших кримінальних справах, якщо аналіз фінансової сторони може допомогти розслідуванню, зокрема для того, щоб забезпечити конфіскацію доходів, отриманих у результаті злочинів. Офіцери ОКОКРІМ також виконують судові доручення і надають допомогу поліцейським управлінням інших країн за їхнім запитом [2].

Проведений аналіз дає підстави зазначити, що основою формування антикорупційної політики у Норвегії є відкритість та прозорість податкової системи, а також сформований спеціально уповноважений орган державної влади – Норвезького національного управління з розслідування і кримінального переслідування злочинів у сфері економіки і навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Селюков В. С. Досвід Норвегії у запобіганні корупції. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7 груд. 2018 р.) : у 2 ч. / МВС України, Нац. акад. внутр. справ, консультат. місія ЄС в Україні, Нац. акад. прав. наук України, ГС «Центр запобігання та протидії корупції»*. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. Ч. 2. С. 251-253.

2. Пархоменко-Куцевіл О.І. Формування та розвиток сучасних антикорупційних органів державної влади як основа запобігання та

подолання корупції: теоретико-методологічний аналіз. К.: Персонал, 2019. 308 с.

3. Клеменчич Г., Стусек Я., Гайка І. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції : огляд моделей. OECD. Мережа боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії. Paris: OECD Publications, 2007. С. 95-96.

ФЕДАШ Д. Д.

*магістрант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Правові основи забезпечення воєнної безпеки

Забезпечення воєнної безпеки є найважливішим напрямом діяльності держави. Воєнна безпека існує для захисту суспільства та держави від потенційної шкоди запобігання конфліктам різних рівнів і здійснюється таки захист воєнним шляхом.

Воєнна безпека суспільства – такий стан її внутрішніх і зовнішніх суспільних відносин, компонентів і елементів, за якого забезпечується їх захищеність, заснована на ефективній протидії впливу воєнних загроз (збройного насильства), мінімізуючи негативні впливи військової експансії ззовні, відтак – у всіх суспільних сферах, створюючи умови для стабільності цього суспільства. Досягнута і забезпечена воєнна безпека, нейтралізуючи або мінімізуючи воєнні загрози, стимулюючи зміцнення інших сфер суспільної діяльності, створює умови, які дозволяють підтримувати життєздатність суспільства. Воєнна безпека не є безумовною гарантією стабільності, вона лише створює сприятливі умови життєздатності суспільства в різних сферах. Також важлива спрямованість розвитку суспільства: якщо воно володіє певним прогресивним вектором розвитку, то воєнна безпека дозволяє підвищувати динамізм і стійкість її прогресивних еволюційних процесів, удосконалювати її структуру і якість окремих елементів створенням сприятливих умов у відповідних сферах суспільства. У випадку, коли суспільство не розвивається, окрім того – деградує, забезпечена воєнна безпека може мимоволі сприяти збільшенню відтворення екстенсивних відносин усередині системи, консервації відсталості. Тільки в суспільстві, який відрізняє прогресивний вектор розвитку, воєнна безпека створює умови забезпечення необхідного динамізму, спрямованості й

стійкості розвитку суспільства відповідно до цілей і пріоритетів такого суспільства [1].

Зміст забезпечення воєнної безпеки включає: формування та реалізацію єдиної державної політики; підтримка внутрішньополітичної стабільності; розвиток та зміцнення дружніх (союзницьких) відносин із сусідами та іншими державами; всебічне забезпечення та якісне вдосконалення збройних сил; охорону та захист державного кордону в межах прикордонної території, повітряного простору та підводного середовища; підтримку за необхідності політичних акцій, здійснення контролю за взаємним виконанням зобов'язань у сфері обмеження, скорочення та ліквідації озброєнь та зміцнення заходів довіри; забезпечення готовності до участі у миротворчій діяльності [2].

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку» воєнна безпека - захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз [3].

Воєнна безпека України є однією із засадничих умов реалізації права українського народу на самовизначення, збереження держави Україна та забезпечення її сталого розвитку на основі найвищих цінностей демократії, верховенства права, свободи, гідності, безпеки і процвітання громадян усіх національностей. Захист суверенітету і територіальної цілісності України — найважливіша функція держави, справа всього українського народу. Реалізація цієї норми Конституції України в умовах екзистенційної воєнної загрози національній безпеці, зростання дефіциту фінансових ресурсів та дисбалансу воєнних потенціалів України та Російської Федерації обумовлює необхідність розроблення нової стратегії воєнної безпеки, яка базується на всеохоплюючій обороні України [4].

Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» встановлені, що Стратегія національної безпеки України ґрунтується на таких основних засадах, зокрема: стримування – розвиток

оборонних і безпекових спроможностей для унеможливлення збройної агресії проти України [5].

Таким чином, воєнна безпека на сьогодні є актуальною в структурі національної безпеки України.

Україна зміцнить бойовий потенціал Збройних Сил України, інших органів сил оборони шляхом: зростання рівня боєготовності та боєздатності; підвищення якості та інтенсивності підготовки військ (сил); трансформації професійної культури на основі доктринальних підходів і принципів командування й контролю, підготовки, освіти НАТО; удосконалення та розвитку на основі сучасних технологій систем управління, телекомунікацій, розвідки, логістики; професіоналізації військової служби, розвитку територіальної оборони і служби в резерві; модернізації системи мобілізаційної підготовки та мобілізації, а також допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання молоді; поліпшення правових, матеріальних, психологічних та соціальних умов служби; оснащення новими, зокрема високотехнологічними, зразками озброєння і військової техніки; посилення взаємодії усіх органів сектору безпеки і оборони для виконання спільних завдань; ефективного впровадження державної політики забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків [5].

Проведений аналіз дає підстави зазначити, що воєнна безпека є частиною національної безпеки регулюється Законом України «Про національну безпеку», Стратегією воєнної безпеки України. На сьогодні в період повномасштабної війни росії на території України, окупація деяких територій України актуалізує проблему забезпечення та реформування системи воєнної безпеки відповідно до світових стандартів, оновлення Стратегії воєнної безпеки з урахуванням сучасних воєнних викликів та можливостей розвитку системи воєнної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Ковалів М. В., Іваха В. О. Воєнна безпека як чинник стабільності суспільства. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2015. № 3. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1903/1/3-2015kmvchss.pdf>.
2. Дричик В.М. Наукові підходи до проблеми забезпечення воєнної безпеки в Україні. *Наукові перспективи: журнал*. 2022. № 10 (28) 2022. С. 50-61.
3. Закон України «Про національну безпеку». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
4. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>.
5. Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

ЦІСАРЖ С.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти медико-профілактичного і фармацевтичного факультету кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика

**Державні соціальні послуги як елемент системи охорони здоров'я
України**

Актуальність теми: в Україні сфера соціальних послуг переживає трансформацію, що визначається Законом України «Про соціальні послуги», який вступив в дію з 1 січня 2020 року. Незважаючи на це, актуальною залишається необхідність подальшого реформування та удосконалення системи надання соціальних послуг. На сьогодні ми спостерігаємо низький рівень охоплення якісними соціальними, реабілітаційними та психологічними послугами вразливих верств населення у нашій країні, насамперед це стосується осіб з інвалідністю, дітей, громадян похилого віку, учасників антитерористичної операції об'єднаних сил, учасників бойових дій, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб.

Соціальний захист ефективний тільки в тому випадку, якщо він забезпечує не тільки матеріальний добробут, але й здоров'я, душевний комфорт і соціальний статус особистості. Одним з напрямків удосконалення соціальної сфери є внесення соціальних послуг згідно Закону України «Про соціальні послуги» до пріоритетних напрямків розвитку сфери охорони здоров'я.

Ступінь досліджування проблеми: українська система соціального захисту у теперішньому стані виявилася системно нездатною запобігати, активно виявляти й комплексно реагувати на потреби громадян, що потрапили у скрутні життєві обставини. Соціальні послуги залишаються

недостатньо розвиненими. Установи, переобтяжені надмірними адміністративними та бюрократичними процедурами.

Мета і методи дослідження: побудова нової системи надання соціальних послуг в Україні, в основу якої буде покладено комплексний підхід до забезпечення соціальної підтримки осіб, що потрапили у скрутні життєві обставини. Запровадження чіткого визначеної соціальної програми державних гарантій у сфері соціальних послуг. Надання якісної медичної допомоги, що базується на національних стандартах, забезпечення необхідними лікарськими засобами. Проведення профілактики та раннього виявлення захворювань, здійснення контролю за перебігом захворювань та запобігання їх несприятливим наслідкам, підвищення рівня благополуччя громадян з опорою на доказові дані.

Сутність дослідження: згідно визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) здоров'я - це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб і фізичних дефектів. Право на здоров'я включає в себе не тільки послуги медико-санітарної допомоги, а й умови, що визначають наше здоров'я, в тому числі: доступ до безпечної питної води, належної санітарії та житла, достатнє харчування, здорові умови роботи і умови навколишнього середовища, а також доступ до освіти та інформації, пов'язаних із здоров'ям.

Кожний громадянин має право без дискримінації на користування різними послугами, установами та речами, а також мати відповідні умови життя, щоб бути здоровим. Держава зобов'язана зробити все можливе, щоб зберегти здоров'я громадян. Відповідно до міжнародних договорів з прав людини медичні послуги та пільги мають бути доступними, наявними, прийнятними і мати відповідну якість для всіх без дискримінації. Враховуючи все вище перераховане, можна стверджувати, що соціальне благополуччя є невід'ємною і в певному розумінні основною складовою соціального благополуччя.

Застосування інтегрованого підходу до надання соціальних послуг

вимагає глибокого реформування системи соціального захисту на національному рівні. Інтегроване надання послуг є ефективним підходом до задоволення потреб громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах. Можливості для інтеграції розширюються завдяки медичній реформі в Україні та реформі соціального сектору. Інтегрований підхід до надання соціальних послуг необхідно підтримувати шляхом подальшої адаптації політик національного та місцевого рівнів. Це дозволить розширити набір послуг, які будуть зрозумілими, ефективно спланованими та закладеними у бюджет.

Потенціал первинної та вторинної ланок медичних закладів необхідно використовувати у наданні соціальних послуг. Це дозволить створити сприятливе середовище для впровадження інтегрованого підходу до надання соціальних послуг на базі медичних закладів. Варто відмітити функціонування сучасної системи E-Health показала свою ефективність. На нашу думку, внесення соціальних послуг до ЕСОЗ розширить спектр надання і якість соціальних послуг.

Основні висновки: сьогодні система соціальних послуг в Україні перебуває на стадії розвитку та удосконалення. Зокрема, уже затверджений перелік базових соціальних послуг, які гарантуються на безоплатній основі, незалежно від економічної ситуації у державі та місця проживання громадян. Провівши аналіз теперішнього стану системи надання соціальних послуг в Україні можна сформулювати основні напрями її удосконалення. В першу чергу необхідно створити можливості для надання соціальних послуг за рахунок фінансування НСЗУ на базі медичних установ. Тобто соціальні послуги мають бути включені до програми медичних гарантій НСЗУ. Запровадити надання соціальних послуг на первинні та вторинні ланках медичних закладах, спеціалістами з медичною освітою. Інтегрувати реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг до електронної системи охорони здоров'я. Створити прозорі та ринкові умови контракування надавачів соціальних послуг. Застосування в Україні описаних вище принципів

допоможе радикально змінити ситуацію на краще.

Список використаних джерел:

1. Закон України про соціальні послуги (відомості Верховної ради (ВВР), 2019, № 18, ст.73), {із змінами, внесеними згідно із законами № 1875-іх від 16.11.2021 № 2193-іх від 14.04.2022}.
2. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/>.
3. Національна служба здоров'я України. URL: <https://nszu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/>
5. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-ІХ від 16.12.2020}. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>.

ШПИРКО І. Б.

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

**Сучасні тенденції державного управління у сфері національної безпеки в
умовах воєнного часу**

Проблеми національної безпеки, на сьогоднішній день виходять на перший план в більшості країн світу. Це викликано війною росії на території України, зміною глобального середовища безпеки, яке сьогодні містить у собі велику кількість загроз і викликів різного характеру. Виходячи з цього, а також з огляду на участь України в євроінтеграційних та міжнародних процесах, питання забезпечення належного рівня національної безпеки має стати ключовим [1].

Війна на території України, масштабні трансформаційні процеси, що відбуваються нині як в Україні, так і в рамках усієї світової спільноти, викликають об'єктивну необхідність теоретико-правового розуміння сутності національної безпеки, виявлення її фундаментальних параметрів. Ця обставина пов'язана з потребами соціальної практики, оскільки успішність модернізації різних сфер суспільного життя пов'язана з формуванням стабільної соціальної системи, елементи якої опиняються у стані належної та всебічної захищеності. Багато в чому це визначається новими зовнішньополітичними викликами, з якими стикається держава і суспільство, і які актуалізують різні аспекти захищеності національних інтересів України.

На даний час проблеми національної безпеки розглядаються в рамках концепцій воєнної безпеки, державної безпеки, публічної безпеки, безпеки людини. Найбільш поширеним у сучасній науці є підхід, що включає поняття «безпека» в цілому такі складові, як публічна, воєнна, особистісна, економічна, екологічна, продовольча, техногенна та інші. Кожен з елементів комплексного поняття безпеки має свій унікальний зміст, структуру, види і

потребує самостійного дослідження. Таким чином, поняття безпеки носить широкий характер і передбачає тісний взаємозв'язок між окремими її елементами. Безпека одного виду неможлива без забезпечення інших видів безпеки.

Актуальність проблеми національної безпеки України визначається історичним феноменом: розвиток міждержавних стосунків супроводжується зростанням кількості воєнних конфліктів, техногенних і природних катастроф, матеріальних витрат і людських втрат. У зв'язку з цим вихідна ідея полягає у тому, що захист національних інтересів як основи національної безпеки України необхідно розглядати в ракурсі історичної взаємодії народів. Лише в процесі взаємодії держав, національних і соціальних груп визначається і досягається бажаний рівень захисту національних інтересів від прихованих загроз та очевидних небезпек [2].

На сьогодні проблеми національної безпеки впливають на перший план, адже повномасштабне вторгнення росії на територію України продемонструвало вразливість систем безпеки, а також недотримання з боку росії будь-яких міжнародних угод та міжнародних норм права.

Сутність національної безпеки (захищеність життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз) полягає в комплексному й рівноцінному поєднанні її об'єктів (складових), функціонуванні цивілізованих гарантій і механізмів їх надійного захисту [3, с. 18].

Механізм забезпечення національної безпеки – це окрема система певних засобів та методів, за допомогою яких у подальшому реалізується цілеспрямоване втручання в схильні до загроз соціальні відносини, у тому числі і суспільні процеси, кінцевим завданням якої є охорона, захист та стабілізація особливо важливих інтересів держави, і навіть інтересів суспільства. Крім організацій, установ, органів державної влади та інститутів, які у свою чергу здійснюють окрему діяльність із забезпечення безпеки, до визначених засобів і методів слід віднести також: всю нормативно-правову

базу, яка знаходиться у фундаменті формування та функціонування всіх відповідних органів влади, організацій та установ, а також їх взаємній роботі щодо досягнення спільного завдання забезпечення захисту, безпеки та стабільності; окремі способи, функції, методи, а також прийоми, які цілеспрямовано використовуються установами, інститутами та іншими суб'єктами забезпечення безпеки для досягнення поставлених перед ними цілей та відповідно розв'язання певних завдань.

Механізм забезпечення національної безпеки – досить мінлива система, якою буде правильно позначити деякі етапи: формування інтересів, які у подальшому будуть охоронятися та захищатися; попередження зовнішніх та можливих внутрішніх загроз стабільності розвитку та особливо важливим інтересам держави та суспільства загалом; знешкодження загроз; здійснення окремих заходів щодо вибудовування та стабілізації нормальної працездатності об'єктів безпеки; розробка та створення системи з протидії різноманітним загрозам.

Таким чином, національну безпеку слід розглядати як комплексний державно-правовий інститут, який включає сукупність правових механізмів, спрямованих на забезпечення належної захищеності особистості, суспільства і держави в різних сферах. В умовах сучасної правової демократичної держави державні та суспільні інтереси у сфері належного забезпечення національної безпеки нерозривно пов'язані з відповідними інтересами громадян, які проживають у ньому.

Список використаних джерел

1. Вонсович Олександр. Стан національної безпеки України в сучасній геополітичній ситуації. Політичний менеджмент. 2012. № 1-2. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/vonsonovych_stan.pdf

2. Лагодіна В. Національна безпека як зміст і мета державної політики України. *“Правова інформатика”*. 2007. № 2(14). URL: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/071vdpu.pdf>

3. Співак В. М. Політико-правовий та соціокультурний виміри глобалізації : монографія. Київ : Логос, 2011. 416 с.